

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ'DE BU SAYI

ÖYKÜ GÜNDEMİ	
Necati Mert	<i>Şu Kıyafet Meselesi</i> 3
Necip Tosun	<i>Öyküde Sadelik ve Çeşitli Görünümleri</i> 4
Emine Batar	<i>Kayıtlı Saatler-VII</i> 6
Şeyda Koç	<i>Okuma Serüveninin İlk Adımları</i> 8

ÖYKÜLER	
Mihriban İnan Karatepe	<i>Devlet Kuşu</i> 12
Hasibe Çerko	<i>Arayış</i> 14
Ömer Serdar	<i>Mektebin Bacaları</i> 23
Handan Acar Yıldız	<i>Sert Bir Terslik</i> 28
Zeynep Hicret	<i>Uyusam da Kurtulsam</i> 35
Emine Batar	<i>Yazgı</i> 38
Yıldırım Türk	<i>Kapıdaki Yüzler</i> 42
Doğukan İşler	<i>Yokuş Yol</i> 47
Esra Demirci	<i>Kapı</i> 50
Merve Koçak Kurt	<i>İğde Sarısı Yolculukların</i> 53
İsmail Sert	<i>Tenha</i> 57
Müzeyyen Çelik	<i>19-20 Eylül Olayları</i> 61
Muhammed Erdevir	<i>Firari</i> 65
İsmail Sert	<i>Çizgi</i> 69

DOSYA	
Necati Mert	<i>Başucumdakiler</i> 71
Ali Ulvi Temel	<i>Zihnimde Yer Edenler</i> 75
Kemal Gündüzalp	<i>Sevdiğim ve Unutamadığım Bazı Öyküler</i> 77
Ethem Baran	<i>Öncekiler, Sonrakiler...</i> 82
Sadık Yalsızuçanlar	<i>Sevdiğim, Etkilendiğim Öyküler, Kitaplar</i> 85
Necip Tosun	<i>Öykücünün Kitaplığı</i> 87
Recep Seyhan	<i>Öykü Çizgimin Kaynakları</i> 96
Nazlı Karabıykoğlu	<i>Yeter ki Uçarken Büyüsün Ellerim</i> 98
Aysun Kara	<i>Kitaplığımda Ağırıklı Olarak Öykü Kitapları Yer Alıyor</i> 101
Selvigül Kandoğmuş Şahin	<i>Yazarlığımın Anayurdu Öykü Kitapları ve Öyküler</i> 103
Hasibe Çerko	<i>Öyküde Başucu Kitaplarım Dönem Dönem Değişir</i> 106
Zeynep Hicret	<i>Benim Öykülerim</i> 111
Handan Acar Yıldız	<i>Ruhuma Çentik Atmış Öyküler</i> 113
Emine Batar	<i>Öykücülerim, Öykülerim</i> 115
Yıldırım Türk	<i>Başucu Öykülerim</i> 119
Mehmet Kahraman	<i>Benim Yazarlarım Bana Benzer</i> 122
Merve Koçak Kurt	<i>'Başucumdakiler'in 'Hikâye'si...</i> 127
Esra Demirci	<i>Başucu Öyküleri</i> 130
Funda Özsoy Erdoğan	<i>Benim Kitaplarım</i> 133
Müzeyyen Çelik	<i>Yazdığımız Dilin Edebî Birikimine Sahip Çıkılmalı</i> 136

ÖYKÜLER	
Emine Kocabaş	<i>Görüntü Dağılırken</i> 139
Zeynep Delav	<i>Dam</i> 145
Nagihan Şahin	<i>Jiro</i> 149
Ali Güney	<i>Çiçek Pasajı Dört Numara Öyküsü</i> 154
Betül Ok	<i>Bir Tepeden</i> 157
Hatice Ebrar Akbulut	<i>İnsan-Ağaç</i> 159
Cengiz Yalçinkaya	<i>Modern Zaman Yarısı</i> 162
Hale Sert	<i>X-Ray</i> 168
Tülay Kale	<i>Quartiere Inferno Via Male</i> 172
Elif Yonat Toğay	<i>Yuva</i> 176
Hatice Ebrar Akbulut	<i>Öykü Yazma Denemeleri</i> 178
Harun Koç	<i>Doğukan İşler'le Söyleşi</i> 181
Mehmet Kahraman	<i>Kamu Baş Rütüpacısı'nın Gördükleri</i> 185
Ahmet Yiğit	<i>Müzeyyen Çelik'le Söyleşi</i> 189

KİTAPLIK	
Handan Acar Yıldız	<i>Öğrenilmiş Çaresizlik</i> 195
Hatice Bildirici	<i>Bekleme Salonu</i> 196
Mustafa Uçurum	<i>Gitme Saati</i> 197
Necip Tosun	<i>Minareden Düşen Ezan</i> 199

Ö Y K Ü
İki Aylık Öykü Dergisi

YIL: 11 SAYI: 66 ARALIK-2014 OCAK-2015

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Hazırlayan:
Yayın Kurulu

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** www.sarakusta.com

Baskı: Dumat Ofset **Tel:** (0312) 278 82 00

2015 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 60 TL.

Kurumlar İçin: 200 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2014

NECATİ MERT

ŞU KIYAFET MESELESİ

Bazı tatsızlıkların başımıza yeni geldiğini sanıyoruz. Oysa yeni değiller. Yeniden geliyorlar.

Şapka Kanunu yeni çıkmış. Demek 1920’li yılların ikinci yarısı. İstanbul, İzmir liman şehirleri; Levantenleri bol. Oralarda zaten yapılmakta, Ankara’da ise balolar, suareler –re-sepsiyonu galiba sadece Hariciye bilmekte-Cumhuriyet’le başlıyor. Hatta daha öteye, doğu illerine kadar götürülüyor.

İşte bu yıllarda İstanbullu bir genç doğuda memurdur. Yerli insanlarla haşır neşirliği, poker oynamışlığı vardır. Bir akşam, “Haydi baloya gidelim” deyip giderler. İstanbullu şaşar kalır. Balo ki ne balo! Evlere şenlik! Sadece vali ve yüksek memurlar smokinlidir. Eşleriyle de. Onların kıyafetleri de elbette olması gerektiği gibidir. Dans edenler de zaten sadece bu medeni çiftlerdir. Ya yerli ahali? Onları sormayın: Onlar hem erkek erkek gelmişlerdir hem de entariler ve şalvarlar ile.

Yüksek memurlardan biri, “Böyle balo mu olur?” diye söylenir. İstanbullu bu öfkeyi onaylarcasına yerli arkadaşlarına döner, bu balonun yarım olduğunu söyler, nedenini de açıklar: “Size smokin ve dam lazım. Balonun edebi erkânı budur.”

İşte problem burada. Çünkü hanımları aşirettendir; ne onlar böyle yerlere gelir ne de adamlar onları getirir. Düşünürler: Balo elbisesi hadi neyse. O alınabilir, giyilebilir de. Ama balo hanımı? Eğer bu alınırsa herhalde hadise çıkar.

İstanbullu bu. Uyanık. Ahaliden de bir cingöz bulur: Eski belediye başkanlarından Ükkâş Efendi. Faizci. Ama sofı da. Ağzının yasağı olmayan hoş sohbet bir ihtiyar. Ama bıyıkları da Efendimizin bıyıkları gibi kesik. Bu muhteremden yüz altın alır İstanbullu, İstanbul’a gider. Önce gezer tozar. Sonra Şem’un Barbut Efendi’nin kiraya verile verile eskimiş smokinlerini alır, ütüler, temizletir, sandıklattır... İki de hatuncağız... Döner.

ÖYKÜ GÜNDEMİ

Sadri Ertem

Smokinler ihtiyarın dükkânına, hatunlar evine yerleştirilir. Oh, kekâ! İş tutar. Öyle ki daha haftasında yirmi hatun daha getirilir. Böylece hiçbir erkek damsız kalmaz. Her biri balo oldu mu smokinleri giyer, türbanlı hanımların türbansız çıkmak istediklerinde başlarına peruk dedikleri emanet saçları takmaları gibi kollarına kiralık eşleri alır, baloya medenice gider.

Hadise falan da çıkmaz. Çünkü herkesin ki kiralık. Kimin kime ağız açmaya yüzü olacak ki!

Bu hikâye Sadri Ertem'in bir hikâyesi. Adı, "Kiralık Dam". 1933 yılında yayımlanan "Silindir Şapka Giyen Köylü" adlı kitabında.

Şu kıyafet meselesi zaman zaman politik ve diplomatik kriz yaratıyor. Devlet inciniyor, hanımlar inciniyor. Hikâyeyi hatırlamam bundan işte. Bugüne de belki faydası olur diye. Görülüyor ki mesele eski bir mesele. Ayrıca vaktiyle çözüm de bulunmuş.

Denilecek ki: "Canım bu bir hikâye. Hem gerçek olsa bile Sadri Ertem kiralık damı çözüm olarak sunmuyor ki. Dalga geçiyor."

İlahi! "Çözüm bulunmuş" demem demek ciddiye alındı.

Korkarım, "Dalga geçilecek durumumuz yok!" desem o da ciddiye alınacak.

NECİP TOSUN

ÖYKÜDE SADELİK VE ÇEŞİTLİ GÖRÜNÜMLERİ

Çehov, Rusya'da bir yazar olarak var olma koşulunun, birikimi reddetmeden "yeni bir biçim"le mümkün olabileceğini keşfetmişti; yeni bir bakış açısı ve yeni bir sanat algısıyla. Yöntemi ise: "arınmak". Öncelikle geleneksel betimleme yöntemini reddetti. Gösterişli, ağdalı doğa betimlemelerine karşı çıktı. Her şeyi aza indirgiyordu, aza, daha aza. Süslemesiz, yalın bir anlatıma. Böylece hayata daha sıcak değebilirdi. Söz iktisadı onun temel ilkelerinden biri oldu. Ona göre aslolan özü, değişmezi en net bir şekilde anlatmaktır. Çehov, sahicilik ve samimiyeti öyküsünün merkezine koymuştu. Her zaman kısa ve öz yazmayı savundu. Yazar, önce yazmalı sonra atabildiği kadarını atmalı, gereksiz sözleri ayıklamalıydı. Basit, anlaşılır ama derin ve gerçeği yakalayıcı bir öykü tutumunu benimsedi. "En iyisi, figürlerin ruh hâliyle ilgili tasvirlerden kaçınmaktır; figürlerin ruh hâli, onların hareketlerinden anlaşılması gerekir," diyordu.

İlk defa Çehov, olaysız, entrikasız sadelikle de öykü yazılabileceğini ispatlamıştır. Onun öykülerinde olağanüstü şeyler olmaz. Küçük bir diyalog, bir anın tespitidir yaptığı. Ama seçtiği şeyler, anlamlı ve tam öykülüktür. Öyküler sıcak, içten, inandırıcıdır. İnsanın zaaf ve güçlü yanlarını, onları yaşatan iç dinamikleri, değişim karşısındaki tavırlarını öyküleriyle açık etmiştir. Kısa kısa cümlelerle ve dilin/anlatımın en yalın hâliyle yazar. Olağanüstü olaylara başvurmadan, sıradan durumların insanlardaki izlerine eğilir. Bu minimalist bakış, okurda odaklanma sorununu ortadan kaldırarak paylaşımı en üst seviyeye çıkarır. Çehov bu tutumuyla o güne değin önemsiz gibi gözükene pek çok küçük olayın, insandaki şaşırtıcı ağırlığını ve gücünü öyküye taşımıştır.

Çehov'un açtığı bu yol, kendisinden sonra gelen pek çok öykücüyü etkilemiş, mo-

dem öykünün en temel anlatım biçimlerinden biri olmuştur. Ülkemizde bu iz üzerinde yürüten öykücülerin başında Memduh Şevket Esendal gelir. Anlam açıklığı ve söz iktisadı onun öyküde aradığı temel niteliklerdir. Yalın, sade, süslemesiz bir biçimle öyküsünü oluşturur. Bir sohbetin artısı, eksisi neyse onun öyküsünün artısı da eksisi de odur. Bir başka deyişle hayatın ta kendisi. O sadece hayatı anlatır. Dönüştürme, değiştirme, soyutlama onun öykülerinde yoktur. Her şey hayatı olduğu gibidir. Hayatın bir ânını, kesitini, ama hepten önemsiz saydığımız, olaysız bir kesitini ele alır. En olağanüstü olayları bile (ölüm, cinayet vs.) şaşırtıcı bir serinkanlılıkla anlatır. Öykü düz bir çizgi üzerinde seyredir.

Onun öykülerinde biçim tıpkı hayat gibidir. Yazar, yansıttığı dünyada tarafsız ve geri plandadır. O sadece bize aktaracağı hayatları “seçer”. Onun dışında anlatıma müdahil değildir. Anlatacağı şeyi kesip biçmez, yerlerini değiştirmez. Bu hâliyle de inandırıcılığı yüksektir. Okur, öykünün dünyasına hemen girerir. Akışkanlık ve ritim hayatta olduğu gibidir ve diyaloglara dayanır. Etkinin maksimize edilmesi ya da çarpıcılık amaç değildir. Zaman, içinde bulunulan andır ve dümdüz bir çizgidir. Bölümleme, kesme, parçalamaya yoktur. Resimlerin, görüntülerin, konuşmaların sıralanışı doğaldır.

Öyküde sadelik dendiğinde akla gelen en önemli isimlerden biri de Mustafa Kutlu’dur. O, yaşanan toplumsal, bireysel çarpıklıklardan iyimser gözlerle hikmetler devşirip kalplere ulaşmayı deneyen bir derviş hikâyeci gibidir. Olaylara, insanlara tevekküle yaslanan muzip bir tebessümle bakan Kutlu, insan ruhunun/psikolojisinin gizlerine eğilir. Öykülerinde incitici insani hâllerin ucuz tüketimi-

ni/kullanımını yapmadan, bütün bunları içselleştirip, kalıcı, sarsıcı sonuçlara ulaşmayı dener. Abartılardan, yapmacık artistliklerden kaçınarak, hep peşinde olduğu “hikmet ve ahenk” çizgisinde, geleneğin modern dilini konuşmaya çalışır. Hasbi, kalbî ve sahih olanı metne aktarırken, gelip geçici dönemsel akımlardan/moda yönelimlerden uzak durur.

Mustafa Kutlu, öykülerinde, biçimsel zorlamalara girmeden kolay, anlaşılır, sade bir anlatımı yeğler. Kendi deyiimiyle “edebiyat yapmayı” sevmez ve ne söyleyecekse onu kestirmeden söyler. Öyküde sözü azaltırken dolambaçlı yollardan sakınır. Sadelik, söz tasarrufu onun öykülerinin en önemli özelliğidir. Onun öykülerinin bir başka özelliği de öyküyü okurla, dinleyenle hasbihâl eder, muhabbet eder gibi kurgulamasıdır. Böylece okura “sen dışarıda değilsin, bu öyküyü birlikte oluşturuyoruz” izlenimini vermek ister.

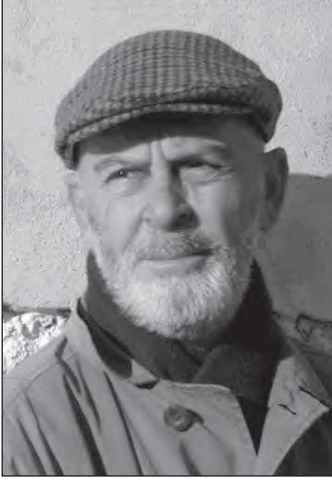
Bu anlamda onun öyküleri, “yazılan” öyküler değil de daha çok tatlı tatlı “anlatılan” “hikâye”lerdir. Kutlu, böylece sohbet geleneğinin sürdürücüsü gibidir. Her öykü bir hisse barındırır ve bir keşifle biter. Ancak kendine has bir derinliği, resmi de metne yerleştirir.

Sadelik ve yalınlık öyküde büyük bir güç olmakla beraber aynı zamanda büyük bir risktir de. Böylece sıradanlığa, bayağılığa da düşmek mümkündür. Günümüz öykücülerinden bazılarının bu tuzağa düştüklerini görüyoruz. Sıradan, basit olaylara eğiliyor öykücüler ama bizi getirip bıraktıkları yer derinlik ve yankılanma değil, sonuçsuzluk ve sıradanlık oluyor. Dolayısıyla sadelik, yalınlık öykücü için bir tuzak olup çıkıyor.

Hiç kuşkusuz, öykücünün ilke olarak “kapalı anlatmak”, “anlaşılmaz olmak” gibi bir “amacı” olamaz. Çünkü Haldun

Anton Çehov

Mustafa Kutlu

Taner'in de dediği gibi "Açık seçiklik, sadelik yazarın birinci nezaket borcudur." Yazar, yazarak, ikinci kişiyle iletişim kurmayı seçtiğine göre, bu yolu tıkayacak yaklaşımlardan kaçınmak durumundadır. Söylemek istediklerinin üstünü örtmemeli ve bilakis açmalıdır. Öykü, zaman zaman yazarına, kimi soyut yaklaşımları, anlamı örtmeyen bir kapalılığı dayatabilir. Borges bu konuda şunları söyler: "Hikâyenizi beğendik, ama ne demek istediniz bu hikâyeyle? diye soruyorlar. Cevap şu: Hiçbir şey demek istemedim. Anlatmak istediğim, sadece hikâyenin kendisiydi. Eğer daha yalın bir şekilde, daha basit kelimelerle anlatabilseydim, inanın ki öyle yapardım."

Görüldüğü gibi bu tutum, suni bir girişimden öte, yapısalıdır. Çünkü öykü, yapısı gereği üç- beş sayfada oluşturulan bir dünya olduğu için, birçok olmazsa olmazlara ihtiyaç duyar. Öykü bir kere, her şeyi kısa ama yoğun anlatmalıdır. Ayrıca vurucu ve net anlatmalıdır ve gereksiz kelimelere yer vermemelidir. Öykü, bu kısalıkta anlam yoğunluğunu yakalamak durumundadır. İşte öykü bütün bunları, her zaman sade ve açık bir anlatımla gerçekleştiremez. Çünkü öykücü bu üç-beş sayfada, kısalık, yoğunluk, anlam zenginliği, vuruculuk ve netliği gerçekleştirebilmek için

bazen kaçınılmaz bir şekilde, soyutlamalara, simgelere, göndermelere, bilinçaltı çoğaltmalarına ihtiyaç duyar. Burada amaç, anlamı örtmek değil, çağrışımı bol araçlara gönderme yaparak, anlamı zenginleştirmektir. Bu araçlarla okuyucunun muhayyilesi ve dikkati yardıma çağrılır. Paylaşım artırılmaya çalışılır. Anlattığı şeyin gereklerinin yerine getirilmesinden ve anlamın derinleşmesinden başka amacı yoktur. Değilse, hiçbir öykücü, anlattığı şeyin hayata dokunmasından alınmaz, kompleks duymaz.

Bu nedenle açıklık ve kapalılığı bir başına, öykünün değerine ilişkin mutlak bir ölçü olarak kabul etmek zordur. Öykü tarihinde açıklık ve sadelikle oluşturulmuş öykülerin iyi örnekleri olduğu gibi, sadelik peşindeki yazarlarda, büsbütün gevşek, iyi dokunmamış, işçiliği az öykülere de rastlamak mümkündür. Doğrusu eserin dayattığı, doğal atmosfere uymak, tercih edilen yazınsal tutumun hakkını verebilmektir.

EMİNE BATAR

KAYITLI SAATLER-VII

Durmadan anlatıyor: Maddi sıkıntılarını, evlatlarının vefasızlıklarını, arayıp sormayan torunlarını... Bütün konuyu kocasının ölümlü etrafında topluyor sonra. "Yaz kızım, yaz bunları" diyor. Kilimin desenlerinde donuyor bakışları. Yüzündeki çizgiler bir an düzleşiyor ve yeniden eski, derin hâlini alıyor. Orada, baktığı yerde anlatmak istediklerini bir düzene koyduktan sonra bana dönüyor. Susuyor biraz, eliyle dizlerini örttüğü şalı avuçluyor. "Biz yaşadık sen de yaz" diyor duruşunu bozmadan. Belli ki daha fazlasını anlatmama konusunda kesin kararını verdi. Sonra birden aklına gelmiş gibi "annen diyor ki okul dışındayken eve kapanıp kitap okuyordum. Eşe dostta uğramaz olmuştum. Halanı gördüm, darılmış sana "aylar oldu, görmüyorum" diyor." Birkaç kırık dökük cümle ile kendimi savun-

maya çalışıyorum. Elif teyze sözümü kesiyor: “Bunun bahanesi yok. İnsandan kaçarak nasıl yazabilirsin insanları? Duvarlar sana şu anlattıklarını anlatabilir mi?” Öyle ya, yüzünü görmeden anlattıklarının ne anlama geldiğini bilemezdim. Odanın duvarlarında gözlerini, dudaklarını, alnını görebilir miydim? Yeniden duyuyorum Elif teyzenin sesini “Çık, dolaş, insan içine karış. Ama yazını da yaz.”

Elif teyze, çalışma odama hapsettiğim güneş görmemiş, solgun yüzlü “insansız” kelimelerime bir kere daha bakmamı sağlıyor. Yazmak ile yaşamak arasında gevşeyen o bağı işaret ediyor bana. “İnsanlar dışarıda, hikâye dışarıda” dediğini duyuyorum.

Eve geliyorum “yazar-ken yaşamayı bırakıyor muyum” diye düşünüyorum. Sesini, tavrını, mimiklerini bilmediğim yazarların kitapları arasında dolaşıyor ellerim; bütün raflar sessiz sözcüklerle dolu. Dedemin anlattığı hikâyeler geliyor aklıma: Fırıncıdan ekmeği isteyip ekmeği almadan kaybolan adamı, mezarlıkta bir gece yarısı dedemi çağıran sesleri, hasta olduğu için kutsal yola çıkamayan adamın kutsal topraklarda görülmesini... Dedemin ses tonunda, bakışlarında, el-kol hareketlerinde canlanan o hikâyeler nasıl da etkilerdi bizi.

Rasim Özdenören de insanlardan uzak ortamların seçilmesini yadırgar. “İnsanların olmadığı bir yerde” yazı yazmanın mümkün olmadığını düşünür. Bir yazısında bunu şöyle anlatır: “Yıllar önce, müteveffa Aziz Nesin’in bir roman yazmak için Ada’da bir otele çekilmiş olduğunu bir gazete havadisinde (veya kendisiyle yapılmış mülakatta) okuduğumda hayret etmiştim. Ben o tarihte kahve köşelerinde kendime izbe bir yer seçmekle meşgul bulunuyordum.” Rasim Özdenören’in “izbe

yer” tanımından şu anlaşılabilir: Kalabalıklar arasında ama yalnız. Ona göre verimli bir tek başlılık bu olsa gerek. Özdenören’in yazılarında belirttiğine göre “şu vakitte yazmalıyım” gibi bir takıntısı da yoktur.

Marguerite Duras’nın güzel bahçesi büyük bir evi onun okuma ve yazma alanıdır. Atilla İlhan çok yürür ve şiirini yürüme sırasında kur-gularmış. Yazmak kimine göre kimsenin olmadığı bir yerde gizlenmekle, kimi yazara göre de kalabalıkların arasında sessiz sedasız bulunmakla ortaya çıkar. Yazı mekân ve yer seçiminde özgürdür. Onu bir yerde ve zamanda ortaya çıkarmak için zorladığınızda sizden kaçır.

Virginia Woolf bir süre kilerde yazmış-

Virginia Woolf

tır. Orada bulunan öteberiyi bir kenara almış, önlerine bir perde çekmiş ve geri kalan kısma bir masa koymuş, bu masada çalışmıştır. Onun anlattığı ‘Evdeki Melek’i tanımlarsak eğer; kelimeler yazılmak için can atıyordur, kadının kanına karışmış ona yalvarmaktadır. Fakat kadın Virginia Woolf’un deyimiyle içindeki o ‘Melek’i dinler ve temizliğe başlar. Bütün bunları yazısını rahat bir kafa ile yazabilmek için yaptığını iddia eder ve kendini rahatlatır. İşler bitip de bil-

gisayarın başına oturduğunda yazmak istediklerini bulamaz. Kimi uykuya dalmıştır, kimi beklemekten bezmiş ve sırtını dönmüştür. Bir süre yorgun kollarıyla onları arar ve uyandırmaya çalışır. Yazması için hiçbir engel kalmamıştır, bu yüzden kadın kelimelere gücener, “sizin içindi” der. Ama onları bir daha bulamaz. Yazı nerede ve ne zaman gelirse onu orada kaydetmek ve böylece uçup gitmesini engellemek gerekir. O birden bire görünüp kaybolan yazma isteği ve zihninizde aniden ortaya çıkan sözcükler, cümleler “daha sonra yazarım” dediğinizde hemen gücenerler. Sessiz sedasız çekip giderler.

Yazmak bazen birden bire uyanıp da rüyanızda size gelen bir durum, karakter veya olayın yazıya aktarılmasıyla da olabilir. Rüya ile gelen yazma isteği çok taze ve coşkuludur. Rüyalarınızı bile yazıyorsanız yirmi dört saat mesai yapıyorsunuz demektir. Bir gün onları bir yazıda kullanmanız gerekmez. Ama kayıt altına almak kadar büyük bir servet yoktur..

Bazen de okuduğunuz kitaptaki anlatım veya bir cümlecik bile sizi sayfalarca yazmaya yönlendirebilir. O sırada bir kaleminiz varsa yazmamak için başka bir bahaneniz olmaz. Okuduğunuz kitabın boş sayfalarına kaydedeceğiniz birkaç cümle sizi uzunca bir yazıya hazırlayabilir.

Mekân ve zaman tercih etmek, yazarın elinde olmasa gerek. Yazmak, kişinin kendisiyle kelimeler arasındaki bir diyalogdur ki bunun ne iyi bir manzaraya, ne kaliteli bir masaya, ne geniş bir odaya, ne de süslü bir kaleme ihtiyacı vardır. İskender Pala bir söyleşisinde şöyle der: “Eviniz denize bakıyorsa, balkona veya pencereye geçip denizi seyredersiniz ama yazmak istediğinizde o küçük, karanlık odanıza çekiliverirsiniz.”

Yazmanın mekânı ve zamanı yoktur, yazı nerede/ ne zaman yazılmak istiyorsa orada ortaya çıkar. Yazının da bir yazgısı vardır ve bu yazgı nerede ortaya çıkacağını bilir. Size düşen, onun tam da orada ortaya çıkmasına izin vermektir.

ŞEYDA KOÇ

OKUMA SERÜVENİNİN İLK ADIMLARI

Sırım gibi yağan bir yağmurun ortasında durdunuz mu hiç?..

O yağmurda sırım sırım oldu mu ağırlaştı mı omuzlarınız?..

yağmurun damlalarını hissettiniz mi yüreğinizde,dokundu mu düşlerinize...

sarıp sarmaladı mı kelimelerin yağmuru sizi?..

İşte bu harikulade ısınma ‘edebiyat’ın mecazi tarifidir. Edebiyata yön veren kişiler, iç pencerelerini dış dünyaya kapamamış güçlü zihinler ancak kendini öyle bir hissettirir ki kendinizi o ıslaklık içinde buluverirsiniz. Gizemli bir yolculuktur insanın kitaplarla tanışması ve bu yolculuğa başlaması. Kimi zamanı geldiğini anlar ve biner o edebiyat gemisine usulca alır eline ilk kitabını. Kimi bir büyüğünün o zemini hazırlamasını ister bilemez hangi koşullarda ne kadar sürecek bu yolculuk, gözü korkar. Çoğuna ya çok sevdiği öğretmeni vesile olur, ya da annesi, babası yahut bir yakını. Serüvenin başlaması için okuma yazma bilmek kâfidir. Çünkü dinsel ya da ruhsal bir yolculuk değildir bu, kaldı ki bu katmanların bünyemize girmesi ana rahminden itibaren başlar. Bu ilginç serüven kelimelerle tanışmamızın yıl dönümünde, kalemi ilk elimize aldığımızdan itibaren heyecanını bize hissettirir.

Çocuğumuza geceleri parlayan yıldızların altında bin bir masal fısıldarken. Balıkların da konuşabildiğinin hayretine düşmedik mi? Dünün çocuklarının uykularında bir halının üzerinde uçmadıklarını bir lamba ile aydınlanmadıklarını kim bilir. *Andersen*’in puslu sisli Danimarka kaldırımalarında kibrit çakarak ısınıp hayaller kurarak derin hayallere dalan kızı tanıtırken aynı anda dünya çocuklarının da acılarının ve hayallerinin çalındığını öğrenmiştik. La fonten bize Avrupa’nın demir soğuşunda unutulmuş ormanların masallaşması ile göz kırpmıştı hayatımıza... Hâlbuki biz daha çocuklarımıza siyasallaşmayı öğretmemiştik öğretmek istememiştik. Kurt ile kuzunun çıkar gözetken dostluğu henüz bizi ilgilendirmiyordu; ama benimsedik. İnsanî doğamız bu anlatımı yadsınamıştı; çocuklarımızla birlikte biz de öğrenmiştik.

Masallardan sıyrılırken *Deniz Altında Yirmi Bin Fersah* doğu masallarının bin yıldızlı gökyüzünü ve gizemini aratmayacak şekilde okyanusun derinlerine taşımıştı bizleri. İlk kez denizaltının demirden bir makinenin

neler yapabileceğine şahit olmuştuk. *Kaptan Nemo*'nun neden kaybolduğunu günlerce belki aylarca düşünüp sonra *Esrarlı (bir) Ada*'da karşılaştık kendisi ile...

Avrupalılar, belki de kendi çocuklarının hayal dünyasına 20.yüzyılın en olağanüstü keşfi olan gizem ve fantastik yaratıcılığı işgal ettikleri doğu ülkelerinden taşıdılar, çünkü Avrupa yeni yüzyılın ilk çeyreğinde, içinde bulunduğu savaş koşullarından yadsınamaz derecede demir ve riya kokuyordu. Topraklar ile birlikte kültürünün içinde var olan masalları da bir nevi gasp edilerek ve asimile edilerek Avrupa'ya taşınmıştı.

Masallarımızla tatlı uykulara dalmaya alışmıştık. Ancak Avrupa öykülerinden oluşan kitaplar tekrar bizden olanı parıltısıyla gıcırdayan bir formatta bizlere sunar-ken modernizm ile mistisizmin buluşmasını çocuk yüreğimizde anlamaya çalışmıştık.

Bu yüzden değil midir ki, günümüzün Doğu ülkeleri Avrupalı ve Batılı büyüklerin dünyasında her zaman bereketin kaynağı oldu. Bu günün reel kaosunda ne yazık ki dünün çocuklarının tetiklenmiş hayal güçlerinin de etkisi var. Bizim kadim masallarımızın da...

Tam da doğu ve batı klasiklerinden 'tatlanmış' hayal dünyamıza ..70 yıllarda gerçeklik katıldı. İdealist öğretmen dönem çocuklarının ruhsal bunalımlarını zaaflarını ve ihtiyaçlarını çocuk empatisi ile bizlere taşıdı. Çocuklar okuyordu ama artık büyükler de okuyordu. *Kemalettin Tuğcu* Hoca'nın kalemi eylül yapraklarının yerle buluşmadığı dönemde bile dolu dolu sayfalarıyla yine dolu dolu gelecek vadeliyordu. Gizem ve fantazyaya dünyasından oldukça uzak,kristal bir aynaya bakmamızı sağlıyordu. Öğretmen çocuğu olmanın sorumluluğunu,yetim olmanın

toplumdaki yalnızlığını,soğukta aç ve susuz olmanın ne demek olduğunu çocuk yaşımda da bu şekil öğrenmiştik.

1943'de bir otel odasında dünyaya gelen öykü kahramanı "Küçük prens"'in varlığından geç de olsa yine bu yıllarda haberdar olmuş-uk . Ama bu kez bir çocuk sonsuzluk vadeden dünyada insan varlığının temelini büyüklerin bakış açısı ile tartıyordu. Hayatı sorguluyordu. Merak uyandırmadan ajite etmeden ruhlarımızda renklerimizi keşfetmemiz için bize tüyolar veriyordu. Çok sonraları tanışacağımız *küçük kara balık* bize *küçük prens*'i aratmaya-

cak kadar utopik bir dünya görseli sunuyordu sunmasına ama bu ütopyanın altında bizi dürtten harekete geçiren ıslanmış ve ıssız kalmış duyguları kurulayan tekrar gün ışığına çıkaran bize çocuk cesaretimizi tekrar kazandıran bir mesaj yatıyordu!..

Çocuk masallarının yaşı yoktur 6 yaşında da olsanız 16 ya da 76 kitaplar sonsuzluk vadeder ve gerçekliğine-ze sizin kapattığınız pencelelerinizi aralamanızı sağlar.

Çocukluğumuzun bizde iz bırakmış masal ve öyküleri o kadar fazla ki; ama o muhteşem serüvenimiz bugün bizi bu makaleyi okumaya iten sebeplerin başında geliyor.

Kendi cesaretimiz ile ya da büyüklerimizin itelemesi ile çıktığımız o uçsuz bucaksız yolculuk bize okunulması bir hayat armağan ediyor. Kitap okudukça beynimiz bereketleniyor. Geleceğimize düşüncelerimiz aksediyor miras olarak kalıyor. Yarın bir gün elektirik ve elektronikler olmayacak. O zaman genetik bilgilerimiz çocuklarımıza yeniden ve yeniden yol gösterebilecek!..

Yağmurun -edebiyatın- omuzlarımızla buluştuğunda bıraktığı ılık ıslaklığı yük olarak değil keyif olarak hissetmek dileği ile...

Kemalettin Tuğcu

YENİ ÖYKÜ KİTAPLARI

CEMİL KAVUKÇU, ÜSTÜ KALSIN (Can Yayınları, İstanbul 2014, 9 öykü: O Bakış; Hangi Dala Bakalım Baba; Karga Bayramı; Piyes; Şerare; Olasılıklar; Öğle Sıcağı; Ruhsavar Topu; Üstü Kalsın)

GÜZİDE ERTÜRK, ÖBÜR DÜNYA ÖYKÜLERİ (Şule Yayınları, İstanbul 2014, 3 öykü: Cehennem; Araf; Cennet)

İSAHAG UYGAR ESKİCİYAN, PAUSE ANITI (Alakarga Yayınları, 2014, 32 öykü: Pırır; Babasının Şeyi; İki Yüz Lira, Acil; Az Koy; Eldiven; Dev Kapan; Boya Fabrikası; Bu Sefer; İyi Olmaz mı; İnsan Olmaz mı; İnsan Olma Saatlerim; Açıklarda; Pencereden; Rüya Tabiri; Sağlı Hikâye; Sakallı Hikâye; Uzun Hikâyenin Tarihçesi; Dâhi Çocuk; Pause Anıtı; Adının Bilinmesini İstemeyen Öykü; Burjuva Olmak İsteyen Öğrenci ve Sivisi; Öyküsünün Başlığını Attıktan Sonra İntihar Eden Yazarın Uzeyip Giden Sahici Hikâyesi; Başka Cümle ve Bereket Bilinçaltı; Duman Çıkana Kadar Çaturanga; Uçurtman; Kızıl Halı; Öykü Serüveni; Dönmek Or Dönmek; Metin İçin F Tipi Kutu; Yeni Öykü; Nesir Fikri; Son Söz)

SİBEL BUKET, GÜMÜŞTEN BİR GECE (Yeni İnsan Yayınları, İstanbul 2014, 16 öykü: Çakıl Taşları; Mavi Kar; Çizikler; Gümüşten Bir Gece; Bulut; Nocturne; Kuyu; Hansel; Zemberek; O Adam; Denizini Kaybeden Martı; L'Amour C'est Comme Un Jour; Sandalcı; Uykusunda; Hâkim T. Neden İstifa Etmişti; Kedi)

YEKTA KOPAN, İKİ ŞİİRİN ARASINDA (Can Yayınları, İstanbul 2014, 11 öykü: BİRAZ KONUŞABİLİR MİYİZ?: Şarkılar Seni Söyler; "Aşkın Ne olduğunu Bilmiyorsun"; Tommiks Gelse Kurtaramaz Bizi; Öğretmen; İki Şiirin Arasında; DAHA ÖNCE TANIŞMIŞ MIYDIK?: Bir Sarı Yolculuk; Amcamın Yaşama Çabası; Daha Önce Tanışmış mıydık?; Şerbetçi; Güneşi Son Olarak Phra Keo'da Gördüm; Giriş Cümlesi)

BÜNYAMİN DEMİRCİ, KELEBEĞE

TAPAN ADAM (Şule Yayınları, İstanbul 2014, 29 öykü: Rüya Yiyen Fareler; Ağlamak Özlenir; Çöldeki Kaplumbağa; Nefes; Ayna; Kelebeğe Tapan Adam; Üç Kök Pırasa; Misket; Hasta Baterist; Düyek; Piyano Hırsızları; Harun'un Koyunları; Beş Parmaklı Kuş; Bana Rengini Söyle; Kolsuz; Kadın Dağını Aşamayan Dualar; Filmin İçinden Geçen; La Pascualita'nın Elleri; Bir Sihirbazsa Eğer; Kuşun Havada Ölümü; Takas; Adamı Niye Vurduk; Gölgeni de Gömerler; Keşke Köpekler Komşumuz Olsalardı; Benim mi Bu Kalp; Gardiyan; Yüz Yıl Önce, Yüz Yıl Sonra; Hiç Durmayacak; Elimdeki Bıçak)

V. HÜSEYİN KAYA, BENİ OĞUZ ATAY ÖLDÜRDÜ (Plato Yayınları, İstanbul 2014, 9 öykü: Beni Oğuz Atay Öldürdü; www.ikiyabanci.com; Yalnız Necati; Hasta Hikâyesi; Ben, Genç ve Orta Yaşlı Şişman Kadın; Kara Delik; Moda; Adını Koyamadığım Öykü; "Bu Bir Şiir Kitabı Değildir." in Aşırı Acıklı Hikâyesi)

HAKKI İNANÇ, ATEŞ ETME SİLAHSIZIM (Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul 2014, 17 öykü: Son Söz; Sehpa; Şirinler'i Gören Çocuk; Kaçak Av; Kanca; Demir Bilyeler; Pinokyo; Halının Altı; Ne Kadar Uzaksın Yakından; Puhu; Şingilaylo; Çekirge; Armut Dibine; Kayık; Kül ve Kırıntı; Dıksın Dıksın; Kertenkeleler Suçsuz)

GALİP ÇAĞ, KOMŞU KAPISI (Meserret Yayınları, İstanbul 2014, 19 öykü: Yine mi; On iki; Keşke; Değiş Tokuş; Komşu Kapısı; Bayram Baba; Hamburger; Bıçak; Ekmek; Cübbe; Havuz; Robin Hood Ölmeseydi; Kriva Vodenica; Davul; Sarı Oğlan; Köysüz; Delikanlı; Bir Daha Gelesin; Geç Kalan; Gülen Gözler)

ÜLKÜ TAMER, TARİHTE YAŞANMAMIŞ OLAYLAR (Can Yayınları, İstanbul 2014, 11 öykü: Açıklama; Gölün Tıkacı; Dördüncü Piramit; Kanla Yıkanan Ölü; Çin Seddi'nde Büyük Koşu; "Sen de

mi, Brutus?"; İvan Rubinoviç'in Yükselişi; Cezasını Önceden Çekmişti; Karlı Geyik'in Düşü; Soylu Uzatan Fırtına)

TUBA YAVUZ, SİTARE (Meserret Yayınları, İstanbul 2014, 14 öykü: Zercan; Tarak; Ahzâ; Düş'ün; El'le; Hu Hu; Kara Yol'u; Kesb; Kırık; Kof Yahut Küf; Sitare; Susuz Menekşe; Gölge; İki Sıfır Yeniden Beni)

GİRAY KEMER, OLAYLAR BOKSÖRÜN PAZI SARMA SİNİ YEME-SİYLE BAŞLADI (İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 24 öykü: Ayten; Mezarlık; Alışveriş; Üzgünüm; Bir Tur; Pazar Sabahında Mutluluk Eskizi; Kapılar;... Ve Kazanamazsa Ölecek Hastası Kadın, Kaybederek İntihar Etti; Olaylar Boksörün Pazi Sarmasını Yemesiyle Başladı; Arkadaşın Arkadaşı; Sana PS Günlüklerinden Bahsetmiş miydin?; En Eski Şarkı; Olan Bitmeyen; Reçel Şerbeti; Haftanın Kapanış Mücadelesi; Hollywood Tesellisi Rüyası; Kırılsaydı Duramazdın; Nikotin; Hiç; Sağ Yumruk; Illusion; Karanlık; Kedi Dili; Gölge Boksu)

GAYE BORALIOĞLU, MÜBAREK KADINLAR (İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 13 öykü: Muamma; Pilavcı Karısı; Kara Delik; Kâr Etmiyor; Ömrüm Oldukça; Mi Hatice; Hayal Alemi; Ali'nin Gözleri; Koparmabeni; Pepuk Kuşu; Ninni; Vitrin; İsyan)

ALPER ATALAN, ÇOK KISA BİŞİ ANLATI CAM (İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 36 öykü: Eski Bir Tren Geçerdi Eskiden; Bahar Sanırsın Baharı; Eski Bi Arkadaş; Kendini Kiralayan Ev; Ne Köy Ne Kasaba; Hayat Hayatsızdır İşte; Yürüyüp Gidemezsin O Sokaktan; Ömrün Yarılanma Süresi; Tek Kulağı Kopuk Ayı; Biliyorsun; Çöp Torbasında Ayrılık; Dalgaların Savurduğu; Doğum Günü Çocuğu; Terasa Düşen Sevda; Görülmemiş Kaza; İkinin İkizine İhaneti; Piknik Yeri; Sinema Salonu;

Abant'a Kaçalım; Denize Karışan; Hayâli; Hep Ama Hep Outlet; İki Banklık Hayat; Kanatsız Bar Kelebeği; Kazı Kazan; Kısmet Otelde Kalır; Lunapark Düşleri; Nasıl Geçsin Zaman?; Ne Biçim Bir Yılbaşı?; Öğrenci Evi; Pılı Pırtı; Trafikte Kalanlar; Yarım Saat İhtiyaç Molası; Sevemez Kimse Seni; Resimdeki Yüzler; Park)

PELİN TEMUR, BİR KIZ VARMIŞ (NotaBene Yayınları, Ankara 2014, 25 öykü: Kapıyı Vurun; Yukarıda ve Daha Yukarıda; Olmayan Kız; Ağacın Sardığı Sözsüz Kız; Renksiz Yazısız Kent; Güneşe Küsen Kız; İçinde Masal Yaşayan Kız; Demeyen; Yeşil Kollu Periler; Kapı Önündeki; Yeşil Zehir; Taş Tas; Seç; Gölge Masal; Kendini Görmeyenin Masalı; Ot ile Deniz; Yok Masal; Olmazsa Bıçağımla; Yaralı Masal; Dil Falı; Cin; Yağmurlu Masal; İçinde Taş Yaşayan Kız; Son Söz Niyetine; Taş)

İBRAHİM KARAOĞLU, GÖLGE-LER VE YELKOVAN (Noktürn Yayınları, İstanbul 2014, 5 öykü: Ölü Deniz Mezarlığı; Uzaklar Sonbahar; Gölge ve Yelkovan; Güz Sokağı; Düşbozumu)

ORÇUN ÜNAL, DEKADANS VE ÖLÜM (Raskol'un Baltası Yayınları, İstanbul 2014, 10 öykü: KABLE'L-DEKADANS: Kardan Adam; PROF.; Öykü Satıcısı; LA DÉCADENCE: Kırmızı Şemsiye; Variæ Mortés; Hâlâ Hayatta Olmanın Dayanılmaz Huzursuzluğu; POSTDEKADENCE: Haute Couture Dekadans: Yanlış Hamlet&Sahte Gropius; Chomskyvari Bir Kıskanma; Ağır Çekimli Kanatlar; Junkie Fix: Final Sınavı; MORS PRÆMATURA: Son. Rüya. Masal.)

GÖZDE ŞAHİN, ÇAĞIRAN UZAK-LAR (Potkal Kitap Yayınları, İstanbul 2014, 9 öykü: Üç, İki, Bir Gülümse; Rüya Uyanırken; Bir Cevabım Var; Son Gidişin; Düş Kurdu; Hava Soluyanlar; Siyahı Gülün Rengi; Ayna Ona Fısıldadı; Kudret Ağacı)

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

DEVLET KUŞU

Çatıda bir güvercin... küçük kırmızı ayaklarıyla oluklu yapı kaplama malzemesini pıtır pıtır adımlıyordu. Yükseklik korkusu nedir bilmez yüreği adımlarından bin kat hızlı attığı halde, tam bir dinginlik ve sükûnet halinde uca kadar geldi. Bir bakışta Zübeyde Hanım Sokak'ın yamalı asfaltını, kırık dökük kaldırım taşlarını, bakımsız ağaçlarını ve salyalı hayvanlar gibi ağzını açmış çöp konteynırlarını göre-me-di. Önce sağ sonra sol gözü, Orta Mahalle muhtar adayı Nurgün Yılmaz'ın çöp konteynırlarının nispeten temiz yüzüne yapıştırılmış, bahçe duvarlarına peşpeşe sıralanmış, yer yer tam yüzünün ortasından yırtılıp atılmış resimlerini görmezden geldi.

Nurgün Yılmaz, gece boyunca uykusunda ezberini tekrar eden hafize kızlar gibi mırıl mırıl uyumuştı. Sabah olduğunda güvercin kuğurtusuna karışan ezberi yorulmuş, dudakları susuzluktan kurumuş halde uyandı. *Ma-hal-le-mi-ze ka-dın e-li değ-me-si-nin za-ma-nı gel-me-di mi? O-tuz yıl-dır bu ma-hal-le-de-yim. İ-çi-niz-den bi-ri-yim. Hal-kım.*

Ama bu sabah... Bambaşka hissediyordu. Dili varmıyordu söylemeye ama *halktan biri gibi değildi*. Bunu ta içinden, sessizce söyledi. Yüreği genişler gibi oldu bir parça... Kocas, oğulları uyuyordu. Yılların alışkanlığıyla yine herkesten önce uyanmıştı. Sessizce komodinin üzerinden çalar saati eline aldığı isminin yazılı olduğu muhtar kâğıtlarını yere düşürdü. Zaten günlerdir evin her köşesinden bu kâğıtlar dökülüyordu. Bir saat erken uyanmıştı. Suçüstü yakalanmış gibi utandı. Yatsa, istese de tekrar uyuyamazdı. Alarmı iptal ederek yavaşça kalktı. Evin içinde güvercin adımlarıyla, terlik-siz, dolaştı. Kapıları usulca açtı, ses olmasın diye geri de örtmedi. Baba evinde son gününü geçiren gelinlik kızlar gibi evin her köşesinde anılarını sessiz sinema sadeliğinde bir başına izleyerek duygulandı. Elleri dokunduğu herşeyi adeta okşayarak, perdeleri çekti, masa örtüsünü düzeltti, çay bardaklarını birbirine değdirmeden masaya yerleştirdi, demliğin şişkince yanağında aksini görerek çay suyunu büyük bir sevecenlikle ocağa koydu. Balkona çıktı.

Balkondan balkona gerilmiş iplere asılı afişlerde belediye başkan adaylarının resimleri dalgalanıyor; kiminin kâkülleri rüzgârda şişip şişip iniyor, fotoğraf çekiminden az önce taratıp yapıştırdıkları saçları arsızca fırlıyor, kimi-

nin kel başı sonsuzca üşüyor ama hepsinin, ağızlarında akide şekeri yuvarlar gibi avurtları dolup dolup boşalıyor, gözlerinin biri kaybolup tekrar ortaya çıkıyor; sanki ellerini arayıp arayıp bulamıyorlar, dudakları eğilip bükülüyor; tebessümleri tereddüt ve tedirginlik kazanıyordu.

Bugün muhtar aday, yarın meclis üyesi, öbür gün belediye başkan yardımcısı hatta belediye başkanı... Neden olmasındı? Korkuluklara dirseklerini dayadı. Henüz yollar boştu. Muhayyel geleceğini bugünden yazacak olan değerli seçmenlerinden bile erken uyanmış olduğunu bir kez daha gördü. Öne doğru bir miktar kaykılarak temiz havayı içine çekti. Sabahın serinliği akciğerlerine dolarken kısa bir an gözlerini yummuştu. Kucağında karanfiller, işte, tek tek atıyordu.

Kıpkısa bir an, kanat çırpışından bir alkış koptu. Sonra kâkülünde bir ıslaklık, burnuna doğru akan bir sıvı; biraz tortulu, iyi çırpılmamış krem şanti misali... Gözlerini birden açtı. Boşlukta daireler çizen bir güvercin... Hareket eden tek varlıktı. Uçtu uçtu, sonra yumuşacık yola kondu. Sanki asfalt sıcacıktı ve ayaklarını yakmıştı. Günlerdir ayaklarına dolanan kâğıt bolluğuna bir anlam veremez gibi yerinde duramayarak, perdeli ayaklarıyla minik minik adımlar atarak yerde bir şeyler arandı. Nurgün Yılmaz'ın tam alınına şeyettiğini bilmeksizin...

Bir an olduğu yerde kımıldamaksızın durdu Nurgün Hanım. Ne olduğunu sanki anlayamamıştı. Gaipten mikser sesi geldi sanki. Biraz vanilya, sıcak süt kokusu, çaydanlık cızırdaması sonra... Eve dair ne varsa hızla üstüne doğru gelirken, '*Orta Mahalle Muhtarlığı*' yazan kırmızı levha –günlerdir kafasında asılı duruyordu-, henüz görmediği muhtar odası, oturmadığı koltuk, eline almadığı mühür aynı hızla bir bilinmeze doğru yok oluyordu. Nurgün Yılmaz Hanımefendi sivrisinek savuşturur gibi anında dağıtmak isteyerek bu düşünceleri, içeri koştı. Allahtan kimse görmemişti. Canını acıtmak istemez gibi bir peçeteyle gayet nazikçe alnını silerek, kendi kendine;

— Devlet kuşudur bu vallahi, dedi.

HASİBE ÇERKO

ARAYIŞ

Engebeli tarlalarla kaplı o dikdörtgen biçimindeki rüya kente geldiğimin Akşamında ki burada bir gündüz vakti var mıydı bilmiyorum, kaçıp gitmek isteyeceğim aklıma gelmezdi. Kelimenin tam anlamıyla bir düşler şehriydi burası. Benliğimi esir alan kamaşmanın mimarlık şaheseri yapılarla, rengârenk lambalarıyla, asmalı sokakları, kırma taştan evleriyle uzaktan yakından alakası yoktu. Ve aslına bakılırsa beni kendimden geçiren, bağırımı kamçılıyıp coşturan asıl neden belki saçma sapan, gerçekten de düşününce korkunç bir biçimde saçma sapan değişmelerin uzamından bir türlü çıkamamamdı. Kesinlikle bilinmesini isterim ki suyun üstünde yüzüyormuşum gibi hissettiğim devasa tiyatro binasındaki tören, bu sıcak duyguların bıçaklanması için düzenlenmişti.

Bunu o tören kalabalığının gürültüsü içinde geçen her saniye daha acı biçimde anlamıştım. Tavırlarından zehrin dozunu usul usul artırıp köpekler gibi kıvrınmamı istediklerini anlamıştım.

Bazen küçük bir resmin ardında umulmadık ölçüde büyük gelişmeler gizlendiği söylenir. O meşum topluluğun içinden süzülerek yanıma gelen Safura bu resimlerin en güzeli, en incelikli olanıydı belki de.

Ah, bu dünya heyecanı değildi onu gördüğümde duyduğum coşku. Göğsümden bir kuş sürüsü havalanıvermişti onun bana doğru yürüdüğünü fark ettiğim an.

Onun yüreğinde de tıpkı benim kaburgalarımın arasındaki inceliklere bakan kanatlar çırpınıyordu. Sezmiştim. Ne güzeldi. Kalbinin çeşmesini açmıştı bana. Gözlerinin bana uzanmış ak ışığıyla sanki şöyle demişti: “Ben senin misaller evreninde aradığının. Ben nihayet bu gece karşılaşmak için uğruna ölümü göze aldığının. Sonsuz maviliklerin altındaki yalnızlığım, kendinden kendine akan bir hareketim, dinginliğim ben. Kıyımdan içime sarkan Butimar kuşlarını bulduğunda asıl beni bulacak, beni anlayacaksın. Kıyımdaki incilerden milyarlarca ak evren gözlerine dolarsa işte o benim: Safura. Anlayacağın bu acılar, bu hazlar hiçbir şey. Sana bütün kapılarımın, odalarımın, kentlerimin simge bedenlerini açtım.”

Ömrümün en mutlu gecesini onun yüreğinin sırça oyuğundan içiyordum. O benim kendimden uzaklaştıkça yaklaşan Safura’mdı. Onu aradığımı se-

zinliyordum. Aradığım oydu. Misale daldığımda ufkumu açan ışıktan gemiler oydu Tanrım!

Katmanların titreşimlerini, kıvrımlarını -dikey kıvrımlar değil, yatay bükülmeler- in altın evrenlerini sezdirdi o gözler. Taa başından aramızdaki perdeleri kaldırmıştı. Elbisesinin altında iç organlarının pudralanmış gümüşü çırpıyordu. Nasıl olduysa artık, tenine dokunmaksızın ciğerlerim kamaşmıştı. O ürkünç güzelliğin elbette dişi olması gerekir diyordum içimden. En azından burada somut dişil güzellik olarak vardı. Koluma girmiş güzelim etini, kemiklerini açmıştı işte. Elbisesinin ipeğinden olağanüstü canlı dokusunu duymuş, irkilmiştim. Ellerim ıslanmıştı. Cinsel bir isteğe götürülemeyecek denli saf sevgi ürpertisiydi bu. Bedensellik, o perde açılır açılmaz aradan kalkmıştı.

Onunla bir dakika yan yana yürümek ve ayrılırken gözlerine bakmak için bile ölmeye değerdi. Yoksa katlanır mıydım yabancı bir kentte bunca tıynet-siz bakışlara, sataşan, kargı gibi, kupkuru ve zehirli.

Öteki insanlar gibi nehrin kıyısında yürüyerek beni bulmaya gelen, burada; benim için hiçbir anlamı olmayan bu binada, niçin burada olduğumu bile bilmediğim bu yerde beni bulan Safura'yı anlatmak kolay mıdır? Böyle in-celikler kelimelere, istiarelere gelse hemen şimdi birbirinden gösterişli alego-rilerle onu giydirir, inci yapraklarıyla taçlandırırdım. Fakat nafile. Ele avuca gelmez olan onu yitirdim ben.

Yitirir yitirmez kanlı bir gösteri için yanıp tutuşan kalabalığın gümbürtü-sünde ne yapacağımı bilemez halde kalakalmıştım. Bir odayı sevmiştik iki-miz. Birkaç saat o odada kalmıştık. Bir ara dışarı çıktık, ortalıkta tokuşan yi-yecek arabalarının arasında birbirimizi kaybettik. Ellerimizi çözen cansız ara-baların iktidarı şaşılacak şeydi doğrusu.

Ve işte o anda kollarıma giren şık takım elbiseli ve maskeli iki kişi "Efendi-miz" diye seslendikleri bir adamın huzuruna çıkardılar. İçimde muhakkak kötü bir şey olacağına dair his şimdi bir adım ileri atılıp suçlu bulunduğumu söylüyordu. Suçumun nedeninin gülünç olmasının ne önemi vardı! Suçluy-dum, olan buydu. En fazla bir gecelik zamanım kalmıştı. Gerçekten de bu-rayı niçin gelmişim? Bu yabancı insanların vatanına, bir odayı bulmak için gelmiş olmam ne tuhaf. Doğru odanın kapısını gösteremediğim için öldürül-mekten bile tuhaf geliyor bazen.

...Büyük bir kalabalık nehir kıyısından bu binaya akın etmiştiler. Düm-düzdüler. Tıpkı yürüyüş düzeni gibi kafaları da dümdüzdü. Dürüstlük yahut vakar denilen şeyin düzlüğünden başkaydı, hafıza yitiminin karanlık uçuru-muna koşan bir sığılıktı bu düzlük. Doğayı burunlarının ucunun gösterdiği öl-

çüde görüyorlardı. Hatta bir şey gördükleri yoktu. Ağaç da sandalye de bir-di ve odundu onlara göre. Kabalık, haddi aşmak, kentsel bir örgüt kurup bun-da birlik olmak gibi zekâ gerektirmeyen uğraşlar gurur vericiydi. Tek başıma yürüdüğüm o nehir kıyısında çekirgeler misali yoğun kalabalık dik omuzları-nı kafama gözüme vura vura körlemesine yürüdülerdi.

Binada bir ben yabancıymışım. Sağlam meşe kapıların önünden geçiyordum.

Bu boşluğu aşır içeri girdiğim sırada atmosfer birden başkalaşır, her şeyde bir kızılık, başalık. Yaşamının ne kadar da güzel olduğunu düşünür-ken yakalıyorum kendimi. Hazdan titriyorum, keyifle, adı Safura olan bu gü-zelliğin bana doğru gelmesine sevinerek. Görülmemiş bir dansın içinde yürü-yor Safura. İncecik tatlı yüzünü kulağıma yaklaştırıp “Seni bekliyordum” di-yor. “Seni merak ediyordum”.

Zarif ve ahenkli bedeni mutluluğa doymuş şimdi de çevreye doyunluk veriyor. Demek beni bekliyordu. Biliyordum. Bilmemem mümkün müydü? Kelimelerinin çiyinden bu uzamda soyut ama şu uzamda somut suretler do-ğuyor, ikimizi birden çok uzağa taşıyordu suretler.

Canlı biçimlerle, dokularla yüklü bir tarla oluyordu da ben onun toprağına yayılıyordum. Gelincik gibi kapısının önünde bitiyordum. Tanrısal rüzgârının tepemde esip benimi karıştırması için çılgınca bir istek duyuyordum. Birden-bire patlayıp önüne açılverecek, kara şapkalı püskülcüklerimden avucuna akacak, onda tozlaşacaktım. İşte o köyünü, kasabasını kurar kurmaz ben onun evlerinden geçmek için alacakaranlığın bitmesini bekliyordum.

Alacakaranlık hiç bitmiyordu, hep geceydi. Titreyen gölgeler kuytu köşe-den çıkıp mesafeli bir takibe girişmişti.

Öte âlemin kapısını yokluyormuşum gibi bir his. Tek katlı muhkem evler, tarlalar vardı. Geri planda asma dallarının birbirine geçtiği doğal geçitler, so-kaklar uzanıyordu.

Burada tören düzenlenmiyor. Beni kimse karşılamıyor. O yatıştırıp sınır-landıran tören burada yok. Korkuyor ve korktuğum ölçüde keyif alıyorum. Korkularımın ucunda o var. Ona yaklaşmak, onu duyumsamak istiyorum.

Dükkânların orda bir köpek havlıyor. Bir kahvenin önünde oturmuş konu-şanlar var. Sesler bir yalanın içinden mi çıkıyor? Havada eriyip kaybolan bu sesler acaba kimlere ait? Tanımıyorum. İçimde bir boşluk.

Buradan gitmek istiyorum. Tıpkı beni mahveden o kentten gitmek istedi-ğim anın öfke dolu çaresizliği var içimde. Bunlardan hemen kurtulmalıyım. Kahveden koşar adım çıkan bir gençle burun buruna geliyoruz. Göğüs kafesi nasıl hızla şişerek iniyor, damarlarındaki pembe kan nasıl da hayat dolu. Beni

fark etmiyor fakat birkaç adım sonra arkasına aniden dönüp saçlarını savurarak mihlanmış gibi duruyor sonra. Kuşkulu, kolaçan eden bakışlarını üzerimde tutuyor. Tanrım, o gözler, o yüz nasıl saf, capcanlı. Ellerini göğsünde birleştirmiş halde dükkânların arasında kayboluyor. Göğsümde korkunç bir sancı duyuyorum ardından. Zihnimde bir ateş yanıp sönüyor. Bu çocuk, bu delikanlı... Safura'nın oğlu olabilir mi? Demek o burada. Onu yitirdikten sonra bütün yüzlere tek tek, dönüp dönüp bakmıştım. Fakat bu yüz... Evet. Eminim. Bu saf ifade, bu gözler tıpkı oydu. Ve olsa olsa bir oğulda olabilirdi böyle sırlar. Bu çocuğu o kentin sokaklarında saniyenin üçte biri gibi kısa bir sürede gördüğüme eminim.

Öldürülmek için fazla aşkla doluydum. Hayatın değerini oradaki herkesten çok bildiğime kuşum yoktu. Öldürmek istemelerine öfke ve kırgınlık besliyordum. Nedendi bu? Nasıl bir hazdı böyle birinin hayatının bitirilmesini adım adım izlemek? Bir an gözlerim kararmış, dizlerimin üstüne düşmüştüm. İlk bir buğunun içinden çocuğun lüleli saçlarını yanağımda duymuş, hayal meyal görmüştüm yüzünü. Eğer oğlu buradaysa onu ararsam bulurum o halde.

Çocuğun bıraktığı limon rayihasını içime çekiyorum. Ah yavrum. Oğulcuğum benim. Nasıl da güzellik oluyor kollarını kabaca sallayışı, nasıl umutlandırıyor kokusu insanı.

...Toprak evlere yöneliyorum. Dükkânların kibirle dükkânlarını kapatış biçimi, asma geçitli sokaklar, köpek sesleri dışarıda kalıyor. En baştaki evin taşlığına varır varmaz garip bir korkuyla irkiliyorum. Ya bu evlere girip de çıkamazsam? Saçlarımı savurup ansızın, kardeşim bu alacakaranlık duvarların birine çivilerse ya benî. Güneyin ve kuzeyin belirsiz olduğu bu sınırda Guillermina gibi. Bu evlerde istilacıyım zanneden birileri beni bulursa? Ne olur kardeşim bulmasın beni Tanrım. Hiç kimse bulmasın Guillermina gibi beni saçlarımı savurup çivilemek için duvara, simsiyah yanan gözleriyle. Filler gibi geçmesin. Geçsin saatler su gibi. Yığılıp kaldığım yerden nasıl kalkarım bir daha. Kimse bulmasın beni.

Kimse bulmuyor beni. Ben süpürölüp temizlenmiş bu evlerden hazlarla ve keyifle çıkıyorum. Bütün kapılar açık. Zahmetsiz oluyor giriş ve çıkışım. Her evin kapısı birbirine yürünmüş yollarla açılıyor. İnce ince yollar ağ örüyor o pencereden bu pencereye, o kapıdan bu kapıya. Her ev Safura'nın bedenini. Onun bedenini hissediyor, itina ile basıyorum yere. Dürülü denklerin hafif naftalin kokusu sanki onun gövdesinden yayılan taze çiçek kokusu. Böyle, yüklüklerden sofalara bütün evlerin bir kapısından girip öbüründen çıkarak, bazen gıcırta yapıp canımı sıkın tahta döşemeleri geçerek köyü kat etmişim.

Her evde açık bir yaraya basmışım gibi ürküyorum. Tedirginliğimle bile bastığımı incitiyorum. Kesinlikle sıkıntısını duyuyorum Safura'nın sonsuz bedeninin. Tertemiz süpürülmüş yerlerde kardeşlerim yemek yemiş, çay içmişler ve az evvel gitmişler gibi bir hüzün.

Ne olur odalar azıcık yavaşlığa doysa. İstesem de daha çabuk geçemiyorum buralardan. Bazı evlerde korkudan ağlıyorum çocuklar gibi. Duvardaki bir çiviye asılmış yağ lambalarının sarı ışığına gülümseyemiyorum.

Sessizce, çırpıplak odaların kilimlerine, tahta gıcirtısına değip geçerken birinde kardeşimin anısı gözümünden geçiyor. Çok hoş, peynirli bir çöreğin ve çayın anısı, bu evdeki şu küçümen fırının yanında bırakılmış çörekotu kavanozundan aylalanıyor. Kelebekler, kelebekler peynirin sütbeyazında sarı lekeler bırakıp uçuyorlar. Ben çıkışa varırken kanat tozları peynirin üstünde keyifle savruluyor. Çok şükür kardeşim beni burada bulmuyor. Bir daha yığılıp kalmıyorum yere.

Ah, Safura, buğday tarlalarıyla çevrili yabancı kentte beni nasıl tanıyivermişti. Beni nerden biliyordu? Koluma girdiğinde ve bir başına yürürken tutkuyla nasıl titremiştim. Çevresini saran insan kalabalığı içinden bana bakıp gülümsemişti. Siyah saçları, iri sulu gözleri o kadar güzeldi ki bu işin içinde bir iş vardı sanki. Somut bir şekilde sıcak pırıltısı vardı. Tatlı bir huzur, ortalığa açıkça gövdesinden yayılıyordu. Bu seçiren iç organların saydamlığı, biri içinde diğerini, sağ akciğerin içinde sol akciğerini görebilirmişim duygusu... Bunlar nasıl şeylerdi?

Şimdi bu karmakarışık haldeyken tanıdığım Ketaura'yla ne yapacaktım. Ona güvenebilir miyim? Safura'ya düşman bakışlarını gizlemeyen beton Ketaura'ya. Ketaura'yla birkaç saat ayaküstü durduğumuz, göz göze gelmek için hep elimizdeki dolu bardaklara baktığımız odayı bulamıyorum.

Ketaura, Safura'nın fizik bakımından kopyası. İnce ve geniş omuzların boyun ve yüz çizgileriyle, ayağın ahenkle öne ve geriye atılmasıyla benzersiz uyumu trajik biçimde aynı. Taban tabana zıt karakterlerini düşününce aradaki ilişkisizlik mi desem ilişki mi ister istemez daha fazla hayrete sevk ediyor.

Ah, öteki odalardaki güvenlik getirmeyen eşyalar bu odada bambaşka bir boyuta bürünmüştü Safura'yla halbuki. Aramızda limonlardan bir piramidin olduğu masa vardı. O limonların sırasından geçip puslu bardakların olduğu köşeye gelmiştik. Soğuk bir hava akımı açık pencerelerden içeri giriyordu. Ben ellerimi üşüdüğüm için değil, keyiften ovuşturuyordum. O her zaman yatıştırıcı tavrı müthişti. Nasıl da siliyor, kişiliksizleştiriyordu kaba saba tahakkümden, kırıcılıktan uzak. O benim düşsel benim olmasındı? Gözlerim sızıyordu.

Eğer Safura'yı bulduğumun acısı buysa odayı ve onu yitirsem ve bulmasam ne olurdu buzullardan oyulmuş güzel Ketaura'yla? Bu denli zarif be-densel kıvrımların hareketini limitsiz soğuk bir ruhtan alışı ona içi oyuk gö-rünümü veriyordu. Bomboş bir iç. İçsizlik, ciğersizlik ne denirse artık. Haz ve acı duyumunun bir damlasının bile farkında olmayan donukluğu yüreğime korkunç bir boşluk duygusu salmıştı. Ketaura, benim gitmek istememin saç-ma bir heves olduğunu, zira buradan çıkmanın imkânsız olduğunu aldırıışsız hareketleriyle yüzüme vururken aslında ne düşünüyordu bilmiyorum.

O da topluluktaki hiç kimse gibi bana özgürlüğümün devam ettiğini gös-terir biçimde bakmıyordu.

Ketaura, hoş ve içi oyuk hayvan hep yanımda. Uzaktan Safura'nın ayak seslerini duyuyorum. Ardından acı bir çığlık. Ketaura kayıp. Onu kıskanıyor. Tedirginliğinden anlıyorum. Safura'yı öldürdüğü sır olmak zorunda. Bu bina-da tek kelime, ufacık bir hareket her şeyi mahvedebilir. Olur da talihim ya-ver giderse...

Tiyatro binasından elimi kolumu sallayarak çıkmama izin veriliyor. Kim-se beni görmüyor. Tarlalardan geçerken kollarımı akıl almaz bir gücün etki-sinde ahenkle hareket ettiriyor, yeşil buğdayların halesine dokunuyorum. Sık aralıkla, gelişigüzel ekildiklerinden ufacık da olsa bir yol açmam gerek. Fırtı-naya tutulmuşçasına başaklar bir sağa bir sola devriliyor. Dizlerime değen ba-şaklardan çıkışım göz açıp kapayıncaya kadar.

...Yine gece, anlamını yitirmiş zaman duygusu, dağ yolu. Ben gittikçe o giden, ağaçların tepesinde beliriveren dolunay. Dört ak kurdun yanak kemi-ğinde döne döne yükseliyor ay. Sanki bir rüya atmosferinin ortasındaki garip biçimler evrenine dalmışım. Bu kaçınıcı düş, bu kaçınıcı dirim, kaçınıcı...

Göğsümü kırbaçlayıp duran bir heyecan, ürperti. Bu patikanın sonunda beni bekleyen ne? Neden böyle uçarak gider gibiyim, yolun sonunu bilmeden bir yerlere varmak için can atıyorum. Bu dikenlerin, ot sapın içinde bir an bo-ğulacaktım gibi hissediyor, o zaman arkama bakıyorum. Bodur ağaçların karaltısı tepelerin ıssızlığını çoğaltmış. Sanki canhıraş bir çığlık duyuyorum. Doğanın bir uyarıcı gücü olabilir mi? Daha çok tutku boşalım gibi geliyor bana. Bir sürü yaprak aynı etkiden ama farklı kıvrımlarla düşüyor.

Bekleyiş içinde her şey. Sanki dirilmek üzere olan bir doğanın mezarlı-ğında yürüyorum. Hep o çığlığımsı ses. Tüylerimi diken diken eden tiz ka-dın çığlığı.

Arayış durmadan boyut değiştiriyor. Tepemde birden ortaya çıkan kurtlarla dolunay geceyi bölüveriyor. Kurtlar ayı götürüyor uzaklara. Uzaklara, çok uzak-

lara götürüyor kurtlar dolunayı. Bedenleri görünmeyen dört beyaz kurdun kucağında dolunay gittikçe uzaklaşıyor. Kurtların çehresi ayın şişkin kenarlarında güçlü ve pırıltılı. Sarı sarı kurt gözleri yarım yamalak bir uzamda parlıyor. Ayın sırça kalbinden bir çisenti büyülüyor o gözleri. Ay kıpkızıl tepelerde. Tepelerde, her durumda gece, yeniden doğmuş gibi tırmanıyor. Kocaman, yusuvarlak bir ateş bu karanlık gecede torbalar dolusu taşınan. İç çekişler, hışırtılar içinde ay, uzaklarda, uzaklarda tek başına güzelim ay, kurtların yanak kemiğinde yüzerken.

Kucakları onunla dolu dolandıkça kanını içiyorlarsa da bu kurtlar kötü kurtlar değilmiş gibi geliyordu bana. Ay hep şişkin ve pırl pırlıdı. Uzaklarda kutsanmıştı. Bilmediğim göklerde, esirgeyişle uzaklarda.

Ayın kızıl gövdesini göğşe doğru kocaman bir bebek gibi yanaklarında yüzdürüşleri öyle arı ki. Gönenlikte ölçü, tutum biliyorlar muhakkak.

Ne güzel, buradaki değişmelerden kılı kıpırdamıyor ayın.

Çiçeğini bir anda döken, sonra yeniden açıveren yaban eriklerinden geçtim az önce. Şelale eriklerin boynunu kırmadan atlayarak sularını sıçratıyordu. Ama Safura boynu kırık bir erikten söz etmişti. Parçalanmış bir benin ses rengiyle, isyan ve ilenmeyle, onu yitirmeden saniyeler evvel. İlk kez şaşıırıyordum ona. İncelikli tavırlarına uymayan bu parçalanmışlık ona ait değildi sanki.

Bulamıyorum eriği. Belki geride kalmıştır. Her sapın ucunda minicik çanak biçimli dokular ince kenarlı ağızıyla çiçekleri sıyırp yeşil kanına katıyordur.

Önümde, birdenbire yokoluyor çiçekler; erikler tıpır tıpır düşecek olgunlukta. Arkama bakmaya korkuyorum. Göz açıp kapayınca dek hepsi birden eski kuru biçimini alıyor.

Burada oluşun başı sonu yok. Yeniden oluş, sap ucunda çanak biçimli canavarlıklar çiçekleri içiyor, yeşil yeşil canavarlıklar titreyip yokoluyor, her şey birbirinin içinde, biri diğerinin planındaki özel yerine kendi bireysel dokusunu, ruhunu ekiyor. Halelerin parçalanışı...

Yemyeşil çağlalar bir anda olgunlaşıyor yine. Kaybolmayan şeyi duyuyorum. Bildiğim gibi değil. Kesinlikle bu bir kaos.

Kaos bildiğim gibi değil.

Yürümeye devam ediyorum. İşte bir karmaşa. Ne kelimeleri ne de değişimi durdurmam söz konusu. Ortalığın durulması için göğsümdeki heyecanın, ürpertinin sönmesi gerekir. Ama ne bu dünyaya ne de öteye geçememiş bir zavallının durumu acı, hem de pek çok acıyı barındırır.

Ohh, Safura az ötede duruyordu işte. O da arazideki her şey gibi tutkulu bir salınımla titriyordu. Beni görmemiş miydi? Gördü de tanımadı mıydı? O değil miydi gördüğüm? Yoksa...

Çevresini sarıveren akşamsefalarının içinden bana bakıyor, dudakları hoşnutlukla açılıp kapanıyordu. Siyah saçları, iri sulu gözleri dolunayda nasıl güzeldi, sıcak bir pırıltı yayıyordu. Tatlı bir huzur kozmosa akıyordu gövdesinden. Ne berrak bir geceydi. Bütün bunların farkında mıydı? Bir yalan gibiydi. Taş bebekti, apak bir heykelcikti sanki. Bu huzur halesi, bu kışın açan bahar çiçekleri gibi müthiş güzel ay, her şeye birden değen o her şeydeki tebesüm, ışıltı nedendi o zaman? Birden kayboluyor, yine o acı çığlık, ardından ıssızlık...

Çakıllı toprağın içinden dümdüz, sadelikle ilerliyorum. Buğdayların içinden dizlerime kadar çıkan dikenli otlar canımı yaksa bile duramıyorum. Eriklere ne oldu? Bu yağmur, bu dolu yoktu eriklerin orada. Durmak istesem bile duramıyorum. Durabilsem de sadeliğin etkisi buna asla izin vermezdi. Bu kadar acıyla yolda kalmak kabalığın daniskasıydı.

Dolu şimdi eriklere vuruyor, bu son olsa.

Buradan geçmek ölümüş meğer,

bu meğer son meğer olsa

...Safura'nın sözünü ettiği kayayı buldum.

Dolunun içinden geçtiğim o uzamın kıyısındaymış meğer. Meğer asla son bulmaz bu öyküde üzülme sen öykücü. Başka işlerle karıştırma bu meğerin işini gücünü bırakıp da bu öyküye koşmasını.

Gençler Safura'nın söylediği gibi, en az deniz kadar büyülüydü. Daha doğrusu büyülenmişler. Deniz muhteşemdi. Duyulur evrenlerin denizine benzer miyordu. Rüzgârı ve her şeyi kontrol eden güç fıskırıyordu dinginliğinden. Buraya adımımı attığım anda doğa susmuş, sarsan rüzgârlar kesilmişti. Yüzeyini kırbaçlamıyordu ne rüzgâr ne de dolu. Bir tek yaprak yoktu kıyılarında. Huzurlu ve dingin, öylece duruyordu. Gençlerin kimi ayakta eğilmiş suya bakıyor, kimi parmaklarını suyun üstünde açmış oturuyor kayada. Zaman durmuş da öylece donup kalmışlar mı?

Birisi kolunu kayadan aşağı yavaşça, bir dağ çiçeğinin kendine has salınışıyla açıyor, suyun yüzeyini okşar gibi narince süzülüyor kol. Tıpkı nilüfer çiçeği diyorum içimden. Gözlerim parıltıya alışıncaya kayaya çarpan incileri fark ediyorum. Kayanın etrafı taşlaşmış incilerle çevrili. Gençler onları kayadan sıyrıp suya atıyorlar. En uçta olanı gözlerini ovuşturup parmağıyla bir şey gösteriyor. Öbürleri bir elini kayaya dayamış öbür elleriyle gözlerini ovuşturarak oraya bakıyorlar. Kıyıda, suyun yüzeyine vuran incileri göremedikleri için hep aynı noktaya baktıklarını anlıyorum. Nurdanmış gibi parlak yüzlerini emiyor deniz. Yüzeyde bir şavkıma, sonra doygunluk. Birer birer uca ge-

lip avuçlarını suya çevirerek beyaz ateşin halesine dokunmak için eğiliyorlar. Gençlerin büyümlü devinimi incilerin dinginliğiyle uyumlu. Ve anlıyorum ki onlar incilerin yoğunlaştığı diplerle ilgilenmiyorlar. Yeni oluşan incileri kayadan sıyrıp bıraktıkları noktaya odaklanıyor, avucu yanmışçasına kayanın üstüne ellerini bastırıyor her biri. Bana bakan olmuyor. Coşkulu bir kederle hey diye sesleniyorum. Hey beni duyuyor musunuz? Buraya niçin geldiniz.

Anlaşılmaz bir gürültüyle birbirlerine bağrışıyorlar. Neden üzüyor beni bu bağrışlar? Ciğerlerimin hazdan kamaşmış olması üzülmeme engellemiyor hatta acı duyumunu yoğunlaştırıyor bu denizin sularında. Heyecanla ısıltılı gözlerini durmadan ovuştururken bir şeyler mırıldanıyorlar. Hayır. Ovuşturmak denemez buna. Bir yarayı okşar gibi narince elin derisini değdirmek denebilir. Burası hayran olunarak kalınan hapishane. Bütün anlamların anlamsızlaştığı derin hiçliğin, yücenin, kendi pırlıltısına âşık mutlak güzelliğin kalbimi mahkûm etmesi. Işıktan kamışlarla benimi sarıyor buradaki deniz.

Gözlerime dolan ak bağlarla, inci kamışlarıyla bağlanmışım. Safura! Kaybolmalar denizi.

İçine sarkan kayadaki o gençler gibi oluyorum. Kımıldayamıyorum. Yüreğimin kamaşmasından damağım kuruyor. Sonunda Butimar oluyorum.✍

ÖMER SERDAR

MEKTEBİN BACALARI

Uykusuzluğun mahlurlaştırdığı asık suratlarıyla şu caddeyi koşarak geçen ve her gün aynı tempoyu çoğaltan bu kalabalıklara göre ben bir deliyim.

Her şey , omuzlarımın üzerinde başımın bir sarkaç gibi sağa sola devrildiği o gün, beynimin içindeki algı merkezlerinin radyo dalgalarını çekmesiyle başladı 'Mektebin bacaları' aryların arasında kaybolup gitmişti. Tank sesleri şehrin caddelerini dövüyordu. Sıkılmış her yumruk karşısında bir duvar arıyordu. Kameralar gözlem raporlarında, ülkeyi büyük bir felaketten kurtaran güçlü bir iradenin artık her şeyi kontrol altına aldığını bildiriyorlardı. Kalabalıklar arasında sıkıştırılan bir kadın yardım istiyordu. Koruyu rüzgâr tarumar etmiş, masaların üzerindeki örtüleri uçuşturmuştu. Ben bunları gözetliyorken, bir göz de arkadan beni gözetliyordu. O sendin Reis. Gökyüzünün maviliklerine yükselen ezan sesleri, bir yokluğa çağırıyordu beni. Kalabalıklara karışıp, yok olmaya ardından buharlaşıp hiç olmaya doğru yol alıyorken fakültenin kapısına kadar getirmiştin beni.

Evet, ben bir deliyim; ama beynimi kasıp kavuran nöbetlerim sonrası dünyayı kendi fikrimce anlamlandıran da bir aklım var.

Fakültenin kapısından koşar gibi dışarı çıktığımda, kuşlara yem atılan o meydana geçerken arkamda sadece Meliha kalmıştı Reis. Onu ilk gördüğümde, beline kadar uzanan siyah saçlarının çevrelediği esmer yüzünden, gözleri yüreğime nahif bir melodi ritmiyle nehir olup akmıştı. Masum bir ders notu alış verişiyle başlamıştı her şey. Oysa İstanbul'a gelirken her Anadolu çocuğu gibi, sarı saçlı yeşil gözlü bir kızdı benim de hayalim Reis. Onunla, eflatun rengi Üsküdar akşamlarında kız kulesine bakarken, boğazın sularına karışıp uzak dünyalara gitmek, edindiğim tüm tecrübelerimi dönüp ülke insanına sunmak gibi ulvi düşüncelerim vardı.

Her gün, fırından yeni çıkmış yarım ekmeğimi alıp, tulum peyniri ile kahvaltı yaptığım o çay ocağı değişmez adresimdi. Tek dostumdu Süleyman amca. Onu unutmak zordu.

Unutmuyorum, bu beynimdeki müziğin ritmini bozan dalga, aryların o cehennemi kıskırtan kirli sesleriydi. Meliha'nın sesi çok güzeldi Reis. 'Mek-

tebin bacaları'nı mırıldanmaya başladığında perde perde sesi yükselip ağaçların yapraklarından süzülerek tatlı bir esinti gibi kulaklarımı okşarken, hüznün o buruk tadı yapışkan bir tortu gibi yüreğime inerdi. Bir duygu alıp beni uzaklara, çok uzaklara götürürdü. Ama dedim ya; beynimin dalgaları arasında radyo frekansları birbirine karışınca olan olmuştu.

Şimdi, bu emekliler kahvesinde, kendime yetmişini aşmış Süleyman amca'yı arkadaş olarak seçişim garipsenebilir. Ancak, onun tecrübesi benim bilgimle birleşince, saatlerce memleketin sorunlarına çözüm üretirdik.

Yatağın kenarında bulunan sandalyede oturmak için kalktığımda, önce pencereye yöneldim. Ama sonuna kadar çekilmiş perdeleri aralayıp, bir ışık yansıması yakalamaya cesaret edemedim. Öylece oturdum Reis. Dışarıda başkalarının gerçeği vardı. Bense, loş bir karanlığın gölgelediği bu dikdörtgen odanın içinde, ilâç kokularını yemeğime katarak kendi gerçeğimle baş başaydım. Dışardakilere ayak uyduramayacak sonsuz bir boşlukla doluydum. Zaman bendim. Şu perdeyi araladığımda oradan yansıyacak ışık, bir göktaş gibi odaya düşecek, sonsuz ve sınırsız olarak belirlediğim her şey, o insanların aralıklar tayin ederek sınırlayacakları bir metafora dönüşecekti. Beni yeni bir sarmala çekecek kalabalıkların gerçeğine dönmemin önünde bir engel gibi duran bu perdeler hiç açılmamalıydı Reis. Keşke Meliha gelmeseydi. Bir tek o açabilirdi bu perdeyi. Daha önce hiçbir varlığa duymadığım bir duyguyla bağlanmışım ona. Üç gün boyunca geldiğini, ancak doktorların bu gün görüşmemize izin verdiğini söylediğinde gözlerinin dolduğunu, akan iki damla yaşın çenesine indiğinde benden gizler gibi arkasını döndüğünü görmüştüm. Beni ambülansla hastahaneye getirdiği o gün çok korktuğunu, ama her gün daha iyiye doğru gittiğimi ve bugün beni çok iyi gördüğünü söylemişti.

Hiç bir şey görüldüğü gibi değil demişti Süleyman amca. Dün uzun uzun memleket meselelerini konuşmuştuk. Milli gelirin arttığını haberlerde dinlemiş, ancak kendi gelirinin artmadığını da, biraz yakınlıkla dile getirmişti. Bir türlü milli gelir hesabının nasıl yapıldığını anlamadığını, benim yüksek tahsil gördüğümü ve kendisine bunu izah etmemi istemişti. Ben de; iktisat bilgilerimi tam Süleyman amcanın anlayacağı bir şekle dönüştürerek anlatmaya çalışmışım. Bak amca, ülkenin belli bir nüfusu var, bu nüfus içerisinde işçi çalıştıran patronlar vardır. Bunlar milli vatandaşlardır. Bu patronlar kazanıp biriktirdikleri paraları devletin istatistik kurumuna beyan ederler, bu kurumlar bunları toplar sayılarına böler çıkan rakam milli gelir hesabıdır. Açıklamam pek onu tatmin etmemişti ki, yüzüme dik dik bakmıştı. Süleyman amca, ülkesini çok seven devletine imanla bağlı Müslüman, Sünnî ve Hanefî bir Türk

vatandaşıydı. Bu sıfatlarını her defasında gururla belirtirdi. Kızgın bir ifadeyle ‘peki biz bu ülkenin hangi sıfatlı vatandaşıyız’ demişti. Süleyman amcaya her şeyi baştan anlatmak gerekmişti. Bak, Süleyman amca, vatandaşlar ikiye ayrılır: Milliler ve Gayri Milliler. Milliler de kendi içinde ikiye ayrılır: A milliler ve Yeminliler. A milliler; para yatırıp işyeri kuranlar, işçi çalıştıranlar, kazananlar, kaçırnanlar. Yeminliler ise, A millilere yardımcı olan, vekiller, hakimler, hekimler ve memurlardır. Başbakan ve bakanları niye saymadığını sormuştu. Onların Gayri millî olduğunu söylediğimde; onun biat ve itaat kültüründen kaynaklı gururunun incindiğini anlamış ve izaha çalışmışım. Hani biz küresel bir dünyada yaşıyoruz ya; Başbakanlar ve bakanlar bu küresel dünyanın profesyonel şahsiyetleridir. Onların hesapları ayrı bir hesapta toplanır ve yönettikleri ülkelerin millî gelirlerine dahil edilmezler. Biraz karışık geldi demişti. Ama millî gelir hesabı da, biraz karıştırmak sonra da ayırtırmaktı zaten. Okunan ezan Süleyman amcanın imdadına yetişmiş lâ havle çekerek kalkıp namaza gitmişti.

Kaç gün sonra annem gelmişti bilmiyorum ama ona haberi Meliha vermişti. Her Anadolu kadını gibi sorumluluk duygusu çok gelişkin bir kadındı annem. Beni yetiştirip mürüvvetimi görmek dünyada tek arzusuymdu. Babamın vefatından sonra yaslandığı çınar devrilmiş uzun süre boşlukta sallanmıştı. İlkokul öğretmenliğinden elde ettiği maaşı hayatımızı idame ettirmeye yetiyordu ama bir erkeğin boşluğunu doldurmuyordu. Otogara giderken bir daha dönmek üzere İstanbul’dan ayrıldığımı düşünmemiştim. İstanbul o bildik yağmurlarıyla otobüsün camını döverken, köprüünün ortasına gelmiştik. Korumaya son kez bakarken ‘mektebin bacaları’ çamların arasından yükseliyordu. Biliyor musun dedim anneme; Meliha’nın sesi çok güzel.

Şu salayı okuyan müezzinin sesi hiç güzel değildi. Üstelik bir çok makamı birbirine katarak okurdu. Neden bunları konservatuar eğitiminden geçirip sonra bu göreve atamazlar ki? Süleyman amcaya bazı camilerde ezanları güzel sesli makam bilen bayanların okumasının daha güzel olacağını anlattığımda haram deyip karşı çıkmıştı. Bana sen bunlarla kafa yorma namazını kıl duanı et derdi. Namazı bırakmamın sebebini bilmiyordu. Ona söylememiştim. Namaz Yaratanın huzuruna çıkmaktır derdi. Huzurun belli bir erkânı ve hukuku vardı. Ama ben her huzura çıktığımda, yanımda şeytanlarım hemen benimle birlikte saf tutarlardı. Allah’ın huzurundan kovduğu düşmanlarla ben huzura çıkar olmuştum. Bir gün, sokaktan topladığım küçük taşları cebime doldurup camiye gittim. Tahmin ettiğim gibi, şeytanlarım benden önce safa durmuşlardı. Hemen cebimden taşları çıkarıp, şeytan taşlamaya başla-

dım. Bazı insanların kafası kanamıştı. Beni hemen camiden dışarı attılar. O günden sonra namazı bırakmıştım ben de.

Aslında, şu ilâçları kullanmayı da bıraksaydım, her şey daha iyi olurdu Reis. Akşamları ağzımın kuruluşunu gidermek için mutfığa geçtiğimde, lambanın yanmasıyla birlikte annemin 'ilâçlarını aldın mı oğlum' ikazı artık alıştığım bir şey olmuştu. Annemden kaçış yoktu. Her akşam, beş vakit namaz gibi kutsal bir görev olarak bilirdi, ilâçlarımı takip etmeyi. Her doktora gidişimizde, doktor uzun uzun beni dinler; kafana çok şey takıyorsun derdi. Doktorun kafalar konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını o gün anlamıştım. Ben de ona bazı kafaların han gibi olduğunu; oraya bazı bilgilerin bir süre misafir olduğunu sonra çıkıp gittiğini ama bazı kafaların da mezar gibi olduğunu, oraya giren bilgilerin gömülüp kaldığını ve çıkamadığını anlatmıştım. Benim kafam böyleydi işte. Üst üste istif ettiğim o bilgilerin mezarıydı. Sonra beni dışarı çıkarıp anneme benimle ilgili bir takım görevler yüklemişti. İlâç kullanımı da bu görevler arasındaydı. Annem bu ilâçların beni ne kadar yorduğunu bilmiyordu Reis. 'oğlum daha yatmadın mı sen' deyip her gece aynı ikazı yapıyordu. Yurttaki oda arkadaşım Cengiz de böyle yapardı. Gece, geç vakitlere kadar oturup halsizleşen bedenimi ranzaya atardım. Öylece uzun süre tavana bakıp şekiller çizerdim. Küçükken anlatılan koyun sayarak uyuma fikri hayal dünyama yeni bir oyun olarak girmişti. Her kurduğum hayal uykumu bir iki saat daha öteliyordu. Sırtüstü uzanıp sigara içme alışkanlığı o dönemden kalmaydı. Ciğerlerime çektiğim duman adeta bir tutkal gibi sırtıma yapıştırdı. Dumanın kokusu Cengiz'i uykudan uyandırırken aynen annem gibi o da 'oğlum daha yatmadın mı sen' derdi. Annem sadece, ilâçları aldıktan sonra gözlerimin kapandığını görüp uyuduğumu zanneder, görevini yapmanın huzuru içinde odasına çekilirdi. Daralıp pencereyi açtığımda; dışarıda yalnız ve kapkara bir yorgunluk olurdu. Işıkları sönmüş şehrin kalp atışları durur; ruhlar hapsedildikleri bedenleri terk ederek sabahın ilk ışıkları ile birlikte geri dönmek üzere özgürlüğe uçmuş olurlardı. Tek hayat belirtisi, sokağa üflediğim dumanın kıvrılarak kayboluşu ve seninle yaptığımız sohbetlerdi Reis. Ama bir gün, bütün bu ilâçlarımı toplayıp, klozete atacağım. Oradan kanalizasyon şebekesiyle arıtma tesislerine gidecek, oradan şehrin içme suyu şebekesine akacak; bunlar kimyasal olduğu için şebeke sularına geri dönecek ve oradan da bütün şehir insanı aynı ilâcı içmek zorunda kalacaklar. Bu şehrin insanları ile o gün aynı uykuya dalacağız. Rüyalarımızı bölen radyo dalgaları olmayacak ve hepimiz o türküyü dinleyeceğiz.

O gün namaza, Süleyman amca da şeytanını beraber götürmüştü her halde. Dönüşünde, kızgın bir ses tonuyla, köylülerden bahsetmediğimi, köylünün milletin efendisi olduğunu, köylüyü hesaba katmayan devletin ayakta kalamayacağını söylemişti. Devlet önemliydi Süleyman amca için. Atalarımızın önce devleti kurduğunu, sonra top yekûn Müslüman Türk Sünnî ve Hanefî milleti oluşturduğunu, böylece birlik ve beraberliğimizin temelini attığını söylemişti. Köylüleri sevmiyordum ben ama bu meseleyi namaza kadar taşıdığına göre konuşmalıydık. Devlet hesaptan düşmüştü köylüleri. Onlar, o münbit arazileri terk edip şehirlere gelince efendilikleri kalmadı. A millîler onları yanına işçi olarak alıp, emeklerini kendi hanelerine yazdırdılar.

Çaycının getirdiği son çay biraz acı bir tat bırakmıştı ağzımda. Uzun süreden beri çayın tadını bozduğu için şekeri bırakmıştım. Süleyman amca çok çay içmezdi. İdrara sıkıştığı için yeniden abdest almak zorunda kalırdı. Ben se ağzımın kuruluşunu sürekli çayla giderirdim.

Meliha da çaydan hoşlanmazdı Reis. İki gün önce onun doğum günüydü. O gün bir türlü aklımdan çıkmadı. Oturup yazdım:

.....Orda; çok uzaklarda bir kız raks ediyor ay ışığında. Melekler dönüyor etrafında. Saçlarında şebnemlerden yıldızlar akıyor. Dudaklarımda titreten bir gülümsemeyle açıyorum kollarımı binlerce yılın hasretini kucaklamak için. Ama yükseliyor gökyüzüne. Bu hep böyle oluyor. Sonsuz bir yalnızlığa dayayıp sırtımı, bazen uzak bir kentin kıyılarına vurup, bazen yatağına çekilerek huzursuz bir deniz gibi çırpınıyor yüreğim. Uzayıp gidiyor önümde keder sisleri. Şimdi yanında olmak; cennetten inen hangi gülse alıp sana sunmak, yüreğine dokunmak... Şimdi orda olmak gözlerinden akan ırmaklara karışmak... Şimdi orda olmak bütün zamanlarımın yalnızlığını senle doldurmak istiyorum. Sarhoş güz yapraklarında savrulduğum o gün dönmemeliydim ben. O tarihi söküp atmalıyım hayatımdan. Işığım, karanlığım, yıldızım, güneşim, arayıp bulamadığım, bakınca göremediğim, özleyip soramadığım, haberini alamadığım, çekilmiş ruhum, daralan soluğum, hayat neşem, kırgın köşem.....

Ama Meliha yoktu.

Artık Süleyman amca da, yok. Gelip çay ocağında memleket meselelerini konuşacağım kimse olmayacak artık. Sala bitmiş, cami avlusu kalabalıklaşmıştı. Herkes namaz için son hazırlıklarını yapıyordu. Çay ocağında bir ben kalmıştım. Birazdan imam gelecek ve cenaze namazı başlayacaktı. Ama ben orda olamayacaktım. Çünkü namazı bırakmıştım.✍

HANDAN ACAR YILDIZ

SERT bir TERSlik

Merak duygusu doğuştan *azaltılmış* bir insandım. Takdir-i İlahî... Yaşam fonksiyonlarımın devam edebilmesi için yılda en az iki kez vücuduma serumla ‘merak’ verilirdi. Ama vücudum bu merakı tutmaz, fırsatını bulduğu anda ter ya da idrar yoluyla dışarı atardı. Bu nedenle, hiç kim-seden daha aptal olmadığım hâlde, gelişmek için herkesin iki katı çaba har-camam gerekiyordu. Çünkü merak, insanı geliştirici duygulardandır. Çocuk gelişimi kitaplarında böyle yazar (Bunu hiç merak etmediğim hâlde tesa-düfen öğrenmiştim). Elbette aşırısı ‘fazla geliştireceği’ için bir meyve gibi zamansız dalınızdan kopup yere çakılma ihtimaliniz vardır. Benim merak duygum, beni hep dalda bırakacak kadar azaltılmıştı. *Daldan düşecek kadar sabırsız olmasalar da en azından vakti geldiğinde toplanabilecek insan gru-buna dâhil olabileyim* diye yıllarca seferber oldu tıp dünyası.

Ailemdeki tüm günahların cezasının, ruhlar âleminde çekilen kura ile bana yüklenmesine karar verilmiş. Babaannem, köyün ayaklı gazetesi, dedem ise ayaklı radyosuymuş. Merak onlarda bir solunum şekliymiş. Herkesle ve her şeyle ilgilenirlermiş. Annem de bana hamileyken haber izleme hastalığına tu-tulmuş. Dokuz ay boyunca yirmi dört saat televizyon başında haber izlemiş. İşte tüm bunların cezasının kesildiği ben, doğuştan meraksız biri olarak dün-yaya gelmişim. Tuhaflıklarımı neye yoracaklarını bilememişler. Önüme en dikkat çekici oyuncakları bile koysalar ilgilenmiyormuşum. Muhtemelen me-rak etmiyordum. Büyük gürültüler karşısında irkilmiyor, dönüp bakmıyormu-şum. Sağır olduğumdan şüphelenecekleri anda ismimle seslendiklerinde dö-nüp baktığımı fark etmişler. Baksam bile ne için seslendiklerini merak etme-diğimden son derece tepkisiz davranıyormuşum. Bu kadar meraklı bir aile-den böyle merak eksikli bir çocuk doğacağına ihtimal vermemişler tabii. Tüm erkekleri maço olan bir aileden eşcinsel bir çocuk çıkması ne kadar uzak gö-rünüyorsa böyle meraklı bir aileden de bu kadar meraksız bir çocuk doğma-sı onlara o kadar uzak görünmüş. Bu nedenle ‘meraksızlık’ teşhisi çok zor konulmuş bana. Uzun süre de aptal mı yoksa dahi mi olduğuma karar vere-memişler. Hocalara ve doktorlara taşımışlar. Profesörden profesöre gezmiş-ler. En sonunda pratisyen bir hekim teşhis koymuş bana: ‘2M Dengesizliği

Komplikasyonu'. Birinci M, tahmin edeceğiniz üzere merakın M'si. İkinci M ise, melodramın M'si. Vücutta merak oranı düştüğü zaman, kandaki melodram oranının artması ise 2M Dengesizliği Komplikasyonu olarak adlandırılıyor. Dünya genelinde yedi milyarda iki rastlanan bir hastalıkmiş bu. İlki benmişim. İkincisinin ise doğmasını bekliyorlar. Çünkü yedi milyarda bir görülen hastalığı genelleyemedikleri için isim koyamazlar. Varlığından emin oldukları ama genelleyemedikleri için isim koyamadıkları bir hastalık bu.

Yine de ailemin meraksızlığımı dezavantajdan avantaja dönüştürerek (ailem her konuda meraklı olduğu gibi dezavantajları avantaja dönüştürme konusunda da çok meraklıdır) bana çok iyi bir eğitim verdiğini inkâr edemem. Ergenlik çağında pek çok genç kendi ilgi alanlarıyla ailesinin istekleri çatıştığı için zorluk yaşar ya, işte benim ailemin başına böyle şeyler gelmedi. Kendi merakım ve ilgi alanım olmayınca kendi merak ve ilgi alanlarını bana empoze ettiler. Serumla merak yüklenme günlerini ise hep bu zamana denk getirdiler. Yüklenen merak duygumu da kendi isteklerine göre şekillendirmiş oldular. Onların istemediği hiçbir konuya merak duymadığım için istedikleri fikirler ve terbiye mecrasında bir damla dahi bulanık su katılmadan ilerledim. Sonra inançlarıma ve değerlerime sıkı sıkıya bağlı biri oldum.

En çok sabahları uyanırken zorlanırım. Sabahları bebekler gibi ağlayarak uyanıyorum. Karım da benim sesime uyanır. Her yıl çocuk doğuran, bu sebeple yıllardır çocuk ağlamasıyla uyanan kadınlar kadar uykuya hasrettir benim karım. O sabah, her şeyin değiştiği o sabah ağlamadan uyanmışım. Çok şaşırmışım. Uyanıktım ve bir bebek gibi ağlamıyordum. Nedenini merak ettim. Ağlamama nedenimi merak etmişim! Serumla vücuduma merak verilmesinin üzerinden beş ay geçmişti. Buna rağmen önce ağlamadan uyanmış sonra da neden ağlamadan uyandığımı kendiliğimden merak etmişim. Pijamamın üstünü çıkardım. İşte o zaman neye uğradığımı şaşırdım. Gariplikler silsilesi tamamlanmış oldu. Göğsüm olması gereken yerde sırtım vardı. Hayatımda ilk kez ve gerçekten merak duygusuyla tanışmışım. Hem de serumsuz. O zaman merak duygusunun dışarıdan değil de içeriden kaynaklı olduğunu anladım. Ya başım ters dönmüştü ya da gövdem. Hangisi bilemiyorum ama ters yüz olmuşum. Peki, niçin? Yüzüm sırtımın üzerindeydi. Aynaya baktım. Karımın uyanmaması için dua ediyordum. O zavallı da bebekler gibi uyuyordu. Sağ ve sol yanımda kürek kemiklerim vardı. Başımı eğdiğimde ise erkeklik organlarımda yerinde kalçalarımı gördüm. Sadece ellerim, ayaklarım ve yüzüm uyumluydu. Vücudumun diğer kalan yanı tersti. Belki de kafam ters-ti? Ellerim ve ayaklarım uyumlu olduğuna göre büyük ihtimal vücudum ters

dönmüştü. Hemen önümü kapadım ve banyoya gittim. Hayatımda ilk kez tanıştığım doğal merak duygumun yanına ezelden beri tanıdığım utanç duygusu eklenmişti. Utanç içindeydim! Peki, neydi bu hâlim? En bol takım elbise mi seçtim ve kapısını kilitlediğim odalardan birinde üzerimi değiştirdim. Karım uyanmamıştı. Bu kadar uyumazdı. Nedenini merak ettim. Yine de uyandırmadım. Kapıyı sessizce çektim. Arabamı kullanamazdım. Oturduğum zaman başım arkaya dönük oluyordu. Taksi çağırdım. Arka koltuğa oturuyormuş gibi yaparak ayaklarımı öne uzattım. Yolda bir trafik kazası gördüm. Ölen var mı diye merak ettim. Demek ki artık sadece kendimle ilgili konuları değil başkalarıyla ilgili konuları da merak ediyordum.

İş yerinde yönetici olduğum için kendime ait odam vardı Allah'tan. Yoksa sürekli ayakta çalışmayı ya da başı arkaya dönük şekilde oturmayı insanlara izah edemezdim. İnsanlara sürekli izahat vermek zorunda olmamız ne kadar da yorucu ve sinir bozucu. Ters döndüğümüzde bile açıklama yapmak zorundayız, nedenini kendimiz bilmesek de. Günlerden cumaydı. Ters yüz olmak için hafta başını bile bekleyememişim demek ki. Ters yüz olmak için borsanın kapanmasını bile bekleyememişim. Hani tüm gelişmeler için artık borsanın kapanma saati bekleniyor ya. Muhtıra için, operasyon ve benzerleri için... Sanki hiç pazartesi gelmeyecekmış gibi. İnsanlar neredeyse hastalanmak ya da ölmek için bile borsanın kapanmasını bekleyecekler. Hiç pazartesi gelmeyecekmış gibi. Ters yüz olmamın hisse senetleri üzerinde etkisi olmuş mu diye baktım. Hayır, olmamıştı. Ben ters yüz olduktan sonra da kazananlar kazanmaya, kaybedenler kaybetmeye devam etmişti. Ters yüzlüğü kendimle ilgili sonuçlar doğurmanın dışında hiçbir sonucu değiştirmemişti. Bu hâlimle hayatıma devam edebilmemin hesaplarını yaptım ben de. Kimsenin yanında soyunmadığım ya da kimsenin yanında oturmadığım sürece pek sorun çıkmayacaktı. Kişisel durumumun vahimliğinden dolayı dünya meselelerini önemseyecek halim yoktu ama sabahdan beri ne yapacağımı düşünmekten çok yorulmuştum. Kafamı dağıtmak için gazete haberlerini okudum. Her zaman okuduğum gazeteler çok ters geldi. Siyasi fikirlerim değişmişti. Göğsümle sırtım kadar tersti yeni düşüncelerimle eski düşüncelerim. Zevklerim ve genel alışkanlıklarım değişmediği için fikirlerimin ve inançlarımda da değişmediğini düşünmüş olmalıyım. Yanılmışım. Ayakta durmaktan yorulunca oturdum. Sandalyeyi çevirmem gerekti. Eskiden sırtımı yasladığım kısım çeneme çarpmasın diye biraz alçalttım. Bilgisayarı açtım. Sık kullanılan kısımdaki siteler çok canımı sıkınca sık kullanmadığım sitelere girdim. Bana daha sevimli göründüler. Meraksız geçen onca yılımı telafi eder-

cesine her şeyi merak ettiğimi fark ettim. Tam beş saat internette gazete okudum. Telefon çalmasa daha da okuyacaktım. En sevdiğim arkadaşlarımdan biriydi arayan. Kendimi yokladım, sevgim hiç değişmemiş. Dedim ya duygu ve alışkanlıklarım değişmemişti. Cuma namazına beni çağırdı. Nasıl kıvracağımı şaşırdım. Ters dönmüş bir adam ne kadar kıvrırırsa o kadar kıvrırdım işte ben de... Gitmedim! Namazda oturup kalkmam değildi üstelik sorun. Topuk ve dirsek kemikleri on iki yaşından beri kıldığı namazla nasırlaşmış olan ben, şimdi namaz kılmak istemiyordum. Çünkü kiblenin ne taraf olduğuyla ilgili kuşku oluşmuştu içimde. Zira dünya yuvarlak ve kiblenin tam zıddına döndüğünüzde yine kibleye dönmüş oluyordunuz. Hep aynı tarafın kible olabilmesi için dünyanın kare ya da dikdörtgen olması gerekiyordu. Mesela Amerika'nın kuzey batısında yaşayan birinin kible için hangi tarafa dönmesi gerektiği konusu kafamı ciddi şekilde kurcaladı. Avustralya'nın güneydoğusunda bulunan biri için de öyleydi. Bu ülkelerin İslam dünyasına öfkесinin nedeni, bulunduğu coğrafyadaki kible sorununu çözmeye üşenmeleri olabilir miydi? 'Göremiyorsan nefret et!' formülü... Bu ters yüz olma hâlimden sonra tarif edemeyeceğim bir şüphe kaplamıştı içimi. Hayatımın bundan sonraki kısmında ters dönmüş hâlimle yaşama devam etmem konusunda bana yardım etmesi için dua edebileceğim o 'eski' Allah'ı bile kaybetmişim. 'Yepyeni' bir Allah vardı şimdi ve ona alışmakta hayli zorlanacaktım. Şükürler olsun akşam olmuştu. Ah, akşam olmasına sevinmişim. Tıpkı eskiden olduğu gibi.

Eve gittiğimde kimseye görünmeden üstümü değiştirdim, karnımın tok olduğunu söyledim. Üzerime örtü alıp uzandım. Karım iki gün önce izlediği filmin tekrarını izliyordu. Soluk bile almıyordu diyebilirim. Mohaç muhaberesinden bir sahneydi. Savaş meydanında askerlere konuşan Kanunî, şehitliği övüyordu. Daha iki gün önce aynı sahnede duyulanmışken, bu akşam yüksek sesle 'Tabi onlar ölsün, senin saltanatın devam etsin.' dedim. Karım hayretle bana döndü. Sustum. O da konuşmadı. Ancak sonraki sahnede Mahidevran yerine Hürrem'in tarafını tutunca ipler koptu. Niye bu kadar kızdığını anlamadım. Sultan Süleyman'ı gözden çıkarmama sesi çıkmamıştı da Mahidevran'ı gözden çıkarmama bozulmuştu. Yani bu kadınların kimle ve ne zaman empati kuracaklarına akıl sır ermiyor. 'Senin hayatında biri mi var?' diye üzerime yürüdü. 'Kalk, hemen konuşacağız.' dedi. Ha kadınların bir de bu yönü vardır, Peygamber'in 'Öfkelenince ayaktaysanız oturun, oturuyorsanız uzanın' sözünün aksine, konuşmak istedikleri zaman yatırırsanız oturmaz, oturuyorsanız kalkmanızı, ayaktaysanız zıplamanızı isterler. Böyle yapmayınca da sizi kayıtsızlıkla ya da ilgisizlikle suçlarlar. Kalkamazdım. Kal-

kamadım. Başıma geldi, kolumdan tutup kalkmam için çekiştirmeye başladı. Paniğe kapıldım, hızla itmemle yere düştü. Ağlayarak öteki odaya gitti. Canım hiç arkasından gitmek istemedi, gitmedim. Ters yüz olmadan önce de böyle davranırdım. Demek ki kadınlar konusunda ters yüz olmadan önceki hâlimle şimdiki hâlim arasında fark yoktu. Hırçınlıklarını umursamadıkça, kıskanma duygularının üstüne gittikçe kadınların erkeklere daha çok bağlanacaklarına inanırdım. Bağlanırlardı da. Oysa bu bağlılık, zirveye tırmanmaya çalışırken geçirdiği kaza sonucu halatıyla dağa asılı kalan bir dağcının bağlılığına eşdeğermiş. Bizim güçlenme şeklinde algıladığımız bağ ise, dağa tutunmak için dağcının son çırpınışlarıymış. Kadınlar, bellerindeki ipin acısına ve asılmaya dayanamaz hâle gelince ölümle sonuçlansa bile ellerindeki bıçakla iplerini kendileri kesermiş. Karım da öyle yapacaktı.

Her günün tek tek nasıl geçtiğini anlatmama gerek yok. Aynı renkleri seviyor, aynı yemeklerden lezzet alıyor, kadınlar hakkından tamamen eskisi gibi düşünsem de maske olarak farklı davranıyor ama diğer konularda aynı fikirleri savunamıyordum. Aynı insanları sevsem de hiç sevmediğim insanlarla sohbet edesim vardı. Çünkü onların fikirlerine daha yakın görüyordum kendimi. Eski hâlime dönmeyi öyle istiyordum ki! O hâlimle daha mı mutluydum? Hayır, daha mutlu değildim. İnsan ona ya da buna inanarak daha fazla mutlu olmuyordu da sadece ellerim, ayaklarım ve yüzümle vücudumun uyumlu olması gerekiyordu. Tutunmak için, hayata tutunmak için neye inandığından çok, ona ne kadar inandığın önemliymiş. Ancak en büyük hayal kırıklığını karım konusunda yaşadım. Ters yüz olmadan önceki hâlimle ne zaman kendisine yaklaşısam bin bir dereden su getiren, bahaneler uyduran karım, ‘Ne namuslu kadın, kocasından bile utanıyor!’ diye kendisiyle âdeta gurur duyduğum karım, ben yanında soyunamaz hâle gelince üç ay içinde beni boşadı. Üstelik boşanma gerekçesini de mahkemede benden intikam alırcasına bağıra bağıra söyledi. Hâkimin ve davacı avukatının müstehzi gülümsemesini geçtim, kendi avukatımın yüzünde gizlemeye çalıştığı gülümseme gözümünden kaçmadı ve bu beni çok yaraladı. Çünkü başka insanlar, zavallılıklarımızı bir yere kadar savunabilirler. Avukat bile olsalar. Neyse, ters dönmüş inanç ve fikirlerimin yanı sıra hiç şüphem olmadığı hâlde ‘içselleştirmek’ zorunda kaldığım erkekliğimle adliye salonunda yarım gün yürüdüm. Kendi davamı kaybedince başka davaların kapısında bekledim. Benden daha ters dönmüş birini aradım. On beş yıl ceza yeme ihtimali olan sanıklar bile benim kadar ters dönmüş değillerdi. En büyük iftiraya uğrayanların, elini kana bulaayanların, hatta iğfal edilmiş genç kızların, hayata (bir sıfat olarak Tanrı’dan

kopmuş Hayat'a) ve insana, insan olmaya dair inançlarının bir damlasını korumayı başardıkça göğüs kafeslerinin ve sırtlarının olması gerektiği yerde olduğunu gördüm. Benim kadar ters dönmediklerini gördüm. 'Tersliklerini giysilerinin altında gizliyor olamazlar mı?' dersiniz eğer, hayır, olamazlar. Kırk kat giysiye de bürünseler benim gibi olanı uzaktan tanırırdım. İnsanın Tanrı'yı çıplak gözle görebileceği tek yer yine insandır. İnsanda Tanrı'yı kaybederseniz başka yerde bulma ihtimâliniz yoktur. İnsanda ise Tanrı'yı üç sıfatla görürsünüz; Adalet, Merhamet, Dürüstlük. Başınızı kaldırıp insana baktığınızda ruhun yansması olan bu üç sıfatı göremezseniz onun değil maymundan çok daha tiksindirici bir mahlûktan bile türemiş olabileceğine ihtimal verebilirsiniz. Sonra canhıraş içinizdeki Tanrı'yı korumaya çalışırsınız. Oysa O, içinizdeki aynaya dışarıdan yansır. Dıştaki insanda O'nu kaybettiyseniz içinizde devamlılığını sağlamanız o kadar zordur ki... Peki, ben niye ters yüz olmuşum? Hatırlayamıyordum. Acaba çok güvendiğim herhangi bir insanda bu üç sıfatı, adalet, merhamet ve dürüstlüğü aynı anda birden kaybettiğim için mi? Hatırlamıyorum, bana yapılanı ve benim yaptıklarımı. Ama şu an, Tanrı tüm sevdiklerimin kalbinden kapıyı vurup çıkmış gibi hissediyordum. Aynaya vuran ışık öyle azalmıştı ki, benim kalbimden de kapıyı vurup çıkmaması için sürekli kilidin başında nöbet tutuyordum. Oysa başında nöbet tutarak kitli kalamazdı hiçbir kilit.

Adliye salonunda ters dönmüş birine rastlamadım. Bana hüküm vermeyecek bir hâkim bulup derdimi anlatsam eski hâlime döner miydim acaba? İnsanlığım, düştüğü nehirde akıntıyla boğuşurken aşırı su yutmuş, çeke çeke kıyıya çıkardığım cılız bir çocuk gibiydi. Yaşam ve ölüm arasındaki o bedenlerin soğukluğunu taşıyan cılız bir çocuk gibiydi. Ağzından üflediğim nefese tepki verdiği an, onunla birlikte ben de yaşamaya devam edecektim. O ölse, ben yaşıyor taklidi yapacaktım. Nehirden sürükleyerek çıkardığım cılız bir çocuk gibiydi insanlığım, suni de olsa yaşamak için nefesime ihtiyacımız vardı. Ve ben gök gibi gürleyen bir nehrin başında insanlığıma suni teneffüs yapıyordum.

Dışarı çıktım. Ayaklarım şişinceye kadar yürüdüm. Bütün şehirlerin Arnavut kaldırımlı sokaklarına tutkunumdur. İlk kez gittiğim şehirler de buna dâhildir. Nedense benim yaşadığım şehirde Arnavut kaldırımlı semtler hava karardıktan sonra güvenli olmaz. Yatsı ezanı okunuyordu ve ben, geceleri hiç güvenli olmayan Arnavut kaldırımlı semtte ters dönmüş bir adamınki kadar büyük cesaretimle yürüyordum. Hafif yağmur çiseliyordu, tüm romantik öykülerde olduğu gibi. Acıkmıştım. Kaldırım seviyesinden aşağıda çok sevim-

li bir dükkân gördüm. Mis gibi kebab kokuyordu. Kanımdaki melodram oranının yükselme tehlikesine rağmen içeri girdim. Çünkü kebab çok güzel kokuyordu. Kebaplar hep güzel kokar. *‘Pişmiş et, bize ait olmadığı sürece güzel kokar.’* Aman! Bu cümleyi ben mi kurdum? Daha kokudan melodram oranım bu kadar yükselip *‘2M Dengesizliği Komplikasyonu’* böyle güçlü nüsediyorsa yemek yediğimde ne olacaktı kim bilir? Yine de girdim. Çok huzurluydu ortam. İnsanın kanına melodramdan çok huzur yüklüyordu. Sipariş verdim. Kanımdaki melodram oranının artmaması için yemeğe acı koymamalarını söyledim. Ayna ve tezgâhın önünde yüksek tabureler diziliydi. Başkalarının yanında oturamadığım için yüzüm aynaya dönük vaziyette taburelerden birine dayandım. Radyo çalışıyordu. Radyoda, suikaste uğramış bir devlet adamından bahsediyordu. Sağlığında halktan biri gibi giyinen, halktan daha az yiyip içen bu şahsiyet, ölümlerinde kendisini öldüren kişinin haklarını savunmuş. Eğer katili yakalanırsa, onu linç edip eziyetli bir ölüme uğratmamaları için halkına telkinde bulunmuş. Çok etkilendim. Başımı öne eğdim. Sanki içimde bir inanç kıvılcımı parlamıştı. Acaba söner miydi yoksa harlı bir ateşe mi dönüşürdü? Aynaya baktığımda başımın göğsüme doğru hafif, 45 derecelik bir açıyla döndüğünü gördüm. Acaba kendiliğinden tamamen dönmesini mi bekleseydim, müdahale mi etseydim? Bir sonraki menkıbeyle kim bilir ne zaman karşılaşacaktım. Bakalım, o menkıbe de başımı tamamen çevirmeye yetecek miydi? Ya başım tam ortada kalırsa, çenem omuzuma dönük şekilde, o zaman ne yapardım? Sürekli meleklerle selam verir şekilde. Kibleyi kaybetmişken, meleklerle selam verir şekilde... İftitah tekbirini alamamışken meleklerle selam verir şekilde... Hafif dönmeye başlayan başımı elimle çevirmeye karar verdim. Biraz uğraşınca çenem omuzuma kadar geldi ancak orada takıldı. Korktuğum başıma gelmişti. Böyle yarım kalamazdım. Her şeyi izah etmek zorunda olduğumuz insanlara hiçbir şey izah edemezdim. Ters olsam daha iyiydi! Biraz zorladım. Biraz daha, biraz daha...

‘Babaaaa! Adam elleriyle kendi boynunu kırdı!’

‘Kendi boynunu mu kırdı?’

‘Evet!’

Cesedinin başına toplandıklarında adamın çenesi tam kalbinin üzerindeydi. Adamı bulduklarında, uzun süredir kullanmadığı çenesi kalbine batıyordu. Onu boynu kırık buldukları için evvelini, ters dönmüş hâlini fark etmediler. Adam, en azından bunu bilseydi, huzurla ölürdü. ♣

ZEYNEP HİCRET

UYUSAM DA KURTULSAM

Uykumun hafif olmasını neye borçluyum, diyor kız. Uykum ki bir serçenin uykusu kadar hafiftir. Kar tanelerinin pervazlara dizilişini duyarım. Kedilerin kaldırımlarda çıkardığı patilerinin sesi kulaklarımı tırmalar. Fareler suntaları kemirse hoop yataktan fırlarım. Uykum son derece hafiftir.

Hep mi böyleydin, diye soruyor diğeri. Yoksa başından kötü bir hadise mi geçti. Yangın falan. Ne bileyim. Mahsur mu kaldın?

Üç metre uzunluğunda dik bir merdivenden yer altına indiler. Ağaçların, masaların, gençlerin ve nargile serlerinin arasında bir yer bulup oturdular. Girer girmez elmalı nargile sipariş etti. Buranın elmalısını daha çok seviyor. Garson çocuk tek tek yerleştiriyor közleri. Onun da eli maşaya alıştı bunca yıldır. Üç top közü yine üst üste koydu folyolu zemine. Közler de alıştı üst üste kül olmaya.

Kız közlere dikerek gözlerini düşündü; yangına benzer bir yanı da yok değildi hani. Ama hangisinin etkisi diğerinden daha kalıcıdır bilemedi. Bir yangının sebep olabileceği her şeyi yaşamıştı kendince. Bedeni kara dumanlar içinde debelenip duruyordu. Ne soluna dönebilirdi artık, ne de sağında rahat edebilirdi. Göğsü üstünde yılanlar sarmaş dolaştı. Sırtı desen aralıksız kamçılanıyordu. Sarp yamaçlar, derin kuyular, azgın köpek bağrıışları doldurmuştu uykularını. Oturdukları tahta masanın üzerine pipetle küçük bir kare çizdi ve ‘bu kadar küçük bir ev getir gözünün önüne,’ dedi.

İki göz odası vardı evin. Yerden yüksekliği bir ya da yarım metre kadardı. Hiçbir zaman ölçme gereği duymadım ama bir sokak serserisi tek sıçrayışta kendini odanın ortasına atabilirdi.

Bacakları herhalde biraz uzun olmalı, dedi diğeri nargilesinin dumanını savururken.

‘Yoo,’ dedi kız, ‘daha çok kendini ne kadar yükseğe kaldırdığıyla alakalı bir şey bu.’ Yükselen dumanları takip ederek konuşuyordu:

‘Evin karşısında beş katlı erkek yurdu vardı. Ev bu yurdun kömürlüğü gibiydi. Bir avlunun içinde, altında bir nokta, üzerinde uzunca bir direk so-kağın ortasında ünlem işareti gibi dururlardı. Yurdun avluya bakan yatakhane camları yağlı boyayla kapatılmıştı ama belli yerlerinden ışıklar sızıyordu. Çocuklar bir parça sokak görebilmek için çakılarla kazımışlardı.’

‘Uykumun hafifliği sayesinde engellediğim felaketi şimdi anlayabiliyorum ama o zaman sadece korkuydu duyduğum ve sonrasında bir parça merhamet oturmuştu içime. Yüzü gece lambasının gölgesinde sağa sola kayarken bana, ‘sakın kimseye söyleme’ demişti. ‘M. Hoca duyarsa beni falakaya yatırır.’ Sonra açık pencereden atlayıp gitti.’

‘Pencere her gece açık kalırdı. Yıllarca hiç korkmadan açık bırakmaya alışmıştık. Gecenin kör bir vakti bütün sokak uykuya çekilmişti. Bütün pencereler karanlıktı. Yalnızca bizim pencereden ölgün mavi bir ışık sızıyordu. Sonra perdenin hışırtısını duydum. Perde rüzgârdan da hışırdayabilirdi ama rüzgârdan olsa uyanmazdım. Bu yabancı bir hışırtıydı. Bir bedenın sürtünmesiyle ortaya çıkmıştı. Uyanıp baktım. Perde şişip kabarıyor. Az daha ‘rüzgârımış’ deyip soluma dönecektim. Üzerimdeki yorganı şöyle bir havalandırdım. Başımı iyice kaldırıp yastığı alt üst yaptım. O zaman gördüm onu. Arkadan. Başının yarısı ışıktı kalmıştı. Evden biri olsa saçı olurdu, atkuyruğu olurdu. Yabancı olduğunu kafasından anladım. Kimsin, dedim. Makinenin oraya sinmişti. Kafasını çevirdi. Gece lambasının ışığında yüzü açığa çıktı. Baktım bir erkek. Dokuz yaşıındaydım. Hiç tanımadığım bu erkeğin evimizde ne işi vardı anlayamadım. Gelip başımda dikildi. Yorganı kafama çektim. Ne hırsız biliyorum ne tacizci ne de katil. Bu yabancınn evimize hangi sebeple girdiğini anlayamamıştım.’

‘Karşı yurttı kalıyorum,’ dedi fısıltıyla. ‘Şimdi gideceğim. Sen de kimseye bir şey söyleme. İspiyonlarsan M. Hoca beni falakaya yatırır.’

‘Perdeyi kaldırdı ve hafif bir sesle avluya atladı. Çıplak ayakları betonarmeye yapışa yapışa ilerliyordu. Bekledim, ayak sesleri kesilsin. Yorganı üstünden fırlattım. Odanın ışığını açtım. Kalktığımı babam duydu ilkin. Sonra annem geldi. Uykumun hafifliği en çok onu sevindirmişti. Tek tek yer yataklarında yatan kardeşlerimi kontrol etti. Neydi bu iş anlam veremiyordu. Surtı iyice sararmıştı babamın. Soran gözlerle izledi annemi. ‘Bir şey yok,’ dedi o da. ‘Bir şey yok, çok şükür.’

‘Bir şey yapmadı bana,’ dedim. ‘Hemen duydum girdiğini. Perde hışırdaydı. Baktım saçı yok. Anladım o zaman erkek olduğunu.’

Babam çıktı evden.

Çok geçmeden duyduk ağlamaya, bağırmaya başladı. Saatlerce dövdüler onu. ‘O kadar dövmesinler anne,’ dedim. Annem koynuna bastırdı beni; düşünme bunları uyumaya çalış sen.

‘Sopanın çıplak ayaklarına her inişinde sıçıyordum. Daha vurmasınlar diye yalvarıyordu. Yer gök onun yalvarışları ve çığlıklarıyla dolmuştu. Şimdi

ahali pencerelerine doluşup ispiyoncuyu soracak diye korkmuştum. Uyuyup kurtulmalıydım bu korkudan. Anneme sokuldum. Soluğu yüzüme vuruyordu. Ilıktı, tanıdıktı ama uykum hafıftı benim. O günden sonra da kevgire döndü. Bir daha deliksiz uyku nedir bilemedim.’

Rahatsız edici bir tecrübeymiş, dedi diğeri. Artık nargilesinden içmiyordu. Derdi neymiş peki, öğrenebildiniz mi?

Kız elindeki pipeti ortasından бүktü. Masanın üzerine uzattığı koluna gö-müldü ve ‘uyusam da her şeyden kurtulsam,’ dedi.☞

HECE YAYINLARI / ÖYKÜ

Necati Mert

GÖNÜLLER KÜÇÜLDÜ

HECE

EMİNE BATAR

YAZGI

Yorgun bedenini sandalyeye bıraktı. Başını pencereye çevirdi. Akşam güneşinin camlara düşen kızılığına uzun uzun baktı. Kalabalık, her gün sokağa akıyor, günün bu saatlerinde de uysallaşmış, yorgun adımlarla evine dönüyordu. Birbirlerinin yaşamlarından bihaber, yan yana yürüyüp gidiyorlardı. Bir yerde ayrışıyor, uzaklaşıyorlar, sonra başkalarıyla kesişen yollarında yürümeye devam ediyorlardı. Kaldırım taşları her gün biraz daha nasırlaşan sırtını dinlendirmek için insanların uyumasını bekliyordu.

Sokaktan gelip geçenleri seyrederken tuhaf bir düşünceye kapıldı kadın: Karşı caddedeki apartmanlardan, bir deprem anında evlerine denk gelecek olanı üstün körü hesaplamaya çalıştı. Belki de toprak yarılıp onları yutardı. “Yerin altı kim bilir nasıl bir öfke biriktirdi” diye geçirdi içinden. Gökyüzü de en az yerin altı kadar sakindi, böylesine uzun bir sakinliğin, içinde biriken sıkıntıyı dışarı atma ihtimali pekâlâ vardı. Sularını boşaltması ile sakinliğine son verecek olan gökyüzünün gazabıyla oluşacak felaketin, evin duvarlarını aşıp içeri gireceğinden endişelendi.

Sigarasından son bir nefes çekti. Dumanın ardına saklanan -dayanıklı ve kalın bir duvar gibi ortaya çıkan- yüzünü buruşturdu. İzmariti küllüğe iki parmağıyla bastırdı. O sırada bulanık bir algıyla kocasının söylediklerini duydu:

“... senin bileceğin iş.”

Başını duyamadığı cümleyi kendince tamamlamaya çalıştı. Her zamanki gurur içeren yahut merhamet dilenen sözlerden biri olmalıydı. Pencereyi kapattı, perdeyi çekti. Hâlâ yan oturmuş, küllükteki izmaritten çıkan ince dumana bakıyordu.

“Haklısın” dedi adam.

Kadın, adama dönmedi. Meraksız, donuk bir sesle, isteksizce konuştu:

“Hangi konuda?”

“Beni dinlemiyorsun artık.”

Kadın boynunu kaşıdı.

“Dalmışım” dedi.

Sonra yeniden sokağa çevirdi başını. Birden akşam olmuş, nereden geldiği belli olmayan karanlık, sanki kadının sokağı görebildiği kısmına yığılmıştı.

Lambaların umursamaz ışıkları, bu karanlığın içinde; süpürgesini bir o yana bir bu yana gezdiren ve böylece görevini yapmış olmanın rahatlığına erişen belediye işçileri gibi “benden bu kadar” diyen cılız ışıklarıyla sokağı aydınlatıyordu.

Akşam olunca insanlar başka yaşamlardan sıyrılıp; evlerinde, duvarlar arasına gizledikleri aile yaşantılarına dönüyorlardı. Roller insanları sokaktan sokağa sürüklüyordu. Her gün biraz daha alışıyor, uysallaşıyorlar; sokakları, vurdumduymazlık ve derin bir kabullenişle adımlayıp duruyorlardı. Kadın avuçları arasına aldığı yüzünü kocasından yana çevirdi. O sırada adam üzerini kapatan örtüyü çekti ve felçli bacakları büsbütün açıldı. Kadın bütün ilgisiyle -artık adamdan ayrı düşündüğü- hareketsiz bu iki bacağa bakıyordu. Adam birden, kadının kendisine ilgiyle davrandığı canlı, güler yüzlü günlere özlem duydu. Sevginin yerini zamanla acımak almıştı. Kadındaki yorgun ve bezmiş hali görüyor, yine de kendisine vereceği bu son şeyi -merhameti- sonuna kadar istiyordu.

Tekrar bir sigara yaktı kadın. Pencereyi açtı, serin hava giysilerinden içeri girdi ve yorgun, zayıf bedenini hafifçe titretti. Sigaranın dumanı küçük- toplu burnunu, beyaz yüzünü, koyu yeşil gözlerini ve geniş alnını yalayarak, git-tikçe ayrışan ince bir tabakaya dönüştü.

“Onlara...” dedi adam. Öfkesini ve üzüntüsünü belli eden nefes alış verişleri sıklaştı.

Kadının gözleri bir bütün olarak adamın üstünde geziyordu, fakat baktığı da düşündüğü de o değildi.

Adam, duvara bakarak konuştu ve kendi sesinin yankısını duydu:

“Onlara, kuru birer ağaçlarmış gibi bakıyorsun. Onlardan nefret ediyorsun.”

Kadının gözleri önce adamın yüzüne sonra felçli bacaklarına kaydı. Yut-kundu. Parmakları arasında kendi kendine yanıp kül olan sigarayı küllüğe bastırdı. Bir süre oyalandı böylece. Sakin yüzünün ardına gizlenmiş sıkıntı; kaba-ran damarlarında ve sıklaşan nefes alış verişinde açığa vuruyordu kendini..

“Her şey aynı. Altı yıl önce nasılsa öyle. İnan bana” dedi kadın.

Adam, kadının duygularından emin olmak için sık sık yaptığı gibi kırıgın ve alınmış tavrını takındı. Çocukça bir küskünlüğe büründü yüzü. Altı yıldır onu yatağa bağlayan hastalığın evin içinde oluşturduğu ağır, kasvetli hava yenden çöktü.

“Seni seviyorum” dedi kadın.

Dudaklarında hazır bekleyen, donuk bir cümle olarak çıkmıştı.

Adam yüzünü duvardan alıp tavana diktı. Elini havaya kaldırdı, anlam-sız hareketlendirdi, bir şey söylemek isteyen dudaklarını kımıldattı, sonra eli-

ni örtünün üzerine bıraktı. Adam yanına gelmesini ve kendisine dokunmasını bekledi. Kadın farkındaydı. Fakat pencereden insan kalabalığına bakmak istiyordu. Odanın duvarlarına sinen bilindik kaygılardan, beklentilerden, her tarafa yapışan ilgi açlığından ve sürekli kendisini isteyen, arayan o iki gözün bakışlarından biraz olsun uzaklaşmak için yerinden doğruldu. Sonra bir an duraksadı. Yerdeki halının desenleri arasında gözleri dondu. Adam da tam o sırada örtünün üstünden geçirdiği bakışlarını kadına dikmişti. Belli ki bu solgun havayı canlandırmak istiyordu. Çoğu zaman sağlıklı günlerinden bahse-der, kadına o günleri ve bağılıklarını hatırlatırdı. O günler gelmeyecekse bile hiç olmazsa anımsamak ve yeniden yaşıyormuş gibi bir hisse kapılmak için “hatırlıyor musun?” dedi.

Kadın yorgun ve soru soran gözlerini adama çevirdi. Bu sefer gerçekten dinlemek istiyormuş gibi bir hali vardı.

“Biz de... (Yutkundu. Mutluluk ve hüznün karışımı bir sesle devam etti.) Akşam gezmelerine çıkardık, yaz-kış demeden. Hiç olmazsa ikimizin de işe gitmediği pazar günleri. O günleri ipe çekerdik. Sen hızlı yürüdüğüm için sistem ederdin. Bacaklarım sevinçle koşmak isterdi. Sen istiyorsun diye yavaşlardım. Mutlaka bir konu bulurduk konuşmak için. Önce yüzeysel birkaç soruyla başlardı ve gittikçe dallanır budaklanırdı. Konuşacaklarımız bitmez, her cümle yeni bir cümleyi çağırırdı.”

Adam anlatırken geçici bir süre oluşan ve adamın “hatırlıyor musun” demesiyle son bulan huzurlu, mutlu boşluğa bakan gözlerini kaldırdı ve odanın açık kapısının ardındaki loş karanlığa dikti. Başını “evet” anlamında salladı. Bitkin ama sakın yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. Sanki o günlerle ilgili bir an’ı tam karşısında görüyordu. Öylece adama döndü ve baktı; karısı değil de annesi gibi.

Koruyucu ve merhamet dolu bu bakışlar adamı biraz daha kedere boğmuş olacak ki yutkundu ve boynunu büktü.

“Çok çalışıyorsun” dedi adam “benim yüzümden.”

Sesi, sanki evin diğer bölümlerinde dolaşmış da sonra kadının kulağına gitmişti; kadın önce sustu sonra irkildi: “Yoo” dedi.

Kısa bir sessizlik oldu. Her ikisinin zihninde akıl almaz bir zaman dilimini kapsayan bu sessizlik anı kadını ve adamı odanın duvarları arasındaki boşlukta ayrı noktalara savuruyordu. Kadının gün boyunca bir fabrikanın bölümleri arasında sürüklenen ayaklarına demir külçe gibi iniyor, adamın yatmaktan ağrıyan ve gün geçtikçe zayıflayan bedenine iğnelerle dürtüyordu. Sessizlik ikisi için de, acımasız bir fırtına, genzi yakan bir kokuya dönüştü ve oda-

yı doldurdu. Kadın yerinden doğruldu, kapıya yöneldi. Adama bakmadan ve yürüyüşünü bozmadan, boğuk sesiyle “boş ver, düşünme bunları. Her şey güzel olacak” dedi. Koridorun loş karanlığına girdi.

Adam kadının ardından dönebildiği kadar döndü ve kapıdan kaybolana kadar arkasından baktı. Yüzüne hüznün perdesi gerildi. Kendini, yatağa et yığının gibi bıraktı. Durmadan gidip gelen bu durumun -sürekli ilgi isteği, çocukça beklentiler- kadını ve kendisini nasıl yıpratmıştı bir kere daha şahit oldu. Örtüyü avuçladı ve öylece kas katı kaldı.

Kadın mutfığa, oradan da caddeye bakan küçük balkona geçti. Kollarını göğsünde kavuşturdu. Gittikçe içine gömülen üzüntüsünü mezarından kaldırmamak için kendi yaşamını değil de sokakta gördüğü ve hiç tanımadığı insanların yaşamlarını, fabrikadaki arkadaşlarının sorunlarını, yumak olmuş düşüncelerinin içinden, sadece oylanacak kadar çekip aldı. Düşündü. Sonra o yumağın içine bırakıverdi.

Gözlerini gökyüzünün karanlığına dikti, neredeyse boş gözlerle bir süre baktı. Bir yönüyle ulvi diğer yönüyle haşın ve dipsiz karanlığın içinde bir şeye bakıyor ve onu gerçekten görüyormuş gibi dikkat kesildi. Baktığı yerin karanlık bir boşluk olduğunu unuttu. Zihninde, fabrikadaki iş arkadaşlarının söyledikleri sözler parça parça belirdi.

“Henüz gençken...”

“Seni anlıyoruz fakat bu daha ne kadar...”

“... Ama bir de senin hayatın...”

Farkında olmadan sıkıldığı dişlerinin sesini duydu. Göğsünde yumruk yaptığı ellerini çözdü. Gevşedi.

Fabrikada, aynı vardiyada çalıştıkları adamın sesi, ölçülü davranışları ve merhamet dolu yüzü geldi aklına: Seilmeyi hatırlatan sözleri kadının zihninden bedenine hafif uyarılar gönderiyor, ölü duygularını canlandıracak oluyordu. Dudağı yana kaydı, kıpırdadı ve yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayıldı.

Tam o sırada odadan koridora, oradan da mutfığa geçen ses ile kadının adı ünlendi. İrkildi birden. Kararlı ve yüksek tonda “her şey güzel olacak” dedi.

Mutfığa geçti, balkon kapısını ani bir hareketle çarptı.✍

YILDIRIM TÜRK

KAPIDAKİ YÜZLER

“Kimlikleriniz lütfen!”

Her gün belki yüzlerce defa söylerdi bu sözü. Çoğu öğrenci, yüzüne dahi bakmadan kimliğini şöyle bir gösterdikten sonra tekrar çantasına veya cebine koyardı. O ise suskunluğuna gömülerek her defasında aynı ciddiyetle kontrol ederdi kimlikleri. Keyfi yerindeyse cevap beklemeksizin iyi dersler dilerdi sadece. Kısacık duraklama süresince üniversitenin hocalarını, öğrencilerini tanımaya çalışır, onlarla süslerdi umutlarını, hayallerini. Birkaç ay içinde yabancı yüzlere aşına olurdu.

Bütün gece iki adımlık nöbet kulübesinde oturmaktan yorulmuş, yalnızlıktan sıkılmıştı. Arada bir içeriyi dolduran araba ışıkları bir köşede uyuklayan arkadaşını telaşlandırdı, kendisine can şenliği oldu. Bir süre sonra gecenin içinden sesler çekildi, sabah perde perde açıldı. Biten gece bir çizgi olarak alnına eklenirken gözleri günün ilk ışıklarıyla iyice ağırlaştı. Şu son dolmuşa da baktıktan sonra nöbeti arkadaşlarına devredip gidecekti.

Yorgun adımlarla ana giriş kapısındaki yerini aldı. Ağır ağır gelen dolmuş, yılların alışkanlığıyla kendiliğinden önünde duruverdi. Hırıltıyla çalışan sese yaklaştı. “Kimlikleriniz lütfen!” diyerek dolmuştan içeri adımını atmasıyla çekmesi bir oldu! Yüzü sapsarı kesildi! Yanlış gördüğünü düşündü. Tekrar bir ayağını atıp içeri baktı kapı ağzından, gerçekte hayal arasında gidip geldi, afalladı! Evet, gördükleri gerçektir. Oturanların birkaçının omuzlarının üstünde kafaları vardı; ancak gözleri ve kulakları yoktu, silinmişti sanki. Yüzleri, yanaklarından alınlarına ve enselerine kadar birleşmişti. Dili tutuldu. Bir ucubeye bakar gibi yüzü değişik şekiller aldı. Diğerleri bir tuhaflık yokmuş gibi yerlerinde oturuyorlardı. Yolcular ve dolmuş şoförü onun bir ayağı içeride, diğeri dışarıda şaşkın şaşkın etrafına baktığını görünce “Arif abi, iyi görünmüyorsun!” dediler.

Yanılıyor olamazdı, doğru gördüğüne emindi. Ama bu kadar kişi nasıl yanılabilir, her şey normalmiş gibi davranabilirdi? Şimdi o, hilkat garibesi kişilerden bahsetse herkes ona şüpheyle bakacak, muhtemelen akli dengesini yitirdiğini düşünecekti onun. Belki zar zor bulduğu işinden de olacaktı sonunda. Sorunun kendisinde olduğunu düşündü, kimseye bundan söz etmedi.

Ancak beyninde parlayan bu görüntüler neyin nesiydi? Karanlıkta dışarı sıcak su dökmemiş, ekmek kırıntılarını yerlere süpürmemişti. Bir insanın gözleri niçin silinir, kulakları dümdüz olurdu?

İçindeki sıkıntıyla bir yere sığamadı, caddelerde amaçsızca dolaşıp durdu. Kalabalıklar içinde yürüyor, gözleri kararıyordu. Karşısından gelenleri görmüyor, onlara çarptıkça hakaretle karışık sesler duyuyordu. Yine de aldırmadan yürüyordu. Kan şekerinin düşmüş olabileceği endişesiyle yol üstünde rastladığı bir bakkaldan çikolata aldı. Bir parça koparıp ağzına atarken parayı uzattı, karşısındakinin “Bıraksana be adam!” sesiyle irkildi. Kolu dirseğiyle birlikte kendisine uzanmış adamın eli gözüküyordu. Korkuyla onun anlam-sız bakışları altında parayı tezgâhın üstüne atıverdi.

Ne oluyordu? Delirmiş miydi acaba? Gerçek mi, hayal miydi bu? Yoksa herkesin tuhaf bakışlarında sakladığı, onun normal dışı davranışının onaylanması mıydı?

Kendini evin kapısında soluk soluğa buldu. Durmaksızın zile basarken şaşkınlıkla ona bakıyordu karısı. Geçtiği sokaklar, yüksek binalar, çarptığı insanlar belli belirsiz gözünün önünden geçiyor; buraya kadar nasıl geldiğini hayal meyal hatırlıyordu. Ürkek adımlarla içeri girip dolmuşta, bakkalda olanları nefes nefese anlatmaya başladı. Karısının anlayacağını; her şeyin normal olduğunu, son günlerde çok yorulduğunu söyleyerek kendisini rahatlatacağını düşündü. Sözleri kesik kesik döküldükçe karısının endişeli bakışları o ceylan gözlerini biraz daha irileştiriyor, yüzünü korkuyla karışık türlü şekillere sokuyordu.

Kocası ellerinden kayıp gidiyor muydu? Evlenmeden önce annesinin “Biraz donuk bakıyor kızım, illetli midir nedir?” sözü bir kıymık gibi batıyordu beynine. Onca yıl hiçbir durumda kaybetmediği sakinliğini bu defa koruyamadı. “Sen niye böylesin Arif? Herkes gibi değilsin? O kadar kişinin içinde bir sen mi gördün?” diye haykırmaya başladı. Bağırды, çağırды; ilikleri boşaldı. Son bir söz daha söylemeye çalıştı, üst üste yutkundu, sesinin titremesine mani olamadı. Yanaklarından iki iri damla yaş yuvarlandı sessizce avuçlarına. Kelimeler dökülmedi dudaklarından, boğazında acı bir yumru düğüm-lendi. Tuhaf bakışlarıyla birden dolmuştaki kişilere döndü o da. “Bana öyle bakma!” dedi kocası, kendisini inandıramamanın acizliğiyle. Derin bir boşluk girdi araya. Ayakta duracak mecali kalmamıştı.

Kendisini yatağa bırakıverdi. Bütün gün sağa sola dönerek uyumaya çalıştı. Karışık rüyaları kâbusa döndü. Zangır zangır titremeye başladı. Etrafında dolanan onlarca göz, kocaman kafalar, yelken biçiminde kulaklar, dilsiz ka-

dınlar, o kaçtıkça üstüne üstüne geliyor, “Kimliğini göster!” diyorlardı. O, kekeleyip “Ben... Ben...” deyip sözünün devamını getiremeyince “Kimsin sen!” diye sıkıştırıyorlardı onu.

Kan ter içinde uyandı sabaha doğru. Kafasında müthiş bir ağrı vardı. Neyse ki bugün onun tatil günüydü. Perdenin kenarından bir müddet sokağı seyretti. Herkes, her şey normal göründü. Sevindi. Sıkıntısını az da olsa üstünden atmış, yeni bir güne umutla başlamıştı. Dünkü izleri karısının aklından silmek için yüzüne yapmacık bir tebessüm iliştirdi. Sükûnetle geçen kahvaltıdan sonra birazcık nefes alıp rahatlarını düşüncesiyle dışarı çıkıp dolaşmak, hiçbir şey düşünmeden kendini hayatın akışına bırakmak istedi. Karısının gizlemeye çalıştığı endişeli bakışlarıyla evden çıktı.

Cadde boyunca yürüdü. Dört yol ağzındaki bir büfede gazetelere bakındı. İrili ufaklı puntolarla seçimler, onlarca insanın üstüne yağan bombalar, cılız eylemler manşetten veriliyordu. Satın almak için birini raftan aldı. Bir tuhafılık vardı! Başlıkların devamı yoktu, silinmişti! Basım hatası olduğunu düşündü. Diğer gazetelere baktı, hepsi aynı şekilde birkaç yazıyla resimden ibaretti. Boş defterin sayfalarını çevirir gibi çevirdi. Göz ucuyla kendisini takip eden, gazetelerin dakikalarca karıştırılmasına sinir olan büfeciyeye, “Bunların sayfaları niye böyle?” diyecek oldu, sonra vazgeçti. Belki onun “Onlarda bir şey yok kardeşim, sen niye böylesin?” deme ihtimalinden, belki kendisiyle yüzleşmekten çekindi. Büfecinin mırıldanmasını yutarak uzaklaştı oradan.

Bu neyin habercisiydi? Anlam veremiyordu bir türlü. Birine açılmaya kalksa, yaşadıklarını anlatsa muhtemelen yine acıyan gözlerle süzülecekti.

İçinde fırtınalar kopuyordu. Taş seslerinin caddenin kalabalığına karıştığı, mahallelinin ömür törpülediği salaş kahvehanenin bahçesinde bir yere geçti. Dal budak salmış ihtiyar çınarın gölgesi üstüne düşüyordu. İçi dolu kül tablası ve gelişigüzel karalanmış, paçavraya dönmüş günlük gazetelerin olduğu masaya oturur oturmaz yarısı tabağına dökülmüş bir çay koydular önüne. Kafasını kaldırmaya fırsat bulamadan garson uzaklaşıp gitmişti bile. Usûl demek ki bu şekilde diye düşündü.

Çayından bir yudum almıştı ki birden içeride bağrışmalar yükseldi, taş sesleri kesildi, ardından herkesin kanıksadığı küfürler savruldu. Dışarıda oturanlar aldırmadı bile; ses kahvehaneden taşınca şöyle bir baktılar sadece. Sonra yine magazin dergilerinden fırlamışçasına gezen kadınların topuk sesleriyle sandalyelerinde biraz daha kaykıldılar. Gazete okuyanlar gözlerini kıydırarak bakmaya, zar atanlar göğüslerine vurarak hırıltıyla zarı tavlaya çalmaya başladılar.

O esnada Ulu Cami'nin minaresinden bir ses yükseldi semaya, masalardan döndü. Kimse kımıldamadı yerinden, kulaklar döküldü. Oturanların kafaları yol boyunca gidip geldikçe gözleri silindi yüzlerinden, ağız dolusu güldükçe dudakları kapandı. İçeride uğultuya dönüştü sesler, silinip gitti insanlar.

“Bu nasıl bir iştir ya Rabbi?” diyerek kalktı yerinden. Kalabalığı yardı, ara yollara saptı. Yine o görüntüler gözünün önünden gitmedi. Mahalle aralarından geçerken apartman diplerinde oturmuş ağızlarıyla kulakları olmayan kadınlar gördü. Kafasını nereye çevirse benzer insanlarla karşılaştı. Bu düşünceler, görüntüler rahat bırakmadı onu. Neden böyle oluyordu? Niçin sadece kendisi görüyordu? Bu dert onu yiyip bitirecekti. Çıldırarak üzüldü.

Beyninde onca ağırlıkla eve döndü. Karısının anlam çıkarmaya çalışan ısrarlı soruları karşısında onu işkillendirmeden gözlerini gözlerinden kaçırıp televizyona yöneldi.

Yeni başlayan bir dizinin tekrarı vardı. O sihirli dünyanın karşısında zamanın nasıl göz kırptığını anlamıyordu bile. Hakikatin gölgesinde az da olsa kendisine düşsel bir yaşam alanı oluşturabiliyordu. Dizinin sonlarına gelinmişti. Gönülleri çelen bir mankenle kanatları tüylenmeye başlayan bir şarkıcının büyük aşkları anlatılıyordu. Her gün çevresinde onlar gibi konuşup ace mi adımlarla yürüyen gençleri hatırladı tebessümle.

Değiştirdi, başka bir kanalda haberler veriliyordu. Kandil dolayısıyla iyilik dolu temenniler sıralanıyordu. Camiler dolup taşıyordu. İnsanlar ne kadar da mutlu diyerek güzel şeyler düşünmeye çalışıyordu. Araya bir reklâm giriyor. Güler yüzlü bir bayan, masrafsız kredi fırsatlarından bahsediyor. Memurlar, işçiler, esnaf kredisi almak için bankaya koşuyor; daha dik, daha büyük olarak çıkıyorlar bankadan. Ardından yüzüne kederli bir ifade iliştiren sunucu binlerce mazlumun görüntüsünün yer aldığı haberleri okumaya devam ediyor. Kader birliği olanlar gece gündüz ağlayarak dua ediyor, sorumluluk ve samimiyet duygusuyla yaşananları göğüslerini kabartarak yüksek sesle kınıyorlar. Üstüne bir ağırlık çöküyor. Sinir uçlarına dokunmadan sabahlara kadar tartışıyor köşe yazarları, aydınlar, akademisyenler. Bir türlü eyleme dönüşmüyor düşünülenler.

Birden gözleri büyüyor ekran karşısında. Büyük laflar edenlerin dilleri düğümleniyor, kalplerinde kara bir delik açılıyor. Gözlerini ovuşturuyor. Televizyonun görüntüsü kayıveriyor, cızırtılı sesler geliyor cam ekrandan. Türli düşüncelerle uyuyup kalıyor uzandığı yerde.

Cümle kapısında onlarca yüz görüyor. Kalp çoraklaşıyor, yarık yarık oluyor can suyu olmayınca; yıldızlar birer birer düşüyor yüzünden. Kalbinin bir

parçası yansıyor yüzüne, aynası oluyor yazgısının. Kalp ve dil farklı yönlere gidiyor. Diliyle dünyayı düzeldenler mağlup oluyor bir engelle karşılaşınca. Yüreğine düşen tohumu besleyip büyüttükçe bir yıldız doğuyor yüzünde, gülüşü yeşeriveriyor. Gözlerinden gecenin perdesi ağır ağır çekiliyor, yüreğinden kuşlar havalanıyor. Neden sonra göğsünde bir ılıklik oluşuyor, bütün sıkıntıları akıyor bir anda.

* * *

Ertesi gün işine dönünce herkes, her şey yine eskisi gibiydi. Dolmuşlara bindi, araçları durdurdu. Bir daha görmedi o yüzleri, unuttuğu gülüşlerine yeniden kavuştu. Memnundu şimdiki hâinden.

Düşleri geçti öğrencilerle birlikte. Umutla bakarken hayata, kahkahaları dışarı taşan bir otomobil durdu önünde. Gençlerin kanı kaynıyordu deli çağlarında. Sürücünün açtığı camdan içeri göz atarken yan taraftaki aynadan sol kulağının kızardığını, simsiyah olduğunu gördü ürpertiyle. İçine bir korku çörekledi. Nöbet kulübesindeki aynada uzun uzun inceledi kulağını.

Mesai biter bitmez eve attı kendini. Anahtarıyla kapıyı açtı. Karısı mutfaktaydı. Onunla yüz yüze gelmeden sessiz kedi adımlarıyla banyoya girdi. Ilık suyun altında dakikalarca bekledi, karışık düşüncelerden sıyrılarak kendine gelir gibi oldu. Havluya sarınıp çıkarken boy aynasında bir karartı gördü belli belirsiz. Vücudu delik deşik olmuştu. Korkuyla baktı. Dili çatallaşmış “Tısss!” diyerek sağa sola sallanıyordu. Ürkerek biraz geriye attı kendisini. Kızarıp siyahlaşan kulağının yerinde olmadığını gördü bu defa. Kalbinin yerinde koca bir taş, kafasının ortasında ise derin bir boşluk vardı.

“Neler oluyor bana?” diye aynada kendini, kaybettiklerini ararken arkasından yaklaşan ayak sesiyle irkildi. Karısı sevgiyle ona baktı. “Sonunda kendine gelmişsin!” diyerek mutlulukla boynuna sarıldı.

DOĞUKAN İŞLER

YOKUŞ YOL

*karanlıkta kımıldayan düşüncüyü
göremez sendeki göz
Behçet Necatigil, "Yay"*

Karanlığın basacağı tuttu mu, kimseler bir şeycik yapamaz buna. Yokuş yolun üzerinden ağır adımlarla, adımlarını tartarak geçerken düşündüğün her neyse, işte o, yokuştan da fazla yorar insanı. İşte o, yorgunluğun üzerine bir pamuklu çarşaf gibi serilmeye hazırlanır. Karanlık. Güneşin önüne geçen bir bulut, yani, sanki güneşten daha mı kudretlidir ki; ama keser işte ışığı, aydınlığı. Zaman geçmeyi nasıl öğrendiyse, dünya da dönmeyi ona inat her gün aynı hızda sürdürüyordur çünkü. Tutamazsın, o güneş batacak! Karanlık, yokuş yolun en dibinden, insanların ihtiyatlı adımlarına inat, seke seke tırmanacak. Güneş çok uzakta, karanlık ondan böyle kibirli. Tutamazsın. Ayakkabılarının ağırlığını seyretmeye devam et, ve, yürü yürü yürü yürü...

Gören herkesin, sanki dünyada üzerinde hemfikir olacak başka hiçbir şey kalmamış gibi, gördüklerine yemin edeceği ve görmekten başka fazla bir işe yaramayan gözlerindeki perdeleri kaldıracak kadar güzel bir koku yayıldı etrafa. Burunlardan önce, gözlerin bu kokuya duyarlı davranmasına şaşırarak ne var: Gülmesini unutmuş, ağlamayı bir soğanlık haslet sayan, hüyalara dalmaya dalmaya kötürüm kalmış bu gözler, kendilerine yeni bir görev arıyorlardır ve bulmuşlardır işte sonunda. Öylesine boş bakıyorlardı ki tüm gözler asırlardır, dolmaya öyle aç, öyle muhtaç, öyle bîlaçtılar ki... Hemen gördüler kokuyu, kokunun güzelliğini, uyandırıcılığını, rüyasılığını. Doldu tüm gözler, dola dola dola dola, yokuş yol anlamını yitiriverdi. Çok dik kokuyordu hâlbuki yokuş yol az önce. Duymuşlardı; eğer bu yokuşu tırmanmaya daha fazla devam ederlerse, "ölüm" diye bir fikrin akıllarında feveran edeceğinin hıştırtılarını duymaya başlamışlardı belli ki. Ama gördükleri bu gözel koku, beş duyularını beş parçaya daha böldü, sonra kendisinde bir araya soktu, birleştirdi. Yokuş yolu, bayram günlerinden kalma bir sakinlik, bir huzur, bir neşe kapladı. Dünya, eksenini hafifçe oynattı sanki, dönmeye hun-

harca devam ederken. Yokuş yol biraz düzleşir gibi oldu. Biraz düzleşir gibi oldu. Gibi oldu. Oldu. Peki, nerden geliyordu bu koku? Bu bir kokuysa eğer, bu güzellik bir kokuysa, bu anlam bir kokuysa, asırlarca “koku” diye tanımlanan o diğer tüm şeyler neydi? Bastırmaya başlayan karanlık, görüş mesafesini git gide azaltsa da, tüm gözler, göz olmanın hakkını bir daha gözlerle teslim etmenin hakkını vererek, etrafı süzmeye başladı. Nerden geliyor bu koku? Yokuş yolu çıka çıka, gözlerin gördüğü bu kokunun nereden neşet ettiğini görememek ne kadar da kötüydü...

Ayakkabılarının ağırlığını seyretmeye devam eden, sen. Tüm gözler etrafı süzmeye başladığı an, durdun. Tam da yokuş yolun ortasıındaydın. Herkes yokuşu çıkarken, sen iniyordun, rahattı yokuşu inmek ve dengeyi sen sağlıyordun sanki, yokuşun eğiminin o kimselerce düşünülmeden öylece durup duran dengesini. Başını hafifçe kaldırdın, gözlerin kapalıydı. Bir tek sen görmüyordun o kokuyu, gözlerin kapalıydı. Daha sıkı sıkı yumdukça göz kapaklarını, karanlık daha sert, daha hızlı, daha başka bastırıyordu. Öylece durdun, gözlerin kapalı, başın şimdi tam tersine, göğe doğru uzanmış... Bu bilgi nereden, kimden peydah olmuştu. Gökler... Kaç taneydiler ki, sayılır mı hiç gök? Ama orada bir yerlerde demişlerdi, şimdi. Şimdi, orada bir yerler vardı ve orada bir yerlerden bir yerdeydi, o. Karanlık da gökten geliyordu, şimdi. Görebilir miydi bu karanlıkta? Görebilir miydin? İnatla gözlerin bu yüzden mi kapalıydı? Ya göklerden bir gökte, göğün bir yerlerinden bir yerde, senin gözlerini yine de görürse? Sen, görürsen, sen?

Bir bir toplandı tüm gözler, böyle olmayacaktı anlaşılan. Görünen kokuya bir kılavuz, bin kılavuz gerekti. Toplandılar. Yokuş yolun dengesini bozamadılar tabii; ama toplanıp dengeyi bozmak istercesine, kokunun kaynağını görmek aşkıyla toplandılar. Böylesine güzel, gözleri göz eden bu kokunun kaynağını bulacak, sahibi kimse bu kokunun, ayaklarının altını öpecek, bizimle de paylaş bu kokuyu, biz de böyle kokalım ki görsün herkes biz de görecektir ne var ne yoksa, diye yalvaracaklardı. Kararlıydılar. Yokuşun ortasında, başını göğe dikmiş gözleri kapalı olan o çocuğa aldırmadan tırmanmaya başladılar yokuş yolu. Karanlığın pamuksu yumuşaklığını koklamadan, güneşin kayboluşunu tatmayı bir kenara bırakarak, tırmandılar. Dünyanın eksenini biraz daha, biraz daha kaydırmaya aldırış etmeden, tırmandılar. Gözleri gözler değil, tek göz olmuştu şimdi, tırmandılar. Tırmandılar. Tırman...

Kapalı gözlerin, kapalı kulakların, kapalı ağzın, kapalı burnun, her yanın kapalı. Ne yokuş yol, ne gözler ne karanlık, ne dünya, ne güneş, ne insanlar... Öylece kalakaldın, kalakalakalakalakaldın. Sadece, acaba görüyor mu, acaba görüyor mu şimdi, söyledikleri gibi görüyor mu, diye bir ağlamaklı düşünce geçiyor kalbinden, geçiyor zihninden, geçiyor yokuş yoldan, her yerden. Bir de o koku; herkesin gördüğü, gördükçe mest olduğu, deli olduğu, cezbeyle tutulduğu o koku. Sadece senin ciğerlerinde durup duran, artık kıyamete kadar sende kalacak olan, hiç görmeyeceğin bir daha; ama hep seninle kalacak, artık sen olacak olan koku... Kokukokukokukokukokukokukokukuuuuuuuuuuuuuu...

Yokuşun başına geldiklerinde, tek bir gözden sordular, yokuşun başında birikmiş bin göze:

Nerden gelir bu koku, nerededir kaynağı, nedir, kimdir?

Sonunda açtın gözlerini, dayanamadın. Belki o görmese bile, son bir kez duyurum annemi diye, son bir kez daha yavrusu olurum annemin, anne, göre göre diye, karanlığı yaran, yara bakışların, tırmandı gökyüzüne.

Tek göz, bakışını toprağa indirdi ve kapandı, kokuyla karışıp, göze geldi:

“Başınız sağ olsun...”✍

ESRA DEMİRCİ

KAPI

*“Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan
O içimden sevdiğim, benim olan dünyadan”*

Beklemiyordum seni. Belki bu yüzden geldin. Beklenenin gelmeyeceği-
ne ne zaman inandırılmıştım? Bilmiyorum. Ama çok eski değil sanki.
Elimi uzatsam dokunacağım bir mesafeyi zaman dilimi şeklinde ifade edemiyor
olmak ne kötü! Gün diyemiyor olmak; hafta, ay, yıl... Sahi, bunun ne önemi var.
Önemli olan bu gerçeğe inandırılmış olmam. Ama istemeden, ama bile isteye...

Neyse, ne diyordum: Seni beklemiyordum. Bunun için kızma bana. Bekle-
miyordum çünkü geleceğine ihtimal vermiyordum. Zihnimde meydana gelen
devinimlerde, bir şimşek çakması kadar kısa, anlık, belli belirsiz ışılan beyaz-
lığın yüzün olduğunu bilemezdim. O karmaşada bunu çözmem imkânsızdı.
Bilemezsin, nasıl da boğucu anlardır onlar. Zihinde başlayan, gözlerde çakan
bir alev topunun yüreğe oturuşu...

O anlarda bile yanımdaydın demek. İyi de neden gizlendin? Neden bir
ışığın, bir hengâmenin, bir müziğin içinde belirmedin? Çözüleceğinden mi
korktun? Çözülünce biteceğinden, gerçekliğini yitireceğinden? Bir fotoğraf
karesinde göz göze gelmiş gibiyiz. Bir an öylece durmuş gibi. Yüzündeki aşı-
nalığı hatırlamamı istiyorsun. Bazı fotoğraf karelerinin sadece birer fotoğraf
karesi olmadığından bahsediyorsun. İçimize uzanışından, içimizde çoğalışın-
dan, içimizi çoğaltışından...

* * *

Elinde tuttuğu kâğıdı sıkıntılı bir şekilde katladı. Önce ortadan ikiye...
Sonra beğenmeyip geri açtı. Bu kez çapraz katlamayı denedi. Olmadı. Olma-
dıkça sıkıntısı arttı. Kâğıtla uğraşmaktan vazgeçip ayağa kalktı. Koridorun
sonundaki saate değdi bakışları. Tam yarım saattir bekliyordu. Beklemekten
hazzetmezdi hiç. Beklemenin sıkıntısı yüz hatlarına yansımış, gözünün altın-
daki damar seğirmeye başlamıştı. Koridor boyunca yürüyenler fark etmişti de
bir kendisi fark etmemişi bunu.

Koridor boyunca yürüyenler kuru kalabalıktan ibaretti onun için. Başka
hiçbir anlam ifade etmiyorlardı. Dönüp yan taraftaki koltuğa baksa, elinde-

ki oyuncağı göstermek için çırpınan küçük kız çocuğunu görüp, bu fikrinden vazgeçebilirdi. Dönmedi. Çocuk, dikkat çekme oyununu yarıda bırakıp mızırdanarak yaslandı annesinin göğsüne... Huzur bulacağı yeri karşısındakinden daha iyi biliyordu.

Koridorun sonundaki saat on beş dakika daha ilerlediğinde elindeki kâğıdı yırttı. Önce ortadan ikiye... Sonra beğenmeyip bir daha yırttı, bir daha, bir daha... Elinde un ufak olmuş kâğıt parçalarını atacak çöp kutusu aradı gözleri. Bulamayışına kızdı. Elinde tuttuğu kâğıt parçalarında yazılı harflerin yok olmasını ister gibi sıktı avucunu. Kapının önünde bir müddet hareketsizce durdu.

* * *

Sana babaannemin adını vereceğim. Neşe de hüznün de yüz hatlarına onun gibi yayılıyor çünkü. Her iki durumda da kaşların çatık... Gülerken değişmeli hâlbuki. (İfade) Kaşlar şöyle biraz yukarı doğru kalkmalı, gözlerini gölgelemekten vazgeçmeli. Ama sen bunu bir maharetmiş gibi sahiplenmişsin, apaçık. Bir ifadesi olmak, ifadesiz olmaktan yeğdir, diye düşünüyorsun. Tam da burada, ritmini şaşıran bir müziğe dönüşüyorum. Bu müzik, yıllar öncesine döndürmek istiyor sanki beni: o kaçış günlerine... O günlerde kullandığım kelimelerle üzerime doğru yürümeye çalışıyor. Oysa farkında değil; geçmişle aramda açılan uçurumdan aşağı düştü harfler, yanıma, yamacıma ulaşamadı. Şimdi yeni bir kelime verildi bana. Dört harfli, iki heceli o kelimenin büyüğü, tüm kelimelerin anlamını yok edecek kadar güçlü...

* * *

“Kapının önünde duruyordu. Birden bire yere düştü, biz de bir şey anlamadık.” O esnada hastanenin önünden geçen iki kişi, ambulanstan inen sağlık görevlilerine bunları söylüyordu hararetli hararetli. Beş dakika oldu, olmadı, diyorlardı. Kapının önünde durmuş, boş boş karşıya bakıyordu. (İfade-siz) Tam önünden geçmiştik ki, çığlığını duyduk. Yere kapaklanmıştı. “Yapamam” diyordu. Bunu üç kez tekrarladı. Gözlerinin siyahı beyazına aktı sonra. Gözleri hepten bembeyaz oldu. Kolları yana düştü.

Bir kadının son nefesinde, böyle haykırmasına sebep olan şey ne olabilirdi? Yapamayacağı o şey neydi? Canından daha mı tatlıydı? Canından daha mı vazgeçilmez?

Ağzı köpürmüş, gözleri kaymış, bedeni sonsuzluk uçurumuna sallanarak düşmüştü. Bir tek, elinde sıkıca tuttuğu o harfler yere düşsün istemiyordu. Bir o harflere sahip çıkmak adına yaşamıştı sanki. Bu sebepten olsa gerek, sağ elini kimse açamadı. Morg kapısında beliren gassal bile... Açılmıyor dedi, elinin içini yıkayamadık.

* * *

Kucağında tuttuğu bebeğinin avucunu daha sıkı kavradı. Şimdiye kadar yüzüne kapanan kapıların acımasızca vuruluşunu unutmuş, önünde açılan yeni kapıdan içeriye huzurla giriyordu. Sayısız kapısı olduğuna inandığı kudretin, kendisi için yarattığı kapıyı düşündü. O kadar çok düşündü ki... O anda kapı, anlamını yitirip tekrar buldu. Tekrar, tekrar... Bu sarmal örgüde ne çok şey birden gerçekliğe erişmişti.

* * *

Sela sesi her şeyi bastırıyordu işte. Yaşamın gürültüsünü, okul çıkışı bahçeye doluşan çocuk seslerini, korna gürültülerini, ambulans sirenini, annenin çığlığını, bebeğin ağlayışını...

Bu kadar mağrur olmasa belki görecekti; insanın bir nefesten öte geçemeyen hükümdarlığını... Elle tutulan, gözle görülen her şeyin, bir adımlık mesafe sonrası sonsuz bir boyuta geçebileceğini... O boyutta şekillenecek yeni varlıkta görmek istediği her şeyi, burada planlaması gerektiğini... Şimdi geri dönüp o küçük kız çocuğunun elindeki oyuncak olmak istedi. Şimdi geri dönüp o kâğıda başka şeyler yazmak... Oysa sela sesi her şeyi bastırıyordu.

Bir kapının önünde duruyor gibiydi. Açıp eşikten atlayacak gibiydi. İçeri girecek gibiydi. Bunların hepsi olabilirdi. Kapıya inansaydı! 🏠

MERVE KOÇAK KURT

İĞDE SARISI YOLCULUKLARIN

“Gecenin Öteki Yüzü”nü okumaya devam. Sabahki rüyanın ardından gidiyorum. Sessizliğin s/es olduğu bir zaman dilimi bu. Başka bir âlem, başka bir hava, başka bir yer, başka bir yol... Gittiğimden çok daha fazlası. Şimdiye kadar gittiklerimden çok daha başkası. Hiçbir şey eksik ya da fazla değil diğerinden. Her şey yerli yerinde, her şey kararında. Yaşamak için insanın küçük mutluluklara ihtiyacı varmış demek ki.

Her gün arşınladığım o kısacık yolda hatırlıyorum rüyamı. Evden çıkarken ardımda bıraktığım rüyanın ardına düşmüşlüğüme neden? Sanki yeni bir yüz, sanki yeni bir ses, sanki yeni bir iz senden. Ondan. Yirmi yıldan fazla zaman geçmiş üzerinden. Kuşun yuvayı terk edişi...

Bir. Otobüs Yolculuğu...

Güzün içinde bir gündü. Yapraklar sarı, oradan biliyorum. Bir de eylül hep yaşlıdır bizim oralarda. Tıp tıp tıp tıp tıp tıp... Pencereden bakan Arap kızları. Akşamları iligine işleyen serinlik. Teninin her noktasını ürperten o Akdeniz rüzgârı. Ilıklığı, denizden gelme. Zeytin mi? Gözlerimiz. Defne mi? Kokumuz.

Sahi hangi masalın hangi sözü olacaksın artık?

Gittiğinde, hep gideceğini bildiğinden mi kaygın? Yol uzun, yolculuk yazgı, yolcular pürtelâş... O küçük otogardaki ilk ayrılık seremonisi. Uğurlarken yanında yoktu. Göremedin el sallayanlar arasında... Neden gelmemiştin oraya?

Sen, “*Babacığım, ben gidiyorum. Hakkını helal et!*” derken niye sessiz kalmıştı ki.

Bazen geride bıraktığın sadece bir şehir, bir mevsim, bir coğrafya olmuyor. Yeni bir yaşama giden yolun ilk adımı sanki bu. Otobüstesin.

“Çay ya da kahve, ne alırsınız?” Her zamanki bildik otobüs cümleleri...

Uzun yolculuğu en çekilir kılan şey okumak. Okuduklarından yola çıkarak bir iz arıyorsun. Yaşama katılmak için... Bir adamın kapıdan çıkışı. Bıraktığı mektup. Küçük bir kızın hastane koridorundaki mavi bakışları. Taktığı tül den kanatlar. Başka bir adamın kirli sakalı. Omzuna attığı çantası. Bir kadının saate bakışı. Genç bir kızın sarı kızıl gülüşü. Çekiştirdiği etekleri. Genç

bir çocuğun gitar tellerine dokunuşu. Yaya geçidindeki beyaz bastonlu yürüyüş. Kasımpatıların bıraktığı sarı hüznün. Hepsisi de büyük bir bilmecenin kelimelerle örülüğü.

Açıp bakıyorsun o kelimelere: “Yağmur yağarken hangi ahi alacağım ağzıma? Hangi mevsimin uladığı sözcükleri dolayacağım dilime? Bu şehre hangi kalbin gürültüsüyle geleceğim artık?” diyor. Şaşıırıyorsun. Elindeki kitap. Sen. Otobüs. Yol. Gece. O.

Yaşadığının yazıya, yazdığının yaşadığına dönüşmesine mi deniyordu yazgı? Böyle bir yaşamak var mıydı sahiden... “Yazıyorum. Yazarken ellerim iğde kokuyor. O ayrıldığım kapının önündeki iğde. Dönüp baktığımda görüyorum ki, başka ağaç yok beni bekleyen. Uçuk sarı tonları saçlarının tonlarına yaklaşıyor, karışıyor hatta. Bu güz olmasa ne eksilir hayatımızdan? Ne çıkar! Bu, kelimeleri eskitme telaşımız neden?”

Benzer telaşlar sarıyor yine seni. Yanındakinin, seslerden ziyade sözler oluşu içini burkuyor.

“Hayat bazıları için ne zor! diyor öndeki yaşlı teyze. Giyimi son derece sade. Şık. Zenginliğini ele veren tek şey markalı çantası. Ankara’ya imiş onun da yolculuğu. Kızının yanına. Gözleri parlıyor anlatırken. Sonra bir ara hüznüne düşüyor. Bir depremde kaybetmiş eşini. Lekeleniyor gözleri. Şimdi, diyor-sun içinden, yaşamak bazıları için ne demek?

Yanında, genç ve gülümseyen bir yüz. Avukatmış. Sohbet ilerliyor. “Yüzün çok temiz!” diyor, numarasını yazıyor, “Bir ihtiyacın olursa ara beni!” diye de ekliyor. “Elbette.” diyorsun. Sonu böyle bitiyor sohbetin. Gelmişsiniz. Yol bitmiş. Vedalaşıyorsunuz.

Önünde uçsuz bucaksız bir bozkırın sarı ışığı... Bu şehri sarıyla anımsayacaksın.

Gidiş o gidiş.

İki. Araba Yolculuğu...

Dönüş o dönüş.

Hep aynı günü hatırlıyorsun. Hep aynı duyguyu yaşamak için belki. Kalbin, hatırladıkça daha da ağırlaşıyor.

Üniversite okurken yabancı bir şehirde, öğrenci harçlıklarıyla biriktirilip alınan o kelekli kravatın anlamı büyük senin için. Babanın da anlamasını bekliyorsun, sen “Babacığım, senin için aldım.” derken, gülümsemesini... Yüzü gülmüyor oysa. “Neden? Acaba beğenmedi mi?” diye soruyorsun. İçinden. “Ne gerek var böyle şeylere? Hem bu kelekli! Takmam ben bunu.” dediğinde nereye sığdıracağını bilemiyorsun o gün kelekleri.

Hangi göğün yüzüne savurmalı kelimeleri? Uçup gitmek için...

Ondan sonraki her gün, o günün izlerini silmek için yaşadığın anılara dönüşüyor. Aile, eş, dost kavramların değişiyor. Daha o yaşta.

...

'Sil baştan'... 'Hayatı sıfırlamak lazım bazen'... şarkısını duyuyorsun yine. Kendine geliyorsun.

Arabanın önündesin. Bir Ramazan günü. Şimdi ile geçmiş arasında yirmi yıllık bir zaman akmış. O yolculuğundan geriye, kötü bir gün kalmış yaşan. Kalbindeki kara noktaları çoğaltan. İster miydin yoksa küçük bir çocuğu tokatlamayı? İster miydin? Parmak izlerini yüzünde gördüğün o çocuk kimin çocuğuydu? İlk ve son olsun!

...

Gecenin karanlığında pencerenin camına vuran ölü kelebekler kalıyor geriye. Yüzlerce. Binlerce. Hepsi ışığa vuruyor kendini. Sen de.

Yol bitti, karanlık bitti, yolculuk bitti derken...

Üç. Tren Yolculuğu...

İçinden geçenler çoğalıyor. Bir pencereden gördüklerin içine sığmayıp taşıyor.

"Buraya bir daha gelmem Baba! Gelirsem de kalmam!" dediğin o günden sonra kaç kere geldin ki zaten. Geldin. Ama kalmadın. 'Ateş almaya gelir gibi'...

Ellerin kelebek ölüsü taşıyor.

Beyaz. Karlı bir kış günü sanki ellerin. Oysa son/bahar.

Yine çay kahve ikramı. Yolculuk ritüelleri birbirine benziyor hep.

Oğlunun ışıldayan yüzüne bakıyorsun. Sabah vakitlerinin o güzelleştiren ışığı değişiyor gözlerinin içine. Kısık gözleri iyice kısılıyor sana bakarken. Gülümseyince bir Çinli'ye benziyor. Dünyanın tüm sabahlarında aynı dillerde gülümsüyor çocuklar galiba! "Daha çok var mı?" diyor tüm çocukların o ortak sorusuyla, "Gelmedik mi daha?"

"Daha var biraz!"

Dalıyorsun.

Yine aynı şehre doğru ilerleyecek hızlı tren. Yine aynı bozkırın ortasını yaracak. Beyaz yeşile, yeşil sarıya, sarı senin yüzüne dönecek. En son ne zaman konuşmuştuk sahi karşılıklı? Yan yana, yüz yüze, diz dize... En son ne zaman okşamıştın saçlarını? Ensemdeki saçları kökünden kazıdığım o gün, o halimle de sevmiş miydin beni? Yoksa arkamdan/ardımdan gelen fısıltılardan utanmış mıydın? En son ne zaman okşamıştın saçlarını?

Artık “Babacığım!” diye hitap etmiyorsun, yıllardır sadece “Baba!”...

...

Birazdan çıkacağım usulca kapı(n)dan. Birazdan karışacak saçlarım gece-
nin laciverdine. Daha dün gibi... Hatırlayışım. Anı sayışım.

Rüyamda altına uzandığım iğde ağacının iç bayıltıcı kokuları içindey(d)
im. Pencereden görünen ağaca bakıp gülümsüyorum.

Unutmuşum. Sahi, bir babaya ne hediye alınır? Her haziran geldiğinde...

Kelebekler öldüğünde...✍

HECE YAYINLARI / ÖYKÜ

Merve Koçak Kurt

ELLERİN MAVİ KELEBEK

HECE

İSMAİL SERT

TENHA

Kaç saatten bu yana pencerenin önünde uzaklara bakıyordu? Bir soru gibi değil de günlüğe yazacak gibi merak ediyordu. Çıkartamadı. Hemen pes edecek değildi. Israrla kurcaladı aklını. Zorladı. Bekledi. Gözlerinin içine baktı aynalaşmış camdaki silüetinin. Olmadı.

Sanki hep buradaydı. Sanki saat değil de gün hesabıyla zaman geçirmişti pencerenin önünde. Soracak kimse de yoktu yanında. Ürperdi birden. Ne zamandan bu yana yanında kimseler yoktu? Ne zamandan bu yana alışmıştı yanında kimsenin olmamasına? Düştüğü kuyudan çıkamıyordu. Endişelenmeye başladı. Takvimi eline aldı, bugünden geriye ilerledi, ilerledi, kaybolmaktan korkunca yine bugüne döndü. Bulamamıştı.

Yoksa...? Yoksa bugün mü başlamıştı tenhalığı? Bugün ilk gün müydü? Bugün, biraz önce! Yoksa kendini bildi bileli تنها mıydı? Tenhalığı sonradan edinmemiş olabilir miydi?

Sorunun binlerce yüzü, başının etrafında dönmeye başladı. Sesler, cızırtılar, tıkırtılar, sessizlikler, çığlıklar, kahkahalar, uğultular, homurtular...

Bu odada, bu sorularla daha fazla kalamazdı! Sokağa fırladığını caddenin başına geldiğinde fark etti. Telaşla yürüyordu. Herkesten önce hedefe varmak, yeryüzündeki koordinatlarını çıkartmak, uzaydan çekilmiş görüntülerini incelemek, kendisine gelen mektupların zarflarının üzerindeki adreslere bakmak, toplu fotoğraflardaki yerlerini tek tek işaretlemek istiyordu.

Sevdiği renkleri, aklında tuttuğu rakamları, sık kullandığı metaforları, hep okuduğu şiirleri, özellikle de ezberlediklerini hatırlamak istiyordu.

Daha hızlı yürürse, koşarsa daha çabuk ulaşacaktı aradıklarına. Adımlarını sıklaştırdı.

İlkokuldan bu yana ezbere bildiği şiiri hatırladı. Bir sevinç dalgası kapladı içini. Okumaya başladı. Şiirin hızına ayarladı yürüyüşünü. Umutlu bir şiirdi. Kısa bir şiirdi. Hayır, okuduğu en kısa şiir de değildi tabii ki. En kısa şiir...? En kısa şiir iki kelime olurdu herhalde. İki kelime yan yana gelirler, önce bi karanlık olur, sonra bi şimşek çakardı. Ortalık aydınlandığında o iki kelime eski hallerinden çıkar, başka iki kelime olurlardı. En kısa şiir olurdu. Ortadan ikiye bölünebilen bir şiirdi. İki parçalı bir şiir... Bazen sırasıyla okurdu bu

parçaları, bazen de sondakini başa alırdı. Zamanla şairin yazdığı şekliyle hangi parçanın önce, hangisinin sonra olduğunu hepten karıştırmaya başlamıştı.

Başlangıçta şiirin şairi, yer aldığı kitabın adı, hatta sayfa numarası bile aklındaydı. Sonra sırasıyla unuttu. Önce şiirin bulunduğu sayfanın numarasını, sonra kitabın adını, en sonunda da şairini...

Kaldırımın kenarında karşıya geçmeye hazırlanırken buldu kendini. Yeni bir soru takılmıştı aklına: “Yoksa” dedi “bu şiiri ben mi yazmıştım?”

Soru bittiğinde caddenin tam ortasına gelmişti. Arabalar vızır vızırdı.

Dönüp geriye baktı. Caddenin ortasında, iki kişinin sığacağı genişlikteki kaldırımdaydı. Bunun başka bir adı olmalıydı, ancak hatırlayamadı. “Orta kaldırım!” dedi utangaç bir sesle. “Yok böyle bir isim değildi. Şimdi uydurmuş olmalıyım. Orta kaldırım! Ne saçma!”

“Geriye mi gitsem acaba?”, “Geriye gitsem bu sorunun cevabını bulur muyum?”

Sanki şemsiyeydi cevap ve sanki karşı kaldırımda kalmıştı da, dönüp alacaktı.

Alnı terlemişti: “Niye ben yazmış olayım ki bu şiiri?”

Trafik üst üsteydi, gürültülüydü, sabırsızdı, telaşlıydı.

Gömleğin bir kolunu giyip de diğerine uzanır gibi sorunun ikizini duydu kulağında. Aynı ses tonuyla, aynı vurgulama ile biri sesleniyor ve kendisinden tekrar etmesini istiyordu: “Neden ben yazmış olmayayım ki bu şiiri?”

Sanki elinde bir zincir vardı da, parmağına bir düzden, bir tersten doluyordu:

— Neden ben yazmış olayım?

— Neden ben yazmış olmayayım?

Karşıya geçmekten vazgeçti. Yolun ortasındaki kaldırımda yürümeye başladı. Arabalar iki yanında, bir ters bir düz akıyordu.

— Neden ben yazmış olayım?

— Neden ben yazmış olmayayım?

O ortadan yürüyordu.

“Yolun iki tarafına da geçebilirim. Hangi yönden geldiğimi kim biliyor?”

“Yazmış da olabilirim, yazmamış da...Kime ne bundan!”

Şimdi biraz rahatlamıştı. Peki birine söylemiş olabilir miydi bu şiiri kendisinin yazdığını? Birinin yanında ağzından kaçırması mıydı?

Ne kadar yürüdüğünü çıkartamadı. Genzi yanmaya başlamıştı.

“Ah bu trafik!” dedi. Trafiğin gürültüsü bastırdı sesini. Sadece kendisi duydu, belli belirsiz.

Karar vererek mi, yoksa öylesine mi olduğunu anlayamadan geldiği yondaki kaldırıma geri dönuverdi. Şimdi artık eve doğru yürüyordu. Fırının önünden geçerken aldığı kokudan anladı ki; yolun karşısına geçmeye tam da burada karar vermişti. Yan taraftaki çay bahçesini fark etti. Yarı açık duran kapıdan içeri süzöldü. Şiiri kimin yazdığı sorusu kaldırımda kalmıştı. İsteksiz adımlarla ilerledi, bir sandalye çekip oturdu. Masanın üzerinde sabahki yağmurdan kalan su adacıkları duruyordu. İşaret parmağıyla oynamaya başladı sularla. Parmağını birbirine yakın olanların arasında gezdiriyor, sudan köpürüler kuruyor, masanın kuru yerlerine küçük adacıklar konduruyordu. İste-se suyla yazı bile yazabilirdi masaya: “Ben ne zamandan bu yana tenhayım? Ben تنها mıyım?”

Sorunun cevabına dolaylı yollardan ulaşabilirdi. Pekala yapabilirdi bunu. Yatağının başucundaki kitapların kapak resimlerini getirdi gözünün önüne. O kitapların kapaklarında cevaba götürecekt ipuçları olabilirdi.

En üstte duran iki kitabı hatırladı. İkisinin de kapağında ağaç suluboya resmi vardı. İşte bulmuştu. Anahtar ağaçtı. Aile albümlerinde de ağaçlı bir fotoğrafı vardı. Soğuk bir günde çekilmişti. Üç kişinin üçü de ağaca sarılmak ister gibi duruyordu. Bir defasında fotoğrafı görenlerden biri sormuştu:

-Ağacı fotoğraf çektirmeye zor mu ikna ettiniz?

Arkasında uzun, upuzun gölgesi vardı ağacın. Fotoğraf karesine sığmıyor, bulunduğu sayfadan karşıya taşıyordu. Ağacın gidemediği yerlere, uzaklara, yükseklerle, duvarların arkasına, çitlerin ötesine, akarsuların öte yakalarına uzanıyordu gölge. Öyleydi. İyi bir noktaya gelmişti sorunun cevabına doğru ilerlemek için. Nefeslendi.

Garson ne zamandır başucundaydı? Anlaşılan şimdi gelmişti. Adet olduğu üzere, sormadan çay bırakıyordu bütün masalara. Ezberlediği hareketlerle tabak dizisinden bir tabak aldı, çay dolu bardağı yerleştirdi ortasına. Parmakları yanmış gibi hızla çekti elini. Kasenin içinden bir şekeri basket atıyor edasıyla tabağın kenarına kondurdu. Ve sonunda masaya bıraktı bardağı. Paraşötle atlanmış, son metrelerde süzölerek inişin tadını çıkaran bir adamın sakinliği vardı son el hareketlerinde. Seremoni bitmişti. Masaların arasından dans eder gibi uzaklaştı.

Kağıtla kaplanmış şekeri aldı. Ek yerinden yırttı kağıdı. Cılız bir ses çıktı. Yırtmaya devam etti. Cılız ses de devam etti. “Hah” dedi “buldum işte, bu tenhanın sesi. Tenha bu.”

Şeker artık avucunun içindeydi. ‘Cup’ diye içine salladı bardağa. Kaşığı dolandırdı bir, iki. Sonra tersine bir defa daha.

İştahla avuçladı bardağı. Eline yayılan sıcaklık hoşuna gitmişti. Bardağı ışığa doğru tutup, bir gözünü kısarak çayın rengine şöyle bir baktı. Çok tanıdıktı. Küçük bir yudum içti. Sıcaklığı tam kararındaydı. Kocaman bir yudum daha aldı.

Cebinden defterini çıkardı. TENHA yazdı açtığı ilk sayfaya. Bir daha yazdı, bir daha, bir daha. Sonra yırttı defterin o yaprağını. Avucunda buruşturdu. Üşenmeyip kalktı masadan, çöp kutusuna kadar gitti ve attı elindeki küçük kağıt topağını. Gözleriyle takip etti, kutunun içinde, dibe doğru yuvarlanışını.

Oturduğu yere dönerken, aklına geleni sesli sesli tekrar ediyordu. El hareketleri eşlik ediyordu söylediklerine. Ritmik birşeyler söylediği belliydi.

Tekrar oturdu artık tanıdık olan sandalyesine. Çayın kalanını keyifle içti. Yeni açtığı sayfaya yazdı aklına gelip, diline takılanı: “Tenhayım, tenhasın, تنها.”

Dudaklarının kıpırtısı sona erdi. Harflerin üzerinden bir kez daha geçti kalemle. Geçerken de heceledi. Sevmiştii bulduğu formülü: Ten-ha-yım, ten-ha-sın, ten-ha.

Sonra harflerine ayırarak, harfleri birbirinden uzaklaştırarak, sayfanın kalanını dolduracak kadar büyük büyük tekrar yazdı: T E N H A

MÜZEYYEN ÇELİK

19-20 EYLÜL OLAYLARI

Hatice Ebe nöbetini bitirdi, 19 Eylül saat 17.00’de Döndü Ebe devraldı. İmzalar, dosyayı kapatıp servisin ilgili yerine sertçe bırakmalar, iyi günlerler, bayram günü bu nöbet yüzünden memlekete gidememeler, kızgınlık, gece doğum olmasın diye dua etmeler. Akşam trt’de Zeki Müren’in bayram konseri. Ona biraz mutlu olmalar. Keşke doğum gelsinler. Odaya geçip iri kemiklerini kanırtarak beyaz gömlekle pantolona sığmaya çalışmalar. Ama doğum gelsin gece. Bu konser bir daha nerede var. Çekyata devassa cüssesini bırakmalar, çekyatta inlemeler, şu hastaneye bir renkli televizyon getirememeler. Olsun hiç yoktan iyidirler. Çayı, suyu, tüpü kontrol etmeler.

* * *

Ebe Hanım doğum geldi. Üç numaralı doğumhane.

Ebe Hanım doğum geldi. İki numaralı doğumhane.

Ebe hanım doğum geldi. Üç numaralı doğumhane.

Saat: 01:30

Ebe Hanım doğum geldi. Bir numaralı doğumhane.

Ebe Hanım doğum geldi bu riskliymiş sen git doktoru ara, bu ne böyle hepiniz bugünü mü buldunuz.

Ebe Hanım doğum geldi. Geldiyse geldi konser de gitti.

* * *

“Bıktırdınız bugün. Başka gün mü yoktu?” diye diye doğumlarını yaptırdı Döndü Ebe. Sinirli, bıkkın, neden orada olduğunun farkında olmayan tavırlarla işi biter bitmez televizyondaki konsere yetişti. Biraz bağırdı acıyla inleyen annelere, biraz sertçe davrandı, azarlamış da olabilir, bebeklere de kızmış olabilir. Biraz sertçe çekiştirmiş de olabilir taze bedenlerini. Başka gün yok muydu yani hepsi aynı güne sıralandılar. Konser olmasa neyse de.

Bölük porçük de olsa dinledi konseri, eşlik etti şarkılara. Gökyüzünde yalnız gezen yıldızlar kadar yalnızdı ve ebeydi ve insanlar inanılmaz bir hızla çoğalıyorlardı. Bir gecede altı bebek doğmuştu. Öğlen nöbeti devredene kadar kimse gelmemesine sevinemeyecek kadar yorgundu. Dört kız iki oğlan. Doktora yetiştirmeden çıkarmıştı riskli olanı da. Onun kollarının kuvveti hangi ebede vardı. İşini severdi aslında. Bebeklerin dünyayla ilk temasını ciğer-

lerinin oksijenden yanışını, bağırışlarını, buruşuk tenlerini, zayıflıklarını ilk o görürdü. Lakin hiçbir bebeğe ünsiyet besleyemedi verirdi annelerinin kucağına. O gün işte konser olmasaydı yine sinirlenip aceleye getirmezdi de bu kadar olmazdı ki. Üst üste haberleşip gelmiş gibi. Neyse ki gün bitti kazasız belasız. O günün anneleri birer birer evlerine giderlerdi. Bir dahaki nöbetinde hiçbirisi olmazdı. Bebekleri rahatsız olanlar çocuk servisine giderdi. Nereden görsündü zaten. Görse de hatırlamazdı. Kim bilir kaçınıcı doğumuydu. Gündelik hayat her şeyi ama her şeyi unutturabilirdi insana.

* * *

Öyle mi?

* * *

Bir yıl kadar sonra:

Bizim kızda kalça çıkıklığı olmuş.

Bizim oğlanda da kalça çıkıklığı varmış.

Bizim kız kalça çıkıklığı olmuş.

* * *

Ortopedi doktorunun odasının önü: Üç Anne

Abla ben seni bir yerden tanıyorum; ben de seni tanıyorum hiç yabancı gelmedin. Ben ikinizi de tanıyorum. Geçen sene beraber doğum yaptık ya. Maşallah ne güzel olmuş çocuklar. Hayırdır nesi var sizinkilerin!

KALÇA ÇIKIKLIĞI!

KALÇA ÇIKIKLIĞI!

KALÇA ÇIKIKLIĞI!

* * *

Ortopedi Doktoru Odası:

Bir aile bireyinizde kalça çıkıklığı var mı?

Yok.

Gebeyken bir hastalık geçirdiniz mi?

Hayır.

Gebeyken ilaç kullandınız mı?

Hayır.

Bu çocuğun iki kalçası çıkık, bunun da bunun da. Biraz geç kalınmış. Daha erken fark etseydiniz kalın bezle tedavi ederdik. Şimdi önce alçıya alacağız. Tutmazsa ameliyat olmaları lazım. Daha da tutmazsa pılatın takacağız. İlerleyen yaşlarda o değişecek. Gidin alçıları yaptırın. Her ay yeniletin. Altıncı ayın sonunda röntgenle bakacağız, düzelmemişse ameliyat edeceğiz. Temiz bakın çocuklara! Şey, doktor bey!

Biz aynı ebede doğum yaptık, diyemediler.

* * *

Biz nasıl anlayalım kalça çıkıklığını doğru düzgün yürüyemediler de akıl ettik doktora çıkarmayı. Çocukları göğüslerine kadar alçıya aldılar. İyice küçüldüler taşın içinde çocuklar. Anneleri altı ay yarı heykel evlatlarını taşıdılar. Hiçbiri tutmadı alçıların hepsi ameliyat oldular. Aylarca bacaklarının arasındaki demir çubuklarla yaşadılar. Tedavi başarılı dendi. Bu çocuklar yürümeyi neredeyse üç yaşlarında öğrendi.

* * *

Aman çok koşma kızım sen ameliyatlısın. İp atlasalar bir şey olur mu ki? Yeniden kalçaları çıkar mı ki? Oğlum sen lütfen maç yapma. Rica ediyorum bacağına bir şey olur. Bisiklet binebilir mi ki bunlar? Yavrum binmesen, korkuyorum bak. Biliyorsun yaşadıklarını.

Çocuklar hatırlamıyor ki. Çocuklar acıları unutmaya ayarlanmıştı sanki. Ta ki akılları başları gelene kadar unutulur. Sonra tek tek dökülür hayatları-na hepsi.

* * *

Yirmili yaşlarda hepsi.

Anne bacaklarım çok ağrıyor. Yürümekte zorlanıyorum. Arkadaşlarım haftıktan aksadığımı söylüyor. Birden ne oldu böyle anne? Ameliyat olmuştuk, iyileşmiştik. Hiç iyi gibi hissetmiyorum kendimi. Dayanılmaz bir ağrı var anne. On beş dakikadan fazla yürüyemiyorum. Belim, sırtım, omuzlarım, dizlerim de ağrıyor. Geceleri uykumdan uyanıyorum. En sert ağrı kesiciyi alıyorum, neredeyse beynim uyuşuyor, zihnim donuyor ama ağrım geçmiyor.

Büyük büyük ortopedicilerle tekrar.

Siz hiç tedavi olmadınız mı?

Olduk.

Ailenizde kalça çıkıklığı var mı?

Yok.

Annemiz ilaç kullanmamış, hamileyken hasta olmamış. Biz sadece aynı ebede doğmuşuz.

Öyle olmaz, onlar şehir efsanesi.

Üçümüz de mi şehir efsanesi?

Üçümüz derken. Biz üç kişiyiz. Üçümüz de aynı gün doğduk aynı ebede doğduk kalçalarımız çıktı beraber ameliyat olduk.

Gelişimsel bir bozukluk diyor artık bilim. Şimdi siz çok gençsiniz protez takamayız. Kaplıcaya gidin, ilaç kullanın, eklemlerinizi normal gelişmediği

için kireçlenmiş hatta femur başlarınız da tam yerinde değil. Yine çıkık yani kalçalarınız. Biz bu zamana kadar nasıl böyle yaşadık doktor bey? Yaşınız ilerledikçe kıkırdak dejenerasyonu artar. Femur başınız yerinde olmadığı için leğen kemiğinize sürter. Lakin bununla yaşamayı öğreneceksiniz.

Bununla yaşamayı öğreneceksek sen neden varsın tıp neden var doktor? dedi, en çok ağrı çekenini.

Bir MR çekelim.

Bir tomografi çekelim.

Durmadan röntgen çekelim.

Randevular bir ay sonraya, iki ay sonraya. Ameliyat özel hastanede, muayene kendi kliniğimde. Yarım saati 400 tı. Ameliyata paha biçilemez. Bir ameliyat da hiç yetmez.

* * *

Herkesler Sonra Hep Bir Ağızdan

Kızım emin misin bak aksıyor bu çocuk, durmadan hastanelerde mi sürüneceksin onunla? Genetik falandır çocuğunda çocuğunda da çıkar. Etme eyleme, bırak sen. İnat etme. Sonra pişman olursun, bıkersın.

Bu yürüyüşünüzle bu işi yapabileceğinize emin misiniz? Bir heyet raporu getirseniz ya da daha uygun bir iş baksanız?

Öğrencileriniz hocamız çoğu zaman oturarak ders anlatıyor diye şikâyet ediyorlar İlknur Hanım. Kolejde öğretmenlik yapabileceğinize emin misiniz? Topallıyorsunuz bazen. Ne dersiniz yapabilir misiniz?

Oğlum bak bu kız iyice sakat olur, değneğe düşer. Gel vazgeç bu sevdadan. Demedi deme.

Ahmet'in nişanlısının ayağı sakat mı biraz? Bak alıyor sakat kızını. Aslan gibi de sağlam çocuk bilmem bu iş yürür mü?

MUHAMMED ERDEVİR

FİRARİ

Güneş geldi.
Sonra kuşlar...

Eksik kalmış bir şiirin mısralarını tamamlamak istercesine, aceleyle takip etti onları rüzgâr. Etekleri tutuşmuş gibiydi gökyüzünün. Bulutlar beyaz beyaz uzadı. Öyle rahat rahat, geniş geniş uzadı. Hava ağır ağır esnedi, gerindi, kendini buldu. Toprak berekete gebe hamur gibi kabarmış, yumuşamış, delik delik olmuştu. Bunu ancak mahalle aralarında küçük parklarda, caddelerin re-füjlerinde görebilsem de böyleydi.

Öğleye kadar gazete okudum. Çay içtim. Ne sıcak ne soğuk, tam kıvamını yakalamak için acelesiz, dingindi içmelerim. Kitapları karıştırdım. Ezberden mısralar okudum. “Peltek Vaiz” dedim, ne peltek ne de kolay bir adamsın. Sözlerine kulak kesildim. Anladığım kadarını aldım heybeme, gerisine ya nasip dedim. Çıktım sokağa. Bulutlara baktım; kuşlara, yapraksız, çıplak ağaçlara.

Büyük sarı otobüs, camlı küçük durağın önünde tıslayarak durdu ve kapılarını hışımla açtı. İnsanlar ateşten kaçarcasına dışarı attı bedenlerini. Ruhları gitmek istedikleri yerlerdeydi, etraflarını görmeyen bakışlarından belliydi bu. Durakta bekleyenlerse cennete koşarcasına tırmandı merdivenleri. Onlar da gidecekleri yerin derdindelerdi. Şimdilik şöyle rahat bir koltuk buldular mı, hem de cam kenarı, ne ala. Değilse el mahkûm, kimseye çarpmadan, kimseyle konuşmadan bir an önce inecekleri durağa ulaşmayı bekleyecekler.

Edan okundu. Karşıdaki caminin kubbesinden havalanan güvercinler birkaç tur attılar apartmanların çatısında. Sonra kenti beğenmediler. Döndüler gerisin geri. Onlara hak verdim. Kararmış çatıları, tozlanmış kirli ağaç dallarını, her yandan sarkan kabloları onlar gibi havadan görsem, ben de beğenmezdim. Otobüs hareket etti. “Yaşadın beş sene kalbimde misafir demedim. / Bu firar aklına nereden, ne zaman esti senin?” diye hecelerin üstüne basa basa söylendi durdu şair. Hüzünlendim. Tuz basıla basıla körelmiş, nasırlaşmış bir yaranın yıllar sonra yeniden varlığını hatırlatması. Hiçbir yara tam olarak kapanmaz aslında. İşte o büyük, sarı otobüste olan, tam olarak buydu.

Oturmuş ve düşünmüştük onun konuşması karşısında. Hep beraber, zihnimin ve ruhumun yıldırım orduları karargâhta toplanmış, bu çarpılmanın muh-

temel sebepleri üzerine kafa patlatmıştık. Tam anlamıyla bir infilaktı bu. Karşı konulmaz ve mukadder yenilginin önüne geçebilmek için ne gelirdi elimizden? Zihin, hayal, tefekkür, akıl, mantık, felsefe, tenkit, yeni ve eski doktrinlerin ne faydası olabilirdi bu hal karşısında? Bir savunma, bir çıkış yolu aradık. Sözleri karşısında esir olmamak için direnmeliydik. Çılgınca öneriler havada uçuşurken, çözüm hiç de ummadığımız bir yerden, unutulmuş ilk gençlik hatıraları arasından beliriverdi. Afallamıştık. Teslim olacak, ona yakın olacak, onu ruhumuzun içine alacaktık. Teslim olacaksak bile zihin kalelerimizi şanlı bir direnişle terk etmeliydik. Ruhun karanlık dehlizlerinde dolaşırken büyüleyici sözlerin ona hiçbir faydası olamazdı. Şaşkınlık ve korku labirentleri arasında bir çıkış ararken kaybolacaktı. Böylece hem bize yakın, hem uzak olacak; hem sözlerini söyleyecek, hem de sözleriyle bizi büyüleyemeyecekti.

Güneşli bir şubat gününün öğle saatleriydi. Gökte güneyden doğuya doğru birkaç beyaz bulut rüzgârın önünde yavaşça salınıyordu. Kuşların acelesi yoktu. Beyaz eşya satan bir dükkânın vitrininde haber kanalları her günkü rutininde lüzumsuz lüzumsuz kendi gündeminin peşinden koşuyordu. Oysa o... Ne kadar da derdime hemdem görünüyordu.

Çok güzel konuşuyordu. İnsanın aklını alacak kadar güzel konuşuyordu. Beni kör kuyularda merdivensiz bırakmaya azmetmişçesine güzel konuşuyordu. Bu yüzden olsa gerek bütün irademi ona teslim ederken zerre kadar tereddüt etmemiş, yaşanan onca şeyden sonra biraz olsun nedamet göstermemiştim. Şimdi anlıyordum ki zaten insanın aklını almak için konuşuyordu ve de usta bir avcının kafesinin hiç boş kalmaması gibi, istediğine ulaşmıştı. Yıllar önce, şimdi yerinde olmayan fakülte binasında sisli bir sabahta nasıl konuşmuşsa, bir ömür boyu onun öyle konuşmasını arzuluyordum. “Zülfünün yay gibi çelik tellerine / Takılan gönlüm asırlarca peşinden gidecek.” Giderdim, onun peşinden Fizan’a dek giderdim de zerre mikyas nedamet emaresi göstermezdim. Yol ben olurdu, menzil o olurdu da, bir ömür boyu nafile, maksuduma ulaşmak için kıvrılır dururdum. Derdim belliydi artık. Hissediyoordum ki yazgım o sisli bozkır sabahında yazılmıştı. Sesinin uzak ve dingin pınarların şırıltısına benzer serinliğini ömrüm yettiğince dinleyecek ve onun konuşmasını hiç kesmeyecektim. İnsan sevdiceğinin dilini kesmeye kıyabilir mi? Sözüünü neden kessin o zaman. Kesmedim, bir ömür istedim ki o konuşsun, ben böyle divane, savunmasız, teslim bayraklarının tek milini birden çekmiş göndere, onu dinleyeyim. Huzur ve sükun, onda bulduğum cevher bunlardı evet.

Annesi demiş ki “Birbirinize uygun değilsiniz. Benim yaptığım hatayı yapıp köylü biriyle evlenme sakın. Bak yıllardır ne uzuyor ne kısalıyoruz...” Annesi-

nin hata dediği babasıyla evlenmesi. Babasının babası bir köy imamı. İmamlığı medrese tahsilinden geliyor ve diploması olmadığı için fahri dedesinin. Ama ailede bir çelebilik, bir ağırbaşlılık var. Nesillerdir çevre köy ve kasabaların imam ve müezzinleri bu aileden yetişiyor. Dünya malı namına bir zenginlikleri olmasa da hatırı sayılan, lafı sözü geçen insanlar. Bir ihtilaf olsa ilk onların kapısı çalınıp “Bir akıl, bir hal çaresi... Medet!” deniyor. Oğlan öğretmen çıkınca kız aramaya başlıyor ve Manifaturacı Hüsnü’nün kızına talip oluyorlar. Cesaret işte, ama meyvesini veriyor. Hüsnü, kıramıyor Fakı Muharrem’in bu isteğini ve kızını veriyor genç öğretmene. Annesinin hata dediği işte bu evlilik. Bunu anlatınca ben gülmüştüm. “Düşünsene” demiştim ona, “O hata olmasaydı belki de sen olmayacaktın, belki ben senin gibi birini hiç tanımayacaktım! Dünyanın aysız, denizin mehtapsız kalması gibi bir şey olurdu bu...” Gülümsemişti. O gece orada, o tebessümü seyrederken ölmeyi ne çok dilemiştim...

Sözleri neden bu kadar etkileyiciydi? Sadece ses tonu değildi bağlayıcı olan. Elbette o sözlerin arkasındaki bir giz, bir derin mana, bir deruni ahenk vardı. Öylesine dikkat kesilerek diliyordum ki onu yemeğimi yemeyi, çayımı içmeyi unutuyordum çoğu kez. Şimdi, o günlere uzaktan bakınca anlıyorum; meğer sözleri bir halıyı oluşturan küçük ve karmaşık desenler gibi katman katmanmış. Günler ve haftalar boyunca yaptığı uzun konuşmaları bir araya getirince büyük ve ince işçiliğe sahip bir söz halısı belirivermişti önümde.

Annesi geçmişi anlatır da durur: “Babamın üç katlı betonarme bir evi vardı ki herkes apartman derdi. Önünden geçen dönüp bir daha bakmaktan kendini alamazdı. Hele içindeki mobilyalar. Kimisi Ankara’dan, kimisi İstanbul’dan... Ta Kastamonu’dan marangozlar getirmişti babam mutfak dolaplarını yaptırmak için. Çatı katındaki ahşap salonun işlemeleri hele... Ah o canım işlemeler... Şehirde babamı tanımayan yoktu. Evimizde kaç belediye reisi, kaç milletvekili ağırladık ben bilmem. Bak işte, dayının siyaset merakının sebebi bu ya. Laf olsun diye mi il başkanı oldu partinin? Kışın uzun uzun sohbetler olurdu, ekâbirden ağır misafirler yarenlik etmeye gelirlerdi. On altı yaşındaydım. Geldiler babana istediler. Babacığım hatırını kıramadı dedenin, verdi gitti. Hiç sormadılar ki bu kız ister mi? Hiç düşünmediler ki bu evden çıkan bir kız, öğretmen maaşıyla yapabilir mi? Ah ne çile... Yıllardır aynı yerde çırpınıp duruyoruz.”

Ben kendimi onun karşısında olduğumdan daha olgun, o ise benimle konuşurken olduğundan daha genç ve saf duruyordu. Aslında tersi olması beklenirdi. Benden birkaç yaş büyüktü. Birincisi bu, kadın erkek ilişkilerinde arzu edilen bir durum değildir. İkincisi sözleriyle beni büyüleyen oydu ve çocuk-

su bir saflığın, olgun bir kişiliği etkilemesi çok da kolay olmamalıydı. Ama oluyordu işte. Söz gelimi, ona bir istiridye almıştım. İstiridye açınca içinden bir inci çıkıyordu ve o inciyi kolyesinin ucundaki küçük, gümüş kafese yerleştirmesi gerekiyordu. Benim bu hediyemin karşılığı oldukça şaşırtıcıydı. Küçük, yeşil bir peluş kurbağa. Bir yandan sözlerinden ötürü ondan olgunluk beklerken, bir yandan da çocukça denebilecek sürprizlerle karşılaşmak aklımı bulandırıyordu. Konuşmalarını ve yaşadıklarımızı üst üste koyunca her şey daha da karmaşık bir hal alıyordu.

Sonra...

“Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine”

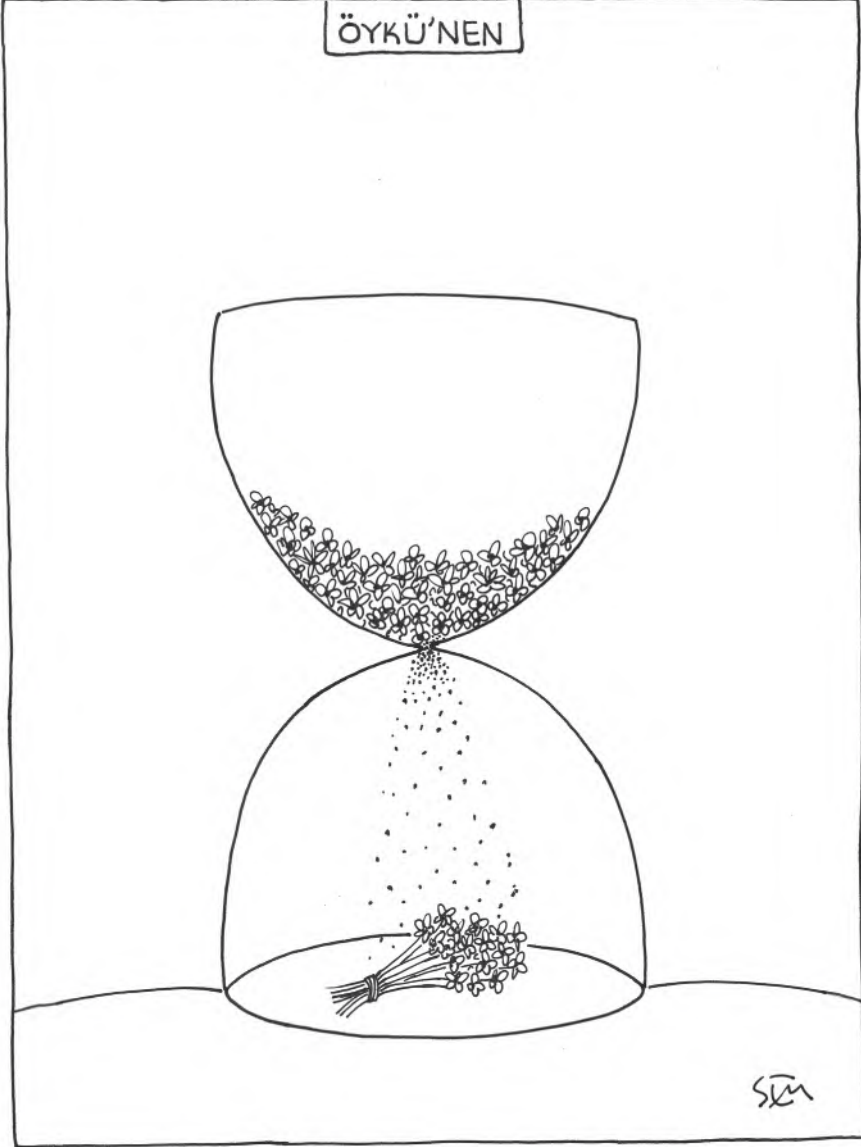
Diye ah etti şair, ahu kaçtı. Şubattı ve her yer kar kokuyordu. Yolları, boğazları, geçitleri tutmuştu kar. Şehirlerin sokakları Ulyssesvari bir umutsuzlukla kaplıydı. Önce telefonlarıma çıkmadı. Kıvrandım. Mesajlarıma cevap vermez oldu. Kalbime paslı bir hançer saplandı sandım. Kâğıda kaleme sarılıp derdimi anlatmaya çalıştım. Ne bir cevap, ne de bir ses. Mektubu iade etti hiç açmadan. Bir daha konuşmadı, sesini bana duyurmadı. Önce görüntüsünden, sonra her şey demek olan sesinden mahrum etti beni. Kurudum, viran bağlara döndüm. Kör baykuşlar öter oldu hayal konaklarımda. Kuğunun son şarkısı sustu benim için. Zaman durdu. Anka bir kez daha kanat çırpmadı. Hani durgun suya bir taş atılınca art arda dalgalar oluşur da son dalga kıyıya ulaşır ve dalgalar susar ya... Benim için son dalga kıyıya o an ulaşmıştı.

Bir kez daha gördüm onu aylar sonra. Eteklerinde bahar çiçekleri, bastığı yerler çemen ü gülzâr... O da beni gördü mü bilmem. Ben onu öyle hatırlarım yıllar sonra bile. Gözümü kapatsam sessiz sakin bir dağ başında, küçük bir pınarın dingin şırıltısını duyarım. Taze çiçek kokuları efil efil gelir burnuma. Bir de o an radyoda çalan kürdilihicazkâr saz semaisi kulağımda. İllaki hüznün.

Büyük sarı otobüs sarsılarak durdu. Saat yeniden ilerlemeye başladı. Acısı geçti nasırlaşmış yaranın. Sadece orada olduğunu hatırlatmak istemiş küçük yaramaz, o kadar. İnsanlar gidecekleri yerde kendilerini bekleyen ruhlarının peşinden, ışığa tutulmuş pervaneler gibi koşturarak otobüsü terk ettiler. Güvercinler bir tur daha kanat çırpıp apartman çatılarında. Kapılar tısladı, otobüs homurdandı. Ben başımı kaldırmış, beyaza ve dumana bürünmüş dağlara bakıyordum.

“Seni aşkım canavarlar gibi takip edecek”

İSMAİL SERT

DOSYA

ÖYKÜDE BAŞUCU KİTAPLARI

“Öyküde başucu kitaplarınız nelerdir? Yazarlık serüveninizde sizi etkileyen öyküler, öykü kitapları hangileri olmuştur? Bu öykülerin/kitapların sizdeki etkilerinin/öneminin nedenleri, sizdeki karşılığı nedir?”

NECATİ MERT

BAŞUCUMDAKİLER

Öyküye karar verdiğimde dört yıllık öğretemdim, yirmi yedi yaşındaydım. Çok geç. Lise yıllarımda kimi heyecanlarımı uzunlu kısa-lı ve alt alta sıralı satırlara dökmüş şiir yazdığımı sanmışım. Otuz, kırk kadardılar. Fakülte yıllarımdan da karalanmış iki öyküm var topu topu.

Bu hazırlıkla yola çıkılmaz ya, ben çıktım. O güne kadar tiyatrodan başka bir şey görmüyordu gözüm. Bir tepede, bahçesi duvarla çevrili, dört köşesi müsellaah askerlerce tutulmuş münasebetsiz bir yerdeydim. İçimi yokladığımda dernek, sendika, parti gibi tabelalı örgütlerdeki siyasetin bana göre olmadığını hissettim. Siyasetin büyüündeydi gözüm. Fakat insanoğluna güvenimi de yitirmiştim, bir başıma kalmak istiyordum. Haldun Taner'in bir sözünü hatırlayıp öyküye kaçtım. Sığındım. Öykü mücerret insanın işiydi çünkü, hem de büyük siyasete imkân tanıyordu.

Münasebetsiz bir yerdeydim, dedim. Hazırlığım olmadan öyküye de niyetlendim. Sanırım, aldığım edebiyat eğitimi veriyordu bu cesareti. Aslında cahil cesareti. Cüret mi yoksa! Fakat yazılmakta olan öykünün bana öğretilen öyküden apayrı bir öykü olduğunu da sezmiyor değilim. En azından öyle olabileceğini düşünüyorum. *Parasız Yatılı* yeni çıkmış, bütün gözler, dikkatler Fûruzan'ın üzerinde –ki zaten Sait Faik Hikâye Armağanı'nı da alacaktır ertesi yıl– öykünün vardıgı yer Fûruzan'dan öğrenilirdi en iyi. Neclâ'yla nişanlıyız, ziyaretime geliyor her hafta, *Parasız Yatılı*'yı istedim, getirdi, üstelik imzalı, meğer Fûruzan da İlhan Selçuk'u ziyarete gelirmiş, nizamiyeden cezaevine askeri araçlarla taşınyordu ziyaretçiler, tanışmışlar, araca birlikte binmiş, yukarıya da birlikte çıkmışlar. Tarih, 29 Haziran 1971. Ranza tepelerinde, adeta ders çalışırcasına okudum *Parasız Yatılı*'yı. Zaman, bütün zamanlardı Fûruzan'da, birlikte ve iç içeydi. Yaşanmakta olan vardı, yanı sıra da hatıralar, pişmanlıklar, gidenler, kimileyin de düşler, umutlar, bekleyişler. Hele ki çağrışımlar, her biri altın kıymetinde. Mekânsa işlevsel. Cümleler gramerin kısmen dışında, bozuk gibi, değil oysa, fakat anlatılan göçmenlerin hayatla-

rınca çalık, kırık. Röntgene aldım her öyküyü, şemalandırdım. Sonra o iç diyaloglar, kişilerin kendileriyle konuşmaları...

Diyeceğim, *Parasız Yatılı* başucu kitabımdır. O “Taşralı”, o “Su Ustası Miraç”, o “İskele Parklarında” öyküleri, ya o “Edirne’nin Köprüleri” tekrar tekrar okuduklarımdır. Füzûzan’ın sonraki öyküleri: *Kuşatmada*’kiler, *Benim Sinemalarım*’dakiler ayarca düşük müdür? Katbekat üstün de olsalar bunu ben diyemem; *Parasız Yatılı* bir başkadır, bende apayrı yeri vardır, nasıl diyeyim: okurken ceket ilikleyesi olurum.

Füzûzan’dan yararlandım, ama onda gördüklerimi öyküme taşıdım mı, taşıdımsa nasıl, ne kadar bilmiyorum. Benim öyküm Refik Halit’le, Esendal’la, arada da Sait Faik’le ilişkilendirilir. Refik Halit’in farkında değilim. Benzerlik bulanlar haksız mı? Değil herhalde. Çünkü “Eskici” ne içlidir! “Hakkı Sükût” konusunun ilki. “Şeftali Bahçeleri” gayet hoş, latif. Her biri memleket gibi. Her okuduğumda bir başka uzağı yakınımnda bulurum.

Sait Faik’le hemşeriyiz. Ben zamiri bende de sıktır. Onunla anılmam, galiba bundan. Yeterli bulmuyorum bu anılma nedenini, ama hep mi hep okuduğum çok öyküsü var: En başta “Bohça” gelir. *Semaver*’dedir. Zaten bu ilk kitabına, ardından gelen *Sarnıç*’la *Şahmerdan*’a ilgim duygusaldır. Taşradır bunlarda anlatılan, hatta Adapazarı’dır; “göl” der, bilirim ki o göl Sapanca’dır; “su boyu” der, yine bilirim orası bizim Çarksuyu’muzdur. Sonraki öykülerinden sevdiklerim, emekçileri anlatanlardır. “İp Meselesi”, “Hallaç”, “Karanfiller ve Domates Suyu”... Sonra, bütün zamanların kâmil insanı Mercan Usta’lı “Gün Ola Harman Ola”, sonra Lüleburgazlı karı kocaya müthiş bir alçakgönüllülükle yaklaşan “Havuz Başı”. İstanbul öykülerinden yeter artık! demeden okuduklarım da: “Ağır”, “Sinağrit Baba” ve illa ki “Dülgerbalığının Ölümü”.

Sevdiğim yazarların, sevdiğim öykülerin öykülerimde izleri olduğunu düşünürüm. Kimi hiç kimseye görünmüyor. Kimi de bana gizli bir yerde herhal, görmüyorum; başkalarına ise aşikâr olmalı, onlar görüyor. Sabahattin Ali ilk gruptan. Ne ben farkındayım ondan ne aldığımın ne de dışındakiler. “Candarma Bekir”, “Sıcak Su”, “Hanende Melek”, “Ayrar” bıkmadan okuduklarım. Ancak “Ses” iyice doluksatır. Bir şey almamış olabilir miyim Sabahattin Ali’den? Almıyorsam neden okuyorum öyleyse! Ya da şöyle: Etkilemek istediğim gibi etkilenmek de isterim.

Memduh Şevket Esendal’la ilişkilendirilmekten pek mutlu olurum. Hayranıyım. Bunu her mekânda söylerim de. Esendal “meslek” açısından çalışmak istediğim bir yazar ayrıca. Usta. Öyküyü okunur, sevilir kıldığı için Ömer Seyfettin ne rütbe kıymetlimiz ise Esendal da her öyküsüyle öyküyü yeni-

den tanımlar sanki: Öykü alçakgönüllülüktür. Öykü sessizliktir. Öykü gizleniştir. Ve daha nicesi. Ömer Seyfettin'e rağmen, hemence paralelinde apayrı bir öykü kurar Esendal, CHP genel sekreteridir de –düşünün sevgime engel olmaz siyasi tercihi– fakat MŞE imzasıyla yazarak yazı ile siyaset arasına alçarak bir duvar çeker o da zaten, o gün bugün okurunu bekler. Ben ne zaman okuru oldum, nasıl oldum bilmiyorum. Fakültede görmedik. Mezun oldum, Adapazarı'nda öğretmenliğe başlayacağım, Salim Şengil ve Dost Yayınları Ankara'dalar o zaman –hangi teşvikle acaba- bütün yayınlarını taksitle aldım, öncesi yoksa 1968'den beri okuruyum. İki cilttir Dost'un Esendal'ı: *Temiz Sevgiler* ile *Ev Ona Yakıştı*. Külliyyatı Bilgi Yayınları'na basıldı sonra, fakat hep bu ikisinden okurum: “Otlakçı”ymış, “Hayat Ne Tatlı”ymış, “Mendil Altında”ymış, “Haşmet Gülkokan”mış, “Sahan Külbastısı”ymış demeden okurum. Öyle severim ki Bilgi'den okuduğum “İhtiyar Çilingir” ve “Gödeli Mehmet” için kaleme aldığım birer düz yazım, üç öyküsünden etkiyle oluşturduğum iki de öyküm var: Biri “Sahan Külbastısı”na gider, öteki de ağırlıklı olarak yazarın “Soysuz Kedi”sine. Nazire midirler? Nazire ben daha iyisini yazarım iddiası taşır gizliden gizliye. Benimki Usta'ma saygı. Böyle diyorum ya, bir öyküm de Oktay Akbal'ın bir öyküsünden izler taşır. “Müzeyyen Abla”dır Oktay Akbal'ın. Bir öyküm de Akbal'ın “Garipler Sokağı” romanıyla yol arkadaşlığı yapar. Ne ki hiç mi hiç sevmem Oktay Akbal'ı. Öyküsü silik soluk gelir bana. Eskilerden birinin, “Kanuni mecburiyet mi var Oktay Akbal için? Yazmasa olmaz mı?” demişliğini hatırlarım hep. Haklıdır. İyi de Oktay Akbal'la buluştuğum da ortada. Tam bir “Evet-Hayır” durumu. Biri yalan dediklerimin. Ayıklanması ancak bir psikiyatrla mümkün.

Ömer Seyfettin'imiz kıymetli. Eserleri üstüne çalıştım da. Sevmediğim öyküsü çoktur. Ama “Tos” çok farklıdır. Mizah duygusu vardır onda, mizah olsun için yazılmış öykülerden sıyrılırıverir lahzada. “Kurbağa Duası”nın ben-deki yeri de çok özeldir, hele ki ilk cümlesi: “Taşra âlemi. Yani İstanbul'un dışında geçen hayat, ne hoştur! Bunu ancak yaşayan bilir.”

Yakınlardan okuduğum yazarlara ve sevdiğim öykülerine gelince... Unutuklarım, elektrik alamadıklarım, haklarını yediklerim olacaktır, art niyetle yapmadığıma inanmalarını ve bağışlamalarını isterim.

Allah Allah! Yakınlara gelemeyeceğim galiba, yitirdiklerimizden bile hatırladıklarım hayli. En iyisi sıralamak:

Umran Nazif'ten “Göç”, Halikarnas Balıkcısı'ndan “Gülen Ada”, Orhan Kemal'den “Çamaşırcının Kızı”, Sabahattin Kudret Aksal'dan “Vav'lar”, Tanpınar'dan “Yaz Yağmuru”, Haldun Taner'den “Allegro Ma Non Trop-

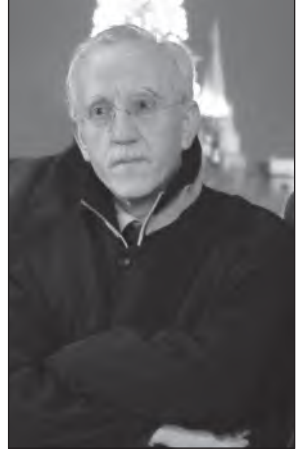
po”, Necati Cumalı’dan “Ay Büyürken Uyuyamam”, Tarık Dursun K.dan “Nerde Eski Hüznü Mehtabın?”, Nezihe Meriç’ten “Boşlukta Mavi”, Tarık Buğra’dan “Oğlumuz”, Âfet Ilgaz’dan “Nine”, Rasim Özdenören’den “Sedir Yaprığı”, Vüs’at O. Bener’den “Dost”, Selim İleri’dan “Gelinlik Kız”, Necati Güngör’den “Yıkılsın Urfa Kalesi”, Mustafa Kutlu’dan “Sır”, Fatma Karabıyık Barbarosoğlu’ndan “Karanfilli Kavga”, Nalan Barbarosoğlu’ndan “Koli Bantı”, Hüseyin Su’dan “Gülşefdeli Yemeni”, Necip Tosun’dan “Genç Ölmek”, A. Ali Ural’an “Yangın Merdiveni”, Cemal Şakar’dan “Portakal Bahçeleri”, Köksal Alver’den “Hikâye Bu”, Selçuk Orhan’dan “Taş Kayıktaki Cadı”, Abdullah Harmancı’dan “Yokuş Aşağı”, Temel Karataş’tan “Esmerminyon”, Merve Koçak Kurt’tan, “Giden Güz’dü Gerisi Hikâye”...

Dediğim gibi, anmam gerektiği halde anamadıklarım olmuştur...✍

ALİ ULVİ TEMEL

ZİHNİMDE YER EDENLER

Balikesir’de okuduğum yıllar, yıl 1972 olabilir, Galiba lise kısmının ilk yılı. Yarıyıl tatiline çıkmışız. Abonesi ya da kayıtlı üyesi olduğum İl Halk Kütüphanesi’ne gidiyorum. Katalogdan Çehov’un *Hikâyeler*’ini seçiyorum. Görevli birinci cildinin bir okurda olduğunu, ikinci cildini verebileceğini söylüyor, onu alıyorum. Sanırım üç kitap alma hakkımız vardı, öteki ciltleri de almış olabilirim. Ocak sonu ya da Şubat başı, hava güneşli, mevsimine göre çok soğuk değil. Günler kısa, kütüphaneden kitap seçip garaja gelinceye kadar hava kararıyor. Yolda birilerine ya da bir yerlere de takılmış olabilirim. Köy yakın, acelem yok. Bigadiç minübüsüne biniyorum.

Minibüsün dolmasını beklerken Çehov’un *Hikâyeler*’ini açıp okumaya başlıyorum. Yolcular tamam olunca minübüs yola çıkıyor. Ortalık pırıl pırıl ama keskin ayaz. Çehov’un kahramanları Rus bozkırlarında, karda, kışta kızakla yolculuk yapıyor. Gökyüzü yıldızlarla ıslıl ıslıl, ay tepsi gibi. Balikesir’in ova köylerinin hepsi bu açık havada uzaktan solgun ışık kümeleri hâlinde görünüyor. Köy mezarlığına yaklaşıncı; “Çömlekçi’de inecek var!” diyorum. Minibüs duruyor ve iniyorum. Gece vakti, ortalıkta in cin top oynuyor. Mezarlığın yanından köye kadar 1 kilometrelik yolu yürümem gerekiyor. Her zaman ürpererek yarı korkarak hızlı hızlı geçtiğim mezarlık yanından bu kez daha sakin geçiyorum, Çehov’un kahramanlarıyla birlikte. Çehov hikâyelerini hep bu tablo içinde hatırlarım, bir daha unutamadım O’nu ve kahramanlarını.

O yıllarda Ömer Seyfettin’in hikâyelerini, Necip Fazıl Kısakürek’in *Ruh Burkuntularından Hikâyeler*’ini, Tarık Buğra’nın *Yarın Diye Bir Şey Yoktur*’unu, Sevinç Çokum’un *Eğik Ağaçlar*’ını beğenerek okuduğumu, Aziz Nesin’in yazdıklarını beğenmediğimi anımsıyorum.

1972 yılında Edebiyat dergisini okumaya başladım. Rasim Özdenören hikâyelerini, özellikle *Aile* öyküsünü, o atmosfer anlatımını unutamıyorum. Cahit Zarifoğlu öykülerine de çarpıldım: *Kentin Ortasında Bir An*, *Sizi Görmeliydim*. Durali Yılmaz’ın *Kumru* öyküsü yine hatırladıklarımın.

Üniversite yıllarında, Ankara’da Dostoyevski ve Faulkner’a dadandım. Tam bir dadanış, her iki yazarın da Türkçe yayımlanmış ne kadar kitabı varsa arka arkaya hepsini okudum, romanlarını, öykülerini.

Öyküde Nezihe Meriç’in *Bozbulanık*’ını, Tomris Uyar’ın o yıllarda yayımlanmış bütün öykü kitaplarını, Selim İleri’nin, Nedim Gürsel’in, Hulki Aktunç’un yayımlanmış öykü kitaplarını okudum.

Selim İleri’den, nasılsa kuşların uçuşunu, havalanışını anlattığı bir cümle o gün bugündür Selim İleri adını her duyuşta aklıma gelir, böyle bir cümlesi var mı, ben mi benzetiyor ya da karıştırıyorum, dönüp kitabına da bakmıyorum, bu hâl bir giz, bir gizem olarak benim zihnimde asılı biçimde hep durur.

Tahsin Yücel’in *Haney Yaşamalı*’sını hep hatırlarım. O yıllardan Memduh Şevket Esendal, Sait Faik, Sabahattin Ali, Adalet Ağaoğlu, Selçuk Baran ve Nazlı Eray’ı beğenerek okur, yeni kitaplarını merakla beklerdim. Onat Kutlar’ın *İshak*’ı, Adnan Özyalçın’ın *Panayır*’ı unutamadıklarım arasındadır.

Lâtin Amerikalı yazarlara ayrı bir parağraf açmak gerekir. Oralara *Binbir Gece Masalları* yağar âdeti: aralarına masal renkleri, âhenkleri sızmış öyküler. Borges Arabistan’dan, Mısır’dan, Ortadoğu’dan, Afrika’dan, Endülüs’ten Güney Amerika’ya bir hat çizer sanki. Jean Rulfo’nun *Kızgın Ova*’sı unutamadıklarımın. Marquez, Carlos Fuentes ve Cortazar öykülerini buraya ekleyebiliriz.

Yakınlara geldiğimde, Mustafa Kutlu hikâyeleri, Hüseyin Su’nun *Gülşefdeli Yemeni*’si, Gökhan Özcan’ın *Döküman*’ı, Ramazan Dikmen’in *Kıyıya Vuranlar*’ı, Necip Tosun’un *Genç Ölmek*’i, Necati Mert, Ayfer Tunç, Cemal Şakar, Şule Gürbüz, Güray Süngü, Handan Acar Yıldız öyküleri hemen aklıma gelenler.

Öykü okumalarının da her biri ayrı, kendine göre hikâyeleri var.✍

KEMAL GÜNDÜZALP

SEVDİĞİM VE UNUTAMADIĞIM
BAZI ÖYKÜLER

Yadırganabilir, büyük olasılıkla da öyle bulunacaktır, ancak yalnızca öyküde değil, hiçbir yazınsal türde kişisel anlamda başucu kitabım olmadı. Bunu zaman zaman düşündüm, başka yazarların sık sık bundan söz ettiklerini de okuyor ve biliyorum. Bugüne kadar klasik denilen kitaplar dışında ikinci kez okuduğum bir tek roman oldu. Ömrüm yeterse bir kez daha okumak isterim, aynı tadı alır mıyım bilemem, ama deneyeceğim. Yine de belirtmeliyim, o kitap da başucu kitabım değildir. Okumayı düşündüğüm birkaç kitap daha var. Onlar da öykü değil, roman. Demek ki asıl olan öykü kitabının toplamı değil, öykünün kendisidir

diye bir sonuç çıkarıyorum kendi açımdan. Bu arada belirtmeliyim, yeniden okuduğum öyküler var farklı kitaplardan, ama aynı kitabı baştan sona okuduğumu anımsamıyorum. Zaten bana kalırsa ister izleksel olsun, ister toplama, bir öykü kitabındaki tüm öyküler eşdeğerde olamaz, o yüzden bir öykü kitabı yerine tek tek öyküleri yeğlediğimi söylemem mümkün. Hatta eleştirel çalışmalarında da bir öykü kitabından çok, tek öykü incelemelerini denediğim herhalde biliniyordur. Genellikle sevdiğim öyküler üzerine eleştiri ve incelemeler de yazdım. Beğendiğiniz öyküyü başka türlü nasıl paylaşırsınız zaten?

Özel olabilir, ama bu bağlamda şunu da belirtme gereği duyuyorum: Benim için kült öykü kitabı yoktur. Çeşitli kitaplardan sevdiğim ve unutmadığım öyküler vardır. Bu anlamda, aşağıda anımsadıkça değineceğim ve anacağım öykülerin başka okur ve yazarların kişisel beğenileriyle çok örtüşmeyeceğini sanıyorum. Çünkü her okurun ya da yazarın okuma serüveninde beğendiği öyküler özeldir. Başkalarının çok beğendiği öyküleri de ben sevmeyebiliyorum. Bence bu durum yazının kişisel özelliği sayılmalıdır. Herkesin aynı öyküleri beğenmesi çok anlamlı gelmiyor bana. Böyle olsa hep aynı yazarın öykülerini severdik. Yazınsal ortamda “ortak beğeni”ye dayalı böyle çokça örnek de var. Benim bir Kafka’m olmadı, olmasını da istemem bundan sonra.

Önceleri okurluk, belki daha sonraları yazarlık serüvenimde beni etkileyen öyküler olmuştur. Daha doğusu sevdiğim ve unutamadığım bazı öyküler vardır. Bütünüyle etkisinde kaldığım bir öykü kitabını en azından şu anda anımsamıyorum. Ancak beni etkileyen öykülerin de bulunduğu kitapların bu anlamda öne çıkması, akılda kalması kuşkusuz son derece doğal bir durum. İşin ilginç yanı, konusunu unutmadığım bazı öyküler var, ama bazılarını nerede (hangi dergi ya da kitapta) okuduğumu anımsayamıyorum ne yazık ki. Örneğin Maksim Gorki'nin unutamadığım birkaç öyküsü var. Aklıma iki tanesi geliyor şimdi: “Makar Çudra” ve “Yol Arkadaşım” bunlardan ikisi. Genellikle sevdiğim bir biçim olan orta uzunlukta ya da daha uzun öyküler. Garip gelebilir, ama Türkçe'deki anlamıyla “kısa öykü” denilen türe bir türlü ısınmıyorum. Yazılan ve yayımlanan öyküde şimdiki yönseme daha çok bu yönde, ama okur olarak benim zevkim de böyle, ne denebilir ki? Orta uzunlukta ki öyküleri daha çok seviyorum, genellikle de öyle yazıyorum.

Bir de yıllar önce, Fakir Baykurt'un yanılmıyorsam Varlık Dergisi'nde şu anda adını anımsayamadığım, ama rahatlıkla özetleyebileceğim bir öyküsünü hiç unutmadım. Bunu bazı söyleşi ve yazılarımda da belirttim. Sonraki yıllarda bu öyküyü bir türküyle de bağlantılandırımdı: *Ya Beni de Götür ya Sen de Gitme*. Bir zamanların çok sevilen bozlaklarından birisiydi, bence bir klasik sayılmalıdır o uzun hava. Çorum-Alaca yöresine ait olan bu türkü sanırım Ali İhsan Erdoğan tarafından derlenmişti. Öyküyü, aradan geçen uzun yıllara karşın, aklımda kaldığı kadarıyla kısaca ve elbette kabaca şöyle aktarabilirim: Kocası Almanya'dan izinli gelen kadın, adamın gideceği sabah pasaportunu, biletini vb. evraklarını kaydattığı çamaşır kazanının altındaki ateşe atarak yakar. Bana göre müthiş bir umarsızlık yaşayan kadının bulduğu çözüm olağanüstüdür. Bu öyküyü çok sevdim ve hiç unutmadım!

Sevgi Soysal deyince öyküden çok roman geliyor aklıma, şimdi anımsadığım bir öyküsü yok aklımda. Yine örneğin Hulki Aktunç'un özellikle *Gidenler Dönmeyenler* ve *Kurtarılmış Haziran*'daki öyküleri de etkileyiciydi benim için. Öyküleri okuyunca duraksatır insanı, ama alttan altta bir kendiliğinden direnme bilinci de oluşturur insanda. Necati Tosuner'in ise ilk okuduğum kitabı olduğu içindir belki, özellikle *Kambur*'daki son derece kişisel, ama incelikli, duyarlık dolu bütünlüklü öykülerini unutmış değilim. Sonraki kitaplarındaki öyküleri de tek tek yazamasam bile severek okuduğumu söyleyebilirim. İnsanın rahatlıkla yeniden okuyabileceği öykülerdir bana göre.

Orhan Kemal'in öykülerini okuyunca insan tokat yemiş gibi olur. Şimdiki insanları da aynı biçimde etkiler mi, bilemem, ama çarpıcı öyküler olduğunu

anımsıyorum. Hasan Ali Toptaş'ın *Yoklar Fısıltısı*'ndaki "Yabu" adlı öyküsü de benim için özel nitelikleri (çocukluğumun coğrafyasında geçtiği ve benzerlerine rastladığım türden konusu) nedeniyle unutamadığım bir öyküdür. Genç yazarlardan Nazlı Karabıyıkoglu'nun *İskele* adlı kitabında daha çok birinci bölümdeki öyküler sevdiğim öyküler arasında yer almıştır. Ancak "İskele" adlı öykü derinlikli ve çarpıcıdır. Tek öykü olarak "Yabu" ve kitap olarak *İskele* için yazılar da yazdım zaten. Bu öyküleri beğenmesem ya da sevmesem yaz(a)mazdım zaten.

Adalet Ağaoğlu'nun ilk üç öykü kitabındaki öyküleri severek okumuştum. *Yüksek Gerilim*'deki aynı adı taşıyan öyküyle, *Sessizliğin İlk Sesi*'ndeki "Bi Sevmekten... Bi Ölümden..." adlı öyküler, aralarındaki ilişkiyi, ikincil karakterlerin yazılması ya da bir metnin yeniden sürdürülmesi anlamındaki bağlantıyı "keşfettiğimde" benim için unutulmaz öyküler arasına giren iki öykü oldular. Özellikle öykü(ler)de yer alan ve ikinci öyküde ana kişilerden birisi olan Sakine Çiçek, belki özel yaşamımdaki "yenge"yle benzeştiği içindir, sevdiğim bir öykü kişisidir. Sakine'nin ikinci öyküde, daha "Yüksek Gerilim"de ölenin kocası değil de kayını olduğunu öğrendiği ilk anda, boş bulunup, son kerte insani bir itkiyle "şükür" dedikten sonra, kendini paralaması çok ağlatısal (trajik) bir durumdur. İkinci öykü, sanki bu ağır vicdan hesaplaşması nedeniyle yazılmış gibidir. Ben de annesiz-babasız, ağabeyimle ve yengemle yaşıyordum. İkinci öyküde öne çıkan küçük kayın Sefer de öyle. Benim de yengemle öyle bir abla-kardeş ilişkim olmuştu. Öldüğünde çok üzülmüştüm. Dilerim yaşıyordur, ama Sakine de yitip gittiğinde Sefer'in çok üzüldüğünü düşünmüşümdür. Kim bilir, belki de öykü kahramanları ölmüyordur! Belki de bu abla yenge nedeniyledir, yayımlanan ilk romanım olan *Bir Kınalı Kekliktim*'de de böyle bir yenge-kayın ilişkisini anlatmışımdır. Oradaki Nesime-Mehdi ilişkisi özel yaşam kadar, daha önce hiç düşünmemiştim, ama belki bilinçaltı dürtülerle bu öyküden de esinlenmeler taşıyordur. Bir öyküyü sevmek için böyle bir gerekçe de olabilir elbette. Sanırım bu iki öyküyü birçok kez okudum, çünkü daha sonraları (ne yazık ki filme çekilme şansı yakalanamasa da) senaryolaştırdım. Hâlâ öyle duruyor... kim bilir, belki bir gün. Romanları dışında, tek tek belirtmesem de *Hadi Gidelim*'deki öyküleri de sevmiştim. Adını anımsayamasam da unutmadığım birkaç öykü vardı o kitapta. Sonuçta benim yazarlarımdan birisidir Adalet Ağaoğlu, romanlarıyla da. Son romanı bunun dışındadır...

Belki tek tek yazamam şimdi, ama Sabahattin Ali'nin birçok önemli öyküsü olduğunu unutmamak gerekir. İşte yadırganacak bir şey daha, bazılarınca

“zevksizlik” sayılabilir, ama Sait Faik’in öyküleri beni yeterince etkilemiş sayılmaz. Bunu da çok düşündüm, örneğin Ferit Edgü ve Demir Özlü’nün öyküleri de çok ilgimi çekmemiştir. Bunu aynı kuşağın bir yazarıyla da konuştum, “neden?” diye, sanırım ortaya çıkan sonuç şöyleydi: Sınıfsal bakış açısı ve yaşam biçimlerinden kaynaklanıyordu. Bunu derken hiçbir yazarın emeğini yok saymam, bu bir değer biçme değildir, bütünüyle kişisel beğeniye dayalı öznel bir şeydir. Ayrıca Edgü’nün *Doğu Öyküleri*’nde ilginç ve güzel örnekler de vardır. Bu arada yeri geldi diye eklemeliyim: İkinci kez okuduğum ve bir kez daha okumayı düşündüğüm tek roman(lar) da Ferit Edgü’nün *O* ve *Kimse*’sidir. Ölmeden önce bu konuda bir inceleme de yazmayı isterim. Yazdıklarını çok beğendiğim bir yazar değil, ama bu kitapları (kitabı: *Hakkâri’de Bir Mevsim*) ben-ce özeldir. Sırf bu kitaplar için de bir arkadaştan esinlenerek bir öykü yazdığımı belirtmeliyim! Notos’ta da yayımlanan bu öykü, yenilerde çıkan son öykü kitabım olan *Aşkın Üç Gecesi*’nde yer alan “Karlı Düşler” adlı öyküdür...

Çok genç yaşta okuduğum, sonradan da hep izlediğim, belki özel denebilecek bir yerel bağlantı nedeniyle de çok sevdiğim Bekir Yıldız’ın tüm öykü kitaplarını zamanında severek ve zevkle okudum. Kısa bir dönem (ilk gençliğimde) etkilendiğim bir yazar oldu. Sanırım 70’li yılların başında yazdığım ikinci öykü olan “Kaçakçılar” adlı öyküyü de onun Kaçakçı Şahan’ından etkilenererek yazmıştım! “Gençlik öykülerim”den sayılan bu öykü bugün için yayımlanacak değerde değildir elbette. Yine de son öykü kitabında yer alan, kitapla aynı adı taşıyan ve üzerine yazdığım “Mahşerin İnsanları” unutulmazlarım arasındadır.

Belki tüm kitaplarındaki öyküleri değil, ama özellikle ikinci kitabındaki (*Hüzünle Bazı Günler*) öykülerini çok sevdiğim ve sona bıraktığım yazar Özcan Karabulut oldu. Kendi kuşağımdaki tüm ozanları, yazarları yakından ve özenle izledim. Hatta bu yüzden zaman zaman eleştirmenliğe soyundum. Bir kuşağı anlatabilmek ve belki de “savunmak” adına. Bu kuşağın benim açımdan en önemli öykücüsü de Özcan Karabulut oldu. Ayrıca Özcan Karabulut’un dergiciliği ve öykü günleri örgütlemesiyle, şimdilerde derneğiyle öyküyü yeniden diriltten, sürekli ayakta tutan bir yazar olduğunu da bir değerbilirlik olarak eklemek gerekiyor. Özellikle ikinci kitabında yer alan “Meltem’in Ölüm Duyurusu” adlı öykü hep anımsayacağım ve unutamayacağım bir öykü olmuştur. Kişisel ilişkilerimiz nedeniyle, görüşmelerimizde bazen o da sormuştur ve merak etmiştir bu öyküyü neden çok sevdiğimi. Tek ve kesin bir neden söyleyemeyebilirim: Ancak Meltem, olmaması gereken bir yaşama mahkûm olmuştur. Bu öykü üzerine de çok uzun bir inceleme yaz-

mıştım, o yüzden yinelememek için kısaca şunu diyebilirim: Meltem'in yaşadıkları bana acı vermiştir. Meltem, hak etmediği ve yaşamaması gereken bir yaşamı seçmiş ya da seçmek durumunda bırakılmıştır. Daha doğrusu o hayata itilmiştir. Meltem'in durumunda bir kuşak olarak sorumluluğumuz olduğunu düşünürüm. Kişisel olarak bu yaşamı seçmiş olsa da (örneğin kocasından izinsiz istediği partiye oy veremez duruma düşmüştür, üstelik ODTÜ mezunu ve geçmişi 'devrimci' olan bir kızdır bu!), belki "erkek" olarak da sorumluyuz Meltem'in ölüm duyurusundan... Kuşkusuz bir genelleme değil, ama dünyayı değiştirmeyi düşünüp eylerken, kendimizi dönüştürüp kurtaramadığımız için! Meltem'i de... Bazen şöyle düşünürüm: Meltem, konformist (uydumcu) bir yaşamı benimseyerek ve öyle yaşayarak, mutsuz bir biçimde yaşayıp gidebilir. Ancak, yeryüzünde o kadar çok şey hızla değişti ki, belki Meltem de bir gün kocası Reha'yı bir yana itip kişiliğini yeniden bulmuş ve özgürleşmiştir. En azından bu güzel bir düşün!

Son olarak, tek tek anarak, not aldığım, ileride, sayfa sınırlaması olmayan bir dergide uygun koşullarda incelemeyi düşündüğüm bazı yazarların öykülerini imleyerek bitirmek isterim: Yılmaz Güney'in başlangıç-ilk öyküleri, Aysel Özakın'ın *Sessiz Dayanışma*'sı, Zafer Doruk'un bir "doruk" öyküsü sayılması gereken "Ayışığının Bilirkişiliği" (Zafer Doruk, seçme öykülerini de bu adla yayımladı), yine Özcan Karabulut'un insansal bir ikilemi anlatan "Rojda"sı, Ayşe Kilimci'nin "Mucize Var mıdır Mehmet Abla?"sı, Hasan Özkılıç'ın "Şerulda Beklemek"i, Ayşe Sarısayın'ın gitmekle kalmak arasında kalan öyküleri ve daha birçok öykü aklımda kalan ve tek tek incelemek istediğim öyküler arasında yer alırlar.

Son sözüm şu olsun: Aslında okurken belki çok sevdiğim, ama belleğin kurbanı olarak sonradan unuttuğum öykülerin yazarları beni bağışlasın. Şu anda kitaplığımı karıştırıp tek tek bakma şansını bulamadığım için...✍

ETHEM BARAN

ÖNCEKİLER, SONRAKİLER...

Ortaokul Türkçe kitabındaki o öykü bugün gibi aklımda: Sait Faik'ten "Son Kuşlar". On iki veya on üç yaşındayım ve sabahlara kadar roman okuyorum. Yine Türkçe kitabında –bir sonraki yıl olabilir– "Karanfiller ve Domates Suyu" adlı bir metin vardı. O da Sait Faik'ten. Oradaki Kör Mustafa'yı çok sevmiştim. Ömer Seyfettin'den öyküler de vardı okuduklarım arasında ama "Son Kuşlar" bende öykü yazma isteği uyandırmıştı;

öyle hatırlıyorum. Roman yazmaya çalıştığım ve neredeyse yalnızca roman okuduğum yıllardı. Elime geçen dergilerdekiler dışında öykü okumuyordum. Daha doğrusu elime öykü kitabı geçmiyordu. Dergilerdeki öykülere bakarak ben de öykü yazmaya başladığımda doğal olarak öykü kitaplarının ardına düştüm. Sait Faik'lere o dönemde ulaştım, Halk Kütüphanesi'nde. Şehirdeki kitapçıya çok az kitap gelirdi, onlar da çoğunlukla romandı; hepsini alıp eve götürmek istediğim bu kitapların ancak çok azını alabiliyordum harçlığımla.

Alabildiğim o kitaplardan biri de, Sevinç Çokum'un "Makina" adlı öykü kitabı. 1976'da basılan bu kitabı ben bir yıl sonra almışım. (Tarih atardım o yıllarda aldığım kitaplara.) Yıl 1977, ben lise birinci sınıf öğrencisiyim. Ev içleri, dar sokaklar, yaşlılar rengârenk kelimelerle yürekleri titreterek, tutup sarsarak, değip geçerek dile geliyordu. "Edirne Edirne"yi, "Paşa Mahallesi"ni, "Galata Bahçeleri"ni kim bilir kaç kez okudum... Yine aynı yıl Abbas Sayar'ın "Yorganımı Sıkı Sar"ı çıktı. Neredeyse her gün çarşıda rastladığım ama bir türlü tanışıp konuşmaya cesaret edemediğim, ortaokuldan beri bütün kitaplarını okuduğum Abbas Sayar, bu küçük şehirden bile bir yazar çıkabileceğinin en büyük kanıtı olarak benim kahramanımdı. Tanıdığım insanları, bildiğim toprakları anlatıyordu. Sanki akrabalarımız, komşularımız konuşuyordu sayfalar boyu. Okuduğum her yazarla bir uçtan diğer uca savrulup duruyordum.

Sonra okul kütüphanesinde Tarık Buğra'nın "Hikâyeler"ini bulunca yeni bir kapı aralamış gibi olduğumu hatırlıyorum. O kitaptaki her öykü aklımın ve yüreğimin ayrı bir yerinden yakalıyordu beni. Kafama üşüşen sorular aza-

lacağına artıyordu. Sözgelimi, “Bitmemiş Senfoni” ve “Kardan Adam” gibi öyküler bildiklerimin, alıştıklarımın, zihnimdekilerin, içimde dolaşıp duran satırların kimi yerlerine değıyor, kimi yerlerinin uzağından, çok uzağından geçiyor, geçerken de bende yepyeni heyecanlar uyandırıyor. Üslup sahibi olmak böyle bir şey herhalde diye düşünüyordum. Nasıl yazmam gerektiğı konusunda ve elimde tutacağım, hatta içinde dolaşacağım dilin mahiyeti, sınırları, kıvraklığına ilişkin bana önemli ipuçları verdiğini hissediyordum bu yeni okuduklarımın.

Yol gösterenim yoktu; her şeyi kendi kendime keşfetmeye çalışıyordum. Tabii, fazlasıyla zaman harcadığımin ve gereksiz nice kitabı boşuna okuduğumun farkında değildim. O yüzden, birçok kitaba ve yazara geç ulaştım. Sözgelimi Çehov’la tanışmam üniversite yıllarına denk gelir. O da Bilgi Yayınevi’den çıkan iki ciltten ibarettir. (Külliyyata sonraki yıllarda ulaşacaktım.) Yine o yıllarda Selim İleri ve Füzuzan’ın kitaplarıyla tanıştım. Ardından Nezihe Meriç ve Tomris Uyar geldi. Farklı anlatımları, dil kullanımları, oluşturdıkları atmosfer ve taşıdıkları duygu çeşitliliğı ile bu yazarların beni eğittiklerini düşünmüşümdür. Anlattıkları veya yarattıkları dünyayı kendilerinin kılıyordu bu yazarlar. Bilinen dünyaya ve hayatlara benzese de kendilerine özgü yanları okuyucuyu sarsıyordu. Gerçekliğin böylesi bir tarzda yeneden yaratılması veya farklılaştırılması çarpıcıydı. O dönemde okuduğum her öyküyü anladığımı, sindirdiğimi, hatta öykünün bütününe görebildiğimi söyleyemem. Öykünün bazı yerleri, hatta bazen tek bir yeri beni etkiliyordu ama bunun ne olduğunu, nedenlerini, mahiyetini kendime bile açıklayamıyordum. Bir metne dışarıdan bakma deneyimini, o bütüncül gözü edinememiştim henüz. Metnin içinde kaybolmak hoşuma gidiyordu elbette, ne var ki, nerelerde dolaştığım ve neler gördüğüm sorulsa, buna verilecek cevabım yoktu. Bir okur olarak, okumanın keyfini çıkarıyordum, bu da bana yetiyordu. Bütün bunlar yazdıklarımın da bir biçimde sızıyordu tabii, ben farkında olsam da olmasam da. Selim İleri, Nezihe Meriç öykülerindeki yaklaşım, bakış açısı, anlatım tarzı, atmosfer, dil farklılığı ile Füzuzan’ın öykülerinde karşıma çıkanlar ya da benim gördüklerim zihnimde ayrı ayrı yerlere yerleşerek kendi etki alanlarını oluştuyorlardı.

Sabahattin Ali’yi ve Memduh Şevket Esendal’ı yine yirmili yaşlarımda okudum. Artık yoğun olarak ökü yazıyor, neredeyse hiçbir ökü kitabını çıkırmamaya çalışıyordum.

Yusuf Atılgan’ın öyküleri, Onat Kutlar’ın “İshak”ı ve Mitat Enç’ten “Uzun Çarşının Uluları”...

Mustafa Kutlu’nun kitapları, “Yokuşa Akan Sular”, “Yoksulluk İçimizde”, “Ya Tahammül Ya Sefer” ve diğerleri farklı ve yeni bir ses olarak yerini aldı okuduklarım arasında.

Kafka ve Borges’le de –onca okuyan biri olarak– geç tanıştım. Borges’in birçok öyküsü yanında “Yolları Çatallanan Bahçe”yi nasıl unuturum? Hele şu satırları: “Sonra insanoğlunun başına gelen her şeyin, tam ama tastamam *şimdi* geçtiğini hatırladım. Yüzyıllar geçiyor ve yalnızca şimdiki zamanda oluyor her şey; havada, yerin ve denizin üzerinde sayısız insan var, ama gerçekte, olup biten her olay bana oluyor...” Sonra da şu: “Bir sözcüğü hiç kullanmamak, onun yerine yetersiz benzetmeler ve dolambaçlı anlatım yollarına başvurmak, onu vurgulamanın belki de en etkili yoludur.”

Sonra Marquez ve onun pek çok öyküsünün yanında gelip başucumda duran “Boğularak Ölenlerin En Yakışıklısı”. Köyü, insanları, tüm hayatı, tüm dünyayı, bilinenleri, hatta ölümü bile değiştiren o güzel ölü... Nasıl unutulur?

Katharine Mansfield’in öyküleri... Salinger, Cortazar, Flannery O’Connor, Ambrose Bierce, Heinrich Böll, John Cheever...

Ve tabii Alice Munro, bütün öyküleriyle. Ve tabii Andrey Platonov “Dönüş”üyle, “Muhteşem Vahşi Dünya”sıyla.

Akla gelenler ve gelmeyenler. Gelmeyenlere bir özür borcum var, biliyorum.

SADIK YALSIZUÇANLAR

SEVDİĞİM, ETKİLENDİĞİM
ÖYKÜLER, KİTAPLAR

İlk elden aklıma gelenleri, beni çok etkileyenleri ve birkaç kez okuma ihtiyacı duyduklarımı şöyle sıralayabilirim :

Emin Nihat'ın Müsameretname'si, Ömer Seyfeddin'in Yüksek Ökçeler ve Eski Kahramanlar, Memduh Şevket Esendal'ın, Güzel Bir Ölüm'ü, Sabahattin Ali'nin Hanende Melek'i, Değirmen'i, Tanpınar'ın Yaz Yağmuru, Sait Faik'in Havada Bulut'u, Necip Fazıl'ın Ruh Burkuntularından Hikayeler'i, Ümran Nazif Yiğiter'in Tepedeki Ev'i, Oğuz Atay'ın Korkuyu Beklerken, Rasim Özdenören'in Çarpılmışlar ve Çözülme'si, Mustafa Kutlu'nun, Yoksulluk İçimizde ve Uzun Hikaye'si, Füzûzan'ın Parasız Yatılı'sı, Vüs'at Bener'in Dost'u, Selim İleri'nin Dostlukların Son Günü, Şevket Bulut'un Alkarısı, Ferit Edgü'nün Bir Gemide'si, Adalet Ağaoğlu'nun Yüksek Gerilim'i, Tomris Uyar'ın Diz Boyu Papatyalar'ı, Nezihe Meriç'in Bozbulanık'ı, Bahattin Özkıışi'nin Göç Zamanı, Sevinç Çokum'un Makine'si, İnci Aral'ın Ağda Zamanı, Sezai Karakoç'ın Meydan Ortaya Çıktığında'sı, Cahit Zarifoğlu'nun İns'i, Ayfer Tunç'un Saklı ve Aziz Bey Hadisesi, Tarık Dursun K.'nin Güzel Avrat Otu, Aziz Nesin'in Damda Deli Var'ı ve Fil Hamdi'si, Muzaffer İzgü'nün Zıkkımın Kökü, Halikarnas Balıkcısı'nın Yaşasın Deniz'i, Refik Halid'in Gurbet ve Memleket Hikayeleri, Yaşar Kemal'in Sarı Sıcak'ı, Orhan Kemal'in Ekmek Kavgası, Necati Cumalı'nın Ay Büyürken Uyuyamam'ı, tarık Buğra'nın Oğlumuz ve Yarın Diye Bir şey Yoktur'u, Halide Edip'in Kubbede Kalan Hoş Seda'sı, Samiha Ayverdi'nin Yusufçuk'u, Sevim Burak'ın Yanık Saraylar'ı, Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi ile Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı, Gökhan Özcan'ın Hiçbişey'i, Bekir Yıldız'ın Kacakçı Şahan'ı, Hüseyin Su'nun Gülşefdeli Yemeni'si, Ahmet Büke'nin Alnı Mavide'si, Sabahat Emir'in Geceyle Gelen'i, Pınar Kür'ün Bir Deli Ağaç'ı,

Nazan Bekiroğlu'nun Nun Masallar'ı, Fatma Barbarosoğlu'nun Ahirzaman Gülüşleri, Haldun Taner'in Şişhaneye Yağmur Yağıyordu'su, Tezer Özlü'nün Eski Bahçe'si, Faruk Duman'ın Sencer ile Yusufçuk'u, Yusuf Atılgan'ın Bodur Minarenden Öte'si, Orhan Duru'nun Ağır İşçiler'i, Oktay Akbal'ın Önce Ekmekler Bozuldu'su, Leyla Erbil'in Hallaç'ı, Seyit Göktepe'nin Defter ve Çikolata'sı, Tahsin Yücel'in Ben ve Öteki'si...vs vs....

Bunlara daha eklemem gerekenler var fakat ilk elden bunları sayabilirim.

Eklemem gerekenlerin bir bölümünü, bizim geleneksel hikâyelerimiz oluşturuyor. Ki bunlar arasında Hz. Ali Cenklere'ni, Battal Gazi Destanı'nı, Kerem ile Aslı'yı ve tabii ki Leyla ile Mecnun'u anmak isterim.

Bunlara ek olarak çeşitli menakıpnâmeleri ve bir tür anı sayılabilecek geleneksel bazı kitaplar ile tabakat kitaplarını anmalıyım.

Bütün bunların bende nasıl bir karşılığı var bilmiyorum. Ama bunlardan ve daha onlarca, belki yüzlerce öykü kitabından çok etkilendiğimi belirtmem gerekiyor...

En azından öykü yazma isteğimi kışkırttıklarını, kimisini kışkırdığımı, kimisinden birebir etkilendiğimi de eklemeliyim.✍

NECİP TOSUN

ÖYKÜCÜNÜN KİTAPLIĞI

Okuma serüvenimin, yazma serüvenimin bir parçası olduğunu söyleyebilirim. Bu nedenle çoğunlukla düzensiz bir okuma yerine, yazacaklarıma katkısı olacak, onları zenginleştirecek bir okuma süreci izledim. Ama bendeki kalıcı kitaplar hem sevdiğim hem de yazma bilinci anlamında bir şeyler öğrendiklerim oldu. Bu bağlamda Virginia Woolf'un *Dalgalar*'ı, Katherine Mansfield'in *Ölü Albay'ın Kızları*, Michel Butor'un *Değişme*'si, Wolfgang Borchert'in *Bu Salı*'sı, Elsa Triolet'nin *Gün Doğarken Bülbul Susar*'ı, Rainer Maria Rilke'nin *Malte Laurids Brigge'nin Notları*, Ingeborg Bachmann'ın *Malina*'sı, Truman Capote'un *Gece Ağacı* benim her zaman yol göstericim, dönüp dönüp okuduğum, etkilendiğim el kitaplarım olmuştur. Bu kitaplarda çarpıcı bir insanî zenginlik, varoluşsal bir hesaplaşma, nesnelerin ruhuna nüfuz ediş vardı. Öte yandan şiirsellik/ritim, dil tutumu, bakış açısı farklılığı dikkat çekiciydi. Kitaplardaki yoğunluk ve zengin imgelerle oluşturulmuş göstermenin şiiriyetinden büyülenmemek elde değildi. Dediğim gibi, okumalarım her zaman öykü yazma serüvenimin bir parçasıydı.

Katherine Mansfield, *Ölü Albay'ın Kızları*'nda, acıyı, hüznü, yalnızlığı öykülerinin merkezine yerleştirmesine karşın nasıl melodrama düşülmeyeceğini örnekliyordu. Michel Butor, *Değişme*'de, Paris-Roma arasında geçen bir tren yolculuğunda, bir aşkı, imgeler, anılar, çağrışımlar etrafında çarpıcı bir biçimle (ikinci tekil şahıs) anlatıyordu. Elsa Triolet *Gün Doğarken Bülbul Susar*'da, yıllar sonra bir araya gelen dostların hayatla, anılarla yüzleşmesini içe işleyen bir incelikle sanatın diline dönüştürmüştü. Rainer Maria Rilke, *Malte Laurids Brigge'nin Notları*'nda, (Behçet Necatigil'in eşsiz çevirisi) bir romana nasıl girileceğinin örneğini veriyordu sanki: "Demek buraya yaşanacak yer diye geliyorlar; burası ölünecek yer desem daha doğru." Ingeborg Bachmann'ın *Malina*'sından, faşizmin iki insan arasındaki ilişkide başladığını öğrenmiştim. Wolfgang Borchert *Bu Salı*'da melankoli, hüznü ve başkal-

dırıyla ördüğü öykülerini müziksel araçlarla destanlaştırıyordu. Henüz yirmi altı yaşındayken hayatını kaybeden Borchert'in öykülerini, savaşın ne olduğunu kavrayamamış insanlara yöneltilmiş ürpertici bir çılgılık olarak görmüş-tüm. Truman Capote'un Memet Fuat Bengü çevirisi *Gece Ağacı*, etrafında dönüp durduğum kitaplardandı.

Ne var ki okuma/yazı hayatımın dönüm noktası Virginia Woolf'un *Dalgalar* kitabıyla karşılaşmam olmuştur. Kitap, Milliyet Yayınları'ndan çıkmış-tı ve çevirmeni de Oya Özay'dı. *Dalgalar*'ı okuduğumda, "Tamam, işte bu!" demiştim. Bu romanda beni çeken, anlatılan şeyden, olaydan ziyade; akışkanlık, ritim, şiirsellik ve o an rastladığım yepyeni bir bakış açısıydı. Bu yeni bakış açısı, kitabın kapağında da belirtilen "bilinç akımı" tekniği idi. O günden bugüne, bilinç akımı tekniği, bana öyküde hep müthiş bir imkân olarak görünmüştür. Sonra, *Mrs. Dalloway*, *Deniz Feneri* ve diğerleri... Ardından bilinç akımını kullanan yazarları keşfim başlamıştı. James Joyce'un *Dublinliler*, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* ve çok sonraları *Ulysses*, William Faulkner'in *Ses ve Öfke*'si... Bir de Yeni Romancılar. Alain Robbe-Grillet'nin, Marguerite Duras'ın, Nathalie Sarraute'un önerdiği tasvirlerle yüklü, tasvirlerle yoğunlaştırılmış anlatı tekniğini ilgiyle izlemiştim. Ne var ki Alain Robbe-Grillet'nin romanları, parlak kuram kitabı *Yeni Roman*'ın ışıltısının çok gerisinde kalmıştı.

Edgar Allan Poe'nun korku/fantastik, Anton Çehov'un minimalist/yalın, Franz Kafka'nın kırık/boğuk, Jorge Luis Borges/Carlos Fuentes/Gabriel Garcia Marquez'in düşsel/büyülü, Ernest Hemingway'in özgür/maceracı, İtalo Calvino'nun deneysel/masalsı dünyası kimi olsa etkilerdi. Ayrıca Nikolay Gogol, Guy de Maupassant, Thomas Mann, Robert Musil, Marcel Proust, Dos Passos, Julio Cortázar benim yazarlarım oldular. Bir liste yapmak gerekirse kitapları şöyle sıralayabilirim: Edgar Allan Poe (Tüm Öyküleri), Anton Çehov (Tüm Öyküleri), Gabriel Garcia Marquez: *On iki Gezici Öykü*, Wolfgang Borchert / *Ama Fareler Uyur Gece*, Katherine Mansfield / *Ah Bu Rüzgâr*, James Joyce / *Dublinliler*, Sâdık Hidâyet / *Diri Gömülen*, Julio Cortázar / *Mırıldandığım Öyküler*, Truman Capote / *Gümüş Damacana*, Carlos Fuentes / *Körlerin Şarkısı*, Jorge Luis Borges / *Alef*...

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hikâyeleri (*Abdullah Efendinin Rüyaları* ve *Yaz Yağmuru*) her zaman başucu kitabım olmuştur. Tanpınar, rüya, gerçek ve zaman olgularının tartışıldığı öykülerini, psikolojik yoğunluk, şaşırtıcı semboller ve soyutlama yaklaşımlarıyla, derinlikli, çağrışımı bol bir alana yerleştirir. Bu anlamda bir öykücüye aktaracağı çok şey vardır.

Sabahattin Ali'nin *Ses*'i bir öykü kitaplığının temel kitaplarından biri olmalıdır. Çünkü kitap, insan psikolojisinin gizlerini ustalıkla açığa çıkarır. Ali'nin öyküdeki asıl başarısı, olağanüstü olaylar anlatmasına karşın, çizdiği/yarattığı atmosfer nedeniyle insanda bir inanırlık ve gerçeklik duygusu yaratabilmesidir. Bu anlamda Sabahattin Ali tiplere ve atmosfer yaratmada oldukça başarılıdır. Dile getirilmekten bile çekinilen insanlık hâlleri onda incitici, yaralayıcı, çarpıcı gerçekliğe dönüşür.

Sait Faik'in ölümünden önce yayımlanan son kitabı olan *Alemdağda Var Bir Yılan* hem onun hem de Türk öykücülüğünün zirvesidir. “Hişt, Hişt”, “Dülger Balığının Ölümü”, “Bir Hastalık” gibi Türk öykücülüğünün klasiklerinden olmuş öykülerin yer aldığı kitapta, özensiz, derinliksiz öykü yok denecek kadar azdır. Biçimsel anlamda da öykücülüğümüzün çığır açıcı kitaplarından biridir. Gerçeküstü yaklaşımlar ve sembolik bir anlatımla, toplumsal dayatmaların ve hoşgörüsüzlüğün, insanı nasıl kendi hâline bırakmadığı ve başka bir şeye dönüştürdüğü, toplumsal atmosferin farklılıkları nasıl yok ettiği inceliklerle işlenir.

Samet Ağaoğlu'nun ilk öykü kitabı *Strazburg Hâtıraları* öykücülüğümüzün bir başka başyapıtlarından biridir. Ağaoğlu, öykülerinde insan ruhunun gelgitlerini, bilinçaltı karmaşasını, aynı insanın hem yüceliğini hem de acizliğini ve Tanrı-insan ilişkisini irdeler. Felsefi ve teolojik sorunları öyküsünün merkezine oturturken, insan mutluluğunun önündeki engelleri öyküsüne taşıyarak, insan düşüncesindeki kaosu, anarşiyi belgeler.

Kâmuran Şipal'in, *Buhûrumeryem*'i cinselliğin sömürüye yönelmeden nasıl ustalıkla anlatıldığına öncü kitaplarından biridir. Şipal, lirik, şiirsel bir yaklaşım ve bilinç akışı tekniğiyle özellikle cinsellik temalarını başarıyla öyküleştirir. Şehvetin gücü ve onunla mücadele yolları dinî yaklaşımlarla tartışılır. Farklı cinsel arzuların baskısını, çelişkisini yaşayan kahramanların dinle karşılamaya çalıştıkları savunmalarını gündeme getirir.

Oğuz Atay'ın tek öykü kitabı *Korkuyu Beklerken* başucu kitaplarımdan biridir. Oğuz Atay'ın Türk öykücülüğüne kazandırdığı en önemli yenilik/zenginlik, ironidir. Atay, öykülerinde hayatı yorumlamada, gerçeği aktarmada ironik anlatımın ne denli etkili olduğunu çarpıcı örneklerini verir. İronik yaklaşımla, gerçeğe vurgu yapar ve böylece gözden kaçırılan, atlanan kimi gerçekleri, doğruları ironize ederek gündeme getirir. İroni onda herhangi bir ton değil, temel anlatım biçimidir.

Sabahattin Kudret Aksal, 1950'lerde edebiyatımızda yaşanan öykü fırtınasının, nitelikli, yol açıcı öykücülerinden biridir. Öykülerini ağırlıklı olarak bu

dönemde yoğunlaştıran ve daha sonraki sanatsal yaşamını şiir ve oyuna ayıran Aksal'ın, *Gazoz Ağacı* ve *Yaralı Hayvan* kitapları oldukça önemli kitaplardandır. Sabahattin Kudret Aksal, öykücülüğünü 1950'lere sıkıştırırsa da çok daha sonra yazdığı özellikle "Vav'lar" öyküsü (1985), onun büyük bir olgunluğa, yetkinliğe ulaştığını gösteren bir başyapıttır.

Adnan Özyalçın'ın ilk kitabı *Panayır*, varoluşçu edebiyattan beslenen, çoğu sembolik, metaforik anlatıma yaslanan düzeyli öykülerden oluşur. Özyalçın kitapta, dil, kurgu ve anlatım açısından ustalıklı bir işçilik sergiler. *Panayır*'daki tüm öyküler, "ölüm" temasında odaklaşırken daha sonra onun tüm öykü serüvenini kuşatacak olan zenginlik-yoksulluk ikilemini gündeme getirir

Nezihe Meriç, ilk kitabı *Bozbulanık* ile öyküye en iyi yerden, tüm öykü serüveni boyunca yükselebileceği en başarılı çizgiden başlar. *Bozbulanık* onun en başarılı çalışmasıdır. Kadın sorunlarını geçim sıkıntısıyla örtüştürerek ilk kitaplarda pek rastlanmayacak bir ustalık sergiler.

Leylâ Erbil Türk öykücülüğünde yenilikçi biçimsel arayışlar dendiğinde ilk akla gelebilecek üç-beş isimden biridir. Erbil, 1950 kuşağının yenilikçi ikliminde dilde, biçimde özgünlük arayışı içerisinde olmuş, öykücülüğümüze entelektüel bir düzey, felsefi bir derinlik kazandırmıştır. İlk öykü kitabı *Hal-laç* onun en önemli kitabıdır.

Adalet Ağaoğlu'nun *Hadi Gidelim* kitabı, öyküde, bilinç akışı/iç monolog tekniğinin, ritim ve ironi unsurlarının nasıl kullanıldığına ilişkin örnek kitaplardan biridir. Ağaoğlu öykülerde siyasetin tam da içinden konuşmasına rağmen estetik ölçütlerin nasıl başat kalabileceğini ustalıklı sergiler.

Sevda Dolu Bir Yaz hiç kuşkusuz Füruzan öykücülüğünün zirvesidir. Kitapta Füruzan tüm ustalığını, birikimini sergilemiş, üst bir anlatı yakalamıştır. Tematik bir bütünlükle oluşturulan kitap onun tartışmasız başyapıttır. *Sevda Dolu Bir Yaz* geçip gitmiş güzelliklere yazılmış dokunaklı bir ağıt gibidir.

Onat Kutlar, hayattayken yayınlanmış tek öykü kitabı olan *İshak*'ta daha sonra hayatının birinci önceliği olan sinema tutkusunu bütün inceliği ile işlemiştir. Öyküler bütünüyle görüntünün gücüne yaslanmış, sinemanın, kameranın imkânları öykülerde yer bulmuştur. Görüntüler, sesler, efektler sinemasal-
dır. *İshak*, görüntü-yazı ilişkisinde emsalsiz bir örnektir.

İstasyon, Ayhan Bozfirat'ın en güzel öykü kitabıdır. Bozfirat 1970'lerin kaotik ortamını, bozuk düzeni, aile içi insanlık durumlarını öykülerine taşımıştır. Kadın sorunlarını, kadının aile ve toplum içindeki kısıtlanışını işlemekle birlikte, sorunlara daha çok yapısal bakar. Bu bakış açısıyla her alandaki sıkışmışlığı, çözülme öykülerinde işler. Kitaptaki "İstasyon" öyküsü, sembo-

lik anlatımın en başarılı örneklerindendir. “İstasyon” sadece atmosfer yaratarak öykünün nasıl etkili bir şekilde anlatılacağını emsalsiz bir örneğidir.

Tarık Buğra’nın toplu öyküler kitabı *Yarın Diye Bir Şey Yoktur* önemli öykü kitaplarından biridir. Tarık Buğra, roman ağırlıklı bir edebiyat serüvenini gözetse de, sadece, “Oğlumuz”, “Hiçbir Şey Bilmiyormuşum”, “Martı”, “Küllük”, “Bitmemiş Senfoni”, “Var olmak Veya Olmamak” öyküleri bile onun Türk öykücülüğünün unutulmazları arasında yer almasına yetecektir.

Sevim Burak’ın ilk kitabı *Yanık Saraylar* anlamı reddeden, kapalı ve alışılmadık biçimsel yapısıyla dikkat çeker. Çağdaş insanın parçalanmışlığını, umutsuzluğunu ve kaçınılmaz yalnızlığını anlatan Burak’ta bu parçalanmışlık ve karamsarlık bir “biçim” olarak dışlaşır.

Vüs’at O. Bener 1950’lerde yayımladığı *Dost ve Yaşamaz* ile kuşağının yazarlarını derinden etkilemiş, daha ilk kitaplarıyla kişilikli, özgün bir ses yaratmış, öykücülüğümüzde yol açıcı bir işlev görmüştür. *Dost ve Yaşamaz*’daki özellikle “Dost”, “Havva”, “İlki”, “Kan”, “Yaşamaz”, “Leblebici”, “Monolog” öyküleri, hiç abartmasız Türk öykücülüğünün iyi örneklerindendir.

Sevgi Soysal’ın sanat yaşamının doruk noktası *Tante Rosa*’dır. *Tante Rosa* Soysal’ın en başarılı kitabı olmakla birlikte öykücülüğümüzün de başyapıtlarından biridir. Kitapta göreceğimiz şeyler ise özgün gözlemler, nitelikli bir öykü evreni ve büyük bir insan sevgisidir.

İrfan Yalçın’ın *Cellat Ağlıyor*, öykümüzün başyapıtlarından biridir. Sıkı örgü, ritim ve şiirselliğe yastı öykülerden özellikle “Altın Kartal”, “Boksör”, “Fotoğraflarda Kalmak” unutulmaz öykülerdendir.

Tomris Uyar’ın *Dizboyu Papatyalar*’ı onun öykü serüveninin doruk noktası olmuştur. Akıcı, şiirsel bir üslupla oluşturulan öyküler, hem bireysel hem de toplumsal değişim ve dönüşümlerin iz düşümünü yansıtır. Ekonomik/bürokratik/otoriter baskının değiştirdiği/kimiksizleştirdiği/yozlaştırdığı insanlık halleri, başarılı bir şekilde anlatılırken, yaşananlara başkaldırı, eleştirel bakış kitaptaki öykülerin temelini oluşturur.

Hastalar ve Işıklar, Rasim Özdenören’in ilk ama en önemli kitabıdır. Özdenören, *Hastalar ve Işıklar*’da değişim, uyumsuzluk, yabancılaşma konularını gündeme getirirken toplumsal, kültürel değişim ve onun birey/aile üzerindeki çözülmeye kadar varan sarsıcı etkisini usta işi bir yaklaşımla işler. Özdenören bu öykülerde, kendi seçimi ve isteği dışında halka dayatılan yeni yapılanmanın bireyi nasıl açmazlara ve trajik sonlara sürüklediğini anlatır. Ne kendisiyle ne ailesiyle ne de çevresiyle uyuşamayan birey, kısıtlanmış bir

hâlde iç bunaltan bir karabasani yaşar. Değişimin şoku onların bir bilinç kayması yaşamasına, giderek de hastalıklı bir hâle dönüşmelerine neden olur.

Cahit Zarifoğlu'nun *İns* adlı öykü kitabı, bir şairin öyküsü olmaktan öte Türk öykücülüğünün temel taşlarından biridir. Modern öykünün tüm imkânlarının değerlendirildiği kitapta rafine bir dil ve ustaca kurgu ve güçlü bir anlatım görülür. Cahit Zarifoğlu'nun öyküleri de, tıpkı şiirleri gibi kapalı, soyut ama bol çağrışımlı ve derinlikli bir biçimle var olur. Olay, konu, durum öylesine kendisinden yalıtılmıştır ki âdeta bir başka düzleme çekilmiş, onlara bir başka dil verilmiş, daha çok tiyatromsu, dünya dışı bir mekânda olup bitenler sahnelenmektedir. *İns*, modern öykücülüğümüzün yapı taşlarından biridir.

Uzun Hikâye Mustafa Kutlu öykücülüğünü en iyi yansıtan ve onun o vakte kadar ki öykü anlayışının bütün özelliklerini bünyesinde barındıran bir eserdir. Bir anlamda “kolaj” gibidir: Tabiat sevgisi, istasyon, melodramik öğeler, kasaba insanlarına içten bakış, harbî söylem anlatıda yerlerini alır. Kutlu, kasaba odaklı tipik bir dönem hikâyesini anlatırken, yine hepimizin “yaşadık” diyebileceği olaylara, içimizdeki kahramanlara eğilip, bir kasabanın ta kalbine sokulur, oradan etkileyici hikâyeler devşirir.

Bilge Karasu'nun *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* da benim başucu kitaplarımdan biridir. Öykülerinde, kendini kolay ele vermeyen, derinlikli ve çok katmanlı bir biçimi tercih eden Bilge Karasu, felsefi arka planı olan, dilin imkânlarını genişleten metinler üretti. Yalnızlık, boşluk, tedirginlik, ölüm etrafında gezinerek imgesel, soyut bir öykü dünyası yarattı. Bazen masalların büyüdü dünyasına eğildi, bazen resmin, görüntünün simgesel imkânlarına... Yazdıklarında hep dil ve felsefe eksenli bir yazınsal tutum gözlemlendi. Çağrışımsal, yoğun bir anlam arayışı içerisinde oldu. *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* onun en önemli kitaplarından.

Selçuk Baran *Haziran*'da mutsuz, yalnız kadınları, genç kızları, hayatla bağları kopmuş erkekleri anlatır. Baran, öykülerinde didaktikliğe düşmemiş, toplumsal gerçekleri, sosyal meseleleri estetik bir yaklaşımla sanatın diline dönüştürerek bir hava, bir atmosfer olarak öykülerinde işlemiştir. Kitabının ilk öyküsü “Odadaki” sessiz, serinkanlı, derinden akan çok başarılı bir öyküdür. Felçli adamın psikolojisi, evlat acısı, edebiyatın dil gücüyle benzersiz bir anlatıma dönüşür.

Tezer Özlü *Eski Bahçe/Eski Sevgi*'de, tümüyle bireysel hayat tecrübelerinden yola çıkarak, giderek kendisini anlattığı öykülerde, içe işleyen melankolik durumları, çıkışsızlığı, insanın ölüm karşısındaki çaresizliğini anlatır. Tezer Özlü, tüm direnç ve başkaldırışına rağmen, insanlığın ölüm ve fanilik ger-

çeği karşısındaki kaçınılmaz yenilgisinin örnek metinlerini üretmiştir. Ölüm karşısındaki bu çıkışsızlığın izlerini sadece kendi bireysel tecrübesinde değil, Batıdaki gözlemlerinde de tespit etmiş ve bunu hikâyeleştirmiştir. *Eski Bahçe/Eski Sevgi* bu yanlarıyla önemini halen korumaktadır.

Nursel Duruel'in ilk kitabı *Geyikler; Annem ve Almanya*, öykücülüğümüzün imkânlarını genişleten yenilikçi tutumu, insanımızı yansıtmadaki derinlikli gözlem gücüyle Türk öykücülüğünün önemli bir durağıdır.

Dostlukların Son Günü, Selim İleri'nin bireysellik ve toplumsallık arasındaki gel-gitlerini, arayışlarını yansıtır. Öykülerin çoğu, gelişmiş bir dil zevki ve ince duyarlıkların sergilenmesidir. "Gelinlik Kız" kitabın en güzel öykülerinden biridir. Çocuk gözünden kırık bir aşk hikâyesi anlatılır. Sonu ayrılıkla biten bir sevginin çocukta ve annede yarattığı kırıklıklar işlenir.

Biçimsel yenilikler ve arayışlar Hulki Aktunç öykücülüğünün en temel özelliğidir. *Ten ve Gölge* onun en başarılı öykü çizgisini yansıtır. Hüzün, yenilmişlik, iletişimsizlik baskın temalar olarak öykülerde yerlerini alırlar. Kitaptaki özellikle "Adını Yok Eden Hikâye" simgesel anlatımın zirvelediği, Türk öykücülüğünün en yetkin örneklerindendir.

Murathan Mungan'ın ilk öykü kitabı *Son İstanbul* onun en başarılı kitabıdır. Kaçırılmış aşkları, zamana yenilmiş duyarlıkları, savrulmaları titiz bir dil işçiliğiyle ve biçimsel ustalıklarla öyküye aktarır. Kişi ve olayların takdimi, dramatik kurgusu, geçişler, trajik yoğunluk, dozajında melodram kusursuzdur. Özellikle ilk kitap olduğu düşünülürse atmosfer yaratma ve dil bilinci dikkat çekicidir.

En verimli döneminde kaybettiğimiz Ramazan Dikmen, edebiyat serüvenini tamamlayamamış olmasına, geride sadece iki öykü kitabı bırakabilmesine karşın, hep anılacak, kalıcı, düzeyli bir öykü evreni yaratmayı başarmıştır. İlk kitabı *Kıyıya Vuranlar*'da hayatı derin bir iç sızısı olarak yaşayan insanların kırılğan, dokunaklı hikâyelerini işler.

Seksen sonrası öykücülüğümüzün önemli isimlerinden biri olan Ahmet Kekeç *Son İyi Şeyler*'de öncü bir yazar çıkışı sergiler. Öncüdür çünkü daha sonra bir kuşağın yoğun bir şekilde kullanacağı hem biçimsel hem de tematik birçok imkânları ilk kez denemiş, bilinç akışının, biçimsel arayışın nitelikli örneklerini vermiştir.

Kâmil Doruk *Antik Sevgililer*'de, imgesel öykünün peşinde oldukça farklı, yenilikçi ve derinlikli bir öykü evreni kurgular. Bu anlamda öyküye en ileri, en nitelikli yerden başlar. "Yazı"nın merkezde olduğu bu öykülerde, yazar imge yardımıyla, düşüncelerini, duygularını metne yansıtır.

Cemal Şakar'ın *Gidenler Gidenler*'i öykücülüğümüzün farklı, özgün seslerinden biridir. Şakar, tema olarak tümüyle geleneğe yaslanırken, biçimsel anlamda modern öykünün imkânlarını kullanır. Geleneksel düşünce ve sanat dünyamızda da geniş bir yer tutan “yol ve yolculuk” temalarını öykülerinin ana dayanağı yapan Şakar, “tabiat çağrısı”, “fitri hayattan kopuş”, “zaman”, “rüya”, “hakikat” kavramları etrafında bir öykü evreni kurmuştur.

Genç yaşta kaybettiğimiz Yücel Balku, zengin bir imgelem ve düş gücü, derinlikli/kuşatıcı bir birikim ve kusursuz tahkiyesi ile 1990 sonrası öykücülüğümüzün en parlak isimlerinden biri olmuştur. *Sükût Ayyuka Çıkar* erken dönem bir başyapıttır.

Şule Gürbüz hayat, gerçek ve zaman olgularının tartışıldığı öykülerini, psikolojik yoğunluk, ironik göndermelerle, derinlikli, çağrışımı bol bir alana yerleştirir. *Coşkuyla Ölmek* onun en iyi kitabıdır.

İtiraf etmeliyim ki, benim yazarlardan çok metinlerim, öykülerim var. Genel anlamda bir yazarı ve onun tüm yazdıklarını beğenmek gibi bir zorunluluğun bulunduğunu sanmıyorum. Bazen bir kitaptan, bir yazardan bizde bir iki öykü ancak kalabiliyor. Belki iyi bir yazarı okuduğunuzda, ille de bir tat alıyorsunuz ama her öyküde, kitap boyunca aynı tadı almanız mümkün olmuyor. Daha açık bir deyişle yazar aynı düzeyi tutturamıyor ya da yazdıkları sizin beğeninize hitap etmiyor. Bu nedenle benim toptancı yaklaşımım yok. Ben dönüp dönüp öykücülerini değil, öyküleri okurum. Ömer Seyfettin'in “İlk Namaz”ını, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Bir Yol”unu, Sabahattin Ali'nin “Ses”ini, Sait Faik'in “Alemdağda Var Bir Yılan”ını, Ziya Osman Saba'nın “Neveser”ini, Ümrân Nazif Yiğiter'in “Süslen Berberi”ni, Rasim Özdenören'in “Kör Buluşma”sını, Sevinç Çokum'un “Onlardan Kalan”ını, Sevim Burak'ın “Geldiler”ini, Tomris Uyar'ın “Beyaz Bahçede”sini, Ferit Edgü'nün “Bir Konuk”unu, Mustafa Kutlu'nun “5402”sini, Oğuz Atay'ın “Korkuyu Beklerken”ini, Tezer Özlü'nün “Hayalet Oğuz”unu, Selim İleri'nin “Erişmez Nevbahar”ını, Işıl Özgentürk'ün “Çınaraltı Değişti mi”sini, Sabahattin Kudret Aksal'ın “Vav'lar”ını, Ayhan Bozfirat'ın “İstasyon”unu, Vüs'at O. Bener'in “Havva”sını, İrfan Yalçın'ın “Boksör”ünü, Selçuk Baran'ın “Odadaki”ni, Murathan Mungan'ın “Son İstanbul”unu, Cemil Kavukçu'nun “Ludwing Grundig”ini, Ramazan Dikmen'in “Sen Değil Ayak Seslerin”ini...

Aynı şeyi yabancı yazarlar için de söyleyebilirim. Edgar Allan Poe'nun “Geveze Yürek”ini, Hemingway'in “Yağmur Altındaki Kedi”sini, Gabriel Garcia Marquez'in, “Boğulmuşların En Yakışıklısı”nı, Stefan Zweig'in “Amok Koşucusu”nu, William Faulkner'ın “Emily İçin Bir Gül”ünü, Tru-

man Capote'un, "Gece Ağacı"nı, Anton Çehov'un "Besleme"sini, Katherine Mansfield'in "Yolculuk"unu, Jorge Luis Borges'in "Bekleyiş"ini, Wolfgang Borchert'in "Kucak Kucak Kar"ını, H. H. Munro'nun "Açık Penceresi"ni dönüp dönüp okurum. Elbette vasat, kötü bir yazardan iyi öykü okumak zor. Birkaç öykü bile olsa iyi öyküler iyi yazarların elinden çıkıyor. Bu nedenle andığım isimlere biraz da bu açıdan bakılabilir.

Bu nedenle benim başucu kitabım bu öykülerin fotokopilerinden kendime oluşturduğum kitaplardır. Bunlar her zaman masamın üstündedir ve bir öyküye başlamadan önce dönüp dönüp okur, onlar gibi yazmaya, onlardan etkilenmeye çalışırım.✍

HECE YAYINLARI / İNCELEME

Necip Tosun

MODERN ÖYKÜ KURAMI

HECE

2. BASKI

RECEP SEYHAN

ÖYKÜ ÇİZGİMİN KAYNAKLARI

Bir öykü yazarken sürekli başvurduğum kaynaklar arasında muhtelif sözlükler, deyimler sözlüğü öncelik sahibidir. Öykünün kelimelerle dokunan bir işçilik olduğu ön kabulüyle, hikâyenin hayatın imbiğinden geçirilmiş, işlenip dokunarak hayat kazandırılmış bir söz dizininden oluştuğunu düşünüyorum. Bu konuda kelimeler ve deyimler olağanüstü bir hazinedir. Bazen bir kelime veya deyim yazılacak bir öykünün tek başına tetikleyicisi olabilmektedir. Bu konuda Anadolu’da dipdiri yaşayan fakat İstanbul Türkçesine ya da günlük konuşma diline yeterince sokulamamış hazi-

ne niteliğinde kelimelerimiz var. Ben bu kelimeleri öykülerimde (1970’lerdeki “toplumsal gerçekçiler”in düştüğü ”köycülük” tuzağına da düşmeden; çünkü o kuşak bu tuzakta yok oldu) bilinçli olarak kullanıyorum ve bunların tedavülde olmasını dilimize kazandırılmasını arzu ediyorum. Belki de bunları yaşayan Türkçemizde hak ettikleri yerde görmek istiyorum. Bedku (kötü, kem söz veya içinde beddua bulunan söz), kıynaşık (tam kapanmamış olan, hafif aralıklı kalan) benirlemek (uykudan sıçrayarak korku ile uyanmak. Beklenmedik bir anda irkilmek, ürkmek) anlaklamak (uzaktaki objeye bakarak orada neler olduğunu anlamaya çalışmak, görülenin seçilmesi); çitil çıkarmak (çingar çıkarmak) beline gevşek olmak (uçkur zaafı içinde olmak), kut’unu iliğini kurutmak (mutluluğunu yok etmek, güçten düşürmek, telâfisi güç zararlar vermek. Hamiş: Deyimimiz ‘kut’ ile ilgilidir. Kut-lu, kut-sal, Kut-ad-gu Bilig) gibi. Bu sözcükler veya söz öbekleri beni bir olay veya durumun içine götürür, bana yepyeni ufuklar açar; bazen yazılacak bir öykünün ilk cümlesini yazdırır.

Sorunun ikinci basamağına gelince, yazarken başucumda bulundurduğum veya örnek aldığım herhangi bir öykü kitabı listesi yoktur. Soruda kastedilenin de bu olmadığını sanıyorum. Bununla öykü yazarken beni harekete geçiren veya başlamış bir eyleme güç ve kuvvet veren; öykü yolculuğumda beni et-

kileyen, beni yazmaya kışkırtan, yazı eylemi aşamasında da çizgimi geliştiren saikler kastediliyorsa –ki sanırım kastedilen budur- bunlar elbette var. Sevinç Çokum’un, genç bir üniversiteli iken beni hikâye yazmaya teşvik eden sözle-
rini, Ahmet Kabaklı Hoca’nın verdiği yazma özgüvenini yabana atamam. Cahit Zarifoğlu’nun bana Maveria’dan veya özelden yazdığı mektuplar , “öykücü“ kimlikte sabit-kadem olmamı sağlamıştır. Zarifoğlu’nun *İns* öyküsü, *Yaşamak* adlı günlüğü ve Sait Faik’in *Son Kuşlar*’ı beni öykü yazmaya kışkırtan kitap-
lar olmuştur. Sait Faik’in *Semaver* ya da *Hişt Hişt* öyküleri ile M.S. Esendal’ın *Mendil Altında*, *Hayat Ne Tatlı*; R.H.Karay’ın *Şeftali Bahçeleri* ya da *Eskici*; Sabahattin Ali’nin *Kürk Mantolu Madonna* adlı romanı belleğime kazınmış eserlerdendir. Rasim Özdenören’in *İt*, *Ocak* ve *Mor Sinekler* adlı öyküleri öy-
kücülüğümde bana ufuk açmıştır. Özellikle *Ocak* adlı öykünün sonunda, uzun süredir görmediği seferden dönen kocasını karşılayan kadın kahramanın eşine söylediği (salonda kısa süre baş başa kalışlarında, havlu tutarken kısık bir ses-
le kulağına fısıldadığı)“hayın“ sözcüğü var ki bu sözcük bana -o dönemde- öy-
küde ne yapmamam gerektiğini yani bana öykünün nasıl yazılması gerektiğini değil nasıl yazılmaması gerektiğini (bunu elbette pozitif anlamda söylüyorum) öğretmiştir. O bir kelime, bana anlatılanlardan anlatılamayan ya da anlatılma-
mış olanlara ulaşmayı, “küçük“ bir sözcüğün bir kamyon yükü sırtlanmasını, kısaca tasarruflu anlatımı öğretti. Bunun yanında A.Çehov ve F.Kafka öykü çizgimin belirginleşmesinde önemli roller üstlendiler. Bu saydığım öyküler ya da yazarların öykücülüğümdeki karşılığı bana -öyküde kendime ait bir çizgim varsa- bir “çizgi“ olarak dönmüştür.✍

NAZLI KARABIYIKOĞLU

YETER Kİ UÇARKEN BÜYÜSÜN ELLERİM

O küçük defteri hatırlıyorum. Beş ortalı, çizgili, aradan sayfaları kopmuş. Sayfalarında resimler, şiirler, kısa öyküler var. Hepsi de okumayla yazmaya oburca dalmış zihnimin kahramanlarının birer sureti. Elini altına sürünce zaman zaman kıymıkların battığı ilkökul sıralarının daracık aralığına Tom Sawyer'ı, dört küçük kadını, *Demiryolu Çocukları*'nı, *Kare As Çetesi*'ni sığdırırken, masalların ve hikâyelerin kılcal damarlarıyla örülü bir hamağın ortasında uykuya dalacağımı bilemezdim. Gözlerimi kapayıp açtığım her seferinde bir olay örgüsü, ruhumu sarsan bir an, şekline şemaline

ne tamamen kendimin karar verdiği yeni bir *Oliver Twist* ya da *Dr. Dolittle* türüyordu. O zavallı defter defalarca silinip yazılmaktan bitap, devamlı benim hayallerimin dans pabuçlarını, kibritçi kızlarını, karlar kraliçelerini ve Alice'lerini kusup yeniden yutuyordu. Hamaktan düşüp "bunlar senin yaşının kitapları değil" rafının önünde durmakla başladı aslında yazmak.

Yaşım kaçtı bilmiyorum ama sırtıma yüklediğim kitaplardan sarkan hikâyelerle yürüdüğüm yol kesinlikle uzun çayırlarla kaplıydı. Ali ile Nino vardı yadigâr, sırtımda. *Bülbülü Öldürmek* sağ omzumdaydı. Cosette, Angelique, Rebecca elimi tutup bırakırken, ileride yazacağım öykülerin kadın karakterlerine esin kaynağı olduklarından habersizlerdi. *Yılanların Öcü*'yle adımlarımı sıklaştırıyor, *Yaban*'la soluğumu salıyor, *İnci*'yle ayağımın altında akrep arıyordum. Yürüyüşüm kalbimi göğsümde büyüten bir koşuya dönüştüğünde, sayfaların artık parmak aralarından fışkırdığını duyumsamıştım. Şişen baldırlarımdan aldığım güçle havaya zıpladığımda düşmekten korkmazdım. Robinson tutardı beni.

Okulda göz göze gelip samimileşmekten kaçındığımız biri vardı. Onunla kaynaşmamızın okulda olmaması gerektiğini bilirdim. Ciddi meseleydi o. Suyum bittiğinde son damlam olacaktı. Sakladım raflarda kitaplarını. Şimdi düşünüyorum da onu daha erken okumaya başlasam, öykü yazmaya da daha önce başlar mıydım? Hayır diyorum kendime. İyi ki saklamışım onu. İyi ki

gözlerinin, sandalyede otururken dizlerinde kavuşturduğu ellerinin cazibesine kapılmamışım. Kalbim kırılınca elimi kapaklarına sürüp kaçmışım. Sonra bir gün, o birinin dudağına abanmışım, çekmişim öykülerini. Tuhaf bir ilk aşkı belki onunla yaşadığımız. Beni o zamana kadar yanımda taşıdığım kahramanlarımdan ayırıp hayatın kara sokaklarına atan acımasız bir sevgili. Bir yinelemesiyle beni deneme anlatılardan ileri gitmeyen yazılardan koparıp gerçek ‘an’ların ve biricik öykünün kucağına savuranım. “Ellerim büyüyor, ellerim büyüyor, ellerim büyüyor...” yazmıştı, okumuştum. İlk kez doğru düzgün bir defter açıp bir cümle yazmıştım. Sonra fotoğrafını çıkarıp gözlerine bakmış, bunca hayali, duvarlara çizdiğim resimlerin ardındaki masalı ona anlatmaya çalışacağıma söz vermiştim. Resmin üzerindeki adını tane tane okumuştum sonra: Sait Faik Abasıyanık.

Öğrenme, inceleme, analiz etme, ayrıştırma süreci –ki asla bitmeyecek başladığında, aşkımı kalbime gömüp gözlüklerimi taktım. Okuduğum her öyküde bambaşka duygular ve hâller içine giriyordum. Bu bilinçli okuma sürecinin başında kendime kesin kurallar koymuştum: Bir öyküden esinlenmeyecek, cümleleri bozup kendimin yapmayacak, o çok beğendiğim yazarın karakterini olduğu gibi alıp, boynuna bir atkı bağlayarak benim diye yazmayacaktım. Öğrenecektim, koklayacaktım, parmağımı daldırıp tadına bakacak, göbeğimin üstünde sözcükleri öğütecektim. En çok kimden öğrendim?

Virginia Woolf’un öykü kurgularından kesinlikle bir şeyler aldım (Toplu Öyküleri, İthaki Yayınları). Çehov, daraldığımda koşup kucığına başımı koyduğum bir öğretmen oldu. Cortazar’ın *Glenda*’sına tutkun, kendi dilinden okuyabilmek için öyküyü İspanyolca öğrendim. Orhan Kemal’in *Önce Ekme* kitabı sanırım dönüp dönüp okuduğum nadir kitaplardan oldu. *Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu* dedi, dilimi dışarı çıkarıp yağmurla beraber sözcüklerin tadına baktım. Lezzetliydi. Havva işte, Havva bana çok şey öğretti. Kalbindeki acıyla yazarken, elini yöneteceksin diye fısıldadı kulağıma. *Ah Havva! Kuyu ve Sarkaç* sonra, dudağımın kenarından akan kan. O kuyunun dibine dek inip sözcükleri çarpanlarına ayırdım. Başımı kaldırıp gökyüzüne baktım. Bir *Yılki Atı* bana bakıyordu. Boynunu uzattı, tuttum çıktım.

Âdetimdir, bir yazarı sevdim mi, önce ondan öğrenebileceklerime bakar, sonra gider tüm öykü kitaplarını alırım. Tomris Uyar’la da tıpkı bu şekilde başlamıştı her şey. Önce bir öyküsünü okumuş, sonra kitaplarını üst üste dizmiş, kendime yakın bir ses duyduğumu düşünmüştüm. Benim için her şey *Aramızdaki Şey*’de gizliydi. Hep takıldığım şu ‘an’ların özünü o öyküde bulmuştum sanki. Çok şey öğrendim Tomris’ten. Öncelikle iyi bir öykü okuyu-

cusu olmayı öğrendim. Ağzını açıp bulutlara bakarken ayakları yere birazcık daha basan bir yazar olabileceğime dair umutlandım.

Öyküleri sindirebilmek ve en yüksek dozda tat alabilmek için, o öykünün yazıldığı dilde okunmasının daha iyi olacağı görüşündeyim. Bu sebeple, ana dilim Türkçede yazan yazarlar beslenmeme, büyümeme, birtakım olguları hazmetmeme elbette ki asıl katkıyı yaptılar. Bunun yanında İspanyolca aslından okuma şansı bulduğum Cortazar, Unomuno, birkaç Marquez ve Borges öyküsünden de fazlaca tat aldığımı anımsıyorum. İngilizce öykülerde ise, sanırım en iyi Salinger ile anlaştım.

Yaşadığım anların yanında, her öykü benim için yeni bir an demektir. Yeni bir an, ben tecrübe etmeksizin dimağıma gelip girer. Bazen bir öykü kitabını alır, içinden sadece bir öykü okur ve günlerce o öyküyü düşünürüm. Sonra devam ederim kitaba. Bir yandan öykünün hakkını vererek okumaya çalışırken, bana sunduğu ‘an’ların değerini bilir, iyi öykülerin hepsini koynumda saklarım. Sabırla, acele etmeksizin, yürüdüğüm o çayırırlarla kaplı yolun tadını çıkarır, sonra pat diye bir bataklığa saplanırım. Karnıma ağrılar girer, kimi zaman imreniş böcekleri içimi kemirir. Hasan Özkılıç’ın *Gönlümün Şirazesini Bozuldu* kitabını böyle okurum mesela, Faruk Duman’ın *Baykuş Virane Sever*’ini, Behçet Çelik’in *Gün Ortasında Arzu*’sunu... Bir de ressam Güner Ener’in 50’lerde yazdığı öyküler vardır ki (*Eylül Yorgunu*, İmge Yayınları)... Bilmem nedendir, ben dönüp dönüp *Dikine Eğri*’yi okurum. Bazen sırf gözlerim dinlensin diye *Korkuyu Beklerken*’i, *Gecegezen Kızlar*’ı, Feyyaz Kayacan’ın *Tüm Öyküler*’ini masanın üstüne serip seyrederim.

Kafamın içinde adları birbirine karışan onlarca öykü var. Karakterlerinin ağızlarından damıtıp özünü çektiğim, ‘an’larını biriktirip pamuktan bir kaba doldurduğum öyküler... Binlerce göz, köy, arzu, haset, kardeş, ölüm, cinsel organ, paragraf, laf, diyalog, monolog. Bir dünya. Bir zırh. Okuyarak hayatta kalıp yazarak geçen zamana direnebilmek için kuşanılmış bir zırh. Hayal nedir bilmeyen, acıya yabancı, hissizliğin sıcak kucığına gömülmüş insanların içinde, aslında bambaşka bir sonun yazılabileceğine sonuna kadar inandığımın zırhı.

Okuduğum ve yazdığım, iyi kötü, uzun kısa, eski yeni bütün öyküler benim zırhımdır. O mis kokulu kitapların, yıldızlı masalların, bir çocuğu okumayı henüz sökmüşken gözyaşlarına gark eden hikâyelerin, acının gerçekliğinin ördüğü bu zırhla, bedenimi olduğu yerde bırakabilir, kimse fark etmeden henüz keşfedilmemiş bir âleme uçup gidebilirim.

Yeter ki uçarken büyüsün ellerim. ✍

AYSUN KARA

KİTAPLIĞIMDA AĞIRLIKLIL OLARAK ÖYKÜ KİTAPLARI YER ALIYOR

Kitaplığımnda ağırlıklı olarak öykü kitapları yer alıyor. Sizin sorunuzla fark ettim bu durumu. Bana öyküyü sevdiren O. Henry olmuştur diyebilirim. Çocuk yaşta keşfettiğim öykülerinin, çarpıcı sonlarından etkilendiğimi düşünüyorum. Yine erken yaşlarda Anton Çehov, Orhan Kemal, Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık öyküye yakınlık duymamda etken oldu sanıyorum. Samimiyetin, öykü yazarında bir romancıdan daha önemli olduğunu düşünüyorum. Bana bu samimiyeti hissettiren öykülerden biri Sait Faik'in "İpekli Mendil" öyküsüdür. Tolstoy'un "Çok Toprak Şart mı Adama" öyküsünü de unutamam.

Öyküyle haşır neşir oldukça okumalarım da çeşitlendi. Latin Amerikalı öykücüler, en başta da Gabriel Garcia Marquez ruh akrabalarımıdır. Juan Rulfo'nun tek öykü kitabı *Kızgın Ova*' yı döner döner okurum. Yine aynı yazarın *Pedro Paramo* adındaki romanı da benim için öykü diliyle yazılmış muhteşem bir romandır. Carlos Fuentes, Julio Cortazar da vazgeçemediğim, neredeyse bütün öykülerini birkaç defa okuduğum yazarlardır. Düşlerimizi ve özlemlerimizi öyküleştiriyoruz. Bunu yaparken de toplumsal acılarımızdan, hassasiyetlerimizden, tepkilerimizden yola çıkıyoruz. Nasıl yaşıyorsak benzer biçimde yazıyoruz. Algılama biçimimizdeki farklılık ve bunu edebiyata yansıtma seçimi yazın anlayışımızı oluşturuyor. Latin Amerikalı halkların bize benzediklerini düşünüyorum. Dolayısıyla yaralarımız, tepkilerimiz de benzeşiyor. Elbette öykülerimiz de. Bu yüzden yakın hissediyorum sanırım. Ayrıca gerçeği, gerçeküstü anlatının olanaklarını kullanarak çarpıcı ve unutulmaz kıldıklarını düşünüyorum. Bir öykücü olarak da bütün bunları heyecan verici buluyorum.

Italo Calvino da en çok etkilendiğim, her okuyuşumda yeniden hayranlık duyduğum yazarların başında geliyor. Calvino'nun öyküleri, romanları, denemeleri arasında *Görünmez Kentler*' in adını anmadan geçemeyeceğim. Bu

metinler öykü sayılabilir mi bilmiyorum. Yayınevi de kitabın türüne ilişkin bir tanımlama yapmamış ama bana kalırsa *Görünmez Kentler*’deki metinlerin her biri öyküdür. Calvino, *Marcovaldo ya da Kentte Mevsimler* adlı kitabında, bir temizlik işçisinin gündelik yaşantısını anlatırken okura; çevre sorunlarından kentleşmeye, toplumsal sınıf ayrımcılığından sağlık ve eğitim politikalarına, kapitalist sistemin açmazlarına uzanan oldukça geniş yelpazede düşünme olanağı sağlar. Üstelik bunu, sloganlaştırarak okuru rahatsız etmeden başarır ki bu bana göre öykünün doruk noktasıdır.

Hulki Aktunç en sevdiğim öykücülerdendir. Aslında yazdığı her cümleyi okumak isteyeceğim, romanları, şiirleri, sözlük çalışmalarıyla da edebiyatımızın en verimli ve özgün yazarlarından. Öyküsünü, bir marangozun ya da ömrünü denizde geçirmiş bir gemi adamının dilinden aynı yetkinlikte kurar. Yerel söyleyişlerden, azınlıkların dillerinden divân şiirine uzanan yelpazeden devşirdiği sözcüklerle anlatısını zenginleştirir. Farklılıkları, ötekileştirmeden, sevecen bir bakışla görünür kılar. Aktunç dil ustasıdır; öykülerinde lime lime ettiği dili ilmek ilmek yeniden dokur. Kimi öykülerinde nesneleri, sözgelimi bir kapıyı, bir balıkçı sandalını, eski bir sandığı odağa aldığı olur ama anlattığı yine insandır. Faklı biçim denemeleri, savrulma gibi görünse de öykülerinin arkasındaki ince işçilik fark edilir.

Leyla Erbil ve Sevim Burak da öykücülüğümüzde kadın sesini arayan, şehirli kadının sorunlarını dert edinen ayrıksı öykücülerdir. Cesur biçim ve dil denemeleri yazmaya soyunanlar için yol açıcıdır. Sevim Burak’ın, bilgisayaraın olmadığı yıllarda yazdığı kâğıtları makasla kesip perdeye iğneleyerek kes - yapıştır yöntemiyle öykülerini kurgulaması ilginçtir. Leyla Erbil’in “Vapur” öyküsü unutulmazdır. Hulki Aktunç “İskele Dedikoduları” öyküsünü “Vapur yazarına” ithaf etmiştir. Çok sevdiğim bir öykünün bir başka öyküye esin kaynağı olması, bu tür bağlantılar bana, edebiyatın canlı olduğunu, biz okuyup yazdıkça soluk aldığını gösteriyor.

Amerikan öykücülerini kendime yakın bulmasam da diyalog yazımında ve kurgulamadaki başarılarıyla dolaysız anlatının öyküdeki karşılığı olarak görüyorum. Ernest Hemingway, Raymond Carver okuduğumda öyküme çeki düzen verme gereği duyduğum oluyor.

Kimi zaman da yazdığım metinlerde, etkilendiğim öykülerden söz etmek isterim. Sanırım bu biraz da kendimi ruh akrabası olarak gördüğüm yazarla aynı sayfayı paylaşabilme arzusudur. Örneğin Marquez’in en sevdiğim öyküsü diyebileceğim “Boğularak Ölenlerin En Yakışıklısı” ndaki yakışıklıyı “Bay Mersault” adlı öyküme konuk etmiştim. Oğuz Atay’ın “Demiryolu Hikâyecileri” ne “Modası Geçmiş Bir Hikâye Kişisi” adlı öykümle selam göndermiştim.

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

YAZARLIĞIMIN ANAYURDU
ÖYKÜ KİTAPLARI VE ÖYKÜLER

İlkokul öğretmenim Birsen Hanım bize öyküler okurdu. Sonra bu öykülerin özetlerini yapmamızı ister kendi cümlelerimizle adeta yeni bir öyküye doğru çocuksu yüreklerimiz yolculuğa çıkardı. Bu yolculuğun ilk demlerinde bizi öyküyle buluşturan hocama müteşekkirim. Köyden kasabaya gelmiş bir köy çocuğu için, *Karanfiller ve Domates Suyu* öyküsü adeta köyün toprak yollarını, börtü böceğini, kuşlarını, dağlarını geride bırakan doğa özlemiyle hemhal bir küçük yüreğe merhem gibi geliyor. Kör Mustafa köyümüzdeki kör çobana mı benziyordu. Önüne sürüsünü alıp dipsiz ormanlara doğru giderken yanını yöresini her geçtiği yolu dağ çiçekleriyle bezeyen Kör Aliye. “Akşam olunca çalıkların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarıncaya kadar söküyor, koparıyor, kazıyor, kazıyordu. Kazdıkça kaya, kazdıkça taş. Bütün bir yaz, bütün bir kış, orman memurunun tazyiki, çalı, palamut, defne, kocayemiş, diken, ot, kök ona karşı koydular. Bu korkunç mücadeleye üç evlek toprak için Mustafa’ dan başka bizim köyde kimse girişemezdi.” Kör Mustafa dağı bağ yapmak için mücadele eden, tek gözüyle sanki daha bir kahramanlaşan, ‘şıkır şıkır, pırıl pırıl’ sevimli, insan canlısı bir garip. Bu garip gizemli doğa sevdalısı köylünün öyküsü *Sait Faik Abasıyanık*’ın arı, duru bir su gibi berrak anlatımıyla çocukluğumun, ilk yazı sancılarımın başköşesini işgal ediyor. Özetleri okuyoruz. En iyi özeti daha doğrusu, kendi cümlelerimizle yeniden inşa ettiğimiz en iyi öyküyü benim yazdığımı söylüyor hocam. Sanırım böyle başladım öykü yazmaya. Büyük bir ustanın öyküsünü okumuş ve onu taklit ederek yüreğimle örtüşen nice imgeyi harmanlayarak yazı yolculuğumun ilk adımını atmıştım. Bu nedenle çok önemlidir *Karanfiller ve Domates Suyu* öyküsü ve Sait Faik Abasıyanık. Sonrasında beni ilkokul yıllarında yazının eşğine getiren yazarın bir çok öykü kitabını soluksuz okuyacağım. Son Kuşlar, Semaver, Alemdağ’da Var Bir Yılan yazarın okuduğum kitaplarından bir kaçı.

Yine ilkokul yıllarımda eminim bir çok öykü okumuşumdur. Ama hiçbirisi, *Bir Şeftali Bin Şeftali* Samed Bahrengi' nin hüznü öyküsü gibi bende yer etmedi. İki köy çocuğunun neşesi, çocuksu coşkun paylaşımları, bir şeftalinin sulu ve güneş sığağında olgunlaşmış ballı lezzetiyle derinleşmiş soylu paylaşımları. Bu dostluğu pekiştiren küçük elleriyle diktikleri şeftali ağaçları sonra doğayla kardeşse, insanca yaşarken taş toprağa dokunurken öylece büyüyen yücelen sevgileri. Bu sevgiyi cömertçe paylaştıkları şeftali ağaçları. Emek ve sevgi vererek büyütmeleleri ağaçlarını ve kendilerinin o ağaçla büyümeleleri... İki çocuktan birisinin ölümü diğerinin şehre gitmesiyle yalnız kalan şeftali ağacının küskünlüğü. Ahde vefayı bir ağacın dilinden derinlemesine okumaktı belki çocuk yüreğimde bu öykünün ölümsüzleşmesi Bahrengi' nin eşsiz şiirsel anlatımıyla tüm yaratılana, doğaya, çiçeğe, ağaca, yemişe duyulan sonsuz saygının dostlukla harmanlanarak anlatımıydı...

Ortaokul yıllarımda daha çok Ömer Seyfettin ve Reşat Nuri Gültekin' nin hikâyelerini okudum. *Beyaz Lale* beni derinden etkileyen, yüreğimde sarsılmalara yol açan bir hikâye idi. Sonrasında Reşat Nuri Gültekin' nin *Sönmüş Yıldızlar* hikâye kitabını okuduğumu hatırlıyorum. Yine aynı yıllarda Çehov öyküleri ile tanışıyorum. Bir çok yabancı yazarın romanlarını okurken öykü kitaplarını da esgeçmeden okumaya gayret gösteriyorum. Küçük bir kasabadayız ama verimli okumalar yapıyoruz. Tolstoy'un *Anna Karanina* adlı romanını okurken, *İnsan Ne İle Yaşar?* adlı ibretlik olayların yer aldığı hikâyede de eşsiz anlatımının sergilendiği kitabı ile tanışıyorum. Okumalarım, ilkokul, ortaokul ve lise yıllarında adeta yüksek bir tepeyi, engebeli bir dağ aşar gibi büyümemle paralel, derin keşif yolculukları şeklinde geliyor ve ilerliyor. Bu arada ben de kitaplarla beraber büyüyor, olgunlaşıyor ve sorgulamalara başlıyorum.

Lise yıllarım aynı zamanda İstanbul'a taşındığımız, kasabadan, güçlü ve güvenli dostluklardan koptuğum yıllar. Çocuksu sevinçler ve paylaşımlarla nasıl okumanın sırlı dünyasını keşfe çıktımsa, beni buhranlara sürükleyen büyük şehrin yalnız ve özlem dolu anlarında yine okumanın duraklarında buluyorum kendimi. Sayfalarca günlükler ve mektuplar yazıyorum. Yine lise yıllarım daha çok şiir ve roman okuduğum yıllar olsa da öykü kitapları da okuyorum. Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir okuduğum yıllar. Yine aynı yıllarda *Memleket Hikâyeleri*'ni keşfediyorum. *Yatık Emine* beni çok etkiliyor. Peyami Safa'nın, Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nda her zaman uzun bir hikâye tadı almışımıdır. Lise yıllarında okurken, aldığım ilhamla kısa öyküler yazmaya başlıyorum. Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nu okuduktan sonra göğüs kanseri olan bir kadının öyküsünü yazıyorum. Yalnızlık, aşk, gurbet temalarını işleyen kısa öykülerimi de yine lise yıllarında yazmaya başlıyorum.

Üniversite yılları daha çok savrulmalar, derin sevdalar yaşadığım yıllar. Bu sevdalarla yüreğim farkında olmadan olgunlaşıyor ve ilahi olana doğru kılıçtan keskin kıldan ince sorgulama dolu yıllara adım alıyorum. Beyazıt Devlet Kütüphanesine üyeyim. Ders kitaplarından çok şiir, roman ve öykü okuyorum. Feyza Hepçilingirler'in *Sabah Yolcuları* kitabında, *Dikenli Terlikler* öyküsünü yine Firüzan'ın *Gecenin Öteki Yüzü* adlı öyküsünü okuyor ve çok etkileniyorum. Nazım Hikmeti, Neruda'yı bu yıllarda daha çok okuma isteğindeyim.

Üniversite üçüncü sınıfta sorgulamalar, derin acılı nice yıllar sonunda Beyazıt Camiine uzanıyor yolum. Secdeler yüreğimin yangınlarına merhem ve deva olurken okumalarımın rotası da apayrı bir dünyanın eşiğine uzanıyor. İşte o zaman; *Mustafa Kutlu*'nun Süheyla'sı oluyorum birdenbire, Mustafa Kutlu ile tanıştıktan sonra *Yoksulluk İçimizde*, *Yokuşa Akan Sular* adlı öyküleri, tıklım tıklım otobüslerde, ıslak yollara rengârenk ışıklar dökülürken, yağmurlar önce yüreğime sonra yollara yağarken okuyorum. Aynı zamanda kendimi de okuyorum. Yine *Ali Haydar Haksal*'ın *Sokağın Adı Issız* öykü kitabını ve bir çok öykü kitabını da bu yıllarda okuyorum. Hidayet ırmağının dirliten sularını yudumlarken bir muştı gibi geliyor yazarlar ve kitaplar... Sezai Karakoç, İsmet Özel, Nuri Pakdil ve bir çok öncü mütefekkir ve yazarla öykü kitapları da yol ve yoldaş oluyor bana. Rasim Özdenören'in *Kuyu*, Cemal Şakar'ın, *Gidenler Gidenler*, Fatma Barbarasoğlu'nun, *Acı Deniz*, Cihan Aktaş'ın, *Üç İhtilal Çocuğu*, Necip Tosun'un, *Küller ve Uçurumlar*, Hüseyin Su'nun, *Gülşefteli Yemeni*, Yıldız Ramazanoğlu'nun *Derin Siyah*, Ramazan Dikmen; *Kıyıya Vuranlar*, Nazan Bekiroğlu; *Nun Masalları* yine bir öykü tadında Hasan Aycın'nın *Güneşin Altında*, Ayfer Tunç'un, *Aziz Bey Hadise-si*, Müge İplikçi'nin *Transit Yolcular*, Ayşe Sarısayın; *Denizler Dört Duvar* ilk aklıma gelen öykü kitapları. Kendi kuşağımdan, Melek Paşalı'nın, *Hayal Günlüğü*, Mihriban Karatepe'nin, *Kadife Durağı*, Köksal Alver'in Saklı Yara, Güray Süngü'nün *Deli Gömleği*, Hasibe Çerko'nun *Us Lekesi* adlı öykü kitaplarını da bu listeye ekleyebilirim.✍

HASİBE ÇERKO

ÖYKÜDE BAŞUCU KİTAPLARIM DÖNEM DÖNEM DEĞİŞİR

Öyküde başucu kitaplarım dönem dönem değişiklik arz etmiştir.

İlk dönem Poe, *İthaki*’nin tasnifiyle bilhassa siyah kitap, mavi kitap ve pembe kitaptaki öyküler. Papini; *Kaçan Ayna* (öykü toplamı). Calvino; *Sen Alo Demeden Önce* (öykü toplamı) ve *Görünmez Kentler* (bence bir öyküler dizinidir ve aslında, bütün kitapları). Borges; *Kum Kitabı*, *Alçaklığın Evrensel Tarihi*, *Brodie Raporu*, *Alef*. Mansfield; *Katıksız Mutluluk* (Bütün Öyküler bir arada). Kafka; *Akbaba*(öykü toplamı). Marquez; *Mavi Köpeğin Gözleri*, *On İki Gezici Öykü*. Bir dönem yalnızca Nabokov; *Bir Gün Batımının Ayrıntıları*. Bilge Karasu: Derinlik, imgesel, anlıksal sarsıcılık, keşif ve oluş olarak, haz duyumu olarak varılmış bir acı duyumu. *Troya’da Ölüm Vardı*, *Göçmüş Kediler Bahçesi*...

Etkilendiğim kimi öyküler, öykü kitapları, anlatmayı becerebildiğim kadarıyla etkilime biçimlerine gelince:

H. James’in “Dostlarımızın Dostları” ve aynı ad altındaki öyküsü. Derin melankoli, aşkın ancak rüyalarda görülebilecek gizemli yüceltilişi, gerçek bir aşkı hiçbir kötülüğün değersizleştiremeyeceğine dair derinlikli gözlemi tecrübeyle buluşturma gücünü sevdim.

James’in insanı önceleyen fantezisini, sanatta analitik kesinliğe karşı sıkı bir duruşu ve aklın ironik yanılgısını resmeden bakış açısını önemli buluyorum. İnsanı yorumlamadaki arkaik unsurları kullanma becerisi bana o, bütün dünyanın belleğiymiş gibi bir duyguyu yaşıyor. Ve bu duygu, bir göçebe izleğini barındırması bakımından tarihsiz, derin bir coğrafyanın sezgisini önceliyor. Ninelerimizin masal anlatırkenki tatlı acıları onda bütün bir acı duyumuna götürüyor.

James, aydınlanmacı araçsal aklın hayat üzerinde yaptığı tahribatın onarıcısı rolünü üstlenmiş gibidir. Modernlik ona nerdeyse hiç uğramamış, şöyle ya-nından esip geçmiş bir rüzgâr. “Northmoreların Alçalışı” adlı gerçekçi öykü-

sünde modern temalar kullanılmasına karşın bilinçli olarak ilksel bir anlatım biçimi seçilmiştir. Olağanüstü hiçliklere yöneltilmiş bir alay bu öyküde derinlikli, yüzeyi sabırlı bir intikamın renkleriyle örtülmüş biçimde işlenir. Sessizce yükselen coşku, anlatımdaki sadeliğe ve zarafete öylesine yakışır ki...

Calvino, kıskanılmak, güçlü, dinamik akışlar, hareketler, olaylar, karşılaşmalar demek. Uzak, sonsuzluk, an tutkusu büyüleyici bir yoğunlukta işleniyor. Borges keza, bütün bu niteliklerin ve ihtimallerin büyümlü masal anlatıcısıdır o da. Poe ise derinlik evet, muazzam güçteki gotik, orijinal biçimlerin efendisi. Ama uzun zamandır hiç Poe okumuyorum. Öyle doymuşum ki...

Mansfield mı? Onun daha sonraları “bundan öncekiler” dediği öyküleri dahil bütün öyküleri benim için güzeldir ve değerlidir. Aslında Mansfield genel itibarıyla bir insanlık komedyasına, tikele indirgenirse de “Bir Alman Pansiyonu” ile bir insanlık dramına ışık tutar. Onun öyküleri doğallığı bozulmamış durumlardan, diyaloglardan ve hayal kırıklıklarından örülüdür. Dua gibi olduğu için mi artık, yakıcıdır. Derin mistik bir temele dayandığı “Bir Hüzün Güncesi”ndeki hayata bakışı öykülerine birer kırıklık, öfke, arayış olarak açılır sanki. Doğayla ve nesnelerle bütünleşmesi, adeta özne nesne ikiliğine isyan. Duyulur evren onda mitsel bir anlama bürünmeye başladığında öyküleri de yeni bir boyut, derinlik kazanıyor. Acıyı duyumsayıp taşıyıp sezdirmeye ve dokundurmayla bakımından Cahit Zarifoğlu’nu düşündürüyor bana. Nedense onun hüznünün ve hayal kırıklıklarının ifade biçimini buluyorum Mansfield’de. Duyulur doğanın tatlı tatlı betimlemesini yapan bir öykücü olarak ayrıntılandıran edebiyat çevrelerine, yayınlara aldırış etmiyor ve Mansfield’in öykücülüğünü seviyorum.

Kaç kez okuduğumu unuttuğum “Rüzgâr Eser”, “Altı Yıl Sonra”, “Kanarya”, “Körfezde” “Kaçış” ve pek çok öyküsünden etkilendiğim bir yazar o. Hayatı ve kederi iç içe geçmiş bir pervane gibi işlemesini seviyorum. Sözgeçlimi, “Kanarya”daki hüznün ulaşmak için bu öykünün yazılmış olması zorunludur, hayatın anlamını bulmak için de hüznün ne olduğunu, değerini bilmek zorunludur. Her halükârda doğa, rahminden bir insan çıkarmaya mahkûm ve zorunludur. İnsan, zorunludur. Kayıplar, yalnızlıklar, çocukluk rüyalarına sığınma, yabancılaşma bir kazanım için olsa gerektir. Mutluluk gibi hüznün bir kazanımdır. Tanrı iyi ki bu duyguları yaşatmaktadır. İşte bütün bunlar için bir duadır onun öyküleri. İncelikli hüznün ve inancın coşkusudurlar. Onun, iyice duyarlılaşmış karakterlerinin içine girdiği metinleri gerçekten doyumsuzdur. Onun nesnelere bakarkenki derinliği, yaşadığı ve tabii olarak yarattığı sarsıntı edebiyat dünyasında ancak Zarifoğlu’na akraba duraklar içerir.

Ve etkilendiğim öyküler pek çok elbette ama mecburen bir seçki yapacaksam:

Lord Dunsany- “Tarla”. Bu öyküde Dunsany doğanın olağanüstü canlı unsurlar içerdiğini vurgulayarak insanın doğayı dışlamasının yarattığı akılcı ikinin haksızlığını işler. Duyarlılığı ölmemiş bir doğa hala duyarlılık sahibi bir insanı aramaktadır ve bir gün o insanı, doğadan ayrışmamış, öznelik iddiasında bulunmayan insanı umut etmektedir. Tarlanın bir bölgesinde acı hatıraları duyumsayan o ruh varlığını. Umud olmazsa her şey ister istemez korkunç bir sona evrilecektir. Ama işte umutlar tükenmiştir. Gerçek flulaşmıştır, parçalanmak üzeredir. Ancak Dunsany, kendisini tarlanın yerine koyarak o varlıkla karşılaşma anını resimleyebilirdi tabii.

Kipling’in, “Dilek Evi”; bir kadın diğerine acı dolu aşk deneyimini anlatırken her şey şimdide yaşanıyor gibidir. Büyü güçlüdür, yara onulmaz ve tazedir. Zaten bir hastane odasında gerçek, taze bir yara vurgusuyla biter öykü. Bir insanın derdine bu kadar yanar mı bir başkası dedirtir Kipling’in bu iki zarif taşralı kadını. Oysa baştan beridir her iki kadında, şaşkınlık ifadesine rastlanmamaktadır. Bu, olağandışı günlük olayları kabul ettikleri teslimiyetle kabullenmekten ötedir, her iki kadın da yazgının gücünü derin bir sezgiyle paylaşıp onayladıkları için sakin, çocuksu bir saflık içindedirler. Kipling olabildiğince doğal iki kadının şiirini yazmıştır bu öyküde. İnsanı sarsan fantazisi şiirden pay aldığı için mi nedir, etkiler beni.

Papini, “Ruh Dilencisi”; ikilik meselesini genellikle doğrudan işlediği metinlerden farklı olarak örtüktür bu öyküdeki ikilik teması. İnsanın kendi kendisine yabancılaşmasının adı *Ruh Dilencisi* olmalıymış. “Nice zaman sonra çevremizdeki herkesin bizi tanımadığını görsek ne yapardık?” yerine soruyu şöyle soralım: “Bir gün birdenbire çevremdeki herkesin birer yabancı olduğunu anlasam ve görsem ki kimseyi tanımıyorum, o zaman ne yapardım. Yahut aynadaki gördüğüm de neyin nesi?” İşte, o zaman Nabokov’un “Dehşet” öyküsünde yaşadığı kaotik uzam, parçalanmış gerçek algısı çıkardı açığa.

Borges’ten “Öteki Ölüm”, “Labirentinde Ölen Kral İbni Hakan el-Buhârî”, “Görgüsüz Görgü Hocası Kotsuke No Suke”, “Karşılaşma”. Sarsıcı, güçlü, kendinden geçirici bir büyüü barındırması hayranlık uyandırıyor.

Hinton’dan, “Pers Kralı”. Yakıcı bir merhamet, bilimkurgu eserlerde beni etkilemiştir oldum olası. Çırlıçıplak, bütün yönleriyle insan kral. Tanıdığım en etkileyici kral, Hinton’un kralıdır. Tarkovski’nin çok daha önceleri Solaris’ini izlerken aynı biçimde etkilenmiş, mahvolmuştum.

Çehov ve “Kara Keşiş”. Melankolik bir aşk öyküsü bu kez, sözgelimi “Bektaş Üzümleri”ndeki gibi bir taşra eleştirisine dönüşmez. “Kara Keşiş”,

öykü karakteri Kovrin' in sığınağıdır. Kendi ruhunun bir alegorisidir. İnsanı en iyi kendi hayaleti anlar, anladığını bildiğin anda ise ölmüş olursun. Yüce, haz-zın ve acının özgün bileşimidir. Lirizmin doruğunda uyumsuz, yaban (şizofrenin) öyküsü bunu haykırıp durur. Nasıl sevmem Kovrin'in aforizmalarını.

Nabokov, “Fırtına” (en çok kıskandığım öyküsü), “Talihin İş”, “Patates Cini”, “Bir Onur Meselesi”... Nasıl da zengindir Nabokov. İçini saran kadifemsi yumuşaklığın, bir büyüye dönüşerek beni sarması ilk kez karşılaştığım bir durumdur. Nabokov. Tek kelimeyle muhteşem. Bilgi ve zekâ eseri imgelemine zarafetin gücüyle birleştirir. Muhteşem hayal gücü, mitolojik imgelere varana dek hissedilen lirizm zevki. Ülkesi kadınlarının ten renklerine, davranışlarına(sütlü kahve içişlerine örneğin) yönelik ışığının onur eserlerine etki gücünü veren şeyler olsa gerektir. Merhamet, sevgi, renkler, sesler, bolca orijinal kelimelerin, biçimlerin barok üslupçusu o . Zarif ve anlamlı. Bir yönüyle parlaklık, şatafat, diğer yönüyle yoğun tinsel sessizlik, tefekkür, dua.

Kafka. “Dağlara Gezi”, “Taşra Yolundaki Çocuklar”, “Avlu Kapısına Vuruş”. *Kafka* bir rüyanın adıdır bende. Sanatsal alınan intikamın coşkusu. Kafka, genel geçerlik taşıyan doğrulukları eleştiren, istikrarlı özdeşlikleri reddedip kaotik olanı yadsımayan olasılıklara, bir nevi kaçış çizgilerine vurgu yapması bakımından varlık fikrine karşı oluşu işleyişiyle apayrı bir sanatçıdır. Oluşu şizofren sayıklamalar karakterlerini belirler. Şizofreni Kafka'da potansiyel olarak özgürleştirici bir ruhsal durumdur. Modern toplumsal belirle-nimlerin yeniden üretimine bir tepkidir, normallik algısına yapılan güçlü bir saldırdır. Kopmalar, kaçışlar, bir yerde farklı bir biçimde ortaya çıkan yoğunluklar modernlik karşıtı bir yayılımın olanaklarıdır onda. Öte yandan insanın evrendeki biricik yalnızlığının, göçebeliğinin de kazanılmasıdır bu yoğunluklar. İnsan böyle iyidir. Yalnız ve göçebe oluşu bozulmamalı. Kapitalizmin tek yıkıcı ögesi olan karakterler seçimleri ne müthiş. Burjuva gerçekliklerinden sıyrılmış karakter hepsi. Modern bir tarzda modernliğin yıkıntılarından sağ çıkma yollarını gösteren bu yaralı yazarın sert ifadelerinin altındaki naiflik, kırılğanlık ise muhteşem duygu geçişleri yaşatır bana.

Sadık Hidayet'in “Kör Baykuş”u biçemin, tek parlak söz kullanılmaksızın güvenle dokunduğu bir melankoli. Zaman ve mekân algısının zihin dışı formlarını kullanım biçimine, aklı askıya alan ruhsal ironisine tek kelimeyle buz kestim. Bir yudum su gibi okudum bu uzun öyküyü. Buram buram hüznün kokan bir insanın iç içe geçmiş ayna yüzlerde dibe vurması. Maske'nin alegorisiyle, orada acıyla yaşamayı öğrenmesi. Artık ne kadar yaşanırsa öyle...

Özdenören: Bağımsızlığın ve hakikatin, dindışı savruluşların ve bağlanışların hayranlık verici örnekleriyle, nesneyi ortadan kaldırışıyla etkileyicidir. Tekrarcı yapaylığa karşı doğallığa, doğaya geri dönüş, ideal ve kusursuzluk kaygısı içindeki bir kültür, tecrübe birikiminin atmosferini sezdirmesi, geleneği yorumlayış gücü, içine hapseden yoğun kıvrımlı, anlamlı, zarif barok tasvirlerle yarattığı hareket benzersizdir. Tutku ve duyumlarla örülmüş derinlikli bir anlatım bolluğu ile yazılmış *Kuyu, Denize Açılan Kapı, Hastalar ve Işıklar...*

Marquez, “Ben Yalnızca Telefon Etmeye Gelmiştim” adlı öyküsünü okuduktan sonra Nabokov’un “Talihin İşi” adlı öyküsünden sonra olduğu gibi sarsılmıştım. Nedeni yalnızca sonun dehşeti değildi. Metnin başından beridir bu sonun sezinlenmesi ama yine de başka bir çıkış olabilir umuduyla belki dedirten bir biçimle işlenmesiydi. Sanki gizliden gizliye Godard ‘ın filmle-
rindeki çıkışlarını, tutku ve şans, iyi yanından tesadüflerini koyuyordum öykülerin sonuna, bile bile her şeyin nasıl da hiçliğe koştuğunu. Korkunç sarsıcı iki öyküdür bu öyküler. Bir erkek ve bir kadının bu kadar birbirine yaklaşmasını ve birbirini bulmasını arzuladığım başka öykü olmadı desem abartmış olur muyum acaba? Ve “Mavi Köpeğin Gözleri” adlı öyküsündeki kadın ve erkek karakterin dramı...✍

ZEYNEP HİCRET

BENİM ÖYKÜLERİM

Klasikleşmiş ve klasikleşecek bütün öykü kitapları başucumdur, başucumda olmalıdır... Yazarlık serüvenimde beni etkileyen öyküler, öykü kitapları... İlk aklıma gelen kitaplar: *Alemdağda Var Bir Yılan, Ama Fareler Uyurlar Gece, Dost, Dublinliler, Gülşefdeli Yemeni, Gümüş Damacana, Hastalar ve Işıklar, Kızıl Ölümün Maskesi, Korkuyu Beklerken, Küller ve Uçurumlar, On İki Gezici Öykü, Otuzuncu Yaş, Ödeşmeler, Parasız Yatılı, Son İstanbul, Toz, Yaprak Fırtınası, Yokuşa Akan Sular...* (Kitapları sıralarken alfabetik sırayı bilhassa gözettim.)

Ve ilk aklıma gelen öyküler: “Başsız Atmaca”, “Beyaz Mantolu Adam”, “Burun”, “Dönüşüm”, “Emily İçin Bir Gül”, “Eski Elbiselerin Hafızası”, “Eskici”, “Hipokrat”, “Otuzuncu Yaş”, “Palto”, “Parker Ana’nın Yaşamı”, “Son Yaprak.”

Yukarıda saydığım kitaplar, burada sayamadıklarım veya unuttuğum diğer kitaplarda/öykülerde seçiciliğim öncelikli olarak dilden yanadır, sonra kurgusu, karakterleri ve ritmi gelir ama yine de öyküde duyguyu daha fazla önemserim. Öyküyü çeşitliliğinden, birden fazla anlatım türlerini içinde barındırdığından tercih ettiğim düşünülürse, öykü kitaplarından da bu bağlamda etkilendiğim düşünülebilir. Entelektüel aşırılıklardan, katı ve ritimsiz dilden, didaktik metinlerden hazzetmediğimden, bu zamana kadar seçerek okuduğum kitaplar dilleriyle, biçemleriyle, konularıyla, kişileriyle hem okuyucu zevkime hitap ettiler, hem de yazarlık serüvenimde bana yoldaş oldular.

Yazarlık serüvenime ne gibi katkıları oldu mesela. Belki çocukluğuma dönmeyi hatırlattılar bana. Yeniden sokağa bakmamı... yanı başımdaki kişileri de pekala öyküme katabileceğimi... anlatımında neleri ilk sıraya alabileceğimi... Yine de etkilerine dair net bir şey söyleyemiyorum.

Aslında böyle bir soru gelince, gerçekten çok düşündüm; neden bu kitapları /öyküleri seviyorum? Onlarda beni çeken ne? Hani birini seversiniz ama onu neden sevdiğinizi tam anlatamazsınız, kelimeler dallanıp budaklansa da bir

şeyler eksik kalır. İşte ben de kitapları/öyküleri düşününce onların beni etkilemesinin nedenini yine onlara bağlıyorum. Yani ben Yaprak Fırtınasını, Yaprak Fırtınası olduğu için seviyorum. Tek bir olayın üç farklı dünyadan anlatılmasını, üstelik masalsı, büyüleyici bir dilinin olmasını değil sadece... küçük bir örnek vereyim; öyküde bacağı sakat bir baba var, bastonsuz yürüyemiyor. Mesela onun bastonuyla tahta döşemeler üzerinde sekerek yürümesi benim için etkili sahnelerden biri. Yalnızca bastonun tahta döşemeler üzerindeki gıcırtısını işittirebildiği için bile sevebilirim bu öyküyü. Yine, herhangi bir yerde dört düğmesi ilikli bir ceket görsem, direkt aklıma bu öyküdeki Martin'in ceketı geliyor. Demek istediğim, öykülerin bizi nereden yakalayıp etkileyeceğı belli olmuyor. Kiminin tasvirleri, kiminin sağlam dili, kiminin olay örgüsü... Bazen bütün öyküyü bırakıp tek bir öğenin peşine düşebiliyorum. Dediğim gibi, bir bastonun tak takları (Vincent'in bastonu örneğın) ve bir yerde çalan bir zil, ısırlan bir elmanın sesi bile bütün öykü boyunca her şeyin, dilin, kurgunun, atmosferin önüne geçiyor ve zihnimi etkisi altına alıyor.

İşte kitapların/öykülerin karşılığı bu denli çeşitli etkilerden oluşup büyüyor ve bendeki karşılığını yine bir öykü olarak belirliyor.✍

HANDAN ACAR YILDIZ

RUHUMA ÇENTİK ATMIŞ ÖYKÜLER

Kitapları aklımıza kazıyan nedir? Ruhuma çentik atmış, duvar kâğıdımdan bir parça koparmış, takvim yaprağımı biraz daha sarartmış, sarartmakla birlikte unutulmaz kılmış, oturduğum koltuğu kaplayan kadifeyi biraz daha eskitmiş kitaplarla ilgili düşündüm. Unuttuklarım olabilir, ancak ilk aklıma gelenler bu şekilde:

1- Topuğumuzdan giren toplu iğnenin vücudumuzda yavaşça yürüyerek, yürüdüğü her noktayı bize sezdirerek, sonunda kalbimize batarak bizi öldürmesi nedeniyle Sevim Burak'ın YANIK SARAYLAR'ı

2- Esas cellatlarla görünürdeki cellatları birbirinden ayırması nedeniyle İrfan Yalçın'ın CELLAT AĞLIYOR'u

3- Ayak parmaklarının sızlama nedenini bir türlü bulamayan kız çocukları için ve fakirliği asalete büründürme nedeniyle Ayhan Bozırat'ın İSTASYON'u

4- Çaresizliğin devasallığını toz kadar minimal bir örnekle bize anlatması nedeniyle Rasim Özdenören'in TOZ'u.

5- Kurgu dediğimiz kavramın en güzel örneklerinden biri olması ve birbirine hızla yaklaşan iki makaranın çarpıştıklarında dişlerinin denk gelmesiyle parçalanmak yerine dönmeye devam etmesini, kurgu dediğimiz mefhum üzerinde somutlaştırması nedeniyle Rasim Özdenören'in ÇÖZÜLME'si.

6- Başörtüsünün rengi solmuş tüm kadınlar için Mustafa Kutlu'nun HÜZÜN ve TESADÜF'ü. Mustafa Kutlu'nun SIR'ı.

7- Yokuşları çıkmayı öğrenip inmeyi unutanlar ve rızkına çizme basılanlar nedeniyle, 'çok içenlere karşı hiçbir zaman ukalalık yapmamayı tercih eden' Sait Faik'in ALEMDAĞ'DA VAR BİR YILAN'ı.

8- Onurun kimyasını bize açıklaması nedeniyle Hüseyin Su'nun GÜLŞEFDLİ YEMENİ'si.

9- Ali Haydar Haksal'ın AY IŞIĞINDA VAV'ın ODASI isimli eseri.

10- İpi kopmuş tespih tanelerinin nasıl dağıldığını bize anlattığı için Necip Tosun'un OTUZÜÇÜNCÜ PERON'u. Çete ve çetelerin dağıldığı kitap... Yüzleşilen gerçek...

11- Yeni baskısını bulamadığım, eski baskısına güçlükle ulaştığım, sararıp solmuş kitabın ilk sayfasını bir gece vakti Bursa otogarında okumuştum. Bursa ve Bursa'nın güzelliğini bana hatırlattığı için, Necip Tosun'un KÜLLER ve UÇURUMLAR'ı...

12- Boş arsalar, cam kırıkları toplayan küçük kız çocukları nedeniyle Selçuk Baran'ın HAZİRAN'ı.

13- *Sahih* bir acının edebiyat üzerindeki etkisinin ne denli çarpıcı olabileceğini göstermesi nedeniyle Murathan Mungan'ın SON İSTANBUL'u.

14- Selim İleri'nin DOSTLUKLARIN SON GÜNÜ isimli eseri.

15- Nazan Bekiroğlu'nun NUN MASALLARI eseri.

16- Münire Daniş'in UYKUSUZ DÜŞLER'i

17- Anlatımda 'yoğunluk' olgusunun en iyi örneği olduğu için Zweig'in SATRANÇ'ı.

18- Koşmak ve çıldırmak için toplumdan izin almaya ihtiyaç duymayanları kutsaması nedeniyle Zweig'in AMOK KOŞUCUSU isimli eseri.

19- Çağımızın en güzel iki anlatım imkânı gerçeküstücülük ve ironi denilince iki rakamı söylemek gerekirse David Salinger'in DOKUZ ÖYKÜ'sü ile Gabriel Garcia Marquez'in ON İKİ GEZİCİ ÖYKÜ'sü.

20- Wolfgang Borchert'in, hiçbir cümleyle tanımlayamayacağım AMA FARELER UYUR GECE'si. Ki bu kitabın 'özgürlük'le ilgili okuduğum ve sanki okuyacağım en iyi kitap olması.

21- Borges'in ALEF'i... İnancın ya da inançsızlığın, değişimin ya da statükonun, dürüstlüğün ya da sahtekârlığın tarihi... *"Daha önce de oldu, bundan sonra da olacak. Ateşe verdiğiniz bir odun yığını değil, siz ateşten bir lâbirent yapıyorsunuz. Yakıldığım tüm ateşler burada bir araya gelse dünyada yer kalmazdı ve bütün melekler kör olurdu. Bu sözleri kaç kez söyledim."* diyen, edebiyat dehası Borges'in eseri...

22- Bütün dünyada ilahiyat fakültelerinde, din ayrımı yapılmaksızın ders olarak okutulması gerektiğine inandığım, Dino Buzzati'nin "Tanrı Görmüş Köpek" öyküsü. Muhteşem kurgusu ve ironik zekasıyla...

23- Kafka'nın "Sirenlerin Sessizliği" öyküsü.

24- Julio Cortázar'ın "Defterden Bir Metin" isimli öyküsü.

25- Marcel Ayme'nin DUVARGEÇEN'i. Duvarın içinde kalanlara atfen...

26- Herman Melville'nin KATİP BARTLEBY'si. Canetti'nin 500 sayfa-lık *Körleşme*'de anlattığı sarmalı, 70 sayfada özetleyebildiği ve öykü tarihi açısından zihnime bir çentik attığı için KATİP BARTLEBY.

27- Oğuz Atay'ın KORKUYU BEKLERKEN'i. Her zaman korkuyu bekleyenler için el kitabı olması nedeniyle...

28- Tahsin Yücel'in "Dönüşüm" öyküsü.✍

EMİNE BATAR

ÖYKÜCÜLERİM, ÖYKÜLERİM

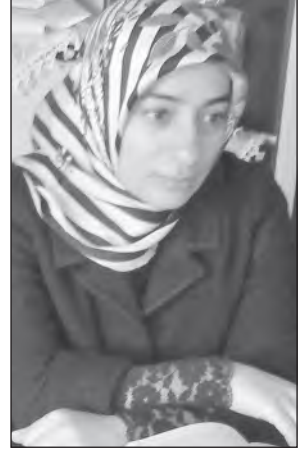
Öyküde başucu kitaplarım:

Rasim Özdenören: *Yazı, İmge ve Gerçeklik, Ruhun Malzemeleri* (İz)

Necip Tosun: *Modern Öykü Kuramı* (Hece)

Alberto Manguel: *Kelimeler Şehri* (Yky)

Danell Jones: *Virginia Woolf'tan Yazarlık Dersleri* (Timaş)

Rasim Özdenören, anlatacakları ne kadar kısa olursa olsun, başlıklara bölüyor ve eğer bir konu hakkında bilgi edinmek istiyorsam, onun kitaplarında bulmakta zorlanmıyorum. Edebiyatın kılcal damarlarına giriyor ve çoğu zaman algımızda kalan ama somutlaştıramadığımız ayrıntıyı bulup, bir başlık altında işliyor.

Necip Tosun *Modern Öykü Kuramı*'nda öykü adına neredeyse söylenmemiş söz bırakmamış. Öykü ile ilgili öğrenmek istediğim birçok bilgiyi bu kitapta bir arada buldum. Hala ihtiyaç duyduğum konuları tekrar tekrar okuyorum. Kuram adına okuduğum en kapsamlı kitap diyebilirim. Hele öykü yazıyorsanız size gerekli olan başlıkların hepsi mevcut. Eleştiriyor fakat bunu gizlice yapıyor. Yani siz onun eleştirisinden etkilenmeden kendi tercihinizi yapıyorsunuz.

Virginia Woolf'tan Yazarlık Dersleri kitabından da oldukça faydalandım. Bir yazar olarak size yön veriyor, önünüzü açıyor ve yazma konusunda mütahiş fikirler veriyor.

Kelimeler Şehri'nde Alberto Manguel toplumsal tahammülsüzlüğe edebiyat penceresinden bakar ve çözümün "*hikâyelerde*" gizli olduğuna inancını belirtir. Hikayelerin; din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin insanlığı aynı payda da topladığını söyler ve bunu insanlığın ilk hikâyelerinden başlayarak anlatır.

Beni etkileyen Öyküler ve Kitaplar:

Rasim Özdenören'in *Yönünü Yitirmiş Yolcu* öyküsünden etkilendim. İlk başta hayatı umursamayan, ölümünün peşinden koşan bir adam çıkıyor kar-

şımıza. Niçin böyle davrandığını ancak öykünün sonunda öğreniyorsunuz. Bana göre hikâyeyi etkileyici yapan da bu; vurucu kısmı en sona saklamak. Rasim Özdenören'in bütün öykü kitaplarını okunmaya değer buluyorum. Özellikle *Hastalar ve Işıklar* oldukça etkileyici öyküler içeriyor.

Mustafa Kutlu'nun *Bu Böyledir* hikâyesi: Mustafa Kutlu karakterlerinin ayrıntıları yanında onların sosyal konumlarını da muhakkak verir. *Bu Böyledir* hikâyesinde de Süleyman ve ailesi bir lunaparktır. Lunapark bir dünya hayatını tanımlar burada. Kentleşme ile kısıtlanmış insan yaşamı bir lunaparkta yaşananlarla verilir. Süleyman poligonda atış yapar ve eğer tavşanı vurabilirse talihinin döneceğine inanır. Öykü, Anadolu insanının şehirde kayboluşu, yok oluşuna örnektir bir bakıma. Lunapark dünya hayatını tanımlar burada. Süleyman ve ailesi karanlık çöktükten sonra lunaparkın çıkışını bulamazlar. Burada olağanüstü bir durum vardır fakat Mustafa Kutlu'nun anlatımıyla mümkünlük kazanmıştır. O küçük dünyada dönüp durmaları ve çıkışın karanlığın içinde yok olup gitmesi, onlara kimsenin yardım edememesi insanın yaşamdaki çıkmazını tanımlar. Mustafa Kutlu'nun *Sır* adlı öykü kitabını da severek okudum. Kitaptaki öyküler bir bütünlük içinde devam eder. Hikâyeler vardır ama hepsi tek bir hikâyeyi anlatır. Mustafa Kutlu'nun öyküleri uzak yaşamları değil de içimizdekini, bize ait olanı anlatır.

Hüseyin Su'nun *Gülşefdeli Yemeni* öyküsünü beğenerek okudum. Çok dokunaklı bir hikâyedir. Hüseyin Su'nun duru, temiz bir anlatımı vardır, fazladan tek bir kelime bulamazsınız. Öykülerin konusu incecik sızılardan seçilir, anlatım da bu inceliğe uygundur. Sözü eğip bükme derdi yoktur. Trajik olaylardan çok, günlük hayatın içinde dikkatlerden kaçmış kırgınlıkların, hüznlerin peşindedir. *Gülşefdeli Yemeni* ve *Ana Üşümesi* öykü kitapları -her ikisi de- okunmaya değer diye düşünüyorum.

Oğuz Atay: Demiryolu Hikâyecileri çok güzeldir. İstasyonda kulübelerde kalan üç hikâyecinin trenlerdeki yolculara hikâyelerini satmalarını anlatır. "Satışlar iyi gitmiyordu. Savaş yıllarıydı. Ekmek bile pahalıydı. Ayrıca sık sık karartma yapılıyor, istasyonun ölgün ışıkları eserlerimizi büsbütün aydınlatmaz oluyordu" der. İnce kağıtlara yazılan hikâyelerin bazen bir sigara kağıdı oluşunun trajik öyküsü... Gittikçe hayattan kopuşlarını anlatır. Hikâye onları hayatın içinde bir yere oturtuyor fakat etrafını bir boşluğa çeviriyordur. Hikâyecinin gittikçe büyüyen yalnızlığıdır anlattığı. "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?" diyerek bitirir. Öykü'nün yer aldığı *Korkuyu Beklerken* kitabındaki öykülerin hepsini severek okudum diyebilirim

Cahit Zarifoğlu'nun *İns* anlatı bakımından farklılığını hemen ortaya koyuyor. *İns*'i okuduğumda -yazıldığı yıllarda örneği olmayan bu yapıt- beni çok etkiledi. Zarifoğlu'nun diğer öykülerinde olduğu gibi bunda da şiirsellik vardır. *İns*'te anlam bir ortaya çıkar, bir kaybolur. Bu onun hikâyesini anlaşılmaz yapmaz, ilginç kılar, merak uyandırır. *İns*'i bir efsaneyi anlatır gibi anlatır. Bu aslında insanın varoluşunun efsanesi gibidir. Zarifoğlu öykülerinde daima anlamı geniş tutmaya çalışır.

Kafka'nın *Cezalılar Kolonisi* beni çok etkiledi diyebilirim. Kafka evrensel doğrular üzerine kurmuştur öykülerini. *Cezalılar Kolonisi*'nde ise yaşadığı yüzyılın çarpık hukuk anlayışını trajik bir olayla anlatıyor. Büyüleyici ayrıntılar var. İroni gittikçe derinleşiyor. Kendini mükemmel gören insanın ruhunda yatan acı gerçek... Makine ile özdeşleşen insanın acımasızlığını ele alıyor. Yargıdaki çarpıklıkları ve kişisel bakış açısının gerçeğin önüne nasıl geçtiğini ustalıklı anlatıyor.

Bir Açlık Şampiyonu adlı öyküsü de müthüştür. Üzücü bir açlık gösterisi alaycıl dille ve olağanmış gibi anlatılır. Öyküde, bulunduğu durumu kabullenişin insanda nasıl bir karakter geliştirdiği açıkça ortaya konulur. Ayrıca öykünün kahramanı, birçok öyküde olduğu gibi, sürreal kişiliklerden biridir.

Kafka, trajik bir durumu çok olağanmış gibi soğukkanlılıkla verir. Ürpertirsiniz. Anlatımda ironiyi önemsiyorum. Kafka ironiyi gözümüze sokar gibi değil, gürültüsüz patırtısız yapıyor.

Kafka'nın bütün öyküleri çok etkileyicidir. Kafka'nın öykülerinin merkezindeki ana karakter insandır. Çünkü insan karmaşıktır. Her bireyin, bilindik yönlerinin arka yüzü ve başkalarına kapalı gizli tarafları vardır. Kafka bunları anlatmak için canlı-cansız, bütün varlıklardan faydalanır. Bir insanın el hareketinden, yüzünde beliren mimikten, duruşundan, bakışından kısa da olsa bir hikâye çıkarır. Ama anlatmak istediği gerçeği açık seçik göstermez, sadece aralar. Kafka için anlam; duru bir denizin altında gizlenen derin dalgalar gibidir, görmek için derine dalmak gerekir.

Son Yaprak O. Henry'nin diğer öykülerinde olduğu gibi bu öyküsünde de hayatın ironi yanını büyük bir ustalıklı işlemiştir. Öyküde insani duyarlılıklar ön plandadır. Yine her öyküsünde olduğu gibi beklenmedik bir sonla biter. Ama bu son genellikle umut veren bir sonudur. Son yaprakta zatürreye yakalanan Johnsy pencereden, çok sevdiği asmaya bakmaktadır. Asmanın yaprakları rüzgârda bir bir düşer. Johnsy son yaprak düştüğünde öleceğine inanır. Çok şiddetli fırtınalara rağmen son yaprak düşmez, hatta Johnsy'ye göre öyle direnir ki şekli bile değişmez. Bu Johnsy'nin umut etmesini ve iyileşmesini

sağlar. Fakat o iyileştiğinde bir gece yarısı Johnsý'nin baktığı pencereye bir yaprak çizmek için çıkan yaşlı Behrman zatürreye yakalanıp ölmüştür. Kitaptaki diğer öyküleri de oldukça etkileyici buldum.

Rilke'nin *Kalem ve Kılıç* ve *Beyaz Mutluluk* kitaplarındaki öykülerin hepsini severek okudum. Rilke tasvirlerle önem verir. Tasvirler sayesinde okuyucunun, kahramanı gözünde canlandırmasını kolaylaştırır. Mekânı ayrıntılarıyla anlatır. Genelde trajik olayların anlatımını seçer ve bunları soğukkanlılıkla verir.

Hermann Hesse'nin *Knulp* adlı öykü kitabı da kesinlikle okunmaya değer bir kitap. Kitap baştan sona *Knulp* adlı karakterin öyküsü üzerine kurulu. İtalo Calvino'nun *Marcovaldo*'su gibi.

Şimdilik aklıma gelenler bunlar. Ama yıllar önce okuduğum yazarını hatırladığım fakat öykünün adını, ayrıntılarını ve hangi kitapta olduğunu unuttuğum öyküler var. Hepsini buraya yazmak mümkün değil, zihnimde kalanlar bunlar.✍

YILDIRIM TÜRK

BAŞUCU ÖYKÜLERİM

Öykü yolunda önemli duraklarım oldu, ısıltısı-na kapılıp bir süre oyalandıklarım da... Ancak zamanın sınavından geçen öyküler başucumda birer birer yerlerini aldılar. Her zaman tazeliğini koruyan, her okuduğumda yeni anlamlar çıkardığım, her çağrışımında yeni hülyalar kurduğum öyküleri bir an olsun yanımdan ayırmadım. Samimiyeti ve diliyle yüreğimden yakaladılar. Onlara nasıl eklemlenebilirim düşüncesiyle o vadide dolaşırken onlarla kalıcı öykünün sırrına erdim. Bazen farkına varmadan bütün bunları unutup kendimi, okuduğum öykünün içinde buldum. Belki de en güzel okumalarım onlar oldu, sessizce kana karıştı, kalemimden kelime kelime döküldü. Sanki bana beni anlatıyorlardı. Kelimeler nasıl oluyordu da ete kemiğe bürünüp kâğıdın üstünde bir dünya kurarak beni sarıp sarmalıyordu, bazen can evimden vuruyordu? İyi öyküler katman katman açılıyordu önümde. Her okumamda yeni bir katmanında kendimi buluyordum; tekrar tekrar okuyunca başucumdaki yerini alıyordu. Muhabbetimiz dostluğa dönüşüyor, sonunda benim öykülerim oluyordu.

Temelini sağlamlaştırmaya çalıştığım öykülerim gücünü ve rengini Tarık Buğra, Haldun Taner, Ömer Seyfettin, Sabahattin Ali, Memduh Şevket, Sait Faik ve Refik Halit'ten alıyor. Ne zaman yönümü kaybedecek olsam, günlük beğeniler aklımı karıştırmaya kalksa üstatların öyküleri imdadıma yetişiyor. Tarihi süreçteki yerimi, kalıcılığın özünü bana onlar hatırlatıyor. Sadelikteki derinliği, insanî duyarlılıkla yakalayan bu öykülerle kendime geliyor, kendimi buluyorum.

Öykü okumalarım ve yazmamda özellikle iki yazarın üç kaynak eseri yol arkadaşım oldu. Öykünün geniş çerçevesini çizmemde ve onu anlamlandırma çalışmalarım her zaman yanı başımda oldular. Öykü üstüne kafa yorulmuş, emek verilmiş bu kitapların bende katkısı büyüktür. Bunlardan ilki Ömer Lekesiz'in *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* adlı beş ciltlik çözümlemeli öykü antolojisi. Tek kişinin kolay kolay altından kalkamayacağı uzun soluklu bir ça-

lışmadır. Eserde öykücülerimizin hayatı, eserleri, öykü anlayışları, bir öyküsü ve bu öyküsünün çözümlemesi yer alıyor. Öykü yazarken ve başlangıçtan günümüze kadarki öykücülerini külliyat hâlinde okurken benim yol haritam oldu bu eser.

Diğer ikisi ise Necip Tosun tarafından kaleme alınan, yazarları sadece bir öyküleri veya öykü kitaplarıyla değil, bütün öyküleriyle değerlendiren, bir anlamda benim külliyat okumalarımı tamamlayan bir anlayışla emek verilmiş olan *Öykümüzün Kırk Kapısı* ve ciddi okuma, derin düşünmeyle basmakalıp düşünceleri kırarak öykü üstüne yazılmış özgün metinlerden oluşan *Modern Öykü Kuramı*'dır. Bu eserler akademinin bol dipnotlu yazılarına benzemiyordu. Kaygan bir zemine basmaktan çekinenlerin, sürekli birbirlerini referans gösterip cesaret toplayanların yazıları değildi.

Bunların dışında öykü üstüne yazılmış kitapların birçoğuyla aşinalığımız oldu. Ancak onlar tek yönlü yaklaşımın kurbanı olarak Türk öyküsünde mutteber bir yeri olan yazarları yok saydıklarından onları sadece bir kez okuyup rafa kaldırmak zorunda kaldım. Zaman zaman kitaplığımın bir köşesinden bana boynu bükük bakarlarken elim bir türlü onlara ikinci defa gitmedi.

Öykü yazma serüvenimde etkilendiğim öykü kitaplarına gelince bunlardan birisi Mitat Enç'in *Uzun Çarşının Uluları*'dir. Dostluğumuz öykü yazmadan önceki yıllara dayanır. Kitabı kapattığımda içimde kendi kasabamın kahramanlarını yazma düşüncesi uyanmıştı. Gerçi kasabamın kahramanlarını yazmamıştım. Ancak hâlâ güzel bir öykü okumak istesem herhangi bir sayfasını açar okurum. Kelimeler tel tel dökülerek o anda samimiyyetin elbisesine bürünür. Karşıma belki Asiye Teyzenin Evi, belki Bir Malûl ve Bir Gazi, belki de Aktar Musa Efendi'yle İmam Baba çıkar.

Dilin anlamla buluştuğu öyküler beni en çok etkileyen öykülerdendir. Sevinç Çokum'un *Rozalya Ana* kitabındaki öyküler bu tür öykülerdendir. Kırım ve Anadolu'yu bir kilim gibi yüreğime nakış nakış işlemişti. Kendime yakın bulduğum, insan ruhunu iyi anlatan şiirsel öykülerdi. Kendimizi, özümüzü işlenmiş bu dilden okumak ve o düzeyde yazmak bana örnek olmuştur.

Mustafa Kutlu'nun *Yoksulluk İçimizde, Ya Tahammül ya Sefer, Sır*'ı elimden düşmeyen öykülerdendir. Sıcaklığı, samimiyyeti onlarda bulurum. Benim için bir duruş öyküsüdür. Öyküde görmeye fazla alışık olmadığımız bir yerden bakıyordu ve bana öykücünün nasıl söylemesi gerektiği yanında ne söylemesi gerektiğini de işaret ediyordu.

Saflığın, değerlerin, kıymet bilirliliğin, insanlığın yavaş yavaş çekildiği, yerine maddiyatın ikame edilmeye çalışıldığı bu zamanda kendimi Hüseyin Su'nun *Gülşefdeli Yemeni*'sinde, Rasim Özdenören'in *Çok Sesli Bir Ölüm*'ünde, Ali Haydar Haksal'ın *Sesim Bana Yetmiyor*'unda buluyorum. İnsanı kalbinden

vuran bu işlenmiş öyküler her zaman benim ışığım oldu. Her okumamda özümüzden, kendimizden nasıl uzak düştüğümüzü görüyorum. Ruhsal çözümlemeleri, sadeliği, iç yolculuğumu onlarla yaşıyorum.

Bazı öyküler şiirsel diliyle gönlümdeki yerini aldılar. Her yazar dili kullanır; ama bazı yazarlar insanın yüreğine işler. Onların dilde daha hassas ölçütleri vardır ve genellikle zayıf öykülerine rastlanmaz. Birkaç cümleyle okuru öykünün içine çekip alırlar. Ne zaman dilimi billurlaştırmak, dilimdeki kekremsiliği, ayırkotlarını söküp atmak istesem İnci Aral'ın *Uykusuzlar* ve *Ağda Zamanı*'nı, Hasan Ali Toptaş'ın *Ölü Zaman Gezginleri*'ni veya Murathan Mungan'ın *Kadından Kentler*'ini okumaya başlarım. Altlı pullu kelimelerle süslemeden, sadelikteki derinliği, cümlelerdeki ahengi orada bulurum.

Üniversite yıllarında üst üste gelen sınavlardan, ayağı yere basmayan teori derslerinden, ezberleye ezberleye bitiremediğimiz lehçelerden bunaldıkça Osman Çeviksoy'un *Tutuklu Yürek*, *Duvarın Öte Yanı*, *Sana Seni Anlatmak* öyküleriyle nefes aldım, kendimi buldum. Aramızda bugün de devam eden gizli bir bağ kurulmuştu. Bakışımıza ve yazımıza Anadolu'nun yazgısı sinmişti bir kere. Alın teri düşmedikçe yeşermeyen İç Anadolu'nun bu topraklarındaki kavruk yüzlü, eli nasırlı, yufka yürekli insanların emeğini, çilesini, sevdasını anlatıyordu. Bize bizi anlattığı öyküleriyle kendi çevremdeki kişilerin de yazılmaya değer olabileceğini düşünmüştüm. Her okumamda bende yazma isteği uyandırıyor.

Necip Tosun'un *Küller ve Uçurumlar* öykü kitabının bende ayrı bir yeri vardır. Ne zaman sıkı dokunmuş bir öykü yazmak, bir öykünün katmanlarında kaybolmak istesem hep yanı başımda duran *Küller ve Uçurumlar* yetişir imdada. Nasıl bir ruh hâliyle böyle öyküler yazıldığını düşünür dururum. Kutup yıldızım olarak temiz dilini, yoğunluğunu, ince işçiliğini örnek alırım. Benim yazmak istediğim öyküler tam da bunlar derim. “Hüzam” ve “Resimler” başta olmak üzere ruh telimi kışkırtan bütün öykülerini döne döne okurum.

Başucumdaki öyküler okuyup yazdığım, yaşadığım müddetçe uzayıp gider. Hayatın karanlık yollarını kandil olup aydınlatır. Bazen ansızın gönül kapımdan girer, hayatı daha yaşanılabilir kılar. Bakışma, kalemime yansır. Onlardan beslenip yazdıkça rengârenk kelebekler gibi başucumda uçuşup dururlar. Ben de onlarla büyür, kendime bir dünya kurarım. Yazacağım öykülerle yüreklerde masmavi gökyüzünü çoğaltmak isterim. Zaman zaman başucu öykülerimin arasından birçok yeni öykü geçse de onlar hep benim yanımdadır, hep benimledir; çünkü benim öykülerimdir.

MEHMET KAHRAMAN

BENİM YAZARLARIM BANA BENZER

Yazma sürecini etkileyen en önemli faktörlerin başında okumak gelir kuşkusuz. Her sanat dalı gibi yazı da belli bir etkileşim sonucunda ortaya çıkar. Okuduğumuz öyküler, kitaplar bize yeni ufuklar açarak yazı hayatımızı da etkiler. Bu nedenle kitaplar bir başka önem taşır yazarlar için. Kimi başucu kitabıdır tekrar tekrar okunur, kimi yazma şevki verir... Sebep ne olursa olsun her okuma farklı kapıların aralanması demektir.

Benim başucu kitaplarım genelde öykü kitaplarıdır. Gençlik dönemi diyebileceğim on beş yirmi beş yaş arasında roman okuru iken, öykü yazma sü-

reciyle birlikte okuma alışkanlıklarım değişmiş ve öykü, hayatımın büyük bir kısmını doldurmuştur. Buna rağmen okuma hayatımı etkileyen en önemli kitap *Suç ve Ceza*'dır. Bana okumayı sevdiren kitaptır *Suç ve Ceza*. İnsanı etkileyen anlatımı, psikolojik tahlilleri, aşk ve suçun aynı potada eritilmesiymiş sanırım beni cezbeden yanı. Sonra yine bir roman olan *Deniz Feneri*; Virginia Woolf'un kelimelerle farklı bir dünya yaratması. Bu iki roman, kitaplığıma baktığımda görebileceğim yerde durur. Bazen elime alır kapağına bakar, şöyle bir sayfalarını çeviririm. Sevdiğim bir fotoğrafa defalarca bakmak gibidir bu. Bana yazma şevki verir. Yazma cesareti aşılar.

Bir okur olarak okuma sürecimin ikiye ayrıldığını söylemeliyim öncelikle; yazmaya başlamadan önceki okurluk ve yazmaya başladıktan sonraki okurluk. Lise yıllarımdan beri bir şekilde yazı ile uğraşırken, asıl yazmaya başlamam bundan on yıl öncesine dayanır. Nitelikli bir okur olmam da bu son on yıllık süreçtedir. Yazma öncesi okurluğumda, yazar ne yazmış diye bakar ve daha çok keyif almak, zaman geçirmek için okurdum. Fakat yazı süreciyle okuma anlayışım değişmiş, yine ne anlattığı ile birlikte nasıl anlattığına da dikkat eder olmuştum. Nasıl sorusu kitap boyunca zihnimde yankılanıp dururdu. Hal böyle olunca keyif için okumak döneminden, bir şeyler öğrenme aşamasına geçmiş oldum.

Bu aşamada bazı kitapları defalarca okuduğum oldu. Yazar öyküyü o kadar güzel anlatıyordu ki, hayran olmamak elde değil. Kendi kendime sordu-

ğum soru şuydu: Bunu nasıl başarıyor? Bu sorunun doğrudan bir cevabı yok elbette. O öykünün yazarı dahi bu soruyu cevaplayabilecek durumda değil. Her yazarın kendi keşfettiği bir süreçtir yazmak.

Öyküde sevdiğim çok yazar var. Bunların başında Rasim Özdenören geliyor. Özdenören'in *Hastalar ve Işıklar* ile *Toz* adlı öykü kitabının bendeki yeri başkadır. Özellikle *Toz*'daki anlatımı daha heyecan verici bulurum. İlk okumada ne anlatıldığını anlamasam bile yeniden okuma gücünü ve sevincini duyuyorum. Bu da anlatımın ne denli iyi olduğunu gösterir kanaatimce. Ayrıca yine Özdenören'in *Ruhun Malzemeleri* de başucu kitaplarımdan biridir. Öykü ile ilgili yerinde tespitler vardır kitapta. Mustafa Kutlu'nun *Ya Tahammül Ya Sefer* ile *Sır* adlı öykü kitapları da listemin üst sıralarındadır. Burada birbirinden değerli birçok isim sıralanabilir: Sait Faik, Tomris Uyar, Vüsat O. Bener, Tarık Buğra, Bahaeddin Özkıışı, Bilge Karasu, Oğuz Atay, Ramazan Dikmen, Cemil Kavukçu, Cemal Şakar, Ayfer Tunç, Abdullah Harmancı... liste uzar gider.

Sevdiğim, beğendiğim yazarların veya kitapların hepsini yazmaya kalkarsam sayfa sayısını çoğaltmaktan başka bir iş yapmamış olurum. Onun yerine ne tür okumalar yaptığımı özetleyecek, yazma anlamında neleri önemsedığimi anlatmama yarayacak yazarları seçip onlar hakkında yazmak daha doğru olur sanırım. Gerek Türk edebiyatının gerekse dünya edebiyatının yapı taşları bellidir. Bir iki ilave ile birlikte yukarıda yazdığım yazarlar söylenecektir. Bu nedenle seçtiğim yazarlar herkesçe bilinmekle birlikte, bana okuma ve yazma bilinci olarak farklı kapılar açmışlardır. Şimdi onlara kısa kısa değineceğim.

Türk edebiyatının önemli ve öncü isimlerinden biridir Sait Faik. Onun öykülerini okurken öykü yazma zevkinin nasıl bir şey olduğunu düşünürüm. Kolayca yazıyor gibidir. Yazma isteği uyandırır bende. Bazen yazdığım öykülerde ilerleyememişsem, bir yerlerde tıkanıyorsam dönüp Sait Faik okurum. Öylesine yalın, akışkan yazar ki onu okumak büyük bir keyiftir. Konu sıkıntısı çekmez. Bazen tekrara düşse de anlatım canlılığını korur. Coşkunun ve rahat bir anlatımı vardır. Öyküde sırtan hiçbir kelime yoktur. Öykü çıkmayacağını düşündüğünüz bir andan bile öykü çıkarabilir. Samimi bir dille sarar okuru. İçtendir. İnandırıcıdır. Öykülerinde dikkat çeken bir diğer husus ise şiirsellik ve ritimdir. Sait Faik iyi bir öyküde yapılması gereken her şeyi yapmıştır. Onun kitapları öykücüler için birikim ve deneyim oluşturmaya adına önemlidir. Ondaki inandırıcı, içten anlatım ve yalın dil beni çeken noktalarıdır.

Vüs'at Bener'in bendeki yeri ayrıdır. Onun en çok hoşuma giden tarafı öykü kişilerinin iç dünyalarını ve gelgitlerini kendine özgü bir dille yansıtabilmiş olmasıdır. Hayatın gerçekleri diyebileceğimiz, yaşanmışlığı ele alır

Bener. Çünkü insanda hep bir pişmanlık vardır. İnsanlık yanıımızdır bu bir bakıma, ama yine de bundan kaçamayız. Bener hayatı öyküleştirir; yenilmişleri, zayıfları, kıştırılmış kişileri. Anlattıkları insanın içine dokunur. Öyküleri derinliklidir. Kısa cümlelerle yalın anlatım sağlar. Etkilidir onun öyküleri. Anlattığı konu ve anlatım tarzı bana yakın gelir. “Dost” ve “Havva” öyküleri ayrı bir yerde durur. Onda sadece anlattığı karakterin değil, anlatıya giren herkesin ayrı bir hikâyesi dikkat çeker. “Havva”da anlatılan kişi ile birlikte evin kızı, anne ve baba hakkında derin izlenimler ediniriz. Bener’in öyküleri bütüne nüfuz eder ve hem konu olarak hem de anlatım olarak dikkatle okunmalıdır.

Rasim Özdenören bana öyküyü sevdiren isimdir; bunda kişisel muhabbetimin de etkisi büyüktür. Onun öyküleri ve öyküye dair yazdıkları benim için rehber niteliğindedir. Öykü hakkında bir sürü kitap yazılmıştır, ama onun yazdıkları bana daha samimi gelir. “Öykü anlatmak işidir,” der kısaca. Anlatabiliyorsan sorun yok. Özdenören kolayca çözülmez. Genelde kapalı bir anlatımı tercih eder; çağrışıma açık ve katmanlıdır öyküleri. Okuru zorlar ve gerçekten sabır gerektirir. Özdenören biçim, atmosfer, yoğunluk, sıkılık noktalarında örnek aldığım bir isimdir. Bireyin iç dünyasını, psikolojisini, ruhsal çözümlmelerini, yalnızlığını, yabancılaşmayı, aile içi ilişkileri derinlikli bir şekilde yansıtır. Titiz dil işçiliği, yarattığı atmosfer öyküleri okunur kılar.

Bir başka öykücü Tomris Uyar. Uyar da Bener gibi hem konu hem de anlatım olarak sevdiğim yazarlardandır. Neden bunu belirtme gereği duyuyorum? Mesela Sait Faik’in konuları beni pek fazla cezbetmez. Fakat onun anlatımı öylesine büyüldür ki, konusunun önemi kalmaz. Buradan, yaşantısal öğelere yaslı öyküleri sevdiğimi fark ediyorum. Muhakkak her yazar yaşamın bir noktasından çıkartır metnini, ama bende karşılığı olan yazılar/öyküler yaşama değenler. Bu yüzden Uyar da benim öykücülerimden. Özellikle “Çiçek Dirilticileri” tekrar tekrar okunacak öykülerden biri. Uyar bu öyküde küçük bir kız üzerinden aile ilgili her şeyi söyler. Görünenin altında anlatılmak istenen büyük hikâye vardır. İki ailenin ilişkileri bir yana, Şükriye ile annenin ilişkisi, anne ile babanın ilişkisi, babanın baba ile ilişkisi, Şükriye’nin dede ile ilişkisi, sonra babanın babaanne ile olan ilişkisi gibi pek çok farklı noktadan okunabilir öykü. Uyar’ın üslubu öyküye değer katar. Bütünlüklü bir öykü dünyası kurar. Anlatı içinde başka anlatıyla hikâyeye derinlik katar. Gözlem gücünü görürüz. Ayrıntıyı kullanmak noktasında çok başarılıdır. Küçük ayrıntılardan büyük öyküler çıkarır.

Edebiyat sadece içinde yaşadığımız toplumla sınırlı değildir. Bir okur için geniş bir yelpazeye sahiptir dünya edebiyatı. Çehov, Poe, Dostoyevski, Tolstoy, Mansfield, Hemingway, Kafka, Marquez, Borges, Cortazar, Fuentes,

Raymond Carver, John Cheever, Flannery O'Connor, Kenzaburo Oe, Yukio Mişima, Sadık Hidayet, Mustafa Mestur... Dilin tadına varmak, yaratılan atmosferi hissetmek, keşfedilmemiş konuları görmek için kendi kara sularımızdan dünya edebiyatına açılmamız gerek.

Hemingway Amerikan edebiyatının büyük ustalarından biridir. Özellikle atmosfer yaratmadaki başarısı öykülerini vazgeçilmez yapar. Atmosfer tek başına yapılabilen bir şey değil elbet; bir atmosfer başarısından söz ediyorsak bunun yanında dil, kurgu, yalınlık gibi öykünün unsurlarını da göz önüne getiriyoruz demektir. Hemingway bütün bu öğeleri çok iyi kullanmaktadır. Estetik kaygı öykülerinde hep ön plandadır. O, "resim yapar gibi öykü yazmak" ister. Görüneni anlatır ama görünenin arkasında müthiş bir hikâyeye saklıdır. "Beyaz Fillere Benzeyen Tepeler" öyküsü buna en iyi örnektir. Bir tren istasyonunda kadın ve erkek konuşurlar. Hava sıcaktır. İlk başta alakasız şeylerden konuşuyor gibidirler. Fakat konuşma ilerledikçe hikâyeye belirmeye başlar. Kız hamiledir ve kürtaaj konusunda karar verememektedirler. Daha doğrusu kadın bebeği istemekte, fakat erkek babalığa hazır olmadığını öne sürerek kadını kürtaaja ikna etmeye çalışır. Hatta zorlar. Konuşmalar önemsiz gibi görünse de aslında derinde yatan bir tartışmaya ışık tutmaktadır. Hikaye ipuçlarıyla anlaşılır hale gelir. Hemingway konuşmalarla müthiş bir atmosfer yaratır. Anlatımı çarpıcıdır.

Söz etmek istediğim bir başka öykücü Raymond Carver. Öyküleriyle bundan beş yıl önce tanıştığım bir yazar. İlk tanışmamızdan bu yana da anlatımıyla beni büyüleyen yazarlardan biridir. Carver'ı neden bu kadar çok önemseydiğimi kendi kendime sorduğum çok oldu. Hatta kendisine Carver okumasını tavsiye ettiğim bir arkadaşım da, "Ya bunun nesini beğeniyorsun?" diyerek aynı soruyu sormuştu. Oysa Carver'ın dümdüz ve yavan görünen öykülerinin ardında derin bir yapı vardır. Her şey çok doğal veya sıradan görünür. İlk başta hiçbir yazınsal değeri yokmuş gibidir, fakat öykü ilerledikçe içinde bir sızı bırakmaya başlar. Buruk bir acı öykünün sonunda kendini ortaya çıkarır. Carver hiç anlatılmayacak olanın bile öyküsünü anlatabilir. Ayrıntı seçimi öyküyü diri tutar. Söyledikleri kadar söylemediklerinde de büyük anlam yatar. Akşam yemeğine davet edilen bir karı kocanın konuşmalarında ilişkiler bütününü ortaya koyabilir. Olağanüstü bir şey yoktur öykülerde, ama okuduğum her öykü sanki olağanüstü gibi gelir bana. Bunu nasıl anlatmış, demekten kendimi alamam. Carver anlatma ustasıdır. Yalın ve yoğun anlatımı dil ile birleştiren ortaya unutulmayacak öyküler çıkarır.

Flannery O'Connor farklı bir öykücüdür; insanın mayasındaki kötülükleri yazar. Zehir gibidir öyküleri, soğuk ve yakıcıdır. Karakterleri sevilesi kişi-

ler değildir. İnsan doğasının ürkütücü yanlarını soğukkanlı, sade ve katmanlı bir anlatımla ele alır. Okuru adeta yerine mıhlar. Korku filmi izler gibi hep ne olacak duygusuyla bekleriz. İnsanın gözünü kırpmadan bir başkasına nasıl zarar verebildiğini büyük bir ustalıkla yakalar. Karakterlerinde ahlakın kırıntıları dahi yoktur. Sinir bozucu tiplerdir. Klişe kötüler de değildir bu kişiler. İyi bir zekânın ürünüdür. Şaşırtıcı bir anlatımı vardır. Öykü konuları kadar başlıkları da ilginçtir. Bu başlıklar bile öyküleri okutur. ‘İyi İnsan Bulmak Zor’ adlı öykü de bunlardan biridir. Öyküde büyükanne, oğlu, gelini ve üç torunu ile yolculuk ederken karşılarına çıkan üç kaçak tarafından katledilişini anlatır. Büyükanne süreç boyunca katillere içlerindeki asaleti ve iyiliği hatırlatmaya çalışır, onları imana çağırır. Fakat kadının niyeti biraz daha fazla yaşama isteğidir. Sonuçta katiller onu da vurarak bütün aileyi öldürürler. Öykünün vurucu cümlesi bana göre şudur: “Aslında iyi bir kadın olabilirdi”. Her halleriyle kötü olan birilerinin ağzından “iyi” kelimesinin çıkması insanın tüylerini diken diken eder.

Mustafa Mestur Çağdaş İran edebiyatının önemli yazarlarından biridir. “Öykücü olmak, huzursuz olmaya denktir.” diyen Mestur, metafiziksel konuları güncelin içinde ustaca anlatmayı başarmış bir yazardır. Daha çok aşk ve kadın üzerinden varlıkla ilgili meseleleri ele almıştır. Konuya farklı yaklaşımı aşkı sıradanlaşmaktan korur. Aşkлар büyüktür ama kavuşma yoktur. Ortada hep bir engel vardır; aşk kederle birlikte anılır. Yalın ve içten anlatımı okuru sarar. Karakterleri sahicidir. Özellikle Müslüman bakış açısıyla yazılabilecek öykülerin güzel örneklerini vermiştir. Aynı konular etrafında yazmasına rağmen sıradanlığa düşmez. “Aşk Hakkında Birkaç Güvenilir Rivayet” ve “Kraliçe Elizabeth” öyküleri konu ve kurgu açısından değerlendirilmesi gereken öykülerdir.

Bu yazıyı yazmaya başladığımda kitaplığımın karşısına geçip bir süre düşünmüştüm. Bu kitapları beğenme nedenim neydi? Onları diğerlerinden farklı kılan özellikler nelerdi? Şunu fark ettim: İyi kitaplar için söylenebilecek sözler aynı idi. Dili iyi kullanma, müthiş bir anlatım, yarattıkları atmosfer, yalınlık/yoğunluk/sıklık... Bunu başaran eserler her dönem önemsenmiş ve okunmuştur. Fakat her kitap her insana hitap etmeyebilir. Konusu, anlatımı, üslubu sarmaz okuru. Mesela biri Cortazar’a hayran olurken, öteki onda hiçbir şey bulamayabilir. Bize yakın gelen yazarlar olduğu gibi sıkıcı gelen yazarlar da vardır. Ama bu edebi çeşitlilikte herkes kendine hitap eden yazarı okuma imkânına sahiptir.✍

MERVE KOÇAK KURT

‘BAŞUCUMDAKİLER’İN ‘HİKÂYE’Sİ...

Öyküde karar kılışımın çok uzun bir mazisi yok. Dilim öyküye evrildiyse bunda okuduğum iyi öykülerin/ kitapların etkisi elbette büyük. Bende iz bırakanları ise ancak okuyabildiklerim arasından not düşebilirim.

“Başucu kitabı” kavramım pek yoktur. Bu, öyküde de geçerli olan bir durum benim için. Şimdi anlatacağım ‘hikâye’, hayatımda -bir şekilde- yer edinmiş, yaşantıma değmiş ve içime işlemiş öykülere/ öykü kitaplarına dairdir.

İlkokula kadar uzanan bir hikâye bu: Büyüklerimin edebiyat dersi kitaplarındaki -mitolojiden alınma- eserleri okudukça mitolojik eserler ayrı bir iz bıraktı belleğime. Fakat başka, bambaşka bir öykü, “*Altın Beyinli Adam*”, hayatım boyunca bana eşlik edecek bir öykü oldu. “*Eğlenceli öyküler isteyen hanıma*” yazılmış bu öyküyü kimin yazdığını unuttum, ama öykünün ismini asla...

Sonra, yıllar yıllar sonra bir kitapçada kitabın adına ve yazarına rast gelince çocukluk arkadaşımı bulmuş gibi sevinecektim: *Altın Beyinli Adam- Alphonse Daudet*... Öykünün sonunu ise hiç unutamam: “*Satıcı kadın, dükkânının arka tarafındayken, türkünç bir çığlık duymuş ve hemen koşmuş. Bir de ne görsün? Bir adam, ayakta tezgâha dayanmış, acılar içinde, alıklaşmış bir tavırla kendisine bakıyor. Bir eliyle kuğu tüylü mavi ayakkabıları yakalamış, kan içinde olan öbür eliyle de, tırnaklarının ucuna yapışmış birkaç altın zeresini uzatıp duruyor. İşte, madam, altın beyinli adamın masalı...*”

...

Okuduğumda kendime uzak ya da yakın bulduğum olanlar diye ikiye ayırıyorum öyküleri. Bu, kendimi ‘uzak’ bulduğum öykülerin değerini azaltacak bir durum değil. Genellikle iç derinliği olan, anlatım dili güçlü, soyut, s/imgesel, metaforik, felsefî, sarsıcı, şaşırtıcı, anlatıcı ağırlıklı, dile yaslanan... öyküleri okumayı tercih ediyorum.

“Aynı damardan beslenmek” mi diyorlar buna bilmiyorum ama, o ‘aynı’ damardan beslendiğimiz yazarların öykülerini daha bir başka seviyorum. Bil-

ge Karasu'dan *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı*'nı, Hüseyin Su'dan *Gülşefdeli Yemeni*'yi ve Cemal Şakar'dan *Pencere*'yi anarak devam edeyim.

Kadınlar ve Hikâye Dilleri...

Son bir yıldır ağırlıklı olarak kadınları –bilhassa öykücü kadınları- okuyorum. “Kadınlar nasıl öykülemişler/ öykülüyorlar?” sorusuna kendimce cevap bulmak için. Daha önce okuduğum bazı kitapları tekrar okuyorum.

Aklıma gelen kitapların isimlerini şöyle bir çırpıda sıralayayım: Suat Derviş'den *Kara Kitap*, Mübaccel İzmirli'den *Sabah Geçidi*, Tezer Özlü'den *Eski Bahçe Eski Sevgi*, Sevim Burak'tan *Yanık Saraylar*, Erendiz Atasü'den *Hayatın En Mutlu Anı*, Füzûzan'dan *Gül Mevsimidir* ve *Parasız Yatılı*, Halime Toros'tan *Sahurla Gelen Erkekler*, Cihan Aktaş'tan *Üç İhtilal Çocuğu*, Jale Sancak'tan *Aynadaki Yüzler*, Nalan Barbarosoğlu'ndan *Yol Işıkları*, Hasi-be Çerko'dan *Us Lekesi*, Ayşegül Çelik'ten *Kâğıt Gemiler*, Birgül Oğuz'dan *Hah*, Şenay Eroğlu Aksoy'dan *Evlerin Yüreği* ve Melike Uzun'dan *Kürar*...

Sel Yayıncılık'ın “*Kadın Öykülerinde*” serisinden bahsetmeden geçemeyeceğim. *İstanbul, Ankara, İzmir, Doğu, Avrupa*... diye devam ediyor. “*Kadın Öykülerinde İstanbul*” içlerinde en çok sevdiğim öykü seçkisi. Hazırlayan Hande Öğüt. Yirmi dokuz kadının anlattığı derin bir İstanbul mavisini saklıyor içinde. Her biri öykü(cü)nün dilimizde bıraktığı tat diğerinden farklı. Cihan Aktaş, Erendiz Atasü, Sezer Ateş Ayvaz, Nalan Barbarosoğlu, Sevinç Çokum, Nazlı Eray, Leyla Erbil, Müge İplikçi... isimlerden bazıları.

Kadın Öykülerinde Ankara'da yer alan -Lütfiye Aydın'ın yazdığı- *Menekşe Sokağı'nda Bir Akşam* ve *Kadın Öykülerinde İzmir*'deki -Birsan Ferahlı'ya ait- *Bir Deli Heves* adlı öyküleri bir ömür zihnimde taşıyabilirim.

Her Biri Diğerinden Özel Öyküler

Birçok yazar ismi geçiyor hayatımızdan, birçok öykü ismi... Öylesine dar vakitlerde yaşıyoruz ki, zamanımız genişlesin diye dua etmekten başka bir şey gelmiyor elimden. Okumak için ikinci bir ömür dileyen yazar gibiyim ben de! Aynısını diliyorum. ‘Üç gün erken kalkan bir gün kazanır’ diyorlar.

Her öykünün yaz(g)ısı başkadır diğerinden. Bir öyküyü beğenmek, sevmek, benimsemek onu okuduğumuz yer ve zamanla da ilgilidir. Haletiruhiyemiz bile etkiler beğenimizi bazen. Bir öyküyle yollarımız kesiştiyse sebebi vardır diyorum. Kimi iyi bir öykünün nasıl yazılacağını göstermek için çıkmıştır karşımıza, kimi de eksiklikleri görebilmemiz için...

Kendime yakın bulduğum bir yazar keşfettiysen, onun diğer kitaplarını da edinmeye çalışıyorum. İnsanlık hallerini başarılı bir şekilde anlatan, dili iyi kullanan, okuduğunda sana bir şeyler katan, kurgusuyla şaşırtan, zihnini genişleten, içini ferahlatan öykülere kim hayır diyebilir ki!

Çaldığım bütün kapılarda “Kim o?” sorusuna aynı yanıtı vermenin alışkanlığıyla cevaplıyorum kadını:

— Benim!

Ama biliyorum, benim ‘ben’ olarak sende karşılığım yok. Ben olarak burada işim yok. Ben olarak bir rüyadayım. Sen bilmiyorsun. Eline kahve fincanı tutuşturulup komşuya gönderilmiş bir çocuk muyum ben? Öyle davranıyorsun. Bu yüzden sesimi kalınlaştırıp ‘ben’ime vurgu yaparak BEN geldim diyorum. (İshak Kuşu’ndan)

Son dönemde okuduğum iki öykü beni derinden etkiledi: Halime Toros’un “Say Taşı Öyküleri” ve “İshak Kuşu” adlı öyküleriydi bunlar. (Daha çok öykü yazmalı Toros, diye düşündüm!) Gökçe Parlakyıldız’ın Hece Öykü’nün bir sayısında yer alan “Kuğu Fırtınası” da aklımda kalan öykülerden.

Bütün bunlara ek olarak, dinlediğim sesli öyküler arasından bende en çok iz bırakanları saymadan geçmeyeyim: *Karanfilsiz* (Adalet Ağaoğlu), *Bebek ve Çılgılık ve Kadın* (Rasim Özdenören), *Saatler* (Sabahattin Kudret Aksal), *Kavak Dölü* (Selçuk Baran), *Kapı* (İnci Aral), *Taşralı* (Füruzan), *Dönüş* (Ferit Edgü), *İncik Boncuk* (Leyla Erbil), *Kalın Mavi Ses* (Mehmet Başaran), *Üşümek* (Tahsin Yücel), *Dikkat Kırılacak Eşya* (Tomris Uyar), *Çıkılmayan* (Yusuf Atılğan), *Havva* (Vüs’at O. Bener), *Sedef Kakmalı Ev* (Sevim Burak), *Madam Butterfly Ölmeyi Reddederse* (Erendiz Atasü), *Kontes Natalya* (Nevra Bucak).

Her bir öykünün bende ki karşılığı ayrı. Eğer iz bıraktıysa bir sebebi vardır mutlaka. Kimi zaman dili büyülemiştir, kimi zaman anlatımı, kimi zaman sahiciliği, kimi zaman içtenliği, kimi zaman da bambaşka bir yönü... Benim için, ne/yi öykülediğinden çok nasıl öykülediğidir önemli olan.

Okuduğum her öykünün dilime kattığı bir şeyler var şüphesiz. Ancak iyi öyküler bir şeyler katmanın ötesine seni alıp bir yerlere ‘taşıyan’ öykülerdir. Bu tip öykülere yaşamımızda ‘yer’ açmak gerekir. Ondandır işte, okumak için vakti bereketli kılmaya yönelik çabam.

Yazarlık dediğin biraz da dildeş olmak değil midir? Ondandır işte, kelimeler parmak uçlarıma gelirken okuduğum iyi öyküleri kendime kardeş bilmem.

Artık nerede iyi bir öykü görürsem öpüp başıma koyuyorum. Keşke bir de isimlerini tek tek aklımda tutabilsem!..

ESRA DEMİRCİ

BAŞUCU ÖYKÜLERİ

Soruşturma bağlamında hepsini anmak mümkün olmasa da beni en çok etkileyen öykülerden bazılarını şu şekilde sıralamam mümkün:

Çiçek Dirilticileri – Tomris Uyar

Tomris Uyar öyküleri içinde bu öykü, benim için her zaman farklı bir yerde durmaktadır. Kahramanın bir çiçek satıcısından ziyade, çiçekleri diriltten, onlara hayat veren yanının ön plana çıkarılışı enfesti. Bu öyküyü her okuduğumda kahramanın, ilerlemiş yaşına rağmen diri kalmayı başarmış ellerini görürüm satırlarda. İri damarlı, diri eller...

Tomris Uyar öykülerinin çoğunda yaptığı şeyi burada da yapar ve kurgu boyunca ustaca bir maharetle okurunu, kocaman boşluklardan cesurca geçirmeyi başarır.

Ne evet, ne hayır – Oğuz Atay

Oğuz Atay'ın neredeyse tüm eserlerinde rastladığımız akıl oyunlarına bu öyküde fazlasıyla rastlamak mümkün. Öyküde, gazeteye gönderilmiş bir okur mektubu ele alınır. Gazetenin köşe yazarı tarafından yayımlanmaya uygun görülen mektupta, bir gencin, saplantılı bir aşkla sevdiği kıza nasıl/ neden kavuşamadığı anlatılır. Sevdiği kızın kendisine verdiği yahut veremediği cevap, öyküye adını verir: Ne evet, ne hayır. Oğuz Atay denilince akla ilk gelen yöntem olan ironiyi, bu öyküde fazlasıyla duyumsadığımı itiraf etmeliyim.

Kimin Kimsesi Kim - Nezihe Meriç

Nezihe Meriç'in "Çisenti" adlı kitabında yer alan bu öyküsünde, yazarın kendi kalemine olan seviyeli duruşu, özeleştiriyeye açık tavrı, daha öykünün başında okura yansır. "Senin öykücülüğün çok düşündürüyor beni." diye başlayan öyküde yazar, anlatının pek çok yerinde bu sevecen tavrını devam ettirir. Bununla beraber öykünün doğup büyüdüğü semt olan Beyoğlu'nda bir sokakta

gelişiyor olması, adı geçen o pasajı defalarca adımlamış olmam da beni bu öyküye yakınlaştıran sebeplerden biri olmuştur. Madam Ana ile Rüstem Baba'da başlayan, Ayşe ve Abdurrahman'da biten öyküye göğsüne uzanan bir asma ağacından yola çıkılarak varılması, bu öyküyü sevişimin başlıca sebebi sayılabilir.

Şimdi Çok Uzaklarda – Rasim Özdenören

Rasim Özdenören'in kusursuz dil işçiliğini gözler önüne serdiği öykülerinden biridir; Şimdi Çok Uzaklarda... Yazarı tarafından özenle işlenmiş cümlelerin ard arda sıralanışı ile yoğunlaşan öykü, göçtüğü büyük kentin zorlukları içerisinde kendisine bir sevinç arayan kahramanın içsel sorguları ile devam eder. Bu sorguların pek çoğunda açığa çıkan özgürlük anlatımı, ilahî gerçekliğin sınırına dayanır. Kahramanın sorgusu okura yansır, hatta çoğu yerde okuru köşeye kısıtır. Öykünün, gerçeğin neresinde durması gerektiğine dair çok şeyi Özdenören öykülerini okudukça daha iyi kanıksadığıma/ kanıksayacağıma inanıyorum.

Yavuz – Ramazan Dikmen

Ramazan Dikmen'in "Muhayyer" adlı kitabının, başucu öykü kitaplarım arasında ayrı bir yerde olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Kitapta beni en çok etkileyen öykülerden biri olan bu öyküde, sistemin acımasızca işleyen çarkları arasına sıkışıp kalmış bir gencin, yine aynı sistemin kurbanı oluşu anlatılır. Yazarın olay odaklı anlatımı ve yine olay etrafında geliştirdiği kurgusal bütünlükte, portre anlatımındaki başarısı da dikkat çeker. Bu anlatımla Yavuz, içimizden birine dönüşür. Her gün selam verdiğimiz bir komşu, çok uzaklardan çıkıp gelen eski bir dost gibi girer hayatımıza. Aynı öykü içerisinde, bir şiirin en etkileyici dizesi gibi ezberlediğim, altı çizili o cümleyi her okuduğumda, Ramazan Dikmen öykücülüğüne olan hayranlığım ikiye katlanır: *"Kafamda yeni bir öykünün ilk cümleleri ve belki her kuşluk parmaklıklarından uzun uzun halılar silkilen sonsuz bir balkon."*

Mırıldandığım Öyküler - Julio Cortázar

Julio Cortázar'ın Mırıldandığım Öyküler'i ilk etapta, yazarın, bir röportaj esnasında kendisine sorulan "öykülerinizi ne şekilde kaleme alırsınız?" sorusuna verdiği cevapları içeren bir metinmiş gibi görünüyor. Ya da bende bıraktığı ilk izlenim buydu demeliyim. Ama öykü içerisinde ilerledikçe zekice kurgulanan bu öyküyü sevmeye başladım. Okuduğum öykünün bütününde oluşturulan atmosferi sevmekle birlikte, aynı öyküde Cortázar'ın öykü anlayışına dair bir çok şeyi birlikte öğrendiğimi söylemeliyim.

İlk Acı – Franz Kafka

Kafka'nın "Hikâyeler" adlı kitabında yer alan öyküde, bir trapez sanatçısının başlarda büyük hüner isteyen ama yapıldıkça sıradan bir alışkanlık haline dönüşen mesleği ele alınmaktadır. Öykü boyunca trapez sanatçısı ile menecerin yol arkadaşlığı anlatılır. Öykünün nihayeti ise, bir sanatçının varlığını tehdit eden unsurlara dayanır. Burada dikkatimi çeken ya da bana bu öyküyü sevdiren şey, yazarın kahramanı eliyle kendisine uzanışı olmuştur. Varlığı sorgulanan trapez sanatçısı değil, yazarın kendisidir. Altı çizili satırları tekrar okuyunca, bu sorgu esnasında okura yansıyan (sanatçının olmazsa olmazı) değişken ruh hâllerini bir kez daha hatırladım. Okurken kendimden ne çok şey bulduğuma şaşırdığımı da... Ve elbette Kâmuran Şipal'in nefis çevirisini anmadan geçmemeliyim.

Soruşturmada bana ayrılan sınırları aşmamak adına aklıma gelen diğer birkaç öykünün de adlarını anarak bitirmek istiyorum:

On Biri Elli Dokuz – Haldun Taner

Bekleyen Adamın Üç Hali – Sait Faik Abasıyanık

Karanlığın Renkleri – Nalan Barbarosoğlu

Yansıma – Necip Tosun

Güzelleme - Ali Ulvi Temel

Son - Kamil Doruk

Patates Cini - Vladimir Nabokov

Bir Yüreğin Ölümü - Stefan Zweig

Kaldırım Üzerinde Aşk - Mustafa Mestûr

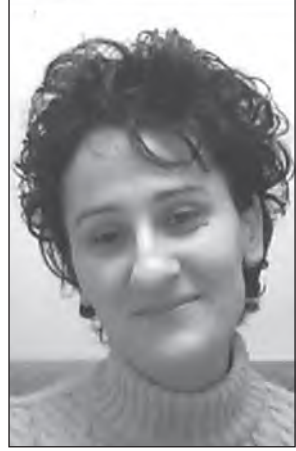
Eva, Kedisinin İçinde - Gabriel García Márquez

Abacı Hanım – Sadık Hidâyet

FUNDA ÖZSOY ERDOĞAN

BENİM KİTAPLARIM

On dokuz yaşımdan bu yana öykülerim yayımlanıyor dergilerde. Demek ki, yirmi yılımı çoktan gerilerde bırakmışım öykü yolculuğumda. Bu zorlu, iğneyle kuyular kazdığım, el yordamı ilerlediğim, bazen umutsuzluk içinde o kuyulara yuvarlandığım ilk yıllarımda bana yoldaşlık eden, ışık tutan yazarlar ve kitaplar oldu. İşte Mustafa Kutlu'nun "Bu Böyledir" kitabı onların başında gelir. Mucize gibi çıktı karşıma; üniversitede edebiyat eğitimi almaya başladığım ilk yıl, yeni tanışıp da edebiyat sohbetleri yaptığım bir arkadaşımın hediye bile etmediği, sadece göz gezdirmem için, Mustafa Kutlu'nun varlığından haberdar olayım diye verdiği o kitap. Altlarını çizerek, satır aralarına gizlenmiş, söylenmeyen sözleri duymaya çalışarak defalarca, her seferinde yeni tatlar keşfederek okumuştum o kitap-taki öyküleri.

"Bu Böyledir"i okuduktan sonra Mustafa Kutlu'nun kısa öykülerini topladığı diğer kitaplarının peşine düştüm. Hiç birinin etkisi "Bu Böyledir" kadar olmadı üzerimde. Öyle ki, üniversite yıllarımda benim mihenk taşım oldu o kitaptaki öyküler. Satır satır ezberlediğimi bilirim altını çizdiğim cümleleri; o incecik kitapta, o kısacık öykülerde, bu kadar az laf edip de duygulardaki yoğunluğu bu kadar derin verebilen yüreğe, kaleme hayret ederek, hayranlık duyarak. Taklit etmek de yazmayı öğrenmenin yollarından biridir aslında. İşte sadece içimdeki sese kulak vererek, el yordamı ilerlediğim o yıllarda "Bu Böyledir" deki öyküleri taklit ederek ulaştım ben yirmili yaşlarıma. Bugün baktığımda, Mustafa Kutlu'nun öyküleriyle bir akrabalığı olmasa da şimdi yazdığım öykülerin, bana çok erken bir dönemde gerçek öykünün ne olduğunu ve de ne olamayacağını gösterdiği için minnettarım Mustafa Kutlu'ya ve onun "Bu Böyledir" kitabına.

Artık dergilerde görünmeye, öykülerimin tek tük yayımlanmaya başladığı yıllarda tanıştığım ve beni hala terk etmeyen, başucu yazarım olmaya de-

vam eden Katherine Mansfield'den burada bahsetmeden olmaz. Onun öykülerini yıllar içinde Memet Fuat'tan Oya Dalgıç'a, Şadan Karadeniz'den Orhan Düz'e kadar farklı kişilerce yapılmış çevirilerini karşılaştırarak okumuşluğum vardır. Bir çeviride beni etkileyen şu sahneyi, acaba diğer yazar nasıl Türkçeye kazandırmış, merak ederek, hâlâ da beni etkilemeye devam ediyor mu acaba, diye kendimi yoklayarak, aynı anda, aynı öyküyü dört çeviriden birden okuduğum olmuştur. Şunu fark ettim ki, Türkçeye kim kazandırmış olursa olsun o öyküleri, Katkerine Mansfield'in o tuhaf, beni her seferinde içine çeken atmosferi hiç değişmiyor: Net, duru, katıksız bir hüznün ve o hüznün her zaman eşlik eden incecik bir umut ışığı hüzmeleri... Yıllardır hala okumaya devam ediyorsam Katherine Mansfield'i; demek ki, onun da bende emeği büyük.

Burada Haldun Taner'den bahsetmezsem haksızlık etmiş olurum. Yirmi küsur yıldır beni hiç terk etmeyen, her yaz mevsimine girerken mutlaka okuduğum ve beni kendime getiren, dünyanın aslında yaşanır bir yer olduğunu, içimizin kirinden, pasından, kibirlerden arınmanın bizi nasıl da hafifleteceğini, güzelleştireceğini hatırlatan benim iyimser yazarım! Yazar olsun veya olmasın her arkadaşşıma, özellikle yaz mevsimine girerken mutlaka öneririm onun "Küçük Harfli Mutluluklar"ını "Şişhaneye Yağmur Yağıyordu"sunu, "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü"nü, "Eczanenin Akşam Müşterileri"ni ve ironinin en iyimser halini tanıdığım, sevdiğim diğer öykülerini. Haldun Taner, keşke daha çok öykü yazsaydı dediğim benim nadide yazarlarımdan biridir.

Yine yıllar içinde yoluma çıkan, beni etkileyen başka öykü yazarlarım ve onların sanki sadece ben okuyayım diye yazıldığını düşlediğim, öyle hissettiğim öyküleri de oldu. Mesela Selim İleri'nin "Fotoğrafı Sana Gönderiyorum" kitabındaki "Şahane Bir Tuvalet "öyküsü ve aynı zamanlarda keşfettiğim, aslında çok da geç keşfettiğim sevgili Leyla Erbil'in "Gecede" kitabındaki, özellikle kitaba ismini veren "Gecede" öyküsü. Tomris Uyar, benim içim "Süt Payı" öyküsündeki merhamet demektir. Nezihe Meriç'i de unutmamalı. "Çisenti" kitabındaki öyküler favorimdir. Rasim Özdenören'in ve Oğuz Atay'ın öykü dünyası ise içimde cıvılamaya hevesli o serçe kuşunu hep ürktürmüştür. O yüzden öykülerini okumuş olsam da bu ustaların, büyüüne kapılmaktan ve iyimserliğimi yitirmekten korktuğum için hep uzak durmaya çalıştım bu iki büyük yazardan. İnci Aral'ın "Ağda zamanı", Sevinç Çokum'un "Bölüşmek", Feyza Hepçilingirler'in "Fava", Füzûzan'ın "Temizlik Kolu", Mahmut Şevket Esendal'ın "Hayat Ne Tatlı", Alice Munro'nun "Boyutlar" ve "Çocuk Oyunu" öyküleri... zaman zaman aklıma düşer ve sadece öykü kitaplarımdan düzgünce sıralandığı, o karma karışık kütüphanemden çekip alır,

pek çok satırını ezberlediğim bu öyküleri, neredeyse gözüm kapalı bulur, su içer gibi, nefes alır gibi okurum.

Kadın duyarlılığını öyküde her zaman önemserim. Zira kadın olmanın hem çok zor hem de onur verici olduğunu düşünürüm. Tanrı'nın bana bahsettiği bu kadınlığın türlü hallerini öykülerimde işlemekten de haz duyarım. Anne kadın, öğretmen kadın, aşık kadın, iyi evlat olmayı becerebilmiş ve ya becerememenin utancını yaşamış kadın, şiddet gören kadın, yaralarıyla birlikte büyüyen, hem kendini hem de başkalarını kanatan kadın, kadınlar... İşte bu yüzden bunca usta öykücü ve iyi öykü içinde dönüp dolaşıp ben yine Katherine Mansfield'e geleceğim. Yirmi küsur yıldır beni hiç terk etmeyen, en kadim dostum! "Garden Parti", "Ölü Albayın Kızları", "Bebek Evi", "Parker Ananın Hayatı", "Miss Brill", "Şarkı Dersi" ve diğerleri... Her defasında ilk kez okuyormuş gibi beni hayran bırakan, büyüüne kapıldığım sevgili yazarım, ne yazık ki 36 yaşında ölmüş. Şimdi ben onun dünya zamanındaki yaşını çoktan geçmişken ve hala ona yetişememişken, bu beni hüznlendiriyor mu? Kim bilir, benim gibi ona hayran olan, yıllar geçse de benim gibi onun öykülerini başucundan ayıramayan kaç yazar adayı, kaç yazar var ve var olmaya devam edecek! Belki bir gün, belki onun 36 yaşına kadar yapabildiğinin sadece ufacık bir kısmını, belki ben de, işte o duygu, o heves, o umut beni yazmak konusunda diri tutuyor. Öykünün o kraliçesine özenmeyi haddim saymasam da, belki ben de öykünün hizmetkârı olabilmenin hayaliyle yazmaya devam ediyorum. Yazdıkça özgürleşiyorum, kendimi kendimden soyuyorum, kat kat örtülerimi sıyrarak ruhumun, yaralarımı sarmaktan ziyade kanata kanata iyileşmeyi deneyerek, her öykümden sonra biraz daha özgürleşerek, cesaretlenerek, kafa tutarak, başımı ve omuzlarımı dik tutmaya çalışarak yaşamaya devam ediyorum. Evet, belki bir gün...

MÜZEYYEN ÇELİK

YAZDIĞIMIZ DİLİN EDEBÎ BİRİKİMİNE
SAHİP ÇIKILMALI

Bu soruyu okuyunca açıkçası aklıma ilk Sabahattin Ali ve *İçimizdeki Şeytan* geldi. Hemen ardından da *Kürk Mantolu Madonna*, *Kuyucaklı Yusuf* ve öyküler. Devamında Refik Halit Karay ve *Memleket Hikâyeleri* diyebilirim ve *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Yalnızız*, *Huzur*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*, *Devlet Ana*, *Anayurt Otel*, *Aylak Adam*, *Tehlikeli Oyunlar*. Daha çok isim sayacağım lakin biraz daha geriye gitmek istiyorum. Edebiyatımızın köklü tarihini düşündüğümüzde öykü çok genç bir tür ülkemizde. İşte bu yüzden *Sergüzeşt*, *Taaşuk-u Talat ve Fitnat*, *Araba Sevdası*, *İntibah*, *Eylül*, *Zehra*,

Mai ve Siyah, *Aşk-ı Memnu*, *Acımak*, *Yeşil Gece* gibi eserleri anmasam olmaz. Çünkü edebiyatımız belli bir noktaya ulaştı ise bu eserleri kaleme alanların bundaki rolünü gözden kaçırmamak lazım. Edebiyat bir birikim işidir ve bütün bu yazarların açtığı çığır bizi daha iyi metinlere götürmüştür.

Yazarlık serüvenimde yukarıda saydığım bütün isimlerin beni çok etkilediği aşîkârdır evet o sayılanlardan bazıları teknik açıdan zayıf eserlerdi ama ben onları okuduğum sıralarda iyi teknik kötü teknik ayırdına varacak birikime sahip değildim ve hepsinden çok etkilenmişim.

Başka isimler saymaya devam etmek istiyorum. Rasim Özdenören, Hüseyin Su, Cemal Şakar, Abdullah Harmancı, Ahmet Büke, Aykut Ertuğrul, Güray Süngü, Mehmet Kahraman, İzzet Yasar, Orhan Duru, Handan Acar Yıldız, İlhami Algör, Sevim Burak gibi isimler şöyle bir geçiverdi aklımdan.

Şimdi öykülerden benim için çok vurucu olanları söyleyecek olursam Sabahattin Ali'nin *Hasanboğuldu* öyküsü, Sulhi Dölek *Vidalar*, İzzet Yasar *Camdan Mezbahalar*, Refik Halit Karay *Şeftali Bahçeleri*, Halit Ziya'nın *Ferhunde Kalfa*. Abdullah Harmancı'nın *Muhteris*'inin tamamı bende derin izler bırakan ve ilk düşünüşte aklıma gelen eserler. Peki, neden bunlar? Öncelikle insana dokunma ve ironi açısından ele alırsak tamamında bunun olduğunu gördüm.

Ferhunde Kalfa'yı üniversitede birinci sınıftayken dersimize giren hocamız Bülent Yorulmaz okumuştı ve birden zavallı Ferhunde ile empati kurmuş ve müthiş bir umutsuzluk hissetmiştim içimde. Ne zaman okusam da yine aynı duygularla dolarım. Halit Ziya'nın insan portrelerinde çok başarılı olduğunu da bu öykü vasıtasıyla söyleyebilirim. *Hasanboğuldu* aşkın gücünü ve gerçeğe efsanenin nasıl iç içe geçmiş olduğunu ve bunun nasıl güzel anlatılabildiğini gördüm.

Saydığım isimleri tek tek değerlendirsem sanırım sayfa sınırimi aşmış olurum o yüzden her birinden kısa kısa bahsetsem iyi olacak. Rasim Özdenören'de çelişkilerin en iyi tahlilini gözlemledim, Hüseyin Su bana edebiyatın efendiliğini ve bunun üsluba yansımaları gösterdi, Cemal Şakar benim için anne öykücüsüdür ve anneyi ondan daha güzel anlatan birini henüz görmedim. Belki başkaları bambaşka şeyler yazacaklar ama ben anne teması diyeceğim. Sonra onun bütün dünyanın dertleriyle dertlenen öyküsü. Ahmet Büke'de doğal öykü yeteneğini ve eğip bükmeden dosdoğru gitmeyi, Aykut Ertuğrul'da tam da içinde olduğumuz şu hayatı ve mizahı, Güray Süngü'de insanın derinliklerini ve bunun apaçık ifadesini, Mehmet Kahraman'da öykünün nasıl iyiyi ve güzeli öğütlediğini ve üslupta samimiyeti, İzzet Yasar'da fantastiğin gelip gerçeğe yaslanmasını ve bu durumun insanı ürperten yönlerini, Orhan Duru'da şaşırtıcı sonları ve bilim kurguyu, Handan Acar Yıldız'da çok çeşitli acılarla cebelleşen insan tiplerinin canlı kurgusunu, İlhami Algör'de o dağınık kurgu içinde üslupla nasıl yoğun duygular hissettirebileceğini gördüm. Sevim Burak ise benim şiir öykücüm.

Kesinlikle burada bahsettiğim kişilerden çok az bahsettiğimin farkındayım ve bahsedemediklerimden de şimdiden af diliyorum çünkü bir emeğin olduğu yerde iltifat lazım gelir. Lakin burada sayfalarımız kısıtlı bizleri bağışlayın. Şimdi Adalet Ağaoğlu ve Sait Faik bana darılmış olabilir. Zira onlar da bana çok şey katmıştır. Hatta Faik Baysal *Drina Köprüsü*'nü okurken öyle demiyordun da diyebilir. Gülten Dayıoğlu hemşerim çocukken bensiz uykuya dalamazdın da diyebilir. Bu yazarlarımın her şeyi deme hakları var. Saydıklarımın ve sayamadıklarımın önünde saygıyla eğiliyorum. Edebiyatımız için her birinin katkısını da çok ama çok değerli buluyorum.

Şimdi neden hiç yabancı yazar anmamış diyebilir bazıları ki birçok öykücü arkadaşımın bu sayfaları çoğumuzun adını dahi duymadığı öykücü isimleriyle dolduracağına eminim. Evet, o bahsedeceğiniz yazarların eserleri benim kütüphanemde de mevcut ve ben birçoğunu da okudum. Zira şimdilerde herkes okuduğu kitapları çeşitli sosyal paylaşım sitelerinde paylaştığından bu alandaki genel kültürümüz epey arttı. Ben de Dostoyevski, Tolstoy, Çehov, Kafka, Platonov,

Michael Ende, Peter Handke, Stefan Zweig, Goethe, Borges, Marquez, Hemingway, Sheakespeare, Ibsen, Poe, Twain, Oscar Wilde, Coelho, Cortazar, Hesse, Orwell, Paul Auster gibi yazarlardan eserler okudum. Bunlar çok değerli, kaliteli eserlerdi bunda hemfikiriz. Lakin *Sergüzeşt*'i okumadan *İntibah* kime ait bilinmeden yazdığımız dilin edebî birikimine haiz olmadan diğerlerini göklere çıkarmak yazdığımız dile ihanettir diye düşünüyorum. Hatta destanlardan başlayıp edebiyatın tarihsel gelişimi içinde bir inceleme yapmanın kendi anadiliyle yazmak isteyen bir yazar için müthiş zenginlik oluşturacağından da eminim.✍

HECE YAYINLARI / ÖYKÜ

Handan Acar Yıldız
AĞIR BOŞLUK

EMİNE KOCABAŞ

GÖRÜNTÜ DAĞILIRKEN

*“Dünya kehribar gibidir; bütün samanları çeker;
ancak özlü buğday kehribarın çekişinden kurtulmuştur.”*

Mevlâna Celaleddin-i Rumi

Acaip bir şey oldu. Hiç olmayacak gibi süresiz beklentilere aldırış etmeden kendiliğinden beliriverdi. Tabii ki şaşkıyım. Algılayamadım önce, yılları kuşatabilecek kadar geniş bir kaç dakika, öylece kalakaldım. Bir çok sorunun zihnimde karıştığını duyar gibi... ben bu kim mi yapmış anlar mı ne yapacak mısın geldi sen... değil mi bakıyor, kaçır? Asıl feci olan, o anın bende oluştuğu gürültüydü. Gözlerinin içine batmış sakıncalı bir kafatasıydım şimdi. Kimdim, olan neydi, olan olmadan önce zihnim nelerle meşguldü, günlerden neydi, yoksa öldürüldüm mü? Yok, sanmıyorum, beni kim niye öldürsün ki. İşte ellerim yerinde, ayaklarım, kaburgalarım da. Aynaya bakmaya korktum. Gözümün göz olarak kalmamış olabileceğine dair şüphelerim var. Ya olabildiğince büyüdü ve şu an ben kendi gözlerimin içine gömüldüm ya da bir çarpışma anıydı ve akıp gitti gözlerim. Görme bilincini yitirmiştim belki. Her neyse, olan olmuştu ve bir şeylerin yeri, geri döndürülemez şekilde değişmişti.

Masanın üzerinden gözlüklerimi -2.75 astigmat- aldım, montumu giyip dışarı attım kendimi. Koşarak indim merdivenleri. Kargalar ağaçlardaydı yine, yaşlı kadınlar hava almak için bahçeye çıkıp oturmuş, çöpün kenarında bir kaç adam işe yarar birşeyler bulmak umuduyla çöp kutularını karıştırıyor. Derin derin nefes alıp verdim bir kaç kez. Hava epeyce soğuk... Yürürken soğuğu düşündüm. Dondururken yakabilen de bir şey olması çok tuhaf geldi birden. Gözün görünürken görülüyor olması... güneş gözlüklerimi alsaydım keşke. Sağ tarafa dönüp ana caddeye çıktım. Yolu bir hamlede geçip karşı kaldırıma ulaştım. Dışarı çıkmadan önce, mutfak penceresinden sokağa baktığım noktaya, kendi pencereme diktim gözlerimi. Dışarı baktığım esnada nasıl görünüyordum acaba. Kestirmek olanaksızdı. Başımın duruşu, bakış açım, yüzümdeki ifade toplamına, şimdi yerini bir boşluğa bırakmış az önceki bana, ben olarak nasıl ulaşabilirdim.

Saat kaçtı, etrafıma bakındım, saatin kaç olduğuna dair en ufak bir fikrim yoktu. Hava oldukça bulutlu olduğundan güneşe bakarak bir tahminde bulun-

ma şansım da yoktu. Caddede yaşlı bir çift birbirlerine tutunmuş karşıdan karşıya geçmeye çalışıyor, suratı asık orta yaşlı oldukça resmi giyinimli bir kadının telefonu ile konuşarak ilerliyor, bir kaç otomobil kırmızı ışıktaki beklerken sürücüler yeşil ışığın yanmasını çabuklaştırmak istercesine trafik lambalarına bakıyorlar. Saat hakkında bir kanaat oluşturmayacak görüntüler zihnimde sıkıştıktıklarında, bir nokta, bir an, belki de daha az. Herhangi bir görüntü, bakma anına dondurulduğunda, mesela karşıdan karşıya geçmeye çalışan el ele tutuşmuş şu yaşlı çift. Derileri büzülmüş titretilen gövdeleriyle düşüverecekmiş gibi ya da yoğunluğunu yitirip uçurecek. Emeklilik günleri muhtemelen. Her anı bir son gibi düşünüyor olmalı ki ağır ağır hareket edip her ayrıntıya fazlasıyla itina gösteriyorlar. Arada bir duraksayıp çevrelerinde olup bitene bakıyorlar. Yaşama gereksinimimiz var mı ya da yaşam bize gereksinim duyuyor mu diye düşünüyor olmalı. Tam o sıra yaşlı adam kadının sırtını sıvazlıyor. Biraz daha dayan herşey geçecek mi diyor, pek anlaşılıyor. Dudak hareketleri bile belli belirsiz. Yolun tam ortasında, ufak bir molayı hak etmiş olduğunu düşünüyor adam. Elindeki poşeti yere bırakıyor. Bir kaç saniye, tekrar poşeti eline alıp hafif adımlarla karşıya geçmeye çalışıyor. Oysa şu asık suratlı kadın. Kırklı yaşlarında olmalı. Hücreleri öyle yoğun ki kimi yerlerde yığılmalar olarak görünüyor. Suratı asık görünümü de bundan olmalı. Yığılmış bir yoğunlaşma ağzına kadar yaşam dolusu. Telefon yardımıyla boşaltmaya çalışıyor. Ne hakkında konuşuyor. Bir iş görüşmesi olabilir pekâlâ, evin tesisat sorunları için bir elektrikçi ya da su tesisatçısı da olabilir karşısındaki, belki de sorun çıkaran çocukların velisi olarak bir öğretmenle konuşuyordur. Yaşlı ve istekleri bitip tükenmez anne babasıyla da bir görüşme olabilir. Durmadan tekrarlanan, hayatından çıkması olası olmayan bir sıkıntı olmalı. Yüzünde herhangi bir şaşırma ya da ilk kez karşılaşılıyor olmanın verdiği panik yok. Oldukça yerleşik bir surat asıklığı mevcut. Geçimsiz bir koca da olabilir belki ama bu olasılık düşük görünüyor; çünkü yüzünde hınç yok, öfke yok. Daha çok durgun bir sıkıntı yığılmasını andırıyor bu yüz. Hiç dağılmayacakmış gibi. Gözlerime doğru kapanan bu görüntüler zihnimi aşağılara doğru bastırıyor, düşüncemin maddesine dokunuyorum sanki. Yanlışlıklara, çelişkilere, yarımliklara- ki hiç bir dokunuş yarımliklar kadar acıtmıyormuş- sebeplere, sorulara, cevaplara. Sanki camdan yapılma bir asansörle kendi zemini doğru ilerliyorum. Görüntülere çarparak, ya dağılırsam.

Her üşüşmeden bir sıyrılma açığı nasıl olsa bulunuyor. Buldum, merdiven binanın sağ tarafındaymış. Biri etine dolgun sarılı beyazlı biri sıksa ve siyah

iki kedi mırnavlarla dikilmişlerdi yoluma. Biri üçüncü basamağın sağ tarafında, diğeri daha kendinden emin ve emirler yağdıran bir baş kedi olmalıydı ki, beşinci basamakta sereserpe yayılmış kendinden başkasını umursamaz bir edayla yarı uyur yarı uyanık bir bakış fırlattı. Oldum olası ürperirim kedilerden. Yoo, bir korku denemez buna ya da onları sevmediğim gibi bir izlenim hiç gerçekçi olmaz. Onların düşüncelerin diplerine kadar ulaştığını düşündüğüm bakışları, etrafımda değerek, sürtünerek dolanışları, masaların altından ayağıma tırmanışları, sonra birden kucağıma yığıldıkları tüylü maddeleri, tedirgin edici. Sanıyorum kediler, sıvı ve oldukça akışkan varlıklar. Akışları öylesine hızlı olmalı ki hızı kısmen daha düşük parçalar-o akış rutininde tortulaşan durgunluk kısımları- varlık hızlarının gerisine düşerek bir birine ulanıyor, trafiğin yoğunlaşması esnasında yolda araçları bir çizgiymiş, bir ışık hattıymış gibi görmemize benzer bir algı alışkanlığıyla, bir kedi biçimi beliriveriyor. Hem olmadık bir anda alıştığımız kedi biçiminden herhangi bir parçanın kopup bir yerimize yapışıvermeyeceğine nasıl kanaat getirebiliriz. Olası bir çözülme anında; ki tam anlamıyla felaket olurdu bu, akış hızına yetişemediğimiz bu sıvı tarruzuna karşı koyabilir miyiz? Ne mümkün. Derimizden içeri en derinliklerimize sızarak kanımızın orantısını bozabilecek bu sıvı hücumu, kalbimize, o biricik kara kutuya ulaştığında, kaza kırım raporu ele geçirildiğinde dünyamızı nasıl bir tehlike beklediğini; ...aman Tanrım, keşke, kahretsin, O'nun ruhunda bir yerde, nerde o nerde diye inleyen bir zehir içirildiğinde, adını bir kez söyleyebilseydim, bir kez görebilseydim derken düşünceye bile ulaşan bu bozgun. Kedi bozgunu! Sırf bu sıvı bulaşması yüzünden sırtışıklaşan düşünce, tekmelense, fırlatılsa bile geri dönmekten gocunmayan bir arsızlık olarak etimize işlediğinde, belli belirsiz kedileşme başladığında, dört ayak üzerine doğrulamayacağımıza göre, içeriğimizin biçimimizce doğrulanmaması yüzünden nasıl acılarla cırmıklaşacağız. Sırlıklam ter içinde kaldığımı farkettim. Basamaklarda istifini hiç bozmayan iki kediye, üçüncü basamaktaki- Olric olmalıydı adı- efendisine tüm bilgeliğini köle edebilecek denli siper olan- ki efendisine göre daha seyrek bir biçimde ve dağılma ihtimali görece fazla olan zenci kedi- Olric olmalıydı. Olric derken sesim yükselmiş olmalı ki kedi miyavlamalarıyla mırıl mırıl indi basamakları, bana doğru yürüdü. Aramızda bir ya da iki adım kalmış olmalıydı. Kalbim gövdemi parçalayıp çıkacak gibi gümbür gümbür çarpıyordu. Niye korkuyorsam. Nasıl olsa Olric; beynimdeki en ufak titreşimi anında yakalıyor, bir kelime ya da sese dönüşmeden evvel ne düşündüğümü biliyordu. Ben düşünmeye başladığım anda o anlamaya başlıyordu. Hiç konuşmama gerek kalmadan. Olric, şimdi, burada ne işin var? İşimiz

daima şimdi ve buradadır, efendimiz. Aklımın içinde yürüyorsun Olric, dikkat et kırılmasın nöronlarımın dokuları? Korkmayın ben bir bağlacım, efendimiz?

Hiç onu zenci olarak hayal etmemiştim, bu düşüncemde alınmış olacak ki döndü ve koşarak arka bahçede gözden kayboldu. Beşinci basamakta hiç umursamaksızın bizi izleyen, sarılı beyazlı, etine dolgun olanı, bir baş kedi sanmakla yanıldığımı farkettim. O, daha çok dünya yansa umursamayacak, kendi istemezse bir adım atmayacak, kayıtsız bir kendine kedydi. Kedibaşı-na yaşamak, basamaklarda lakayd bir şekilde sere serpe uzanmak, ciddi işlere karışmamak biçiminde örgütlenmiş atomlarıyla olsa olsa Diyojen'di. Onun konforuna değmeden çıktım basamakları. Sovyetler döneminden kalma bu lojmanvari apartmanın içi loş, kirli ve bir hayli köhne görünüyordu. Her gün bu basamaklardan ağır adımlarla inip çıkıyordu demek.

Onu dört tekerlekli demirden yapılmış- sanırım hem yürütmesine yardımcı oluyor hem de bir pazar arabası gibi birşeyler taşımasını kolaylaştırıyordu- el arabasına tutunarak ilerlerken görürdüm hergün saat 10.00 civarı. Evde hazırladığı yemekleri özenerek yerleştirirdi arabaya, kimi günler bir tane poşet takardı arabanın ön tarafına. Belli ki o günlerde yemekleri isteyenlerin adresine bıraktıktan sonra markete uğruyor ve markete poşet için ayrıca ödeme yapmak istemiyordu. Yetmişli yaşlarındaydı muhtemelen. Bembeyaz kısa saçları, iri bir gövdesi vardı. Kilolarının fazlalığı dizlerine doğru sarkıyor, yaşamış olduğu yılların yorgunluğuyla birleşerek yürütmesini oldukça güçleştiriyordu. Sabah 7.30 civarı uyanıyor, mutfağının panjur perdesini yarıya kadar kaldırıyor- ki o saatlerde çoğunlukla Vilnius'ta hava aydınlanmamış olduğundan ışığı açık oluyor. Birlikte yaşadığı genç üniversite öğrencisi için kahvaltı hazırlıyor, genç adam, hep iştahla ve hızlı hızlı yiyor onun için hazırlanan yiyecekleri. Sonra genç adam ayrılıyor mutfaktan, belki evden de. Evin diğer bölümlerinde neler yaşanıyor, kaç oda var bilmiyorum. Bunları ancak olasılıklar olarak zaman zaman zihnimde kurmaya yelteniyorum. Ama diğer odalar, benim açımdan risk alanı. Hiç bir şey tahmin ettiğim şekliyle yaşanmıyor olabilir. Ben onun hayatının yalnızca mutfakta geçen bölümünü görebiliyorum ki bu da çoğu zaman uyanık bulunduğu tüm saatleri kapsıyor. Yetmişli yaşlarında, muhtemelen emekli bir kadın. 7.30 -00.00 yahut 01.00 arası mutfakta yemekler hazırlıyor, arada bir tadına bakıyor yemeğin, yemek pişerken yerleri siliyor, fayansları, tezgahı, ya birşeyler doğruyor ya ocaktaki yemeği karıştırıyor, biriken bulaşıkları yıkıyor. Her gün saat 10.00 civarı hazırladığı yemekleri sipariş edildikleri adreslere götürüyor. Çoğunlukla saat 13.00 civarı mutfağa geri dönüyor. Genç adam için öğle yemeği vakti. Yemeği genellikle birlikte yiyorlar, hatta çoğu za-

man belli belirsiz ben de katılıyorum onlara. Genç adam oldukça hızlı, mutfakta yaşananlardan habersiz bir çırpıda tüketiyor tabağındakileri. Bazen ikinci kez yemek alıyor tabağına. Çabasının boşa gitmediği duygusuyla, hazırladığı yemeklerin beğenilmesinin verdiği dinginlikle izliyor genç adamı. Böyle anlarda üçümüzün ortasında bu dikdörtgen masayı hayatın en diri, en mutlu masası sanıyorum. Hayattan hiç bıkmadan yaş almış bu kadının Türkçe bir adı olsaydı, Huzur olurdu sanırım. Dışardan bakınca tekdüze ve bıktırıcı bir tekrarin içinde, hayatın sonlarına bir kaç adım kalmış olabilirken köşesine çekilen bir uzun dinlenici olmaksızın, hiç birşey eskimemişcesine mutfakta didinip duruşu, muhtemelen emeklilik geliriyle geçinemiyor olmasından dolayı ev-yemekleri hazırlayarak maddi sıkıntıya karşı duruşu ve tüm bunlar gerçekleşiyorken yüzünde bezmiş, kırılmış, bunalmış bir ifadenin hiç belirmiyor oluşu, hayatın hızı arasına sıkışmış bir mucizeydi bana kalırsa. O uyandığı zaman, panjur perdelerini yarısına kadar açıp sarı ışığını evlerimizi ayıran caddeye bıraktığında, yeni bir günün başlıyor olmasını birlikte kutluyorduk. Ben de mutfaka girip bir şeyler hazırlıyor, evin temizliğiyle ilgileniyor, kitabımı okuyor hatta bazı günler şiir bile yazıyordum. Mutfaklarımız arasında *St. Matthew's Passion* salınıp duruyor, o bana “olduğun yerde, yapabildiğin en iyi şey “ diyordu. Ben ona durmadan “Huzur olmalıydı adın” diyordum. Yağmurun şiddetli yağdığı günler, sis olduğunda ya da kar yağdığında görüntü bulanıklaşıyor onu görmenin netliği kayboluyordu. Böyle zamanlarda göremediğim odalardan birinde koltuğuna oturmuş, bir yandan çayını yudumlarken burnunun üzerine düşmüş gözlükle riyle “Lietuvos Žinios (Litvanya’nın Haberi)” gazetesini okuduğunu hayal ediyor, onu görebilecekken doğal bir engele takılmış olmanın verdiği huzursuzluğu böylelikle bastırabiliyordum. Çoğu zaman mutfak penceresinin gerisine sapanıp- belki de saklanıp demeliyim- onun hayatına bakan ben, o hayat tarafından sindirildiğimi, onun hayatına eklemlediğimi hissediyordum. Pişirdiği yemeklerden havaya yükselen bir buhar gibi. Böyle günler, ona hiç bakmama- ya,- hiç başaramadım ama- onun varlığını unutmaya çalışır, perdeleri açmaz, kendimi alışveriş sitelerinde gezinerek, kitap okuyarak, hiç bir şeye benzemeyen ancak yazdığım an bana müthiş bir buluş gibi görünen şiirler yazarak oyalamaya çalışırdım. Zinciri atmış bir bisiklet gibi yokuş aşağı... Onunla tanışmayı düşünmedim hiç. Onu gördüğümü görmesini istemedim. Onun kendi düzeyine bir anlık da olsa başkası olarak dahil olmak, onda belki farkında olmadığı huzurlu sıradanlığı bir an için aksatacak olmak, bunu yapamazdım. Onun huzuruna dokunamazdım. Başkası olarak bir başkasında oluşturduğumuz delikler ondaki yaşamsal dolaşımı bozabilirdi pekâlâ, onu yaralayabilirdim. Hiç olsun

istemedim. Ama bu sabah, bir anda göz göze geldik. Bir anda oldu, hiç beklemediğim bir anda. Savunmasızca, gözleri gözlerime değdiği anda suçüstü yakalanmış bir katil gibi, aman Allah'ım. Aramızdaki camlar, perdeler, cadde, insanlar çekilivermiş karşı karşıya iki çift göz olarak kalmıştık. Pek hatırlamıyorum neler olduğunu. Nasıldım, ne yapıyordum, bundan sonra ne yapabilirdim. Görülmüş olmanın parçaladığı suçlu atomlarım büyüdükçe tüm görüntüyü kaplayan gözlerim tarafından yutuluyordu. Belki de onun gözleri. Kendimi tabakta dokundukça titreyen jölemsi bir et, daha doğrusu bir parça ciğer gibi hissettim. Gördüğümü görmemeliydi. Bir anda oldu. Benim kadar sarsılmış olmamalıydı ki önce gülümsedi, sonra el işaretleriyle çağırdı beni. Hiç böyle olsun istemedim. Ne diyebilirim ki ona. Niye izledin derse, günlerdir görüyorum gördüğünü derse... Hangi dairede oturuyor acaba? İkinci kat olmalı, 21 mi 22 ya da 23... hangisi? Çalmasam mı kapıyı, dönsem. Ya tekrar karşılaşırsak, ona bir daha bakabileceğimi sanmıyorum nasıl olsa. Ama bunu yapamam. Geçirdiğimiz onca zamana, onca yaşanmışlığa kıyıp olay yerinden hiçbir şey olmamışçasına soğukkanlılıkla uzaklaşan bir katil gibi davranmam. Herşeyin bir yanlışlık olduğunu, tam anlamıyla bir kaza olduğunu kelimelerle ifade edemesem de tavrımla göstermeliyim ona. Sana bunu yapmak istemezdim demeliyim. Ama hangi kapı? Baştaki olamaz, benim pencereme karşılık gelen 22 numara olmalı. Cesaretimi toplayıp zile bastım. Beni niye çağırdı acaba? İçerde hiç ses yok. Zile tekrar bastım. İçerde kimse yok. 23 numaralı kapıda belirdi birden. Gülümsüyor, “labas rytas (günaydın) dedi, Aš esu Gintare (ben Gintare) İsminin anlamı; kehribar demekmiş. Saf huzur olmasa da huzur ve şifa verdiği inanan fosilleşmiş ağaç reçinelerinden oluşan bir taş. Bir efsaneye göre dileğine ulaşamayan denizkızının döktüğü gözyaşlarının zamanla taşlaşmış hâli. Bir çeşit sabır taşı yani. Ayaküstü biraz konuştuk. Sonra elindeki tabağı bana uzattı “Cepelinai su grybų idaru” dedi. Litvan mutfağının en önemli yemeklerinden biri cepelinai; bir çeşit içli köfte. Bulgur yerine patatesin içine et, mantar ya da lor peyniri doldurularak yapılıyor. Zahmetli bir yemek. Biliyorum ki; bu onun kendi şimdisinde yapabildiği en değerli şey. Biraz mahçup, ama minnetle aldım tabağı. Et yemiyor olabileceğimi düşünerek mantarlı yapmış.” Sizi görüyorum epeydir burada yaşıyorsunuz, hep mutfak penceresinde neyi beklediğinizi merak ederim, dedi. Niye bekliyorsunuz?” Ne diyeceğimi bilemedim, dilin kör noktalarına sığmıp kaybolmak istedim. Dilinizi tam olarak anlayamıyorum...bilmiyorum... ne denir ki... Vedalaşıp uzaklaşmalıydım. Tam ayrılırken, aaa nasıl unuttum, dedi. Gülümseyerek baktı, “selamün aleyküm” dedi. Selamün Aleyküm.

dağıldıysam...bilmiyorum... nasıl unuttum

ZEYNEP DELAV

DAM

— Ablaaa koş!. Sezen, Aygöl'ü parçalayacak şimdi.

Nevin abla fazla kilosuna rağmen uçarak gitti yataktanenin ta öbür uçtaki kapısına. Odalar iki kişilikti, birlikte kalıyorlardı. Aygöl, Sezen'den sonra gelmişti odaya. Yatağını hazırlarken bavulunu Sezen'in yatağının üstüne koymuş, vay efendim ateş sana kim üfledi! Sezen “orası benim yatağım ulan” diyerek ciyak ciyak bağırıyor, tokatlar indiriyordu Aygöl'ün yüzüne.

Nevin Abla hemen araya girdi, Sezen'in kolundan çekip, “ne istiyorsun be, daha yeni geldi ne bilsin hangisi kimin yatağı! Hem ne bu “benim yatağım” tantanası, mahpus damının yatağı senin olsa ne olmasa ne” diyerek Sezen'i uzaklaştırdı.

Aygöl hiç sesini çıkarmadan ağlıyordu. Sol elmacık kemiği kıpkırmızı olmuştu, ‘yarına kesin morarır’ diye iç geçirdi Nevin Abla.

Nevin Abla, Aygöl'ün saçlarını geriye iterek yüzüne bakmaya çalıştıysa da Aygöl izin vermedi, yatağına uzanıp ağlamaya, yüzünü duvara dönüp hıçkırmaya başladı.

Nevin Abla, herkesi dışarı çıkarıp kendisi kaldı Aygöl'ün yanında. Aygöl, kocasından her gün dayak yermiş sebepli sebepsiz ama her Allah'ın günü. Bir gün de tutup can havliyle piknik tüpünü kocasının kafasına indirmiş. Her gün dayak yiyen Aygöl'e senelerce hiç bir şey olmamış ama sadece bir kere kafasına tüp inen herif anında ölmüş işte.

Burada en çok yatak kavgası olur. Yataktaneye ilk kim gelirse oda sanki onun olur, diğer yatak kime verilirse verilsin ilk gelen tarafından sürekli piç muamelesi görür.

Diğer koşulları bilmem ama koca katili çok var, ha bir tek Nevin Abla var o gasptan burada. Biz ona Mrs. Robin Hood diyoruz. Kamyonu marketin önüne dayayıp yiyecek adına ne bulduysa doldurup arka sokaktaki evlere dağıtıldığı nerde görülmüş. Tam üç kere bunu yapmış, çok çıkacağına ümidi yok ama çok iyi birisi, kimseye bir şey demese de herkes ona danışır bir işe kalkışmadan önce.

Yüzündeki kütle gibi acı ifade “ben her kahrı bilirim” diyor adeta, her cümlelerin sonuna “ulan” demek ona yakıştığı kadar kimseye yakışmıyor. Ben

geldiğimde de Nevin abla bana kucak açmıştı, sağolsun. Anlıyor acil kanamalı olanı sanki, sonra sargı bezi gibi gece nöbetlerinde başımı beklemeler. Kabuk bağladıkça azar azar elini çekiyor kişiden. O da haklı kaç parça olsun.

İki gelini var Nevin Abla'nın. Üç erkek torunu ama çok az gelirler görme-ye. Oğlunun biri, muhtarmış diğerinin de bakkal dükkanı varmış. Söylenen o ki, bir kere de oğlunun dükkanını soymuş ne var ne yok, ondan sonra küsmüşler, küsüş o küsüş. Bir keresinde oğlu, Nevin Abla'ya "babam öleceğine keşke sen öleydin, bütün eşe dosta rezil ettin bizi" demiş. Nevin Abla'nın bütün bunları hiç umursamadığı, anlatırken araya sıkıştırdığı "yetimin de hakkı var o mal mülkte", "ye ye nereye kadar" sözlerinden hemen anlaşılıyor. "Babam ölene sen öleydin diyor bana, kocam olaydın bana bunları yapabilir miydiniz hiç, meğer sizi lime lime edip sokak itlerine yem etmez miydi" derken öfkesinden çok üzüntünün olduğu göğsünün iniş kalkışından belli olurdu.

Koğuştaki sık sık kavgalar olur, buzdolabına konulan peynirin çalınmasından tut, saçındaki toka benim'e varana kadar ne ararsan var, bir de poşet kavgası var, şurada kendini parçalasan poşet bulamazsın arkadaş! Neymiş yasakmış, niye? Poşetle intihar girişiminde bulunuruz. Yuh be yuh!! Sanki külodumuzun lastiğini çıkarıp yapamıyoruz onu, poşete gerek yok ama can tatlı.

Bütün özlemlerin canına tak ettiğinden midir bilmem bu kadar kavganın sebebi, herkes bulaşmaya yer arar halde. Bazen durduk yere, öylesine içi yanarak evini özler ki insan burada, hani nefes verirsin alacağını düşünmeden ölecek gibi olursun ya işte öyle özlersin, nefes gibi. Herhangi çiçekli halıya ayak basmayı, bin nazla yediğin pazı kavurmasının kokusunu burnunun direğini sıızlatana kadar içine çekmeyi, burada yürümeyi değil topukların bacaklarına değerek alabildiğine koşmak istersin!

Oysa hapisten yeni çıkan yürümeyi bilmez, şaşkındır. Küflü bir alışkanlıktır artık ritimli yürüyememek. Küfü temizleyeceğim diye çabalarken etlerin de küflerle birlikte yere dökülür, bilmezsiniz.

Bunu hapisten çıkamayan tecrübe edemez, içerde biri anlatsa, deli muamelesi görür. Anca tahliye olup arkadaş ziyaretine gelenlerden öğrenebilirsin bu bilgiyi. Etlerin yerlere dökülse de karbonmonoksiti gökyüzüne bakarken çekeyim içime dersin.

Bütün bunların avuntusu olarak kimi fanusun içinde balık alır kimi mekşe. Bahçeden toplanan cılız papatyalar bile iki saatte solar, güneş sever, ışık sever hepsi fasa fiso, duvarların o ezici soğuğu onlara hava aldırılmaz. Kustuğu yerde uyuyan adamlarız biz, çiçek ne halt etsin.

Müzik dinlemek az da olsa nefes aldırıyor, hele arabesk dinlemek hiç batmıyor burada, sanki seni susturmuşlar ve onlar diyor senin diyeceğini. Kimisi

geride kalan çocuğuna ağlıyor kimisi en başta sürekli ziyarete gelip sonradan unutan kocasına, kimi anası babası tarafından suçlanarak terk edilmesine, kimisi de belki hepsi sadece bahtına.

Kimi de artık hiç ağlamıyor kendini başka tenlere vuruyor arsızca umarsızca. Yalnızlıktan yanağını kollarına koyup, okşayanı gördüm ama en çok ‘lez’ diyorlar ya hani, sevice kadınlar, kimi kadın gibi kimi güya erkek gibi sevice kadınlar, gözümle görünce şaşırdım, hep filmlerde ya da kitaplarda olur zannedirdim, oysa o kadar normal görünüyorlardı ki, hatta ilk geldiğimde saçını başını güzel yapana “ne o kız, lezlerin koğuşuna mı gidecen” diyerek alay ederlerdi, sonradan fark ettim ne demek istediklerini.

İşlediğin suçun öfkesi geçince, bütün o içindeki acılar kemiklerine işleyince iyiden iyiye yetimlik hissi bürüyor insanı, illa da ananın babanın ölmesi değil yetimlik. Ucube bir odanın kapısının her an açılmasını beklemek gibi, her ayak sesinde, kapıya takılan buzlu camın ince ve ucuz çivilerini sallandırmasıyla, her an birinin kapı kolunu çevirip içeri gireceğini umut etmek gibi bir şey!

Hep çıkacağın günün hayalini kuruyorsun burada. Siyah- beyaz bir fotoğraf karesinde, sadece mimiklerinden tanındığın ilk günlere dönmek istiyorsun. Birileri sana “hiç değişmemişsin” desin, seni sevmek de, gülümsediğinde yanağında oluşan gamzeden tanıyanın hakkı olsun istiyorsun.

Burası hayat denilen yerin topal ayaklarından en çok aksayan yeri! Hem sancılı hem de fazla eksik burası. Gelen, gelmeyen, dua eden, beddua eden, unutan, kanatan, seven, nefret eden ne varsa adı her kimse abur cubur edip anında ağzına attığın demir leblebiye benzer burada her şey! Yer yer kan tadı vere vere, ne çiğneyebilirsin ne yutabilirsin.

Aygül, Sezen’in elinden çok çekti, sürekli eziyet etti durdu. Sezen, üvey baba elinde büyümüş. İlkokulu bitirince, üvey babası terzinin yanına vermiş, her gün kadının evine iş öğrenmeye gidiyormuş. Terzi de, Sezen’e terzilik öğretene evinin işini yaptırıyormuş. Akşama evde bugün ne öğrendin, hiçbir şey. Yermiş bir fasıl sopayı. Mevsim kışsa, sobanın hemen yanında duran, sobanın ateşini dürtmek için kullanılan kalın şişe, yaz olunca musluğun ağzından ışık hızıyla çekilen hortumla. Kolları, bacakları morarırmış kızın, bir kere bir hafta işe gidememiş ondan sonra da terzi kadın gelip “daha gelmesin, zaten iş öğreneceği yok onun” demiş. Başka iş yapacak buldu zaar. Böyle ömrü dayak yiyerek geçmiş. Yediği bir lokma ekmek yük gelmiş adama ki erkenden evlendirmiş Sezen’i. Kocas, babasını aratır olmuş. Tam iki kere, tekmeleyerek dayak yemekten çocuğunu düşürmüş. Bahçede dolaşırken, birisi hızla

koşsa Sezen hemen karnını tutar. Sezen, ayrılmış kocasından ama adam buna huzur vermemiş. Kızın hayatı Türk filmi gibi olunca böyle yürüyen felaket gibi dolaşıyor işte ortalıkta. Normal olsak burada işimiz ne?

Dedim ya koca katili çok diye. E Aygöl bu, kocasını bir hamlede öldürmüş sonuçta yine bir gün kavga ederlerken infaz koruma memuru Nurcan'ın belindeki silahı almasıyla Sezen'in alınına nişan alması bir oldu.

Sezen, yerde beyni lök diye dökülmüş halde yatarken, bütün koğuş sanki hiç kendileri cinayet işlememiş gibi avazları çıktığı kadar bağıırıyordu. O günü hiç unutmam.

Herkes, Sezen Aygöl'ü öldürecek dese inanırdı ama tam tersi olduğundan mıdır bilmem, yatakların üstüne çıkan mı dersin, kapıyı tekmeleyen mi dersin, Aygöl'ün herkese ateş açacağından mı korktular, bilemedim. Hapishane ayağa kalktı sanki. Gören de altın gününe gelmişler de birisi bunların üstüne ateş açmış der.

“Ölmüş eşek, nallarımı kim alır diye korkar mı hiç!” dedi Aygöl son olarak. Sinop cezaevine gönderdiler, daha haber alamadık. O olaydan bu yana, işlenen cinayetin konusu kim gelirse gelsin kulağa küpe oldu, kimse yatak kavgası etmedi.

Burada hiçbir şeye şaşırmayacaksın, hiç eşiğin ne içinde ne dışında duran böcek ölüsünün kıpırdadığı görülmüş mü? Yok mu? O eşik hapishanedeyse ona da şaşırmayacaksın.✍

NAGİHAN ŞAHİN

JİRO

A laturka kiremitlerle döşenmiş bu köhne Hırvat çatısının yaşı, elbette ki yüz yıldan fazla olacak.

Bir tatil memleketi olarak Hırvatistan'ı hiç düşünmemiştim. Budapeşte'yi görmeyi birkaç kez düşünmüşümdür ama Hırvatistan'ı hiç. Hele de yolculuğun önemli bir kısmının denizlerde geçeceği, karaya ancak limanlara uğramak suretiyle vasıl olunacağı tatiller bana uygun değil. Oysa şimdi buraya çıkmış, kiremitleri yosun tutmuş çatılardan denize bakıyorum. Sssss.... Issızlık. Tünemiş kuş misali durduğum bu yerden insan filan da görünmüyor. Aşağılarda bir cadde ya da yollar olduğundan emin değilim artık.

Gemiye kaçırılmamalıyım. Gerçi ikinci kaptan üstüne basa basa kuruvaziye diyor ama ben gemi diyorum. Evet, gemiyi kaçırılmamalıyım. Oysa içimde, son zamanlarda beni türlü işkencelere maruz bırakan o ses kıpırdamadan beklememi söylüyor. Bu azabı bir yıldır çekiyorum. Mantıklı olanı, doğru olanı yapma kabiliyetim çok zayıfladı. Her makulün zıddını yapmakta ustalaşıyorum. Mavi yolculuk kararım da bunun iyi bir örneği kuşkusuz. Çünkü uzay mekiği ile arasındaki bağı kopmuş astronot gibi hissedirim denizde kendimi.

Dürbünümün netlik ayarını yapmalıyım. Çıplak gözle çevreme; karşımdaki haşat binalara, ilerideki denize ve gemime bakıyorum. Beynim limana doğru koşma emri vermiş ama ayaklarım kıpırdamıyor. Çamurda debelenip duran iribaşlar gibiyim. Bazı zehirli böcekler ısırıldığında yavaşça felç olan insanlar gibiyim ya da. Hava kararıyor, fark edebiliyorum. On birde demir alınacak. O zamana değin limana gitmeyi başarabilirim belki.

— Hey, atlamak için iyi bir yer!

Çıngırak gibi bir ses. İngilizcesi Fransız aksanlı. Yine aynı tersliği yaşıyorum: Başımı sese doğru çevirmek istiyorum ama olmuyor. İlk uzay filmlerindeki tenekeden robotlar gibi hissediyorum. Atlamayı düşünmüyorum diye cevap verecekken doğru ve makul olanı yapamadığımı hatırlayıp sustum. Sesin sahibi yanıma gelip kiremitlerin üzerine oturdu. Elini iki kere kiremitlere vurarak “Otursana” dedi. Otururken ona bakabildim. Otuzlu yaşlarda, kumral

bir adam. Gerdanı ve kolları kırmızı. Yüzü yanmamış. “Ben Mihael. Mihael Jiro” deyip elini uzattı. “Barba” dedim.

— Hah ha, adının Barba olduğuna inanacağımı mı sandın?

— Adım Barba. Barbaros’tan. İtalyanca. Bilirsin belki.

— Hiç İtalyana benzemiyorsun. Ama dediğin gibi olsun. En güzeli bu aslında. Bir yaştan sonra insan adını kendi seçmeli. Kendine en uygun, hayatına, yapmak istediklerine en uygun adı seçmeli. Adı ışık gibi yol göstermeli, güç vermeli ona. Şanslıysa zaten böyle bir ad verilir doğduğunda, ama çok nadir olur bu. Anne babalar çocuklarını değil kendilerini düşünerek ad koyarlar çünkü.

— Sen filozof musun?

Kahkahayla güldü Mihael.

— Hayır, filozof değilim. Sıradan bir insanım.

— Öyle olsun.

— Sen de bana inanmıyorsun demek, deyip biraz daha güldü.

— Peki sen adını kendin mi koydun?

— Hayır, ben şanslı olan gruptanım. Burada ne işin var Barba, yani şimdi, bu çatıda, söyle hadi.

— Senin ne işin var?

— Seni görünce geldim.

İnandırıcı bir cevap. Ne diyebilirim ki. Girilmesi yasak olan köhne Hırvat evlerinden birisinin çatısında dikilen bir turistim ben. Son bir yıldır makul olmayı yapma yolunda sağlam adımlarla ilerliyorum. Burası da o yolun getirdiği bir durak mı demeliyim? Böyle zamanlarımda sohbetin hiç faydasını görmedim. Çevremdekilerden yardım umduğum her seferinde konuştum, aklımı başka şeylere vermeye çalıştım ama olması gerekeni yapmaya asla muvaffak olamadım. Yine de konuşarak vakit geçirmekte bir sakınca yok. Yeni bir insan tanımak beni mutlu ediyor. Belki de beni tek mutlu eden şey bu? Bunu şu anda keşfetmemi sağladığı için bile Mihael’le sohbet edebilirim. Öncelikle ne iş yaptığını sormalı. Bir insana bunu sorarsan, aldığın cevaptan sadece mesleğini öğrenmiş olmazsın; böylece bulmacanın önemli bir kısmı çözülür. Biriyile tanışmanın heyecanını hâlâ duyuyor olmak çok güzel.

— Bu şanslı Mihael Jiro ne iş yapar?

Kahverengi, küçük gözleriyle güldü. Kibar dudaklarının iki kenarında birer ince kırışık belirdi. “Tasarımcıyım” dedi.

— Ne tasarlıyorsun?

— Müşterilerim benden ne isterse.

— Müşterilerin senden ne ister?

— Herhangi bir şey olabilir. Bir logo, dolmakalem, ya da bir saat, ne olursa. Talep geldiği an oturup düşünmeye başlarım. Yeni bir macera başlamıştır. Bütün vücudumla bunu hissederim.

Konuştukça gözlerinin kenarlarında da iki küçük kırışık belirdi. Aslında görüldüğünden daha yaşlı olduğunu anladım. Oysa düğme gibi bu gözler, onu kıpır kıpır bir genç gibi gösteriyor, beni sürekli yüzüne bakmaya sevk ediyor.

— Ben şarkıcıydım biliyor musun? Sonra matematik okudum. Altı yıl öğretmenlik yaptım bir kolejde. Sonra tasarım bölümüne girdim. On yıldır bu işi yapıyorum. Şimdi kendime ait bir firmam var.

Bir daha gözlerine, yüzüne baktım. Kesinlikle ilk düşündüğümünden daha yaşlıydı Jiro. Saçlarında kır, ellerinde çil aramaya başladım. Hiçbir yaşlılık emaresi yok. Ayaktayken kısa bir süre görmüştüm onu, bana fazla uzun gelmemişti. Zayıftı. Bir kadın olsaydı çıtı pıtı sıfatını kullanırdım onun için. Beyaz ve düzgün dişleri var. Bazı insanların gülüşleri dişsizdir. Bu yüzden güzel değildir. Gülüp gülmediği belli bile olmaz. Mihael dişleriyle gülüyordu.

— İnan bana Barba, hayat yaşamaya değer.

— Lütfen, buraya tatil için geldim ve az sonra limana geri döneceğim.

— Atlamayacaksın yani.

— Kesinlikle böyle bir düşüncem yok.

Der demez dilimi ısırardım. Mihael diri yüzüyle bana bakıyor. Sesi yeşil bir ağaç dalı gibi. Taze ama dayanıklı. Eğilebilir ama kırılmaz. Adları bilemem ama böyle sesi olan biri hayattan her istediğini alabilir. Çabuk konuşuyor ama hiçbir harfi yutmuyor, hiçbir kelimeyi yuvarlamıyor. Kahverengi saçları düz ve kısa. Önlerde jöleyle dikleştirilmiş saçlarını. Onu genç gösteren belki de bu saçları. Hayır, onu hem genç gösteren, hem yaşını ele veren o küçük gözleri. Kısa kollu bir gömlek ve keten pantolon giymiş. Bu pahalı kıyafetler kendini hemen belli ediyor. Sol kolunda ince, ip bir bileklik var. Ayaklarında krem rengi bez ayakkabılar. Tatile çıkmış, gözleri damlarda bir tasarımcı. O herhangi basit bir şeyden harikalar çıkarabilir. Onun gözleri ve kafasıyla bakmayı öğrenmeli. Öğretebilir.

— Hayattan ne kadar çok şey istersen, karşılığı da o kadar büyük olur. Sözüme dikkat et yalnız. Karşılığı iyi ya da kötü olabilir. Ya çok kazanırsın ya da dibe vurursun. Dibe vurmayı her zaman göze aldım. Yüzde elli büyük bir risk gibi görünür ama maceranın kendisi de önemlidir. Basamağa adımını atıp atmayacağına karar verirsin ve ilerlersin.

Samimi olduğunu biliyorum. Çünkü bütün vücuduyla konuşuyor; dudakları, gözleri ve dört kırıışığı, pürüzsüz elleri, gülümsemesini şenlendiren dişleri, müzikle terbiye edilmiş sesiyle. Saatlerce oturup onu dinleyebilirmişim gibi geliyor. O da saatlerce bu konuda konuşabilir. Beni merak etmeyi bırakıp kendini anlatmaya başladı bile. Nerelisin ya da evli misin diye sorsam da bir şey değişmez, yine bunları anlatırdı...

— Öyle ki bazen ağaçları ben soldurup ben yeşertiyormuşum gibi hissediyorum. İstedğim zaman şuraya biraz kar, şuraya biraz rüzgâr. Düşünsene nasıl bir zevk! Eğer istersem bir volkan patlaması yaratabilirim şurada. Ya da turkuaz bir deniz. Ya da bir çöl fırtınası. Her şey hem benim elimde hem değildir. Bu ikircikli hal beni diri tutar. Evet, bazen çuvalladığım da olur. Müşteri beğenmez ilk fikrimi. Ya da işin tam ortasında yapamayacağımızı anlarız. Ama sorun yok. Buna baştan hazırlıklıyım. Hemen yeni bir fikir, yeni bir proje için düşünmeye başlarım. Manzarayı yeniden çizmem gerekir ama bu beni asla gocundurmaz.

O dört kırışik inceliyor, inceliyor ama yok olmuyor. Yüzümde böyle dört çizginin olduğunu hayal ediyorum. Aradığım, ihtiyacım olan her neyse, onları içine alıp gerekli enerjilere çeviren, beynime, kollarıma, ayaklarıma yollayacak çizgiler.

Onu metal ayakları olan, cam bir masanın arkasında, siyah deri koltuğa gömülmüş olarak röportaj verirken hayal ediyorum şimdi de. Üzerinde vücuduna oturan bir ceket var, parmaklarını birbirine geçirmiş, o dört çizgisiyle kameraya karşı düzgün dişleriyle konuşuyor. Sorulara içten cevaplar veriyor. Röportajın sonunda fotoğraf çekimi...

Her şeyin en iyisini hak ediyor Jiro. Çünkü farkında. En fazlasını istemenin hakkı olduğunu biliyor. İsterse -şimdi değilse bile bir sonrakinde- istediğini alacağını biliyor. Onun için hayat bir projeler bütünü. Ve bunun için çalışmaktan zevk alıyor. Bir sonraki adımı her seferinde biliyor: Devam etmek. Şimdi bu ıssız acun parçasına kafasındaki çöllerden ya da yanardağlardan birini yaratmak için gelmiştir ve damda tüneyen bir turist ilgisini çekmiştir. Belki benden de bir şeyler tasarlayacak. O her an değişen, kurulan dünyadan memnun; hem onun bir parçası olarak hem yeniden kurucularından biri olarak. Cebinde birkaç yüz frangı da kalsa, sokakları arşınlayarak her şeye yeniden başlayabilir. O bir tasarımcı. O bir adım atıcı, yürüyen bilinç, yürüyen gülüş...

Dudaklarımın kenarlarında sevimli, iş bilir kırışiklıklar olsun istiyorum. Hayır, istemiyorum. Yüzünü bir bana, bir denize dönerek konuşuyor. Kendi-

mi onun yerine koyuyorum. Ben oyum ama aynanın karşısında kendime bakıyorum bir yabancı olarak.

— Damda ne işin var Jiro?

Sözünün böyle kesilmesini beklemiyordu.

— Bunu anlayacak kadar zeki olduğunu biliyorum. Yine de dersin özeti ni geçeceğim: Hayatında her neyden memnun değilsen değiştirmeye çalışmalısın. Vazgeçmemelisin. Bu her zaman, hatta hiçbir zaman kolay olmayabilir. Ama pes etmemeli insan. Barba, daha güzel cümleler kurmak isterdim ama gerçeğin tek anlatımı bu aslında.

Hayat her şeye rağmen yaşanmalıdır demeye getiriyor. Kırk üç yıldır ben farklı bir şey yapıyorum sanki! Ya da... iflah olmaz bir narsistle karşı karşıyayım; o kıpır kıpır dört çizgisi başka bir şeyin işareti?

Eğilip gözlerinin kırışıklıklarına yakın bir yerden öptüm onu. Çok şaşırdı. Ayağa kalktım ve arkasından aşağı ittim. Oluverdi. Eğilip bakmak istedim ama yapamadım. Baksam aşağıda olmadığını görebilirdim. Dürbünümle gemime doğru baktım. Etraf daha kararmış. Pasaportum ve param yanımda.

ALİ GÜNEY

ÇİÇEK PASAJI DÖRT NUMARA ÖYKÜSÜ

Pazartesi

Yöneticiyle kavgalı olduğumuz olay mahkemeye taşınalı altı ay oldu. Bugün, ikinci duruşmadan sonra gelen, mektup beni yıllar öncesine götürdü. Sızlanmak boşuna. Hiçbir öykü bitmiyor. Hayatım yazarların metinlerini inceleyerek geçerken, kendi hayatım nasıl da kaçırılmış gözlerimden.

Salı

Yeni öyküyü bitirdim. Öykü mü tam emin değilim. Tuhaf bir şey denedim. İnceleme metni gibi bir öykü, nasıl karşılanacak acaba? İçimdeki bu düğüm nasıl çözülür yazmasam? Yazamıyorum. Neresinden başlamalı yazmaya. Yazarken aklımdaki kelimeler uçup gidiyor.

Çarşamba

Dergisinin son sayısında yayımlanan bu öykü iki üvey kardeş arasında geçen bir olayı yıllar sonra büyüğün gözünden anlatıyor. Büyük kardeşin dilinde geçmişin neden olduğu izler hissediliyor. Öyle kanlı canlı anlatılmıyor yaralar, günümüz edebiyatının popüler duruşu gibi ‘hüzünlü mağlup’ insanın içine ince bir nakış gibi işliyor.

“Çiçek Pasajı Dört Numara” da anneleri öz iki üvey kardeş var. Büyük olanın küçüğe yazdığı mektubu okuyoruz öyküde. Aldığı bir haber üzerine kardeşine, şimdiye dek anlatamadığı şeyleri yazarak, iç kanamasını tekrar başlatan öykü kişisi, yukarıda da değindiğim gibi yarasını ‘naif’ bir şekilde anlatıyor. Coşkulu bir şelale gibi değil de, yol boyunca size eşlik eden küçük bir dere misali.

“Çiçek pasajını hatırlarsın değil mi? Şehrin ortasında yemyeşil bir piknik alanı gibi konumlanmış, bozkırın ürkek gelinlerine benzeyen, çocukluğumuzun o efsanevi mekânını? Babanın senin çalışmana izin verdiği, haftalığı bol, bahşişi çok, kızları güzel çarşısını hani.”

Küçük kardeş babanın torpillisi iken, büyük hep dışarıda hep eksik. Ekmek almaya kendisinin gitmemesi değil, çikolata alındı mı verilmemesi koymuş ona. Babanın kötülüğü meselesi de bir hayli kafasını kurcalamış olacak ki şöyle demiş öykünün bir yerinde:

“Babanın kötülüğü iyi hikâyedir; ama nasıl anlatacaksın?”

Cümleler ilerledikçe asıl hikâyeyi kavramaya başlıyoruz. Öykünün başlığı da olan dört numaradaki perdecî Âdem'in kızı Perihan. Küçük kardeş çay getirip götürürken âşık olur Perihan'a. Mektup yazmayı dener dener beceremez, abisinden yardım ister, abisi hiç görmediği kıza güzel bir aşk mektubu yazar. Hikâye o ki, mektubu baba görür ve abi güzel bir dayak yer. Üç gün babanın marangozhanesinde yatar.

"Yaz günüydü oysa. Ama çok üşümüştüm. Tahtaların içinden iç kemiren tuhaf sesler geliyordu. Gözlerim kapandıkça sesler yaklaşıyor, uykuya dalamadan üzerime yığılıyor, nefesimi kesiyordu. Baban eğer dükkânı üzerime kitlemeseydi kaçıp gidecektim. Onu affetmemeye o gün karar verdim. Askeri okulu da bu yüzden tercih ettim, üniforma için değil!"

Ömer Seyfettin'in eşsiz öyküsünü hatırlatan bu öyküde anneye dair hiç sözün olmaması bence hikâyenin eksik yanı.

Öykü kişisi sonlara doğru mektubun yazılma sebebini anlatıyor kardeşine. Anlatıcı daha sert burada. Acıtmak istiyor bence okuru.

"Çiçek pasajına gittim. Eski görkemi kalmamış üzerinde. Dört numaraya baktım. Dükkân tadilatlaydı. Çay ocağına doğru yürüdüm. Kırık taburesine oturup çay söyledim. Dört numarayı sordum. Perdeciyi. Ha, Âdem baba mı? Çoktan hikâye oldu be abi, dedi. Çaycı da çırakmış burada bir vakitler. Asker dönüşü devralmış ocağı. Dört numara kaç kez el değiştirmiş. Şimdi de kebabçı olacaktı. Seni sordum, tanımadı."

Âdem babanın kızı vardı ya Perihan, bildin değil mi, o da şimdiki çaycıyla evliymiş. Üç çocukları varmış."

Dergi sayfalarında nicedir tanık olduğum bir sıradanlığı, sıradan anlatarak aşmayı deneyen (denemiş, başarmış mı başka) bu öykü ilgimi çekti. Özellikle finalde öykü kişinin vurgulamak istediği nokta, birbirini bir türlü anlamadığını söyleyen türlü türlü insan öbeklerinin, kopuk bağların, selamlaşmayan merdiven karşılaşmalarının anlatılmayan gerçek yüzü olabilir. Kim bilir? Belki de sadece anlattıklarımız güzel, yaşadıklarımız değil.

"Babanın rahatsızlığına üzüldüm, geçmiş olsun. Beni sormuş. Gelemeyeceğim. Güzel bir hikâyem olmadığı için iyilik de yapmak istemiyorum. Okudun değil mi, Çiçek pasajı dört numara hikâye olmuş, telefonunu aldıktan sonra çok düşündüm, içinde kalayı yapılmamış nice söz vardı, kalsın istedim onlar, sana sadece bu hikâyeyi anlatayım."

Cumartesi

Öykü üzerinde tekrar çalıştım. Beş sayfalık öykü fazlalıkları ata ata üç sayfaya düştü. Bence konu güzel. Yine de bir şey eksik gibi. Ama ne? Buna rağmen göndersem mi öyküyü dergiye?

Pazartesi

Yöneticiyle barıştık. Komşular girdi araya. Komşular arasında olur böyle şeyler dediler. Barıştık barışmasına ya, içim soğuk ona karşı. Ama onu düşünecek durumda değilim şimdi. Abimden aldığım mektup hâlâ zihnimi kurcalıyor. Geride sağlam bir şey kalmamış. Neye yarar onca hikâye.

Hastaneden aradılar. Babam iyi değilmiş.

Çarşamba

Öykümü kabul etmedi dergi editörü. Bu metin öykü mü dedi. Bir bilse...

Perşembe

Babamı kaybettik, abim cenazede yoktu. Mektubunu mezara gömdüm, gerçekleri babama başka türlü nasıl anlatırdım ki?

HECE YAYINLARI / ÖYKÜ

Ali Işık

BEKLEME SALONU

HECE

BETÜL OK

BİR TEPEDEN

Bir sonbahar sabahı gözlerini açtı kadın. Bakışlarının eşyalara değmesiyle tek tek tamamlanıyordu dünya sanki bir yap-boz gibi. Yarım yamalak bir ağlayışla uzandığı yerden doğruldu. Cama doğru gitti, adımları nadide vücudunu bir leylağın rüzgârda savruluşu gibi itekliyordu onu evrenin kucağına. Ürkek, mağrur ve huzuru aracasına etrafına bakındı. Pencerenin yanında yıllardır küs olduğu rutubet kokan Ney'i ve onun karşısında dedesinden kalma bir el yazması eser ilişti o an gözüne. Aslında etkisine bakılırsa gözüne değil de sanki ömrüne. Gözbebeklerinde tanrısal bir yetiyle yerleştirilmiş yeşil çam ağaçları var gibiydi. Sabahın kör vakitleri Besmeleyle yıkadığı yüzü dupduru... Sonbaharlar onu alır, götürür, savururdu.

Daha yeni gelmişti bu şehre. Daha yeni başlıyordu bu bilmece. Alışıyor gibiydi uzak diyarlardaki yaşlı teyzelerin, amcaların samimiyetine, sessizliğine ve alışıyor yavaş yavaş bu kirli dünyanın kahpelğine. Ne işim var demiyordu artık bu koskoca şehirde. Her sabah kalkıp gitmek istiyordu belki kendinin dahi bilmediği yerlere. Kerpiç evleri geçip, kesme taşlı sokakları her arşınladığında bir daha ezberleyip, tozlu topraklı yollara küfredip, mahallelinin durmadan şikayet ettiği sokak lambalarını kırıp, camlara taş fırlatıp, bisikletli çocuklardan bir tur alıp, sonra bakkaldan çikolata çalıp, üstüne bir de çocukluğundaki gibi millete (aslında hayata) çelme takıp gitmek istiyordu hayatın gittiği yere.

Bir gün bir akşamüstü, ikinci sonu aldı başını çıktı şehrin en dik tepesine. Şimdi baş başaydı kendisiyle. Birden sevdası düştü kalbinin en derininden şu ulu orta yere. Gözyaşları yine dostluk ediyordu ne dostluktu he. Kalabalıklar, curcuna, binalar, soğuk duvarlı hastaneler, mahpuslar, gülenler ağlayanlar, yalancılar, vefakarlar, vedalaşanlar. Şehrin tanıdığıymış meğer bu tepe. İnsan ince hastalığa tutulacak gibi oluyordu bir de rüzgar böyle esince. Karşıda ince minare...

Güneş terk-i diyar eylerken, bir bir geçerken yeryüzünün her karesinden pencereleri yalıyor ve utanmaz bir hırsız gibi evlere dalarak insanın içini acıtıyordu. Küçük çocuklar top peşinde koşuşturuyor, anneler yemek hazırlığı yapıyordu. Bir dede eskiliğinin değerli kıldığı adını bilmediği bir ağaçtan yapılmış,

oymalarla süslü bastonuna dayanarak Hakka yürüyordu. İmam İnce minarenden ezan okumaya hazırlanıyordu. Etrafta kuşlar cıvıldaşıyor, Allah diyorlardı. Arşı Ala Allah diyordu. Gönlünün en ince teli titriyordu. İnce minareden kurtuluş çağrısı duyuruluyordu.. Güneş mahcup ve bir o kadar da delikanlı bir tavırla eğiliyordu, gidiyordu tepenin ardı sıra. Sanki şu tepe bu kadar sırrı taşıyamıyor kendine ortak arıyordu. Genç kız yine doğruldu, hissettikleri doğrudu ve fakat bunca doğruluk bile hakikate yaklaşmak için yetmiyor onu boğuyordu. İçine bir parça nefes çekti yarısı iman yarısı gurbet karışımı olan. Şükretti, azmetti ama orayı terk etmedi edemedi. İçinden içine yol alıyordu şimdi.

Şu dedi şu karşı yer, şu dağların ardı... Şu kimsesiz çocuk, şu ortadaki kadının ne yapıyordu? Sanki burada insan bir öteki oluyordu. Her şeyi görüyor hissine kapılıyor ama hiçbir şeyi göremiyordu. Tıpkı kendi ziyasında kaybolan bir ışık zümresi, demeti gibi. İnsanlar çoğaldıkça çoğalıyor, gönül evine doldukça-kalabalıklaştıkça onu yoruyordu. Evet insanlar yoruyordu. Yalnızlık ah yalnızlık... Şikayet edilen, istenmeyen, durmadan dışlanan, her şeyin suçlusu yalnızlık. Ayrılık ah ayrılık bir olanlara hiç tesir eder mi bu hastalık? Gönlünde imkansız bir sevda barındırıyordu genç kız elinde her akşam kalem kağıt. Kaç şiir okumuştı bilmiyordu. Kaç romanın kahramanı olmuştu, kaç tane öyküde hüznülenip kaç hüzzam makamında ağlamıştı bil(e)miyordu. Yastığına başını koyduğu kaç dertsiz gece vardı, kaç sitemsiz iş vardı yapmadığı, kaç göz vardı öylece bakıp kaldığı...

Hafif bir yağmur çiseledi sonra ardından ikinci güneşinin gidişine hüznlendi rüzgar ağladı. Yazık... Ensesinde ferahlığını hissetti hiç çekmedi yabancılık. Gitmek vakti şimdi huzura. Huzura çıkılacaksa hep güzel ayrılık. Yaradanın huzuruna, sevgilinin huzuruna, yaratılanın huzuruna. Her ayrılık bir sevda aslında. Elveda değil son sözümüz Allahaismarladık...✍

HATİCE EBRAR AKBULUT

İNSAN-AĞAÇ

Yapayalnızdı.

Yalnızlığı kocaman kalabalıklar taşıyordu.

Yalnızlığı bizim bildiğimiz, hor baktığımız, acıdığımız bir yalnızlık değildi. Uzaktan onun yalnızlığına hayran olan, onu tanıyan herkes ortak oluyordu. Tuhaf. Tanımadığı, yüzünü bile görmediği bir insanın yalnızlığına ortaklık etmek. Ona doğru içten içe dostluk beslemek. Böyle böyle büyüyen bir yalnızlıktı onunki. Azalan değil, artan, sessizce artan ama arttığı oranda da yankıları duyulan bir yalnızlıktı. Kitaplar birer insan gibiydi onun yalnızlığında. Yazdığı bütün satırlar, kalemleri, defterleri, masasının üzerindeki notlar, oturduğu koltuğun arkasında asılı olan tablo, örtülerin altına eskittiği fotoğraflar, ara ara bakındığı pencerenin yanından uzayıp giden yokuş... Onun yalnızlığına eşlik ederdi. Belki de bu yüzden severdi yalnızlığı. Nefesli nefessiz bir çok şeyin ona katılması, yalnızlığını sevdirdiyordu ona besbelli. Uzaktan hayranlık duyardı herkes ona. Kuracağı bir cümle, vereceği bir selam onu izleyenlerce çok değerliydi. Yaptığı herhangi bir şey, günlerce konuşulur, günlerce üzerine yazılır çizilirdi. Suskunluğu bile izlenir, suskunluğu bile konuşurdu onu izleyenlerle. Onun yalnızlığı, ilerleyen yaşına rağmen dimdik duruşu, dokusu bozulmamış ses tonu, etkisini yitirmemiş bakışları, gülümseyince bir nar kabuğunun çatlayışı gibi açılan dudakları, açılınca dudaklarının ardında gözüken narin ve alımlı dişleri, incitmeyi bile incitmek istemeyen elleri, kalemi tutunca devleşen parmakları hepimizi heyecanlandırırdı. O ise bütün bunlardan habersizdi. Kendisinin bulunduğu şehirden başka şehirlere gezintiye çıktığından, başkalarının onu konuştuğundan habersizdi. Belki de haberi vardı, farkındaydı da habersiz kalmayı tercih ediyordu. Korkuyordu belki insanların kendisini fazla idealize etmesinden, fazla efsaneleştirmesinden... Görmek istemiyordu belki de kendisine bakarak çizdiğimiz portreden, kendisine bakmamıza rağmen çizdiğimiz portreden korkuyor, ürperti duyuyordu belki de. Kendisini geri çekmesi, uzaklarda durması, soyutlaması bundandı belki de. Dedim ya o yalnızdı ve biz sadece ona bakarak varsayımlarda, çıkarımlarda bulunuyorduk.

Onun her hamlesini kendisinin oluşturduğu dünyasına bir kez olsun giren kimse, uzun bir süre kendisine gelemiyordu. Farklıydı o. Herkesten, her şeyden farklıydı. Ne öğretmenimize benziyordu, ne babamıza, ne arkadaşımıza... Garip

ki, hepimiz onu benzetmeye çalışıyorduk en yakınımıza. O benzemediği hâlde biz benzetmeye çalışıyorduk. Kim bilir, belki her birimizde, ondan bir hatıra, bir yakınlık olsun düşüncesi vardı. Onun yalnızlığına yakinen değil, uzaktan iştirak etmenin acısıyla hepimizde biraz onun dünyasına girme merakı ve heyecanı vardı. Yanına gidebilenler bahtiyardı, gidemeyenlerin bakışında. Gidemeyenler gidenlere imrenir, parmak ısırırlardı. O yanına gelebilen kimselere, okuyan ve yazan bir ağacın öyküsünü anlatırdı. Okuyabilen ve yazabilen bir Ağaç... Gök kuşağının bütün renklerini giyinen incecik sesiyle anlatırdı bu öyküyü. O anlatırken bütün renkler kozasından çıkar, dinleyenin kulaklarına girer, oradan kalplerine iner, oradan da bir atardamar gibi beyinlerine etkileyici sinyaller gönderirdi.

Bir ağaç vardı, insanların sıklıkla gelip geçtiği bir yerde dururdu. Gelip geçen herkese bakar, onların yüzlerinde taşıdığı ifadeleri incelerdi, adeta okur gibi. Caddede akıp duran trafik, anlayışsız insanların kırıncı sözleri, pili bitmiş bir alet gibi tahammülü biten insanların olmadık yerden çıkardıkları kavgalar, fakir ile zenginin birbirine sadece fizîken karıştığı mânen karışmadığı kaldırımlar, kimsenin fark etmediği yalnızca maruz kalanın farkında olabildiği tâcizler, ahlaksızlıklar... Ağaç bütün bunları okuyordu. Ağaç bunları okudukça ihtiyarlıyordu. Yeşilleri mevsimden değil ama olup bitenlerden ötürü sararıyordu. Eğiliyordu dalları bir bir. Bir şey yapamamaktan, âciz olmaktan eğiliyordu. Duâ edebiliyordu okuyabilen Ağaç. Bir yağmur yağsa tüm kederimi alsa istiyordu. Bir kar yağsa birazcık olsun tüm zerrelerim donsa diyordu. Donsa da biraz olsun acıyamasam, biraz olsun hissedemesem. Ağaç hissetmekten yorulur muydu? Yoruluyormuş demek ki... Bir rüzgâr esse, bir es miktarınca soluk alabilsem hiç olmazsa diyordu. Sadece üzerinde olup bitenlere müşahit olduğum şu cadde böyleyse, aman Allah'ım, gerisini tahayyül bile edemiyordu. Yeşil kıyafetlerini giymeyi çok seviyordu. Kalpleri sıkılmış insanları neşelendirsin için gölgesiz kalmamayı tercih ediyordu. Ama ne zaman yorulsa, küsse, darılsa; gölgesini çekiyordu yerin yüzünden. Sonra şefkati ağır basıyor, sararmaya, solmaya, kurumaya inat, gölgesini uzatıyordu. İnsan da böyle olmalı hayata karşı diyordu Ağaç. Okuyabilmeli etrafında olup bitenleri, okudukça da aydınatabilmeli kendini diyordu. Okuma yetisiyle tanışan insanın güçsüz ve umutsuz olamayacağını savunuyordu; Ağaç olmasına bakmaksızın. İçinden 'Bunu konuşamayan, nefes alıp verdiği belli olmayan, en azından nefes alıp verirken gövdesi inip kalkmayan, bir milim öteye gidebilecek kadar kanaati olamayan bir ağaç yapabiliyorsa, cüz'i iradelerin en güzeliyle bezenmiş olan insan pekala yapabilir.' diyordu. Okuyabilen Ağaç'ın inandığı bir şey vardı. Ona göre inanılan şey uğruna, sonunda can yanması olsa bile yapılması gereken şey neyse yapılmalıydı. Okuyabilen Ağaç, artık pasif kalmak, sadece okumak istemiyordu. Bu eyleminin yetersiz

olduğunu gün be gün görüyordu. Bu görüş açısından uzaklaşmak için bir şeyler yapmalıydı. Okuyabilen Ağaç, yazabilen Ağaç olmaya karar verdi. Güçlü ve her bir yana uzanan köklerinden birini ısrarla parke kaldırımların olduğu tarafa doğru uzattı. Kök uzadı, uzadı, uzadıkça uzadı... Parke kaldırımını delen kök, bir sürüngen gibi kaldırımın yüzünde kıvrılıp uzamaya başladı. Öyle ki, gelip geçen çocuklardan kimisi onun yılan olduğunu, kimisi de büyük bir solucan olduğunu zannedip korkuyordu. Parke kaldırımlarda sabah ya da akşam koşusu yapmayı seven insanlar, sabahın mahmurluğundan, akşamın alacasından olacak uzayıp giden ağacın köküne takılıp sendeliyorlardı. Sonra okuyabilen Ağaç için kesilsin diye imza toplamaya başladı civardakiler. İmza listesi yeterli sayıya ulaşınca okuyabilen Ağaç'ı belediye yetkilileri kesmeye karar verdi. Okuyabilen Ağaç'ın tek tedirginliği kesildikten sonra odun mu olacaktı yoksa defter mi? Yoksa en çok olmak istediği şeyi, kalem mi olacaktı? Bir ağaç bile olsam, gayem için mücadele etmeliyim, olabilecek ihtimalleri göze alabilmeliyim diyordu okuyabilen Ağaç. Bu düşünce onu diri tutuyor, yıldırı-mıyordu. Bir de şu vardı tabi, gövdesine kesici bir âlet saplanırken çok acı hissedecek miydi? Gövdesine saplanan kesici, keskin mi olacaktı yoksa kör mü? Bileylenmemiş bir aletle kesilmenin tedirginliği canını acıtıyordu okuyabilen Ağaç'ın. Ne olacaksa olsun. Ağaç kesiciler geldi ve oldukça kesici âleti okuyabilen Ağaç'ın gövdesine sapladılar. Ağaç yıkılırken ağladı, reçineler salgıladı yara aldığı gövdesinden. Okuyabilen Ağaç, artık cadde üzerinde salınıp duran bir ağaç değildi. Düşlediği gibi kalem ürettiler ondan. Okuyabilen Ağaç artık yazabiliyordu. Aslında nesne olmuştu. Kullanılan bir nesne. Ama o böyle düşünmüyor, başkasının elinde araç olarak yazmaya vesile oluşunu bizzat özne konumunda olarak algılıyordu. Yazma eylemini kendisinin yaptığını düşünüyordu. Artık defterin üzerinde kendisiyle karalama yapılırken yazabiliyor, kitabın üzerinde bir başkası tarafından gezindirilirken okuyabiliyordu. Okuyabilen ve yazabilen bir Ağaç olmuştu. Bu kaç ağaca nasip olabilirdi ki? Yanına gittiğimde bana da bu öyküyü anlatmıştı. O anlatıyor ben onun jest-mimiklerine bakıyordum. O anlatırken ben nefes alıp verdiğimi unutuyor, arada bir yükselttiği ses tonuyla derin bir nefes çekiyordum.

Yalnızım dedi. Bir köşe başında kalabalık insan topluluklarına kısık gözlerle bakacak kadar yalnız. Kaynayan bir kalabalığın içerisinde kulaklarıma dolan gürültünün sesini bastıracak kadar yalnız. Okuyabilen ve yazabilen Ağaç kadar yalnızım ben de... Hem okuyor, hem yazıyorum. Yalnızlığımı işleyecek, yalnızlığımı nakşedecek, yalnızlığımdan kalabalık bir dünya kurabilecek kadar yalnızım. Yalnızlığımın içinde okuyabilen ve yazabilen Ağaç kadar ısrarlı ve inatçıyım. İnsan-ağaç'ım ben de. Kendi gövdeme yaslanıp kıvrılmayı seviyorum.

Kalem benim tek kale-m. Sığındım ve kaçtım...✍

CENGİZ YALÇINKAYA

MODERN ZAMAN YARASI

Ve birden masa üzerinde düzenlenmesi gereken her ne varsa tümünü bir kenara itti...

Telefonu eline aldı ve mesaj kutusunda yer alan tamı tamına üç okunmamış mesaja göz atmaya karar verdi. Tüm bunları yaparken içinden gelen o garip hissi görmezden gelemezdi.

“Dırrrr dırrrr dırrrr”

“Fatma Teyzem Arıyor”

“Cevapla” “Meşgule Al”

Yaklaşık olarak iki saniye on yedi salise düşündükten sonra hızlı bir el hareketiyle gelen çağrıyı meşgule aldı ve böylece çağrı geçmişindeki liste karmayı sürdürdü. Sabahtan beri kimler aradı diye bir düşündükten sonra aklına gelen isimler üzerine çıkarımlar yapmaya başladı.

“Fatma Teyzem: 1 Cevapsız Arama” “12.11.14 14:51”

“Adem Tatlı İş: 1 Cevapsız Arama” “12.11.14 13:27”

“Babam: 2 Cevapsız Arama” “12.11.14 12:58”

“Fatma Teyzemin neden aradığını gerçekten bilmiyorum. Muhtemelen de hâl hatır sormak için aradı. Zaten uzun zamandır da konuşamıyorduk. Aslında benim aramam gerekirdi ama neyse işte ayıp ediyoruz kadına.”

“Bu Adem boş yere beni aramaz. Ya bir şeyler isteyecek ya da Melahat’ı soracak. Ulan nerden bileyim ben kızın sevgilisi var mı yok mu? Hem Tuğçe bile bilmiyor benim bilebilmemin imkânı var mı? Bu Melahat da neden böyle hiç anlamıyorum. İnsan en yakın arkadaşına dahi bir şeyler anlatmaz mı?”

“Babam mı? Babam kesin olarak yine şu sigorta işini soracak. Şimdi cevap versem bir dert vermesem başka bir dert. Olmuyor kardeşim işte olmuyor. Parayı da yatırdım ama şu aktivasyon işi bir türlü gerçekleşmedi. Hastanede sigortasız kabul etmiyor, ne yapacağız mecburen bekleyeceğiz ama gel de sen onu bir de bu insanlara anlat. Annem de zaten bilerek bu işi salladığını düşünüyor, off ulan off.”

“Dırrrr dırrrr dırrrr”

“K. Yahya Hoca Arıyor”

Bu kez telefona hiçbir temasta bulunmadı. Sadece uzun uzun baktı.

“Dırrrr dırrr dırrr”

Sonra... Sonrası biraz sessizlik, biraz endişe ve biraz da ne yapacağını bilemez bir surat ifadesi.

Üzerinde bir takım anahtarlar, kağıt parçaları ve yarısı soyulmuş bir portakal olan masadan şöyle bir uzaklaşmak istedi. Ayağa kalkarak yaklaşık dört buçuk adım uzaklıktaki pencerenin kenarına dikildi.

**SAHİBİNDEN
KİRALIK
0542 536 57 46**

Dışarı baktığında koca plazalar ve iş hanları dikkatini çekmeyeceğine göre başka bir şeye odaklanmak istedi ve gözünü bu ilana sabitlemeye mecbur kıldı. Demirlerinde sanki gökyüzüne meydan okur vaziyette duran çanağın bulunduğu balkonun hemen yanı başındaydı. İlan ile temasını yarım dakika kadar sürdürdükten sonra, onunla arasında hiçbir bağın kurulamayacağı sonucuna varmıştı.

“Saatlerimiz 15:30’u gösteriyor ve seksen saniyede dünya turu için söz Dilşah Ulutaş’ta”

“İyi günler ben haber merkezinden Dilşah Ulutaş, şimdi haberleri aktarıyorum.”

“Başbakan bugün resmi temaslarda bulunmak üzere, iki günlüğüne Polonya’nın başkenti Varşova’ya gidiyor. Başbakan burada mevkidaşı Polonya Başbakanı ile bir takım ticari anlaşmalar üzerine görüşmeler yapacak.”

“Geçen ay meydana gelen maden kazasında hayatını kaybeden madencilerin ailelerinin taşeron firma hakkında açtıkları davada ilk duruşma gerçekleştirildi. Taşeron firmanın sahibi kaza hakkında kendilerinin tamamen suçsuz olduğunu iddia etti.”

“İsparta-Antalya karayolunda iki otomobil ve bir minibüsün karıştığı trafik kazasında ölenlerin sayısı altıya yükseldi. On yedi yaralının tedavisi ise çeşitli hastanelerde devam ediyor.”

Seksen saniyede dünya turu, temas, resmi temas, ticari anlaşma, maden kazası, ölen madencilerin aileleri, taşeron firma, suçsuz olduğunu dile getirmek, trafik kazası, ölü ve yaralılar...

Onun için bu dünya turu sadece 36 saniye sürmüştü. Misak-ı Milli sınırlarının dışına çıkamadan gücü tükenmişti. Çareyi yarım bir vole ile radyoyu de-

virmekte buldu. Bu yarım vole ona eski günleri hatırlattı hatta çok eski günleri. İlkokul bir ya da ikiye gittiği zamanlarda yeni taşındıkları o gecekondular mahallesinde kendi yaşlarında beklemediği kadar arkadaş bulmuş ve bu arkadaşlarla Salim Amca'nın gecekondusunun yanı başındaki geniş çimenlik alanda ne çok top koşturmuştu. Bir mahalle takımına sahiplerdi. Her gün belli zamanlarda dışarı çıkar ve bu alanda antrenman yaparlardı. Tek amaçları vardı üç beş sokak aşağıda oturan çocukların oluşturduğu mahalle takımını yenmek. Ancak bu pek de kolay olmuyordu. Diğer takımın yıldız oyuncusu Yusuf müthiş bir sağ ayağa sahipti. Çok iyi çalım atar ve toplara iyi vururdu. Salim Amca, gecekondusunun yanı başındaki alanda top oynanmasına razı olmaz, belli zamanlarda günün anlam ve önemine binaen konuşmalar yapar hatta çeşitli tehditler savururdu.

Şimdi ne Salim Amca vardı, ne yeşil alan ne de gecekondular. Hepsi bir bir mahalleliyi terk etmişti. Önce mahalledeki gecekondular teker teker müteahhitler tarafından mal sahiplerinden satın alınarak üst üste yerleştirilmiş gecekondulara yani onların deyiimiyle apartmanlara çevrilmiş daha sonrasında Salim Amca geçirdiği felçten kısa bir süre sonra vefat etmişti. En sonunda da eski zamanlardaki arenalar gibi bir görev gören, tüm yeteneklerin sergilendiği o yeşil yok edilmiş yerinde dokuz kat ve yirmi yedi daireyi barındıran garip bir yapı inşa edilmişti. Zaten mahalleli diye bir şey de kalmamıştı. Çok sevdiği Necibe Teyze, eşi vefat ettikten sonra şehrin diğer ucunda oturan büyük oğlu Kubilay'ın yanına taşınmıştı. Bakkal Süleyman Ağabey ise dükkânı devrederek memleketine göç etmişti. Bölgeye açılan iki süper marketin yanında şansının hiç kalmadığını anlayınca taşı tarağı toplayarak köydeki ağabeyinin yanına yerleşmişti. Oysa ki o bakkaldan az mı plastik toplar, tüp çikolatalar, içinden oyun kartı çıkan sakızlar alınmıştı. Hepsi ama hepsi geride kalmıştı. Mahalleyi de zaten arada bir anne babasını ziyarete gittiğinde görüyordu.

“şimdi tekrar ne yapsam dedirtme
bana yarabbi
taşınacak suyu göster, kırılacak
odunu
kaldı bu silinmez yaşamak suçu üzerimde
bileyim hangi suyun sakasıyım ya
rabbelalemin
tütmesi gerek ocak nerede?”

Birden ofisin güneyine bakan tarafında o pek de sevmediği koltukta oturup bu dizeleri mırıldandığını fark etti. Ne zamandan beri pencerenin kenarındaki koltukta oturduğunu kestiremedi. Belki geçmişe gitmek onu biraz yor-

muştı. Ancak fark ettiği bir şey vardı ki o da bugün pek de kendinde değildi. Gerçi ne zaman kendimdeyim diye düşünmeden de edemedi.

“Dırrr dırrr”

İki kez ve duraksayarak titredi. Bu gelenin bir çağrı değil de bir mesaj olduğunu gösteriyordu.

Artık toplamda dört okunmamış mesajı vardı.

Yine okumayı tercih etmedi. Aksine yerinden kıpırdamadı bile. Yalnız bu titreme ona içinden geçen o garip hissiyatı tekrar hatırlattı. Taşınacak su, kırılacak odun neydi ve neredeydi? İçini bir üşüme alınca ceketini giymeye karar verdi. Dünya, dedi içinden. Dünya çooook gariiiiipppp bir yer. Kollarını koltuğun iki tarafına atıp başını hafif yana yaslayarak bir ölü vaziyeti aldı. Göz kapaklarını kapatıp zihnindekileri karanlığa hapsedmeyi denedi.

Gözlerini açmasıyla birlikte zihnindekilerin firar etmesi bir oldu. Saat 21:07’e gelmişti. “Saat 17:30 olsun da bir an önce kendimi ofisten dışarıya atayım diyen ben bu saate kadar burada, bu şekilde nasıl kaldım hayret” diye düşündü. Uyuyakalmış ve karşılaşmaya birazcık da olsa ara vermişti. Hake-min son düdüğünü beklemeden yedek kulübesine dönüp oyundan çıkmak istediği noktada işaret yapmak istiyordu. Ancak bütün gözler sanki onun üzerindeydi. O oyundan çıkarsa sanki her şey tersine dönecek bütün toplar rakip takımın ayağına geçecekti. Tribünlere bakmaya cesaret edemiyordu.

Babam, annem, Fatma Teyzem, Adem, K. Yahya Hoca, Melahat, Tuğçe, Dilşah Ulutaş, Salim Amca, Necibe Teyze ve Bakkal Süleyman Ağabey...

Hepsi ama hepsi oradaydı. Pür dikkat kendisini izliyorlardı. Hâl böyle iken mızıkçılık yapmak olmazdı. Son düdüğe kadar sahada kalıp mücadele etmek gerekirdi. Peki ya kendisi ne yapmak istiyordu? Tüm bildiklerini, sevdiklerini, özlemlerini ve isteklerini şööyyyyyleee bir gözden geçirdi.

Önce uyuşmuş bacaklarını ovaladı. Sonra yavaş yavaş ve istemsizce koltuktan kalkmak için hamle yaptı. Çantasının içinden bir kalem aldı, hemen yanı başında duran kitaplıktaki bloknot defterden bir kağıt kopardı ve üzerine bir şeyler yazmaya başladı. Kalemle yazdığı her harfin giderek daha da güzelleştiğini fark ettiği an esnemeye başladı. Bir anda durdu ve yazdıklarının üzerini karalamaya başladı. Teker teker bütün harfleri bütün kelimeleri karalıyordu. İmha edercesine, arkada iz bırakmamacasına karalama konusunda tüm hünerlerini sergiliyordu. Koca bir paragrafı yok etmek üzereydi ki son- dan ikinci cümlemin üçüncü kelimesini es geçti.

Yola çıkarak her zaman ki gibi yaklaşık yirmi iki dakika yürüyerek eve varmayı hedefledi fakat öyle olmadı. Saatinden anladığı kadarıyla bu yol ona

yirmi sekiz dakikaya mal olmuştu. Diğer günlere göre bugünü farklı kılan durumu anlamaya çalıştı. Sonra yolun belli bir kısmında adımlarının yavaşladığını, sanki dururcasına hareket ettiğini hatırladı. Daha doğrusu hatırlamaktan ziyade zaten yol boyunca bunu düşünmüştü. Anahtarı önce pantolonun sağ cebinde sonra sol cebinde bulmayı denedi. Sonra ustaca bir hareketle anahtarı ceketinin sol cebinden çıkartıp anahtar deliğine soktu.

“tık tık”

Devlet Su İşleri’nde memur olarak çalışan ev arkadaşını, kapının hemen karşısında mutfakta bir şeyler atıştırırken gördü.

“Hayırdır bugün geç kaldın. Arayacaktım ama yine bir yerlere takılıp kalmışsındır diye düşündüm, aramadım.

“...”

“Bir şeyin mi var? Yorgun gözüküyorsun, bende akşam bir yerlere çıkarız diye düşünmüştüm.”

“Bunları yarın konuşalım mı? Sanırım biraz yorgunum, biraz uyumak istiyorum.”

Şimdi önünde tek engel vardı, üzerindeki çıkarıp pijamalarını giyinecek yatış için uygun pozisyonu almak. O engeli de aştı. Gerçeği söylemek gerekirse bugün aşabildiği tek engel buydu. O da bu şeref golünün verdiği ufak sevinçle alarmını kurdu.

“07:30”

“Ditttttt dttttt dttttt”

“Durdur” “Ertele”

“Ditttttt dttttt dttttt”

Normalde olsa erteleye dokunur ve diğer bir alarm saati olan “07:35”e kadar uykunun tadını çıkarmaya çalışırdı. Bu kez öyle olmadı. Kesin ve kararlı bir tutumla eli “durdur” seçeneğine gitti. Her zaman ki gibi önce tuvalete sonra yüzünü yıkamaya geçti. Bu hususta bir değişiklik yapmamıştı. Dün saçını yıkadığından dolayı bugün tarakla düzeltmekle yetinecekti. Öyle de yaptı. Sadece gömlekte yapılan bir değişiklik ile dünkü kıyafetlerle yola koyuldu.

İlk beş dakikada Kalender Spot’un önüne gelmişti bile. Aynı hızla devam ederse yedi dakika sonra yavaş yavaş tekleyen ve belki de genç yaşına rağmen damarları tıkanmaya başlayan kalbinin durma noktasına erişecekti. Sonra birden ceketinin iç cebinden kulaklığını çıkardı ve yürüyüşe müzikle birlikte devam etmek için telefonun kulaklık bölümüne yerleştirdi. Üç dakika kalmıştı ve Şiir Kafe’nin önünden geçiyordu. “Bir kafenin ismi neden Şiir konulur” diye bilmem kaçınıcı kez düşünmeye devam etti. “Hayatımda gördü-

ğüm en kötü şiir bu” diye eklemeyen de geçemedi. Son otuz saniyeydi. Birazdan köşeyi dönecek ve pastaneyi tam olarak sağına alacaktı ki otuz saniye geçti bir anda kendini pastanenin önünde buldu.

“Saray Pastanesi”

Hızır bir vaziyette poğaçaların olduğu tezgahın başına dikiliverdi. Muhtaç olduğu kudreti, damarlarındaki asıl kanda hissedecekti ki onun belirmesiyle daha hissedemeden o kan sanki vücudunu terk etmiş gibi oldu. Bu içinin soğumasına sebep olması gerekirken bir ateş çoktan vücudunu sarmış vaziyeteydi. Tüm bu yaşadıklarını usta bir illüzyonist gibi tek bir dokunuşla durdurmak istedi. Fazla vakti kalmamıştı. “Yaklaşıyordu yaklaşımakta olan”

İşte tam karşısındaydı. Yapabildiği tek şey ceketinin sağ tarafını biraz geriye çekerek cebinden 1 lira çıkarmak oldu ve ağzından şu sözler döküliverdi.

“Bir tane patatesli poğaçaya alabilir miyim?”

Kız elinde tuttuğu maşayla aldığı poğaçayı üzerinde pastanenin ismi yazılı kase kağıdına yerleştirdi. Bu hareket karşısında yapabildiği tek şey elindeki 1 lirayı tezgahın üzerine bırakarak, teşekkür etmek oldu. Tam yola tekrar koyulacaktı ki bir an duraksadı ve “ bir haftadır...” diye başlayan bir cümlenin kıyısına kadar geldi. Sonra yüzme bilmediğini hatırladı ve geri adım atarak yola devam etti.

“K. Yahya Hoca Arıyor”

“Cevapla” “Meşgule Al”

“Oğlum nerelerdesin sen? Düünden beri telefonlara da bakmıyorsun. Ofis-teyim şimdi ben ve burada bir kağıt var. Bir şeyler yazıp karalanmış sadece pastane yazıyor. Sen mi bıraktın bunu ?”

“Hocam o dönmüş hocam o...”

“Kim oğlum kim?”

HALE SERT

X-RAY

Çocukluğumdan beri saklanmayı severim. Annemin ben kırıp dökmeyeyim ya da yırtıp bozmayayım diye evin en olmadık yerlerine sakladıklarını bulmayı da. Ortaokulda, “büyüyünce ne olacaksın?” diye sorduklarında cevap veremezdim, ama tabiatımdaki baskın eğilimin beni doğru yere götüreceğini içten içe bilirdim.

Saklı şeyleri bulmaya düşkünlüğümünden düzenli çantalardan hiç hoşlanmam. Hani her şeyin yerli yerinde durduğu, çantadaki cüzdanın, cüzdanda ki paraların, kredi kartlarının, ehliyetin, vesikalık fotoğrafların, fermuarlı bölmede bozuklukların dört dörtlük bir nizamla yerleştirdiği çantaları. Böyle si çantaların haznesinde küçük bir not defteri, bir kalem, sahibi kadınsa yine minyatür bir kutuda ruj, allık, hatta bazen küçük bir manikür seti ve ıslak mendil paketi mağaza vitrinlerindeymiş, hiç kullanılmıyor, dokunulmuyormuş gibi gelir giderler. Bu çantalar beni hiç heyecanlandırmadığı gibi acaba içinde şüpheli bir şey gizlenmiş midir diye de meraklandırmaz.

— Hanımefendi, çantanızı bırakıp öyle geçin lütfen!

— Pardon ya, şeyden, aceleden geçiverdim öyle, hemen koyuyorum.

Ah bu bilip de bilmezden gelme hallerini öyle iyi bilirim ki. İşte bu karakterin çantasında “iş” vardır çünkü aceleci birinin düzenli olma ihtimali zayıftır. Evden de panikle çıkmıştır muhtemelen, çıkarken eli ayağı birbirine dolanmış, pek çok şeyi çantasının içine tıktırmıştır. Evet yanılmamışım, işte muhteşem hazine önümde. Ekrandaki yığın yığın görüntüyü çözmek epey vaktimi alacak. Sizi seviyorum bayan.

Kadın x-ray’den çantasını geçirip, pürtelaş danışmadan ziyaretçi kartını alıp asansöre yöneldiğinde ben çoktan ekrandaki bulmacanın içinde kaybolmuştum. Üst üste binmiş görünen nesneleri, zihnimde tek tek kaldırıyor, bir arkeolog titizliğiyle kazıyordum. Bir paket selpak mendili, bir küçük aynayı ve bir not defterini kaldırdım ilkin ve bir kitapla karşılaştım, Arapça başlıklı kapakta feraceli bir kadın resmi vardı, belki de benim Arapça sandığım yazılar eski yazıydı. Kitabı zihnimde üç boyutlu hâle getirdim, sayfalarının arasında gezindim, altı çizili satırları fark ettim, fakat onu muamma olarak bir kenara bırakıp, alt katmana inmeye karar verdim. O sırada bir bey geldi. Ev-

rak çantasını cihaza, elindeki telefonu ve arabasının anahtarını yandaki bölmeye koyup geçti sakın sakın, sorun çıkarmadan. Çantasında özenle yerleştirilmiş dosyalar, yan yana pilot kalemler vardı. Böyle bir çantada katlanmış not kağıtlarına, bir mendile ya da bir sakız kutusuna falan rastlanmazdı. Bu tipleri tanıyordum, kafaları da çantaları gibi net insanlardı.

O gittikten sonra, hemen önceki görüntüye geçtim ve kaldığım yerden devam ettim. Şeffaf poşette, minik bir oyuncak araba, cam misketler, albenili sakız ve şekerler vardı. Evli miydi, parmağında yüzük var mıydı dikkat etmemiştim. Muhtemelen öyleydi. Oğlunu okuldan aldığında, bütün gün onu annesinden mahrum bırakmanın vicdan azabını bir nebze dindirmek için hazırlanmış gibiydi bu paket. Onun altında yan yana duran, kuru kayısı ve fındık paketleri vardı. Aceleci tatlı bayan, atıştırmalıkları seviyor demek ki diye düşünmeden edemedim. Yemekle arasının iyi olduğu balık etli yapısından da belliydi. Çantanın dibinde ise dağınık bozuk paralar, incili bir kolye, farklı renklerde kalemler, ev ve araba anahtarı batık bir geminin içinde gizlenmiş değerli eşyalar gibi duruyorlardı. Telefon çantanın ön cebinde, şarj aleti ise kablosu çantanın içindekilerle sarmaş dolaş hâlde her şeyin tam göbeğindeydi. Kim bilir, belki bütün bu karışıklık, yapılacak onca işin gücün arasında her gün oğluna küçük sürprizler hazırlamayı da ihmal etmeyen hassas bir zihnin yansımasından başka bir şey değildi.

Bu kadar dağınık bir çantayı kendimce çözümlemenin verdiği hazla bir sonra karşılaşacağım kişiyi ve çantayı beklemeye koyuldum. Bu güvenlik noktasında her şey yasaktı, çay içmek, kitap okumak ya da herhangi başka bir şeyle ilgilenmek. Kurumun profesyonelliğine ve ciddiyetine yönelik algının yerleşmesi için bu gerekliydi, amirlerimiz öyle diyordu. Neyse ki, arkadaşlar bu durumdan çok şikayetçi olsalar da, tüm enerjimi işime yani “bulma”ya vermek benim için bulanmaz fırsattı.

Cam döner kapıyı biraz güçlkle iten yaşlı bir teyzenin geldiğini görür görmez yerimden kalktım, teyzenin yanına gidip, koluna girdim. Anneanne-minkine benzer ahşap kulplu, goblen, dallı güllü kumaştan çantasını cihaza koymak için almak istedim. Başta vermek istemedi, sıkı sıkı tutuyordu. O an ne yapacağımı bilemedim. Kibarca anlattım, neden koyması gerektiğini, bunun zorunluluğunu. Allah’tan teyze fazla direnmedi çantasını cihazın bandına bıraktım sonra çantasını eline verip onu danışmadaki arkadaşlara emanet ettim. Geri dönüp sandalyeme oturunca ekrandaki görüntüye göz gezdirdim. İlk dikkatimi çeken, bölmeleri farklı farklı haplarla dolu plastik ilaç kutusuydu. Yine başka bir kutunun içinde bir altın bilezik ve bir çift elmas küpe vardı.

Her çantanın mutat misafirleri cüzdan ve anahtarın yanında bohça gibi dürülmüş kumaş mendili fark ettim. İçindekileri ilk bakışta ayırtedemedim. Resmi biraz yakınlaştırıncı, çöpmüş gibi görünenlerin kurutulmuş çiçekler ve onların altındakilerin de fotoğraf olduğunu anladım. Fotoğrafların eski olduğu epirmiş kenarlarından anlaşılıyordu. Sonra ağzı açık bir mektup zarfı ve içinden taşan en az beş altı tane ayrı ayrı katlanmış kağıtları gördüm. Kapağı taşlarla işli bir ayna vardı bir de. “Bu teyze kimi ziyarete gelmişti, onun bu yaşlı haliyle buralara kadar kalkıp gelmesine sebep neydi? Kızı ya da oğlu mu burada çalışıyordu?” diye kendime sorular sorup onun hayatı ve geçmişiyle ilgili uzun uzun düşüncelere daldım.

O sırada spor giyimli genç bir adam geldi, sırt çantasını cihazdan geçirdi, ‘kolay gelsin’ deyip, öylece geçti gitti. Bir bilgisayar vardı çantanın arkasında, kitaplar vardı, biri çok kalındı, muhtemelen bir sözlüktü. Çantanın öndeki fermuarlı kısmında bilgisayarın adaptörü ve kalem kutusu vardı, anahtarlar çantanın yanındaki küçük bölmedeydi.

Sonra çok şık giyimli, bakımlı bir hanım geldi, ‘Günaydın’ dedi, gözlerinin içiyle gülümseyerek, uzun ince parmaklarıyla kavradığı evrak çantasına benzer çantasını yerleştirdi banda. Bir de omuzundaki uzun askılı, deriden, daha küçük bir çantası vardı, onu da ayrıca bıraktı. Geçerken parfümünün kokusu yayıldı etrafa. Kadın bu haliyle az daha benim dağınık çanta sevdamı sorgulatacaktı. İnsan baştan aşağı her şeyiyle bu kadar mı düzenli, temiz, dört dörtlük olurdu? Çantalarını dikkatli incelememe gerek yoktu, bakmadan da bilebilirdim. Cüzdan, gözlük kabı, anahtarlar, telefon küçük çantada, dosyalar diğerindeydi. Fakat son anda gözüme küçük çantanın dibinde karanlık dehlizde ışığı boğulmuş, susturulmuş gibi öylece duran bir alyans ilişti. Kapıdan girerken çantasının içerisine bir şey bıraktığını fark etmişim, bütün resmi gölgeleyen ayrıntıda takılı kaldım.

Dalıp gitmişim, o sırada bir hanım daha girdi kapıdan. Gözlüklü, orta boylu, yarı spor yarı klasik giyimliydi, mor başörtüsü bürünmüştü. Aslında sevimli bir yüzü vardı, akıllı biri olduğu da duruşundan bakışlarından belliydi ama daha kapıdan girişinden, güvenlik kontrolünün yapıldığı yere yaklaşmasından olumsuz enerjiyle geldiği belliydi. Sinirle koydu orta boylu deri çantasını cihaza. Kendisi kapıdan geçmedi ve konuşmaya başladı yüzünü bana dönerek:

“Biliyorum sizinle ilgisi yok, siz emir kulusunuz. Fakat ben bıktım usandım her gün, her yerde bu cihazlardan geçmekten. Hepimizi bir X’e dönüştürüyor bunlar. X yani, belirsiz, kimliksiz. X hani, “ex” derler doktorlar, ölü. Bir ölü gibi geçmek şu aletlerin arasından, makinelere teslim olmak savun-

masızca, mahvediyor beni. Yakında bu kontrol de yetmeyecek, tıpkı şu çantalar gibi bizi de yatırıp geçirecekler bu cihazdan. Bu güvensizlik sarmalı tüketiyor beni. Hepimiz olağan şüpheliyiz, peki kimin gözünde?”

Gözlerimi fal taşı gibi açmış onu dinliyordum, benim gizemli fotoğraf makinemin başkaları için nasıl canavara dönüşebildiğine şaşırıp kaldım. Ben dışındaydım her şeyin, ben görendim, o ve çantası ise maruz kalan. Diğerleri de, bu hanımla aynı şeyleri düşünmüşler miydi acaba? O an pek çok şeyi sorguladım, işim, benim için hayatiydi, kazandığım paranın dışında da. Çantaların içinden tanıklık ettiğim onca özel hayatı düşündüm, insanların bu noktadan geçerkenki hallerini, kimi ürkek, kimi meydan okur gibi, kimi telaşlı ve bazıları ölü misali. Bu günden sonra benim için hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

İçim sıkılmıştı, sesim çıkmıyordu, o sırada, filozof hanım da kendisi konuşurken aynı zamanda kontrolden geçmiş ve çantasını da alıp ilerlemişti. Üzerime bir yorgunluk çöktü, ekrandaki resme göz bile gezdiremedim. Ne olacaktı, bu hanımın çantasından silah ya da bıçak mı çıkacaktı? En büyük silahı beyni ve kelimeleriydi.

Vakit epey ilerlemişti, görevi arkadaşşıma devrettim. Giyinme kabinine geçtim, üniformayı çıkarıp, mor kazağımı ve yeşil eteğimi giydim. Örgülü saçlarımı açtım. Boynuma desenli fularımı bağladım. Kurumdan çıkıp, hızlı adımlarla dolmuş durağına ilerledim. Akşamki dersi kaçırmamalıydım. Antropoloji dersi, “kadınlar, saklama kapları ve düzenin tarihi” üzerine yazdığım master tezimin arka planı için ufkumu açıyordu.✍

TÜLAY KALE

QUERTIERE INFERNO VIA MALE

Tüm bunları unutmam lazım. Çünkü benim esas vazifem şu: *Genel bellek yitiminin yumuşacak şalına sarınmak*; devingen, değişken, unutkan olmak, unutmak. Bilinç, henüz *cehennem mahallesi, kötülük sokakta* ama. Ben de tam eşikte...

Anlayamadım. Çok düşündüm, tarttım ama anlamadım yine. Anlatmadın da aklıma yatacak şekilde. Anlamak için ısrar edince *gerçekten yaşanmış olanı yalnızca uydurulmuş öykünün unutturabileceğini biliyor* olmalısın ki uydurma yoluna gittin. Unutturdun böylece. Anlamadığımı mı sanıyorsun? *Yalvarırım dostum mutlu ol. İçimdeki şu belirsiz duyguya göre, senin mutlu olma yeteneğine bağlı bizim biricik umudumuz.*

Hız iblisinin iyice hızlandırdığı bu çağ, bir gürültü çağı. Ne çok ses var öyle. Bir de seninkisi... Hepsine yetişmemiz lazım. Biz öyle yeteneksiz, basiretsiz insanlar mıydık ki bu yaman gürültü içinde edilgen kalalım. Bilakis dostum, çağ ne kadar hızlanırsa biz de o kadar hızlanmalıydık. Hızın iktidarını ilan ettiği bu âlemde eylemler kutsanmıştı nasılsa. Hızlanmak, hızlandıkça düşünmemek, düşünmedikçe sorgulamamak. Sen sorgulamayı sevmezsin. Sorguladığımda olacak olanı biliyorum ben. Abandone mi olduydun ne; mesafeler, bahsettiğim hızla daha da artan mesafeleri girdiriverdiğinde araya?

Bizim için önemli olan anlardı. Düşündüklerini birkaç saniye de olsa muhatabı olduğu gözlere bakmadan seslerle ifade eden mesajlar bu anların konforlu iletişim biçimiydi. İlkçağ insanları resimlerle anlaşma yoluna gitmişler, sonrasında yazının icadıyla bunu taşla dökmüşlerdi. Bizim de kısa mesajlarımız vardı. Bu mesajların sonuna eklenen duygusal ikonlar iletişimimizin konforunu ne de güzel dile getirirdi öyle. Gülümseme varsa her şey yolunda demkti. Ne kadar da yazmaya meraklıydı bu asrın insanı şaşılacak şeydi doğrusu. Çocukluğumda evimizin bembeyaz badanalı duvarına inci gibi bir metnin yazıldığını hatırlıyorum. Gecenin kör karanlığında bunu nasıl başarmışlardı, bilemiyorum. Babaannemin deyişiyle bunu yazanlar anarşitlerdi. Bula bula bizim evin duvarını mı bulmuşlardı politik mesajlarını iletmek için? Birkaç kez okuduysam da bir şey anladığım söylenemezdi o mesajdan. Bazen seninkiler de tıpkı o duvardaki gibi kalırdı anlamlandırılmadan.

İnsan soyunun söylemek istediği bir şeyler vardı hep. Bedenini bir duvar gibi, billboard gibi mi demeli, kullananlara ne demeli? Onlar her an iletmek istedikleri iletileri ileten ayaklı panolardı. Şimdilerde duvarlar tertemiz. Geçenlerde sokakta gördüğüm tek duvar yazısı şuydu: Buraya çöp dökmek yasak! Şimdi herkesin sanal duvarları var. Senin de var, ara ara girip bakıyorum tıpkı senin bir gerçekliğine ve bir de sanal gerçekliğine baktığım gibi. Çok sosyal bir varlıktın sen. Yakınlık her şey demekken sosyal medyada, fiziksel ve düşünsel yakınlık hiçbir şey demekti.

Her şeyin görselleştiği ve görerek algılandığı bu çağda Godard'ın lafı geldi aklıma, biz sinemayı kadınlardan daha çok sevdik, diyordu. Sen de o dünyayı seviyor ve o dünyada mutluymuş gibi oluyordun. Ölümle yüz göz olan sıradan insan evladı için sanal gerçeklik bir sınırsızlık ya da bir denklik duygusu veriyor olmalıydı. Düşsel olanın sinemadaki aksinde her şey kusursuzdu. Uykusundan uyanan kadın yataktan kalkıyor olmasına rağmen nasıl güzeldi öyle. Bu kadınların bir ev hâli olmaz mıydı hiç? Olmazdı tabii ki. Baktığında bir tamlık görürdün her anlamda. Ya da Üç Yüz Ispartalı'daki gibi erkekler hep talep edilenin ta kendisi oluyordu. Kıldan tüyden uzak, bir kemik ve kas yığını. Oysa *aşkta ve savaşta dengini bulamayan Enkidu*'ya ne demeliydi? O tıpkı bizim gibiydi. Büyüklere masallarını anlatan bu *büyülü fener* dünyamızı aydınlatığında, gerçekle sahte ve gerçekle düşsel arasındaki fark ortadan kalkıveriyordu. Sahip olmanın iktidarı sol yanında varlığını ilan ettiğinde, *aramızda kalsın* ama, o vakitler sen cennetinde oluveriyordun dostum. Senin varoluşun böylece daha büyük bir kozmosa, miş gibilik kozmosuna eklemeleniyordu. Büyülü fenerin aydınlığı etrafa yayıldığı sürece ve bilincin seyahate çıktığı vakitler her şey yerli yerindeydi. Güvenilir bir saatin vaktinde çalan alarmı gibi haz vaktin gelip çatıyordu. Frensiz bir bisikletle yokuş aşağı iniyordun, istesen de duramayacaktın artık. *Mutsuzlar âleminde, gerçekliğin ve mutsuzluğumuzun doğru bir resmini vermek yerine, bizleri oyalayacak, mutlu edecek bu âlem* içindeki arzuların gürültüsüne karışıp gidiyordu. *Oysa haz dediğin en uçucu şeydi*, tıpkı parfüm gibi. Biz de onun peşinden koşuyorduk.

Hızla birlikte *yavaşlığın keyfi neden yitip gitti böyle? Yavaş iş Rahman'dan, acele iş de şeytandandı* oysa. *“Ey ham ve aceleci kişi! Dama dayanan merdivenden yavaş yavaş çıkılır. Ey tencere yavaş yavaş, ustaca kayna. Delice kaynayan yemek, lezzetli olmaz.”* Lezzet kimin umurundaydı ki... Mutfakta da demek ki işler rayından çıkmıştı artık. Yarım saate krallara layık sofralar hazırlamak için yarışmalara katılıyorduk. Hızlandıkça derinlikten uzak-

laşıyorduk. Aslında olan şey, karşımıza çıkan her ne ise onu ıskaladığımızdı. En önemli ıskaladığımız şey de kendi hayatımızdı. Çünkü dostum, aklın yanından geçip gidende kalıyordu. Hayatımız karşılaşmalar, birleşmeler ve uzaklaşmalardan ibaretti. Bilinmeyenin uyandırdığıysa hayranlık ve saygıydı. Ve kibarlığımız hep hiç tanımadıklarımıza ne kadar cömertti öyle. Senin ustalığın da buydu. Sonra diye bir kavramımız yoktu ki kimseler inceliklerle uğraşsın. Neye, nereye yetişıyorduk böyle? Kazandığımız bonusları hızımızı daha da artırmak için kullanacaktık. Görüntü güzel olsundu, karnımız doy-sundu yeterdi. Hepimiz görülecek şeylerdik. Gösterimdeydik. Göstergeydik. *Marks'ın hayaletleri* gibi arzunun da hayaletleri vardı. Ve bu arzu mevzusu çok mühimdi. Arzuların hayaletleri her yerdeydi olması gerekenler dışında. *Benim Japonya diye adlandırdığım ülkede cinsellik cinseldedir, başka hiçbir yerdedir* diyen Barthes'e selam olsun. Bir selam da senden gönderelim dostum. Tanımaz, etmezsin ama olsun. Bu eylemi de ben istiyorum.

Bu dediğim şey, yaklaşmak mı demektir, uzaklaşmak mı sence? Ne garip garip bakıyorsun? Huşu veren ayın vakti senin *mihrabına* yönelmiş olduğundan bahsediyordum. Ve arzulardan, onların gürültülerinden. Almak ve vermekten... Sen bir şey veremezsin ama vücutlar dışında. *Vücutlarımız, birbiri-mize en kolay vereceğimiz şeydir; asıl mesele hayatımızı verebilmektir. Bir aynanın içine iki kişi girip oradan tek bir ruh olarak çıkmaktır.* Garip bir bil-mecenin içine düşmüşüz de tekrarlayıp duruyoruz cevabı bulmak için. İşte bilmecemiz: Cevabı bulduğumuzda değişiverecek her şey.

Hareli hatun, hareli hatun,
Elleri ayakları kınalı hatun
Bir terlik yaptırmış
Yanı belirsiz yönü belirsiz
Arapça söylüyor dili belirsiz

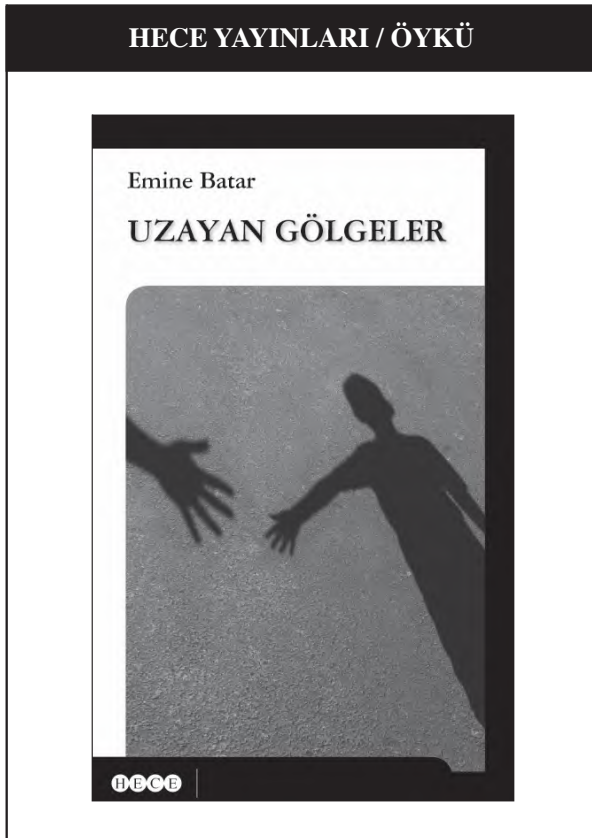
Karşılaşmalar, birleşmeler, uzaklaşmalar... *eylemsel haz kaynağı. Eskiden cinsellik kendinden geçmeyle itiraz etmenin uzlaşmasını sağlamıştı, bugünse tüketim toplumunun en kesin ürünü.* Oysa bu, aşka ulaşamayanların avunduk-ları şeydir, diyen Marquez geldi aklıma. Dostum, sen durumunu stabil tutma-ya devam et, ben de belleğimi ve bilinçaltımı çağın hız iblisine teslim ederek unutmaya çalışayım. Öyleyse hızlanalım...

Sessiz kalan cezalandırılmalı. Telefon, televizyon, internet, radyo hangisi olursa olsun kullanılmalı. Kullanmayan cezalandırılmalı. Çünkü hep ses ge-rekiliyor ve sessizlik yasak. Sessizlik yasasına uyanlar asla sessiz kalmasın-lar diye ne kadar kullanırlarsa bu saydıklarını; ödülleri biraz daha konuşma,

hiç kendiyle kalmama, hiç düşüncelere dalmamaları adına verilen bedavalar. Maddi gürültülerden manevi olanlara geçişte çılgın bir akış devam etmeli. Bu asır hız asrı olduğu kadar gürültü asrı da. Nerede bir sessizlik varsa orada bir sorun var demektir. Hep gürültü, hep ses ve hep hız var olmalı. *Bir hişt hişt sesi gelmedi mi fena* diyen usta ne düşünürdü ve bu durumu nasıl değerlendirirdi diye merak da etmiyor değilim. Sesi susturanın katlanması gereken şeyler esaslı ağır cezalar... Binlerce cırcır böceğinin içinde onların seslerini dinlemek bunlardan biri mesela.

Hızın beraberinde getirdiği şey telaş. Zaten kimselerin yavaşladığı yok artık ve herkes ne çok meşgul öyle. Sürekli bir yerden bir yere yetişme telaşı ve o yere yetişememe korkusu içerden kemiren bir kurt gibi varlığını hissettiriyor durmadan. Daha çok koşmalı, daha çok koşuşturmalı. Durmak yok asla.

Tüm hızlarıyla bu insanlar nereye koşuyorlardı böyle? Kendinden kaçmayı en iyi başarıya büyük ödül verilecekti...✍

ELİF YONAT TOĞAY

YUVA

“Abla, n’olur elleşmeyelim. Çok günah!”

“Kızım, bırak bu kocakarı laflarını. Batıl inanç bunlar. Hiç sevmediğim şey.”

“Ben yapamam, abla.”

“Ben temizlerim, çekil!” Büyük sürgülü pencereyi sinirle sola doğru iterek önündeki geniş mermerin sağ tarafına yığılmış çalı çırpıyı eliyle süpürüp beşinci kattan aşağı savuruvermişti. Hiç umursamadan. “Bir de iyice silmek lâzım. Artık o kadarını yaparsın herhâlde. Bak, camda Nisan’ın parmak izleri var, onları da siliver.” Nisan o aralar ismini yazmayı yeni öğrendiği için minik işaret parmağıyla her cama ismini yazıyordu, boyu yettiğinde, kargacık burgacık.

“Silerim, abla... ama... keşki bozmayıydın. Yuva bozanın yuvası olmazmış gayrı, nenem öyle derdi.”

“Senin kumru da Boğaz’a karşı yuva yapmasaymış canım! Arkada pencere mi yok? Hadi, Cennet, sallanma! Misafir gelecek!”

Misafir gelmişti. Gitmişti. Kimdi?.. Mehmet’in yabancı iş ortaklarıydı galiba. Çok değil, üç ay sonra da Mehmet gitmişti. Asistanıyla. O kızıl saçlı şıfıntıyla. Çekip gitmişti. Öylece... Ansızın...

Aklına geldikçe her defasında kendi kendine sorar; o gün Cennet’i dinleyip de o kumru yuvasını bozmasaydı, acaba?..

“Anne? Dalmışsın?” Nisan’ın sesiyle irkiliyor.

“Sizin bu bahçe çok huzurlu, Nisancığım. Haklısın, dalmışım.” Taze çimen kokusunu içine çekiyor. Çimler yeni biçilmiş. Zümrütten bir halı gibi akşam güneşiyle kımıl kımıl, ayaklarının altından bahçe duvarına kadar uzanıyor. Çimlerin bitiminde duvar boyunca çepeçevre devasa ortancalar. En uçundan çivite, mavinin her tonu mevcut. Çok sade. Çok sakın. “Kayınvalidenler geliyor mu?”

“Kerem uğrayıp alacakmış.” Evleneli neredeyse bir yıl oldu, kocasından bahsederken hâlâ gözleri parlıyor. Kerem de onun bir dediğini iki etmiyor. Allah bozmasın. Yok, Kerem iyi çocuk. Nisan’ı yarı yolda bırakacak biri değil. En önemlisi de bu zaten. Yoksa ne cabbar bir avukat olması, ne de maddi gücü. “Onlar gelene kadar bir şeyler içsek. Buzlu çay ister misin, anneciğim?”

“Harika olur.”

Çocukluğundaki gibi koşar adımlarla içeri giren kızının arkasından bakıyor, sevgiyle, şefkatle. Hâlâ içine sokası var. Koca kadın oldu, ama onun için hep o parmağıyla camlara ismini yazan küçük kız. Mehmet’ten sonra her gece koynunda yatan, şaklabanlıklarıyla canına can katan, ruhunda yeniden güneş açtıran... O şokla durup durup gözyaşlarına boğulduğu günlerden birinde, bahçeden topladığı papatyalarla gelip onu kucaklaması... Anneciğim, ağlama, bak ben yanındayım, ben senin her şeyin değil miyim demesi... O an itibarıyla yeniden hayata dönmüş ve kızına sarılmıştı sıkı sıkı, can simidine sarılırcasına. Varı yoğun oydu. Bir başıma nasıl büyütürüm diye aklı gitmişti... ya hastalanırsa... ya okumazsa... ya kötü alışkanlık edinirse... yok arkadaş çevresi... yok okul gezisi... kendini yiyip bitirmişti yıllarca. Çok şükür, o da hiç üzmemişti. Büyümüştü işte. Annesinin dediği gibi, Allah dağına göre kar veriyordu demek ki.

Nisan, birkaç dakika sonra elinde büyük, beyaz bir tepsiyle geri geliyor. Kocaman bardaklarda limon dilimleri ve taze nane yapraklarıyla bol buzlu çaylar ve meyveli minik tartlar. Çilekli, ananaslı, kivili. Getirdiklerini ikram ediyor. Anneannesinden yadigâr incecik porselen pasta takımları, şık keten peçeteler. Her gün şantiyelerde koşturan zehir gibi bir mimardan çok özenli bir ev hanımının sofrası sanki.

“Ellerine sağlık, nefis görünüyorlar.” Bardağındaki buzları karıştırıyor yavaşça. Kuş cıvıltılarıyla birlikte, bardağa çarpan buzların şıkırtısı yankılanıyor bahçede. Nasıl huzurlu... Tedirgin etmek istemiyor, ama emin olması lazım. “Nisancığım...”

Güzel kızı, kaşlarını kaldırıyor, gözleri iri iri. “N’oldu anneciğim?”

“Terastaki kumru yuvasına dokunmayacaksınız bak! Sakın!”

Kaşlar inerken, dudaklarının kenarındaki minik gamzeler belirginleşiyor. Gülsün mü ağlasın mı bilemez gibi. “Tamam, anneciğim! Sabah da söyledin, söz verdim.” Annesini rahatlatmak istercesine gözlerinin içine bakarak tane tane konuşuyor. “Yavrular yuvadan uçana kadar terasa çıkmak bile yok. Vesile Hanıma da tembih ettim. Merak etme.” Sonra sesini iyice tatlılaştırarak ekliyor, “Hem yuvaya dokunulur mu hiç? Günah!”

“Günah tabii. Çok günah!”

HATİCE EBRAR AKBULUT

ÖYKÜ YAZMA DENEMELERİ

Yaşadığım şehirden ayrılmış, küçük bir seyahate çıkmıştım. Uzun zamandır ismini duyduğum, henüz bizim şehre gel(e)memiş bir kitap vardı zihnimde: “Öykü Yapım Çalışmaları” Öyküye dair ne varsa okumaya merakım var. Doğukan İşler’in kaleminden çıkan Öykü Yapım Çalışmaları’nı, bir takım akıl yürütmelerimin telkini doğrultusunda ‘Herhâlde böyle bir kitaptır.’ düşüncesiyle alıp okumak istiyordum. Öykünün nasıl yazıldığına dair bilgiler veren, öyküde dikkat edilmesi gereken hususları anlatan bir kitap olarak düşünüyordum onu. Biraz kitabın ismi biraz da kitabın kapağı zihnimde böyle bir oluşuma sebep oluyordu. Bu düşüncelerle bana yabancı olan bir şehirden, daha önce hiç uğramadığım bir kitapevinden Öykü Yapım Çalışmaları’nı aldım. Nereden bilebilirdim ki yabancı olduğum bir şehir kadar, yabancı olduğum bir kitapevi kadar bu kitaba da yabancı kalacağımı... Bunu kızgınlıkla söylemiyorum, bilakis kitabın bende uyandırdığı farklılık ve şaşkınlıkla söylüyorum. Şimdiye kadar okuduğum kitaplardan edindiğim tecrübem şöyle: Bir kitap ilk sayfasından ele vermez kendini, sayfalar ilerledikçe okur kitaba aşinalık hisseder, onu yavaş yavaş anlamaya başlar. Kitap kendisini okura ilerleyen sayfalarda açar. Bu tecrübem, Öykü Yapım Çalışmaları kitabıyla şaşkınlığa uğradı, bir nevi çürüdü. Demek ki bir kitap, daha önceki okunmuşlukları ters-düz edebiliyormuş. İlk kez, okumuş olduğum bir kitabın sayfaları çevrildikçe kafam karışıyor, ‘Ne oluyor, yazar ne anlatıyor böyle?’ şaşkınlığını yaşıyorum. Bu açıdan, Öykü Yapım Çalışmaları kitabı, okuma serüvenimde ilklere yerleşti.

Öykü Yapım Çalışmaları, kurmacalarla yüklü, okuru bir sonuca ulaştırmayan parçalı anlatımlarla örülü bir kitaptır. Parça parça anlatılıp bütüne varılanın aksine, bütünün parçalanması söz konusudur. Okurun beklentisi özenle boşa çıkarılır. Okur, gerçek olanın algısından uzaklaştırılıp kurmacalar dünyasına çıkarılır. Kitabın sonuna değin okura okuduğu şeyin gerçek olmadığı, okuduğunun bir oyun, bir kurmaca olduğu hatırlatılır. Metinlerin her birinde kuralcılık reddedilir, kural tanımazlık esas alınır. Kitaptaki cümleler yazarın ele avuca gelmezliğini yansıtır. Yazar da zaten kitabını ‘Tüm self kleptomanik ve hipertrofik yetenekli okurlara’ adanmıştır. Kitabın giriş kısmı iddia-

lı ve dikkat çekici. ‘Doğukan İşler’in Öykü Yapım Çalışmaları adlı öykü kitabını aldın ve artık geri dönüşün yok. Okuyacaksın. Belki de iyi yapacaksın.’ demesiyle iddialı; ‘Fakat sen bu kitabı seçtin: Yazarı intihab edilmiş kitabı.’ demesiyle de dikkat çekici. Gogol ile Nasıl Tanıştım öyküsüyle başlayan kitap, ilginç ve gerçek hayatta da karşılaşılabilecek olan bir deliyi anlatır. Deli kendisini Gogol zanneder. İronilerle dolu olan kitap, bu öyküde de ironiyi kullanır. Sahaf ve arkadaşı kendisini Gogol zanneden kimseyi deli olarak niteler. Yazar ise, sahaf ve arkadaşına içinden ironik bir şekilde şu sözleri söyler: ‘Bir de benim Dostoyevski olduğumu öğrenselerdi, kim bilir ne yaparlardı?’ Kelimelerin ve cümlelerin yapısıyla sık sık oynanılır. İlgisi olmayan bir yerden farklı bir konuya geçiş yapılabilir. Düş-Mek isimli öyküde insanın acizliğinden bahsedilirken, insanın aşk karşısında aciz olduğu söylenilir. Sonra birden aşk asıl konu olur ve aşkın günümüzde her insanda bulunamayacağı söylenilir. Konular süratli bir biçimde akar ve değişkenlik gösterir.

Öykü Yapım Çalışmaları’nda güncel konular da işlenir. Sahafın kültürel mekân olmaktan uzaklaşıp tamamen ticarî amaçlı mekânlara dönüşmesi, AVM’lerin çokluğu, mezar taşlarının eski fonsiyonunu yitirip oldukça yoz bir vaziyete bürünmesi, eski yazıların okunamaması, okunsa bile anlaşılabilmesi, eserlerin niteliğine değil popüleritesine odaklanılması gibi aktüel dayandırılan birçok mesele ele alınıyor. Bu ele alış salt eleştiri olarak değil, ironik imgelemelerin ustaca kullanılışıyla okura sunulmuş. Öykü Yapım Çalışmaları postmodern anlatım tekniklerinin kullanıldığı bir kitap. Bu tarz kitaplarda nedensellik, giriş-gelişme ve sonuç üçlüsünü aramak hatalı olur. Gerçeğin ayırt edilmesi mümkün olmadığı gibi, düşün gerçek olanla karıştırılması da mümkündür bu tarz anlatımlarda. Postmodern anlatım tarzının bir özelliği de daha önceki malzemelerden, şahıs ve karakterlerden yararlanılmasıdır. Doğukan İşler bu özelliği de kullanmış; Borges, Gogol, Dostoyevski, Maksim Gorki, Dostoyevski gibi yazarları kitabında işlemiştir. İşler, öykü yazma girişimini, daha iyi bir kitap yazma serüvenini ironik bir biçimde anlatır. Ara Fasl kısımlarıyla öykülerin arasına bir es koyulur, oyun tekniğinden de yararlanılarak okuyucuya ‘Bu kitabı acaba neden okuyorsun?’ sorusu sorulur: ‘Belki de yazdıklarım ilginç çekmemiştir sevgili okur. Olabilir.’ ‘Belki de daha kitapçıdayken bu kitabı karıştırmamalydın! Bu adam ne yapmaya çalışıyor! Bir şey yapmaya çalışıyor mu?’

Postmodern anlatılarda metinlerarasılık da görülmekte ve kullanılmakta. Metinlerarasılık, bir yazarın önceki bir metni ödünç olarak alması, kullanması, onu yeniden dönüştürmesidir. Ara Fasıllardan birinde oyun tekniğine baş-

vurularak diyaloglar oluşturulur. Calvino'nun romanıyla Öykü Yapım Çalışmaları arasındaki benzerlikten bahsedilir. Bu benzerlik üzerinden intihal ve metinlerarasılık mevzularına açıklık getirilir. İronik bir biçimde yazar kendi kendisine laf atar bu diyaloglarda. Bu da postmodern anlatım tekniğinin bir ereğidir. Yazar kendini arka planda sık sık hissettirir. Açıklama ve göndermelerle örülü bu anlatım tekniğinde, atıflara rastlamak olağandır. Yazılanların bir kurgu olduğunu yazar bizzat vurgular bazen; 'Bir Şair Sakinlikle' öyküsünün sonunda olduğu gibi. Söz konusu öykünün sonunda yazar, öyküde geçen her şeyin hayal ürünü olduğunu söyler. Kitabı farklı kılan bir özellik de kitabın içerisinde 'Kitap Tanıtım/Kritik Yazısı' başlığı altında onu yazan yazar tarafından kitabın kritiğinin yapılmasıdır. Yazar tarafından kaleme alınan kritik yazısı, okuru yeteri kadar aydınlatıyor. Bu yazıda yazar, okuyucuya kitaba dair şifreler sunmasının yanında sorularıyla da baş başa bırakıyor: 'Doğukan İşler'in Öykü Yapım Çalışmaları kitabının da –ki adı bile ironi taşıırken- apaçık bir anlatım beklenebilir mi?'

Doğukan İşler, kitabıyla bir farkındalık oluşturmayı başarıyor. Okuyucusundan da aysbergin görünmeyen yüzünü görmesini bekliyor. Çünkü 'Karanlık noktası olmayan bir hikâyenin ömrü, eğer son cümlesine kadar tahammül edilebilirse, ancak bir okumalıktır.' Doğukan İşler'in harmanlamasıyla Dedalus yayıncılığın mutfağından çıkan kitap, okuyucuya lezzetli metinler sunuyor. Öykü Yapım Çalışmaları başından sonuna değin sürdürdüğü ironisini elden bırakmıyor. Kitabın son sayfasında yer alan son cümlesiyle de ironik bir mesaj veriyor: 'Bir kitabın son sayfası zannettiğiniz, ola ki ilk sayfasıdır başka bir kitabın...'

DOĞUKAN İŞLER'LE SÖYLEŞİ

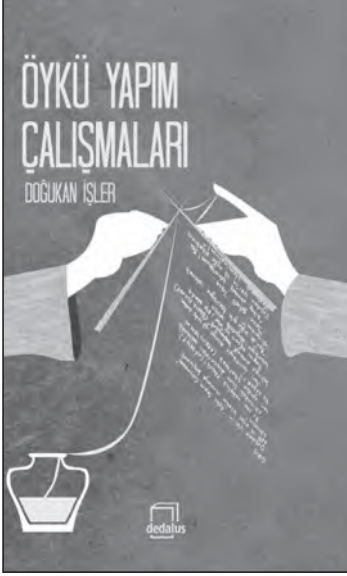
Konuşan: Harun KOÇ

— Genelde edebiyatın, özelde de öykünün sizdeki karşılığı nedir? Niçin öyküden yana seçiminiz?

— Çok klişeleşmiş, aslına bakarsanız klasikleşmiş bir tanım vardır “Edebiyat Dünyası” diye. Bu tanımlamanın biraz altını oyup, derinine bakacak olursak, aslında çok da hakikatli bir yönü olduğunu görebiliriz. Edebiyat dediğimiz şey, gerçekten de apayrı bir dünya. “Dünya” tabirini de biraz daha açacak olursak, zihnimde uyanan ilk belirlenim, “Dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir...” mealinde başlayan En’âm Suresi’nin 32. ayeti oluyor. “Edebiyat Dünyası” da, benim için bir oyun alanı; sadece kendimin değil; okurun da katılabileceği, eğlenebileceği, ağlayabileceği bir oyun elbette. Gerçek “Dünya” hayatında oynanabilecek, insanın insanlığından ödünler vermesi gereken oyunların tamamen dışında, oldukça masum bir oyun elbette edebiyat ve edebiyatın lunapark dünyası. Tabii şimdi, ben “oyun, eğlence...” diyerek söze başlamışken, edebiyatı ne kadar da ciddiyetsiz bir boyuta sokuyor bu adam böyle, diyenler de olacaktır. Hâlbuki bu dünyanın birbirinden ciddiyetsiz oyunlarına dalmış olanlar, edebiyatın, bahsettiğim (ve öykülerimde de yapmaya uğraştığım) oyunların anlaşılacağına tam da tersine ne kadar ciddiyet ve haddini bilmek gerektirdiğinin benim de az-çok farkında olduğumu bilmelerini isterim. Uzun sözün kısası; edebiyat, ciddiye alınmayacak kadar ciddi bir oyun benim için.

Ortaokulda, uzun boylu olmanın bir yan etkisi olarak en arka sırada oturup ders dinlemeyip konuşmaya ve öğretmenler sürekli susmamı istediği için de rahatça yapamadığım şakalarımı bir deftere “öykümsü” bir şekilde yazmaya başlamıştım. Kitap okumayı kendime bir ödev olarak benimsediğim lise yıllarında ise, özellikle Gogol okuduktan sonra, oturup öykü yazmaya çalışmaya başladım. O yıllarda internet yeni peydah oluyordu, sanırım edebiyat dergilerine mektup ile öykü/şiir gönderen son nesildim. Öykülerim yayımlanmadıkça, acaba bu yazdıklarım öykü değil mi, diye kendime kıza kıza yazmaya çalışmaya devam ettim. Çok geveze biri olarak, kendimi dinlemeye de o zamanlar, yazarak başladım diyebilirim.

Öykü, o günlerden beri hep yazmaya çalıştığım bir şey olarak kaldı. Acaba yazdıklarım öykü müydü? Bu ve benzeri sorularla birlikte, oyunlu metinlerle hasır neşir oldukça, bu “yazmaya çalışma” işini de bir oyun olarak kurgulamaya başladım zihnimde. Böylece öykü, beynimde dönüp duran gevezeliklerim için

en ideal form olarak belirdi karşımda. Çocuk gevezeliklerim dünya ile tanışmaya, hayatla çatışmaya, okuduğum metinlere karışmaya başladıkça daha da arapsaçına döndü beynim. Öykü, diğer edebi türlerden daha plastik bir yapıya sahip olduğu için de, sonunda, beynim kendisiyle çok iyi anlaşmaya başladı. Beynimle öyküyü baş başa bırakıp, kendimi rahat ettirmek için çekildim ben de aradan. Bunun için, yazdıklarım öykü müdür ben bilmem, beynim bilir. Kitabımın adından da her şey açık bir şekilde görülüyor zaten, ne de zor...

— İlk kitap nasıl bir duygu? Etkileri, tepkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Ferhan Şensoy henüz genç bir tiyatrocuken, “Kanlı 1 Mayıs” olarak anılan 1 Mayıs 1977 gününü ironik ve kara mizahi bir dille anlattığı “Kazancı Yokuşu” adlı uzun öyküsünü kitap olarak bastırmak istemektedir; ama daha öncesinde, fikrini almak için, ustası Haldun Taner’e okutur kitabı. Haldun Taner de kendine özgü muzipliğiyle, “İlk kitaplar hiçbir zaman çıkmaz; bana kalırsa, işe ikinci kitaptan başlamalı...” der genç Şensoy’a. Genellikle ilk kitap acemiliğinin sonrasında yazarlara getirdiği pişmanlığı anlatmak istemektedir Taner. Ali Teoman da, yazdığı ilk kitabı çekmecesinde sakladığından, hiçbir zaman yayımlamaya çağından söz ediyordu bir söyleşisinde, yanlış hatırlamıyorsam.

Ben de dosyayı hazırlarken, aklımdaki bu yorucu “ilk kitap” düşüncesi ile savaşıp durdum. Eklemeler, çıkarmalar, böyle daha iyi oldular, yok yok olmadılar, adını ne koysam... Ama bir şekilde, yüzmeyi öğrenmek için kendimi suya atmak gerekli diye düşünerek, günahıyla sevabıyla, dosyayı tamamladım. Çünkü, eğer yazdığınız bir metin okurla buluşmuyorsa; daha doğrusu bir türlü sizden ayrılmıyorsa, bu insana tanımlayamadığı bir yorgunluk veriyor. Bilgisayarımı her açtığımda öykü dosyalarımı görmek, not defterime aldığım notları görmek beni çok yormaya başlamıştı. Okur olmadan, bir metnin değeri nedir ki; Oğuz Atay’ın “Demiryolu Hikâyecileri” öyküsündeki hüsrandan başka?

Yazdıklarım okurda nasıl bir etki yaratıyor, inanın en merak ettiğim şey bu. Elbette yazılar yazarlar, özel olarak düşüncelerini iletenler oluyor. Ama benim asıl merak ettiğim, tam okudukları an girdikleri hal. Okur ile metnin arasında yaşanan o mahrem ilişki, öncelikle bir okur olarak çok ilgimi çekiyor çünkü. Tutunamayanlar’ı okuduğum zaman, tek başıma olduğum halde, sesli bir şekilde “Vay be!” dediğimi hatırlıyorum mesela. Neden böyle yaptım

ğımı, tam o an hissettiklerimi sayfalarca yazsam bile anlatamam. Bu yüzden okur, yazardan her zaman önce gelir benim gözümde.

— *Sizde bir öykü nasıl doğuyor, yazma aşamasında neler yaşıyorsunuz?*

— Bunun tek bir yanıtı var mı, inanın bilmiyorum. Yazarlar bu gibi sorulara binlerce değişik yanıtlar vermişler. Yazmaya başladığım ilk zamanlar, onların verdiği bu yanıtlar üzerinden belirli taklitler ve özenmelerle yazmaya koyulduğumu da bilirim. Yazarken, birçok şeyden yola çıkabiliyor insan: Gördüğü bir nesneden, yaşadığı bir olaydan, düştüğü bir durumdan, okuduğu bir kitaptan, izlediği bir filmde, yediği bir yemekten... Zaten yazmak fikri sürekli olarak aklınızda ve kalbinizde duruyorsa, dünyaya biraz da edebiyat olarak bakmaya başlıyorsunuz. Ya da en başta söylediğim gibi, “Edebiyat Dünyası”nın bir canlısı gibi dolaşıyorsunuz bu dünyada. İşin aslı “ilham” gelmesini beklemek değil, ilhama açık olacak bir beyin ve kalp bütünlüğü yakalayabilmek oluyor bu durumda.

İşin geri kalan ve en önemli kısmı ise, disiplinli bir şekilde, Orhan Pamuk’un da dediği gibi, yazarın kendisini “döve döve” yazar olabilme yoluna girmesi. Yazdığından çoğunu silmeyi, sildiğinden çoğunu da zihninde yok etmeyi öğrenebilmesi. Çoğu zaman, düşünce kalemde hızlı ilerliyor yazarken. Özellikle bu husus, yazdıklarımı onlarca defa okuyup düzeltmemi gerektiriyor. Dünyanın en zevkli işlerinden biri: Yazıp silmek yazıp silmek, silip yazmak silip yazmak...

— *Genç öykücünün gözünden, günümüz edebiyat ve öykü ortamı nasıl görünüyor?*

— Dergilerde yazan arkadaşları ve zaman içerisinde çıkan ilk kitapları özellikle takip etmeye çalışıyorum. Şiir ortamı (sosyal medyanın da etkisiyle, belki...) daha canlı ve daha hareketli gibi görünse de, aslında öykü de büyük bir yükselişte son yıllarda. Öykü formu daha oyuncaklı ve plastik bir tür olduğu için, çok farklı edebi tatlar bulabileceğimiz öyküler yayımlanıyor. Birçoğuyla tanışma şerefine nail olduğum öykücü büyüklerim ve arkadaşlarımla da kendi aramızda kritikler yapabilme olanağımız oluyor. Yazdıklarım da bu minvalde beslenmiş oluyor. “Günümüzün X yazarı” olmak yerine, kendi seslerini yakalayabilmiş yazarlara da özellikle saygım var.

— *Kendinize yakın hissettiğiniz öykü türünün ustaları kimler?*

— Gogol, bana okumayı ve yazmayı sevdiren ilklerimdendir. Kitabımın ilk öyküsü de, Gogol öykülerini okuyup hayran kaldığım zamanlarda yazdığım ilk öykümdür zaten. Kısa kısa kara mizah öyküleriyle Slawomir Mrozek, bana hem kısa yazmayı, hem de kara mizahın yolunu açmıştır desem yalan olmaz. İncecik hüznüyle Onat Kutlar, Türkçeyi eğip bükerek dil içinde bir dil oluşturabilmiş Orhan Duru, hikâyeyi iskalamadan öyküyü bir dil oyunu bahçesine çeviren Sevim Burak... Saymakla bitmezler elbette isimler. Ama elbette, illa ki Oğuz Atay! Ustamız, abimiz.

— *Öykülerinizde postmodern anlayışa yastı, yenilikçi, deneyci bir yaklaşım sergilediğiniz görünüyor. Üstkurmaca, gerçek ve gerçek dışının iç içe geçmesi, dil oyunları, metinde anlatıcının sürekli devrede olması, birden fazla bakış açısı, tamamlanmamış anlatılar sizi postmodern tutuma yaklaştırıyor. Siz kendinizi nasıl görüyorsunuz?*

— Postmodernizm, her ne kadar tanımlamaları muğlâk da olsa halen, kendimi yakın bulduğum bir cephe. Dilin imkânlarını kullanmak, anlatacağınız hikâyeyi dinlettirebilmenin en önemli unsurlarından biri. Postmodern yaklaşım, size güvenli ve sınırları içerisinde bir sınırsızlık olanağı sağlıyor. Anlattıklarım, elbette birer hikâyeye barındırıyor bana sorarsanız içerisinde. Ben hikâyeyi, dört duvar olarak düşünürüm. Kurmacanın dört duvarını öğretilmişime inanırsam da; bu duvarların sınırı dâhilinde, kimseye zarar vermeden, oyunlarımı kurgulamaya başlarım. Duvarları boyarım, silerim bir daha boyarım, eşyalar taşırım bu dört duvar odaya, içinde eşyalar yaparım, uyurum, otururum, kitap okurum, gülerim, ağlarım... Ama tek başıma da kalamam. İçimdeki diğer “ben”leri de doldururum odaya ve okura “katıl bize!” derim. Katılırsa, oyunlar bitmez bu odada. Ama en mühim mesele, içinde yıllarca oyun oynanabilecek sağlıklılıkta bir dört duvar kurmaca inşa edebilmekte elbette.

— *Sık sık ironiye, kara mizaha başvuruyorsunuz. Bu yaklaşımın imkânlarından söz eder misiniz?*

— Kara mizah, ülkemizde pek denenmeyen, tanımlanmamış bir tür. Türkiye’de kara mizah denince akla, genellikle toplumcu meselelerin mizahla irdelenmesi, trajikomik durumların kaleme alınması düşüncesi geliyor. Aslında, ironinin yüksek bir hatta izlenebileceğinin imkânını vermesi açısından, kara mizah çok bereketli bir alan. Oğuz Atay, Türkçedeki birinci kara mizah yazarıdır bence. Ama bizim topraklarımızda bu, Atay’da da görüldüğü üzere, “acıklı güldürü” olabiliyor tabii ancak... Atay izindeyiz!

İroni konusuna gelince de, neden “Hayatı, hayatın %30’u olan; self kleptomanik ve hipertrofik yetenekli...” biri olduğumu açıklamak üzere, sözü Kierkegaard’a bırakmak istiyorum:

“İronist kendisini ve çevresini mümkün olduğunca büyük bir şiirsel yetenekle ürettiği, tamamen kuramsal ve olasılıklara dayalı yaşadığı için, hayatın sonunda bütün devamlılığını kaybeder. Ama ironistin hayatında devamlılık olmadığı için, en karşıt duygular birbirlerinin yerini alır. Ansızın bir tanrıdır, hemen ardından bir kum tanesi. İronist bir şairdir. Her şeyi şiirselleştirir, özellikle de duygularını. İronist için duyguların gerçekliği yoktur; zaten karşıtlık biçimi dışında duygularına ifade kazandırdığı da pek görülmez. Acısı, şakanın kendisine has kimliksizliğinde gizlenir; mutluluğu ise nefretinde saklıdır.”

MEHMET KAHRAMAN

KAMU BAŞ RÜYACISI'NIN GÖRDÜKLERİ

İlk kitaplar değerlidir. Büyük bir heyecan, büyük bir emek vardır kitaplaşana dek. Müzeyyen Çelik'in *Kamu Baş Rüyacısı* da böylesi kitaplardan biri. Kitap iki bölüme ayrılmış; birinci bölümde birey üzerinden topluma yönelmiş bir bakış gözleniyorken, ikinci bölümde ise ironi ile harmanlanmış gerçeküstü öyküleri okuyoruz.

Çelik, anlatmayı seven bir öykücü. Sosyal meseleleri, insan ilişkilerini, toplum içindeki bireyin yalnızlığını ve acılarını başarılı bir şekilde öyküleştiriyor. Anlama ve anlatmaya odaklanıyor. Anlattığı öyküler hepimizin malumu. Bu yüzden yabancılık çekmiyoruz karakterleri benimsemek için. Kişiler sıradan görünmekle birlikte derinliklerinde büyük acılar, tarifsiz duygular yaşıyorlar. Yazar olayları anlatırken dramatize etmiyor. Sanki yüzeysel anlatıyormuş gibi, ama öyküleri bitirdiğinizde küçük bir sızı kalıyor içinizde. Gerçeklik algımızla birebir örtüşen, evet, yaşadım veya gördüm diyebileceğiniz kişiler çıkıyor karşımıza. Bir noktada talihsiz insanlar bunlar. Bazen hastalık, bazen ölüm, bazen yokluk, bazen de diğer insanların baskısı, düşüncesizliği kişilerin hayatlarını zor bir dönemece sokuyor.

Ölüm, ayrılık, hastalık, evlilik ve yaşanan acılar ana konular. Sokaktan yükselen seslere açık öyküler. O sokaklardan kimler geçmiyor ki; sağ sol çatışmasını sonuna kadar yaşamış gençlerden tutun da yeni gelinlere... Herkes buradan geçiyor. Hepsinin farklı bir hikâyesi var. Toplumsal hayat söz konusu olmakla birlikte birey yine de kendi halinde. Kendi yaşadıklarıyla baş başa. Kimse bir başkasının durumundan haberdar değil. İçlerinde taşıdıklarını öteki bilmiyor. Çünkü insan sadece kendini önemsiyor. Duyarsızlaşıyor bir bakıma. Biriyle ancak kendine dokunduğunda ilgilenmeye başlıyor ki, o da ben merkezli bir yaklaşım. Bu nedenle kişi tam olarak kendisi olamıyor. Kendi hayatlarını yaşayamıyorlar. Gerek kendi, gerekse öteki tarafından baskı altına alınıyorlar.

Öykülere genel itibarıyla kadın bakışı hâkim. Kadınların yaşadıkları her ne varsa öyküye konu olmuş. Eşleriyle sorun yaşayan kadınlar, yeni gelinin kayın validesi ile yaşadıkları ve yine onunla ilintili olarak kendi hayatının olmaması, aşkları, bekleyişleri, dul bir kadının hasta oğluyla birlikte yaşamını

sürdürmeye çalışması... Kadın karakterlerin anlatıldığı öykülerde daha çarpıcı ve daha derinlemesine bir anlatım göze çarpıyor. O dünyanın eksik noktası hemen hemen hiç yok. Daha duyarlı bir bakış hâkim.

Kadınısı detaylar anlatımı zenginleştiriyor. “Çiçek Asr’ı” bunun en iyi yansıtıldığı öykülerden biri. Kadın dünyasının renkli tek öyküsü de bu. Gün için toplanmış kadınların konuşmalarına ortak ediyor yazar. Zaman nasıl geçiyor, neler yeniyor ve neler konuşuluyor? Öykünün başlığı içeriğin ironisini yapıyor adeta. Günün sonunda kadınlar kalkarken Asr suresini okuyacaklardır. Fakat zamanında kalkılamadığı için sureyi okuyamazlar. Sure üç ayettir aslında ve bir dakikadan fazla sürmez. Kadınların geçirdiği zaman ise aşağı yukarı dört saattir. Bu dört saat içinde konuşulanlarsa gerçekten insanın ne kadar zıyanda olduğunu gösterir. Yazarın Asr suresine gönderimde bulunması, başlığın çiçek zamanı olması, surenin mesajına bir göndermedir. Asr suresinde Allah, zamana yemin ediyor ve hemen ardından, “İnsan ziyandadır” diyor. Öykü boyunca (yaklaşık dört saat), çiçek muhabbeti yapan kadınların, gün sonunda bir dakikalarını Allah için ayıramamaları gerçekten büyük bir kayıptır. Öykünün son cümlesi ise daha da ilginçtir: “...gidip bilgisayardan bakarsın.” Herkesin ezberinde olan bir sureye, üstelik Kuran’dan değil de bilgisayardan bakılacak olması ayrıca manidardır.

Bireyin iç burkan, kimseye açamadığı sancılı yanlarına toplum üzerinden bakıyor yazar. Onlar üzerinden insanlık durumunu irdeliyor. Herkes yazgısını yaşıyor. Modern insanın bu yazgıya nasıl karşı koyduğu ya da koyamadığı kendi akışında ele alınıyor. Hayat bir akış halindedir; durağanlık yoktur. Bu akışta kişi kendine bir yer ediniyor ve hayata tutunmaya çalışıyor. Tutunmak kolay değil, çatışmaları da beraberinde getiriyor. İki insanın olduğu yerde çatışma olmaması kaçınılmaz; öyküler bu çatışma zemininden doğuyor. “Beşiktaşlı Uzun Selim”de açıktan bir çatışma var iken, “Tülay Gelin”de örtük bir çatışma söz konusu.

Çelik görüntüler getiriyor ekrana. Kısacık zamana bütünü saran bir görüntü koyuyor. İç konuşmalara girmeden, göstererek kişilerdeki hâlleri anlatıyor. Anlatımı hızlı. Özellikle öykü sonlarında hızlı bir geçiş gözleniyor. Kafasında sadece anlatmak istediği konu var ve bu yüzden zamanı idareli kullanıyor gibi. Buna rağmen öykü bütünlüğü zedelenmiyor. Yerinde tasvirlerle gerçekliği güçlendiriyor.

Kültürel zenginlikler öykünün anlam dünyasına olumlu katkı yapıyor. Giyim şekli, baş örtmesi, çiçeklerin önündeki takvim yaprakları, kapı önlerine oturmalar bize ait göstergeler. Bu yüzden karakterlere karşı yabancılik çekmi-

yoruz; tanıdığımız, bizden birileri. Çabuk kabulleniyoruz onları. Hatta acıyıyoruz hallerine. Bununla birlikte bize ait olmayan öğeler de var öykülerde. Beş çayı bunlardan biri. İngiliz örfü olarak bildiğimiz beş çayı, “Çiçek Asrı”nda kadınlar tarafından kullanılıyor.

Dil hassasiyeti öykülerde göze çarpan bir başka unsur. Öyküler fazlalıklarından arındırılmış ve en az kelimeyle kuruluyor. Anlatım gereksiz detaylarla doldurulmuyor. Öz bir anlatımı tercih ediyor yazar. Ele aldığı konu üzerinde yoğunlaşıyor, sözü fazla uzatmadan öyküyü bitiriyor. Bu nedenle okuması kolay öyküler sunuyor okura. Bu tutum bazen öykünün aleyhine de olabiliyor. Bir an önce sonuca gitme gibi gözüktüğü için zaman atlamaları söz konusu olabiliyor. Hızlı anlatımdan kaynaklı olarak bazı öykülerin yüzeysel bir anlatıya dönüşme riskini de beraberinde getiriyor; “Gönül Berberi”, öyküleri örnek olarak gösterilebilir.

Mizah da ayrıca üzerinde durulması gereken bir husus. Anlattığı konular her ne kadar acıklı bile olsa bir mizah unsuru bulabiliyor yazar. Hayatın tek boyutlu olmadığını göstermesi bakımından bunu önemli buluyorum. Çünkü insan çelişkiler içinde bir hayat yaşıyor. Ağlayacağı yerde gülüp, güleceği yerde ağlaması gibi. Kararında kullanılmış bir mizahın farklı okumalara kapı aralaması muhtemel. “Kayıp Mahmut Sultan” mizah ve ironiyle ele alınmış güzel bir öykü. “Kâğıt Oynayan Sahaf” da bu kategoriye alınabilecek öykülerden.

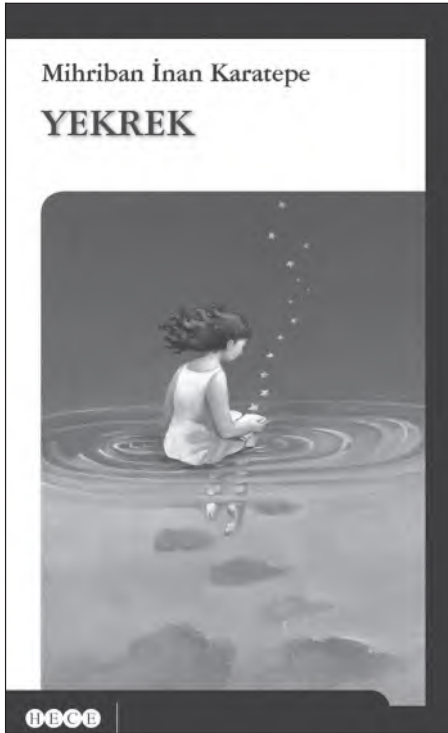
Kitap iki bölümden oluşuyor demiştik. “Mesâ” alt başlığıyla yer alan öykülerde gerçeküstü anlatım tercih edilmiş. İlk bölümün başlığı “Subh” sabah, aydınlık anlamına gelirken, Mesâ akşam, karanlık anlamlarına gelir. Yazar “Subh” ve “Mesâ” diyerek aydınlığa ve karanlığa, yani dünyanın, insanın, hayatın aydınlığına ve karanlığına dikkati çekiyor. Fakat öyküler aydınlık ve karanlık kavramlarıyla tam açıklanamaz. Çünkü birinci bölüm “Subh” olmasına rağmen öyküler acıklı, hüznü atmosferde kuruluyor. İkinci bölümde ise ironi ile yoğrulmuş fantastik bir anlatım tercih ediliyor.

İkinci bölümdeki öykülerin en ayırt edici yanı verili, eleştirel bakışın hâkim olması. “Kamu Baş Rüyacısı”, “Oğlum Polat Oldu” öyküleri iktidar eleştirisi iken, “Hyaluronik Dönüşüm” insan hırslının son noktasını gösteriyor bize. Kamu Baş Rüyacısı faili meçhulleri, kaybolan çocukları, öldürülen kadınları rüyasında görmesi için devlet tarafından işe alınıyor. Devlet gerçekte çözemediği olayları rüyalar vasıtasıyla çözmeye çalışıyor. Fakat çözülmesi gereken o kadar çok olay var ki, “rüyacı” kendi ailesine bile zaman ayırmıyor.

Yine bu bölümün dikkat çeken bir diğer öyküsü “Hiyaluronik Dönüşüm”. Gençleşmek, güzelleşmek isteyen bir kadının, kullandığı kremlerle çocukluğa varan geri dönüşümü konu ediliyor. Benjamin Button’ı da andırıyor öykü. “On yıl genç görünsem nasıl olur” diye başladığı bu girişim onun sevimsiz bir hal almasına neden oluyor. Kızları da, kocası da günden güne kendisinden soğuyorlar. Kocasını yatağını dahi ayırıyor. Kadın son olarak çocuklaşmış bir vaziyette hastaneye kaldırılıyor.

Hüznü ortak paydaya alan bir yazarın öyküler toplamı *Kamu Baş Rüyacısı*. Yazar tanıdığı, bildiği, hissettiği konuları öyküleştiriyor. Her kesime de yakın duruyor; işçiye, işsize, sağcıya, solcuya, inanana, inanmayana. Ayrıca insanın çelişkili yanlarına dikkat çekiliyor, ama insanı insan yapanın bu çelişkiler olduğu da anlama dâhil ediliyor. *Kamu Baş Rüyacısı* başarılı bir ilk kitap olarak okurunu bekliyor.✍

HECE YAYINLARI / İNCELEME

MÜZEYYEN ÇELİK'LE SÖYLEŞİ: *İnsan zihninin belli bir sınırı var, daha ötesini yapmaya gücümüz yok.*

Konuşan: Ahmet YİĞİT

— Öykülerinizi okurken daha çok babaannelerimizin, anneannelerimizin anlattığı hikâyeler canlandı gözümde. Oğlum, işte şöyle bir olay vardı diye başlayan ve tatlı tatlı anlatılan masalsı hikâyeler. Neden bilmiyorum böyle bir şey hissettim. Bununla başlayalım isterseniz. Hem öyküleriniz hakkında hem de sizi besleyen damarlar hakkında ne söylemek istersiniz?

— Anneanneli babaanneli ve Hacıanne denilen büyük anneanneli bir ortamda büyüdüm. Sürekli hikâyeler dinledim onlardan. Hacıannem abimle bana sürekli masal anlatırdı ama ben altı yaşımdayken onu kaybettik. Sonra Kütahyalılar kadın günlerine gezek der. Ben bizimkilerle hep gezeklere gider orda da çeşitli hikâyeler dinlerdim. Bu hikâyelerin büyük kısmını dedikodular oluştursa da neticede onlar da hikâyeydi. İşte dinleye dinleye bugünlere geldim. Anlatmayı seven bir milletin dinlemeyi seven bir çocuğu olduğumu anladım şimdi. Çünkü çocukken büyükler kadar anlatacak mevzumuz olmuyor o yüzden dinleyici konumunda oluyoruz. Bu beni epey beslemiş anladığım kadarıyla. Ayrıca şu var. Benim babaannem köyde yaşar. Kışları bize gelirdi. Geceleri bana masal anlatmasını isterdim o da fantastik bir şeyler anlatırdı ama masala da pek benzemezdi onlar. Neyse sonra o masalları değişik zamanlarda televizyonda gördüm. Meğer bizimki bana masal diye izlediği Türk filmlerini anlatıyormuş. Eğer acıklı öyküler yazıyorsam bunun da payı vardır.

Güzel bir çocukluk geçirdim ben. Her ne kadar çok hastalansam ve yazın ortasında boğazı kolonyalı tülbentle sarılmış bir şekilde köşe başında durup oynayan çocukları hüznü ve hasta bakışlarla izlesem de çok güzeldi çocukluğum. Bir kere sokakta oynadım ben. Yazın uykumuz gelene kadar oynardık hatta abartıp kışın elimiz ayağımız morarana kadar oynardık. Evimizin karşısına yapılan iki apartmanla birlikte dünyamız değişse de biz onlara uymadık onlar bize uydu. Orada yaşayanları anlamaya çalışırdım. Evlerinin içinde harikalar diyarı var zannederdim. Bizim evimiz iki odacıktı ve sobalıydı çünkü. İşte bütün bunlar beni besledi. Merak, hayret, şüphe derken nasipmiş yazmak. Biz sonra yeni eve taşındık o sokağı pek sevedim hala da çok sevdiğimi söyleyemem. Ortaokul ve lise süreci başladı. Üniversiteyle birlikte Kütahya'dan çıktım ve şu an dokuzuncu değişik ilimde ikamet ediyorum.

E daha ne olsun. Dişimi sıksam güzel memleketimin yarısında yaşamış olacağım. Çok gezen de çok besleniyor demek ki. Çok yer gördüm çok insan tanıdım. Beni en çok Kıbrıs ve İstanbul besledi. Çünkü bambaşka dünyaları çok farklı insanları orada tanıdım. İnsanı insan zenginleştiriyor ve anlamaya başlıyorsun. Yargılamadan anlayabilme yetisini kazandım. Üniversite birinci sınıfta pubda çalışan bir kız arkadaşımız vardı. Tuhaf kıyafetlerle gelirdi sabah derse. Askılı şeyler giyerdi ve teni simli olurdu hep. Yüzü de kireç gibi. Çok korkmuştum ondan öncesinde. Düşünsenize kız bildiğin gece kulübünde çalışıyor. Sonra bir vesileyle hikâyesini dinledim ve korkmak yerine anlamayı denedim ilk büyük imtihanım buydu sanırım. Hayata tutunmaya çalışıyordu benim dünya görüşüme göre yanlış bir yoldaydı ama yüzü öyle masumdu ki. Şimdilerde ne yapıyor bilmem ama umarım okulunu bitirmiş ve düzgün bir yolla ekmeğinin peşine düşmüştür. İşte bunlar hep öykü besini.

— *Hikâyeyi tanımlarken, yaşanmış veya yaşanması muhtemel... diye devam eden bir tanım var. Öyküleriniz bu tanıma çok uyuyor. Kurmaca ve hayat dersek ne söyleyebilirsiniz.*

— Vallahi denk geldikçe Müge Anlı'nın programını seyrediyorum ve yok artık dediğim hikâyelerini anlatıyor insanlar. Dolayısıyla kurmaca ve hayat iç içe de işte yazdığımızda gerçek olmuyor yaşadığımızda gerçek oluyor. Gerçeklik üzerine tartışabiliriz de ama bence gerek yok. Ben o kadar felsefe bilen ve artistlik yapacak biri değilim. Kurmaca bence şu: yazar gördüklerini kendi içinde değerlendiriyor kendi bakış açısı ve üslubuyla döküyor kâğıda. Bazen fantastik bazen de gerçek sahneler seçiyor kendisine. Ben fantastik, bilim-kurgu yazarken de gerçekten kopmadığına inanırım yazarın. Sadece gerçekliğin ondaki çağırışımı farklı o kadar. Çünkü insan zihninin belli bir sınırı var daha ötesini yapmaya gücümüz yok. İşte bu gücümüzün olmayışı zaten insanı görünmeyen bir yaratıcıya ulaştıracak ana imtihanı oluşturuyor. Allah bir perdeyi kaldırırsa herkes görecektir ama işte önemli olan perdenin ardındaki görebilmek. Neyse konuyu dağıtmayalım. Sanat Allah'ın yarattığının bir yansıması değil mi? Bence öyle. Bakın bilim-kurgu filmlerine fantastik bir şeyler yapıyorlar, bilim-kurgu filmleri çekiyorlar. Uzaylı, yaratık bilmem ne diye bize kaktırdıkları insan-hayvan-böcek karışımı bir şey oluyor. Avatar diye film yaptılar olay oldu. Ben de aman da aman çok değişik bir şey yaptılar sandım. Yine emperyalist Amerika dünyada sömürecek yerleri bitirdi başka âlemlere el attı ve kuyruklu insan tipinde yaratıkları çok yeni diye yutturmaya çalıştı bize. Yutturamaz çünkü yaratılmış olandan ayağını çekemiyor insan. Gözünün gördüğünden kopamıyor. Çok sürreel bir durum olsa bile biraz inceleyince gelip gerçeğe dayanıyor. Gerçek Allah'ın yarattığı her şeydir. Do-

layısıyla biz de kendi zihnimizden ona küçük katkılar sağlarız ve değiştirebilir sentez yapabiliriz o kadar. Bu soruya son söz olarak kurmaca da olsa gerçek de olsa sonu taklitten öte bir şey değil.

— *Kitap iki bölümden oluşuyor Subh u Mesâ. Başka bir söyleşide bunu cevaplamışsınız ama benim sormak istediğim şu: Bunu bir çelişki olarak mı görüyorsunuz yoksa insanı tamamlayan olarak mı?*

— Subh u Mesâ bir çelişki. Tam da insan aslında. Çünkü insan bir çelişki. Ben bunu hem bir çelişki olarak görüyorum hem de insanı tamamlayan bir durum olarak görüyorum. İnsanın maskelerinden bahsederler bunu da eleştirirler. Evet, ikiyüzlülük kötü ama insan daima maske takmak zorundadır. Bir kadının; kadın, eş, evlat, anne, gelin, görünce, işi her neyse o, torun, arkadaş vs gibi konumları yok mu? Var. Biz her birinde başka görevle karşı karşıya değil miyiz? Öyleyiz. Bütün bunlar tamamlar insanı. Ben öğretmenken biraz daha özgüvenli ve sert, çocukken annesine nazlanan ve yeni tabirle tripli, torunken şımarık, gelinken oturaklı vs davranmak zorundayım. Bunların hepsinin toplamı beni oluşturuyor. Bakın hem oturaklı hem de şımarık olabiliyor insan ve subh u mesâ da tam olarak bu. Bir de asıl amacımı yinelemek isterim. İnsan gece ayrı gündüz ayrı insan olur. Zaten ışık düşünceleri de eşyayı da bakışları da çok değiştirir.

— *Öykülerin ana odağı acı, hüznün, ölüm, kaybedilmiş yaşam diyebiliriz. Her kesimin acısına yakınsınız; sağcının da, solcunun da, inanan insanın da, inanmayan kişinin de, işçinin de, işsiz de. Böyle bir şey mümkün müdür? Her acıyı hissedebilmek yani.*

— Neden mümkün olmasın ki. Hepsinin insan olduğunu düşündüğünüz zaman acılarına da yaklaşıyorsunuz. Acı ortak paydamız değil mi? Bir de şu var çok çeşitli görüşlerden arkadaşlarım var. Temelde birçok noktada görüşlerimiz uyuşmasa da bunları saygı çerçevesinde tartışmayı başarabiliyorum ve ben onları dinledikçe onları anladım onlar beni dinledikçe beni anladılar. Anlamak biraz sonra hissetmeyi gerektiriyor. Ağlayan bir anne var mesela. Çocuğu öldürülmüş. Ortada bir acı var. Neden öldürüldüğü sonra tartışılacak bir mesele oluyor hal böyle olunca.

— *Öykü konularınız iç hesaplaşmalar, bilinç akışı gibi anlatıma uygunken dışsal bir anlatımla konuları ele alıyorsunuz. Daha çok görüneni, bilineni mi anlatmak istiyorsunuz?*

— Çok içsel anlatımları sadece ben anlayabilecekmişim gibi geliyor. Bu okuyucuya haksızlık sanki. Bazı genç arkadaşların öykülerini okuduğumda

bunu sadece kendisi için yazmış diyorum ve asla bir şey anlamıyorum. Ben okuduğumdan hem bir şey anlamak hem de bir şeyler hissetmek isteyen bir okuyucuyum. Dolayısıyla yazdığım şeyler de böyle olmalı. Vallahi bir tane özentiyile öyle bir öykü yazdım ama nasıl yazdığım konusu içler acısı. Onu yazmakta ne var. Aklına ne gelirse uydur uydur yaz. Ama kurgu yapmak, günlerce bilgisayar başında öykü çalışmak kolay mı? Görüneni bilineni Müzeyyence anlatmak istiyorum. Belki ileride içe de dönerim ama yine herkesin içine dönerim, sadece kendi içime dönmem.

Bir de şu var. Orijinal konu yok ki günümüzde. Orijinal üslup var. Asırlardır yazmadık öykü bırakmadı insanlık. İçi de olsa dışı da olsa her şey yazıldı. E ben bu aynı konuları kendimce yazdığımda değer kazanacağım yoksa da yok olup gideceğim.

— *Öyküleri okurken, yazarın anlatacağı çok şey var ama sanki yazar bir an önce sonuca gitmek istiyor, diye düşündüm. Buna katılır mısınız? Ve yazarken, anlatacak çok şey var diye düşündüğünüz oldu mu?*

— Anlatacak çok şey var ve yazar maymun iştahlı, yazar aceleci, yazar biraz bunu yapmayı seviyor. Bunu çok kişiden duydum” keşke devam etse bu öykü dedik” ama ben kısa yazıp biraz da ipleri okuyucuya vermek istiyorum, başlarda bunu bilinçsizce yaptım. Sonra bilinçlice yaptım. Güzel de oldu. Diğer anlatacaklarımı başka öykülerde okuyacaksınız. Ben eğer iyi bir yazar sam zaman bana değerimi verecektir. İyi yazar olmak günümüzde çok satmak ya da twitterdan çok takip edilmek ya da facebooktan çok beğeni almak gibi algılanıyor. Hiç katılmıyorum. Çünkü sanalda dolaşan ve popüler olan her şeyin birer köpükten ibaret olduğunu düşünüyorum. Şairler şiirlerindeki mısraları, öykücüler öykülerine alacakları afili cümleleri 160 karaktere sığdırmaya çalışıyorlar ise yazık demekten başka bir şey kalmıyor.

— *Bir de şu var. Her alanda yazıyorsunuz. Açayım. Gerçekçi, fantastik, deneysel; sonra öykülerin kendi içinde ironi ve mizah unsurları. Bu bir arayış mı, yoksa aklıma gelen her konuda ve her alanda yazarım özgüveni mi?*

— Gerçekten arayış değil. Ben öyle değişik biriyim. İnsani ilişkilerde mantıklıyım, geceleri müthiş hayalperest olur ve uzaya gidişimin hayaliyle uyurum, bazen bir yıldızla basmak isterim, yeni deneyimler-kendi dünya görüşü sınırlarımda- beni heyecanlandırır, ağlarken kahkaha atarım öyle bir insanım. Bunları övünç kaynağı olarak söylemiyorum ciddi delilik burada anamadığım birçoğu. Özellikle kuzenlerim çok dikkat etmişler yüz hatlarım bile çok ani değişmiş. İşte ben kendi iç çalkanıplarımın öyküsünü yazıyorum, yüz hatlarım gibi öykümde de ani geçişler olabiliyor.

Bir de of sürekli acı çekmeyelim, acıya gark olduk gülelim biraz da derim. Size bir şey anlatayım. 1999’da babamı kanserden kaybettim. Onun kaybın-

dan sonra dedemi zaten çok severdim ama daha sıkı bağlandım ona. 2002’de dedemi de kaybettik ve ben yapayalnız hissettim kendimi. Bir kızın hayatında baba ve dede ne kadar önemlidir. İkisi de yok düşünsenize. Dedemin vefat ettiği gün yüksek ateşle baygınlık geçirdim, o kadar çok etkilendim. Yaklaşık iki hafta geçmişti ben de o sıra dershaneye gidiyorum, akşam vakti denemeden döndüm. Abim de üniversitede ikinci sınıftı, o da Konya’ya gitmişti. Biz kız kıza kalakaldık. Eve girdiğimde anneannemle annem beni sofrada bekliyordu. Beni bir gülme tuttu. Hadi kızlar dedim evi dullar pansiyonuna çevirdik. Bizimkileri tuttu bir gülme. Cenazeden sonra ilkti bu. Hayat devam ediyor işte. Bir de aklıma gelen her konuda her alanda yazarım özgüveni var. Bu nereden geliyor bilemedim. Fıtrat sanırım.

— *Müzeyyen Çelik edebiyat, hayat ve yaşadıkları hakkında ne düşünüyor. Dünyayı nasıl görüyor?*

— Edebiyat güzel ama bazı edebiyatçılar? Keşke sadece yazdıklarını okusam da hiç tanımasaydım dediğim çok yazar oldu. Umarım ben iyi ki tanımasız denilen yazarlardan olurum. Çünkü iyi ki tanımışım hem iyi yazıyor hem de on numara insan dediğim yazarlar da oldu. İyi ki sevdiğim büyük yazarlar ben onları tanımadan ölmüşler. Mesela ben Necip Fazıl’ı üstad bilirim, büyük hayranıyım ama O ve Ben kitabında bir diğer sevdiğim Yahya Kemal’le ilgili olarak, üniversitede ders verirken burnunu karıştırdı diye anlatıyor. Haydi, sen Yahya Kemal’i çeşitli sebeplerle sevmiyordun adam da burnunu karıştırdı. Neden dile getiriyorsun? Çok sinir olmuş ve hayal kırıklığına uğramıştım okurken. Birinin yapması diğerinin de bunu dile getirmesi kötüydü.

Hayat güzel, kuşlar uçuyor. Ben çok hastalık, çok ameliyat geçirdim; hayatın güzelliğini size anlatmakla bitiremem. İnsanın hayatı kötüyse bunu kendisi yapar. Mesela Hz. Eyyüb’ün hikâyesini bize şöyle anlattılar. Peygamber çok hasta oldu, her yerini kurtlar kapladı. Kurtçuk üstünden düşünce ben senin nasi-binim diye geri alıp etine koydu. Bu öykü aslında bambaşka. Hz. Eyyüb kurdu yerden aldı ve etine geri koydu. Kurt onu ısırınca müthiş bir acı hissetti ve inledi. Hâlbuki onun bütün derisi kurtlar tarafından kemirilmiş ve gıkını çıkarmamıştı. Sonra Allah onunla konuştu ve dedi ki: sen benim irademle hasta olduğun için o acılara katlandın ama kendi iradenle o kurdu yerden aldığın için canın acıdı. Onun senin üstünden düşmesini ben takdir etmişim. Allah bize acı murad etmedi. Biz istedik başımıza gelen her şeyi. Hastalık da acı da hayatın zorlukları da imtihan ve cüzi irade ile yaptıklarımızın seçimlerimizin karşılığı birçok şey. İyi veya kötü. Benim yaşadıklarımla ilgili düşüncelerim kısaca böyle.

Dünyayı iyi görmüyorum. Dünya kanlar içinde. Üstelik olan biteni elinde çekirdekle izleyen bir üst kat komşusu gibi görüyorum kendimi. Dua etmekten başka şeye elimiz ulaşmıyor çünkü.

— *Huzursuz biri misiniz? Yaşadıklarınız veya gördükleriniz sizde ne gibi bir etki uyandırıyor.*

— Kesinlikle huzursuz ve takıntılıyım. Her konuda çok endişeli ve ayrıntıcıyım. Bazı arkadaşlarım çok dikkatli olduğumu ve gözümünden bir şey kaçmadığını da söylüyorlar. Bence de öyle. Çok insan modeli tanımak bende insanlar hakkında da öngörü oluşturdu. Genelde de yanılmıyorum. Bütün bunlar beni huzursuz etmeye yetiyor. Samimiyetsiz insanları hemen ayıkliyorum mesela. Evde şöyle keyfimce uzanırken bile kafam bir şeyle meşguldür ve eşim, annem ya da yakınlarım hemen fark ederler. Aklından ne geçiyor senin? derler. Gözlerimi devirmeye başlıyorsam demek. Kendi derdim olmasa birine söylediğim şeye canım sıkılır acaba demese miydim, başka dert bulmasam lisede bana haksızlık yapan iki hocamı hatırlar onlara içimden hakaret ederim. Bugün olmasa geçmiş beni huzursuz etmeye yeter işte.

Yaşadığım gördüğüm her şey bilinçaltımda bir yerde kalıyor ve rüyalarım da bana merhaba diyorlar. Sonra ben o rüyaları yazıyorum ve öykülere de serpiştiriyorum. Büyüdükçe zihnim rahatlar, huzurlanırım diyordum ama ne yazık ki tam tersi oldu. Yaşadıkça daha fazla tasa biriktiriyor insan.

— *Son olarak, Kamu Baş Rüyacısı rüyasında ne görür? Kamu ile özel, kamusal ile bireysel arasında bir ayrışma var mıdır? Bir dönem “kamusal alan” diye meşhur bir tabirimiz vardı, acaba Kamu Baş Rüyacısı kamusal alana mı girer merak ettim.*

— Kamu Baş Rüyacısı bir memur ve 657’li. Kamusal alanın göbeğinde. Rüyasında ayın on beşini de gördüğü kesin ama bizimkisi biraz sadık rüyalar gören bir tip. Faili meçhulleri rüyasında görmesi için devlet buldu onu. Devlet o kadar aciz. İstihareci tuttu kendine. Fazla rüyaya yatması gerektiğinde ek rüya ücreti de alıyor saati 9.90 kuruş.

Kamusal alanla bireysel alan bence karşıt kavramlar. Kamusal alanda isen ve memursan özgür değilsin bir kere. Elin kolun bağlı. Dilediğin gibi davranamazsın. Birey özgür olmalıdır. Her şeyi devlet belirler, kanun yazar sen ona uyarısın. Özlük hakkı olarak rahat olsan da zerre kadar özgür değilsin ve bu çok sinir bozucu. Peki, neden katlanıyoruz? Burası Türkiye, yazmaktan çizmekten bir kuruş kazanamayanların ülkesi ve geçim derdi diyorum. Bir yazarsan ve edebiyat öğretmeniyisen müfredata bakıp üzülürsün önce. Liseye geldiği halde okuyamayan öğrencilerin de vardır ve sen onlarla metin incelemeye çalışırsın, sonra onlar üniversite sınavına girmek isterler ve senin metin inceleme çaban anlamsız kalır. Böylece de bu söyleşi biter. Çok teşekkür ederim.

— *Biz teşekkür ederiz. Sağ olun.*

ÖĞRENİLMİŞ ÇARESİZLİK

Funda ÖZSOY ERDOĞAN

Ötüken Yayınları

Ötüken Yayınları'ndan çıkan Öğrenilmiş Çaresizlik, yazar Funda Özsoy Erdoğan'ın üçüncü öykü kitabı. Funda Özsoy Erdoğan, öykülerinde insanın maskeleri üzerinde durur. Yazar, maskeleri hızla sıyrıp ardında gizlenenle bizi tanıştırır. Kurgu ve olay örgüsü ne titizlik gösteren Erdoğan, okuyucuyu, konuşmalar üzerinden kahramanın ruh dünyasına iter. İç ve dış konuşmalar önemlidir bu öykülerde. Kamerayı dış pencereden iç pence-reye doğru çalıştıran yazar, tarafını, haksız-lığa uğrayandan yana koyar. Ezenlere kızgındır, ezilenler için kaygılıdır. Öğrenilmiş Çaresizlik'te aynı otobüse tesadüfen binen yolcuların tek tek hayatları irdelenir. Kaydedici de aynı otobüs-tedir. Bir nevi iç konuşma-ları duyan bir kulağı vardır kaydedicinin. İç sesleri kay-deder ve bize aktarır. Kitap üst kurmaca tekniğine do-kunmakla beraber, modern öykü imkânlarından daha fazla yararlanır. Kahraman-ların ruh halini bize onların iç konuşmalarıyla yansıttıktan sonra, onlarda yıkıntıya neden olan olaylara yaklaşır. Ayrın-tılı olarak bu olayları bize sunar. Kahrama-nın ruh halinin dışına çıkarak onu bu ruh ha-line iten gerekçeleri araştırır. Okuyucunun me-rak duygusunu doyurur. Onu elinden tutar ve yaşananların içine götürür. Okuyucuyu orta-da bırakmaz.

Yazar, çok ince bir duyarlılığa sahiptir. İn-sanoğlunun ikiyüzlülüğünün ortaya konuldu-ğu öykülerde incinenin yanında durur. İncite-ne ise çok öfkeli. Şiddete meyilli kişilerin

ne kadar eğitilmiş olurlarsa olsunlar hiç düzel-meyen hastalar olduklarını bize gösterir. Öğ-renilmiş Çaresizlik'i okurken, eğitilmiş insanla eğitimsiz insanın aynı tepkileri ortaya koyma-sı bağlamında Nuri Bilge Ceylan'ın Uzak fil-mi akla gelmekte. Bir doktor, bir avukat ya da akademisyen, eşine, bir şoförün, eşine uygu-ladığı şiddetin aynısını uygulayabilir. Şiddete uğrayan kadınları korumak için kurulmuş der-neğin başkanı kendi gelinine psikolojik şiddet uygulayabilmektedir. Ancak kurnazlığıyla bu-nun üzerini örter zeki sadistler. Şiddete uğra-yan kadın ise bunu gizler. Çünkü utanç duygu-su yaşar. Utanç duygusu, acısını en yakınlarıyla bile paylaşmasının önünde engeldir. Çün-kü şiddeti uygulayanlar, bunu maskeleye me-kusunda öyle meziyetlidirler ki, şikâyet eden

suçlu durumuna düşer ade-ta. Mağdur olan kadındır. Bu kadınların ortak noktası ise, baba evinden kaçıp sığın-dıkları koca evinde baba evi-ni arayacak kadar ezilmeleri-dir. Çünkü ezen kişi, kurba-nını yolda yürürken bile tanı-r ve özenle seçer. Kadın kah-ramanlardan biri kendi ken-dini nişanlısı hakkında sor-gulamaktadır; 'Neden onca güzel ve alımlı kızın arasın-da beni seçmişti?' Cevabı ev-lendiğinde görecektir. Çünkü kurbanlar daha uzaktan tanı-

nıp seçilirler. Çocuğunun olmadığına üzüle-meyecek kadar şiddet mağduru kadınlar, çı-kış için bir şey yapamazlar mı? Yazar bu so-ruyu sorar ancak net bir cevap vermekten ka-çınır. Mağduru haksız çıkarmaz, onu kolaycılık-la suçlamaz. Bir damla sevgiye aç kadın ve çocuklar öykünün kahramanıdır. Öykünün so-nunda sihirli değnekle olaylar düzelmez. Öy-lece kabullenilir şiddet. Duygular uyuşmuş, insanlarda mücadele gücü kalmamıştır. Öte yandan, evde eşinden ve çocuklarından sevgi esirgeyen erkekler dışarıda tam bir centilmen-

dir çoğu zaman. Çocuk ruhu ve çocuk incinmişliğinin altını ısrarla çizer Erdoğan. Çünkü onların yetişkin olduğunda birer canavara dönüşmesinden korkar. Kötüler öykülerde hep kazanırlar. Hayatta olduğu gibi. Ataerkil aile yapısının, dışarıdan modern görüntüsü veren ailelerde de değişmediğini bize gösterir yazarımız. Bu yapıda din de rahatlıkla eğilip bükülen bir olguya dönüşür. Modern aile din olgusunu zaten dikkate almaz. Geleneksel aile ise onu işine gelen fetvayı vermek için kullanır. Psikologlar hep doğruyu söyler ama bu doğrular hayatımızı değiştirmemize yetmez. Velhasıl insan iyi olmadıktan sonra, insan kötü oluktan sonra diploma da çare olmaz.

Funda Özsoy Erdoğan gerçekçi bir yazardır. Okuyucuyu da gerçekle yüzleştirir. Modern öykünün imkânlarını kullanır. Olay örgüsünü ve kurguyu önemser. Kurgu açısından çok başarılı bir kitapla karşı karşıyayız. Otobüsteki tüm yetişkin yolcuların çocukluğuna inen yazar, en sona otobüsteki çocuk yolcunun öyküsünü bırakır. Çocuk+ çocukluk+ çocuk zinciriyle son noktayı koyar. ☞

HANDAN ACAR YILDIZ

BEKLEME SALONU

Ali IŞIK

Hece Yayınları

Dergilerde öykülerini okuduğumuz Ali Işık'ın ilk kitabı olan *Bekleme Salonu* Nisan 2014'te yayımlandı. Eser, gerçeküstü öğelerle süslenen, ironiden uzak, sadece modern insana değil, insan olmanın meselelerine odaklanmış on üç öyküden oluşuyor.

Ali Işık, bir söyleşisinde “Yazmak, benim için koşmaktan ziyade durup dinlendiğim, soluklandığım, dinlediğim ve nefes nefese koşanları uzaktan seyredibildiğim duraklar-

dan birisi.” diyor. Biz de onun duraklarından, onun baktığı yere baktığımızda, meseleleri olan kahramanların yalnızlıklarını ve dertlerini görüyoruz. Bu durum itibarıyla hüznün burada var olduğunu ama bu öykülerin içine, son dönemde bizi boğan ağdalı hâliyle sinsice sızmadığını söyleyebiliriz.

Öykülerde hep aynı kişiyi takip etmiyoruz. Değişik insan profilleri ile karşılaşılıyor ve onların birbirinden farklı hikâyelerinin peşinden gidiyoruz. “Hikâye Değil”deki Said, Ortadoğu’daki terör saldırılarına karışan bir kiralık katilken “Unutulan”daki Zeliha, eğitimini yarım bırakmış genç bir kadındır. Hikâyesini arayan bir yazar, tevekkül içinde ömrünün sonuna gelmiş bir dede, Türkiye’den Bosna’ya gidip şehit olmuş bir genç de bu öykülerde kendine yer bulabilmiş. Bu renkli yelpazede yazar, insanın temel meselelerini arıyor.

Genellikle yalnızlığı ve kederli bir duruşu tercih etmiş olan öykü kişilerinin ortak kaygılarından biri dostluk algısındaki yanılsama. Birçok öyküde bu ön plana çıkıyor, vefa sorulanıyor. “Merdiven Boşluğu”, “Tenha”, “Bir Adım Ötesi Boşluk” gibi öyküler bize gösteriyor ki Ali Işık öyküsünün temelindeki yapı taşlarından biri de dostluktur ve bu sorulama, bir tema olarak işlenirken vefa duygusu üzerinden kendini gerçekleştirir. Kitabın ilk öyküsü olan “Merdiven Boşluğu”nda olduğu gibi, kaybedilen değerler üzerine de sorular içeren öykülerde/duraklarda, değerlerini, bir anlamda kimliklerini kaybedenlerin, vefasızlaşmış ve bu sebeple dostluklarını da kaybetmiş olduklarını görüyoruz.

Bazı öykülerin, okuyucusunda empati/duygudaşlık oluşturma gücü diğerlerinden yüksektir. Elbette bu, her edebî metinde olduğu gibi öykü için de bir başarı unsurudur. Kitabı adını veren “Bekleme Salonu” adlı öykü de bu anlamda öne çıkan metinlerden biri. Okurken çevrenizden yalıtılabilmişseniz kendinizi, öyküyü bir hastanenin bekleme salonunda okuduğunuzu ve bu arada sevdiğinizin canını beklediğinizi zannedebilirsiniz. Birço-

ğumuzun bu salonların birinde beklemişliği-miz vardır. Bu öykü işte bizi o salona götürüyor. Burada “bekleme salonu” gerçek ve mecaz olmak üzere çift anlamlılık taşıyor: Gecirdiği kaza nedeniyle yoğun bakımda yatan dedenin ailedeki herkes için özel bir yeri vardır. Onun bir yere gitmemesi istenir; kahraman anlatıcı, iç sesiyle “Beklesin istiyoruz; dağımızı, bağımızı, ruhumuzu ve masumiyetimizi.” der. Dede köyde yalnız yaşamaktadır. Bugün sevdiklerinin onu bekledikleri gibi o da uzun yıllardır onlara ait değerleri beklemekte, adeta modern zamanların kültürel kodlarımıza açtığı savaşta dede bir mevziyi ölesiye savunmaktadır. “Bekleme Salonu” dedenin ölmemesi için umutla beklenen mekânı anlatmanın yanında, dedenin bize ait olanı umutla bekleyişini de vurgulamaktadır.

Kitabın öne çıkan öykülerinden biri de “Leke”. Öykünün kahramanı Eşref Bey, küçük bir ilçede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Müfettiş olarak okula gelen eski arkadaşı, okulun boşalmak üzere olan müdürlük makamına Eşref Bey’i getirebileceğini, onun da bu konuda kendini hazırlamasını tembihleyerek oradan ayrılır. Bundan sonraki gelişmeler, bir kurumun idarecisi olmayı hayal etmek, bunu hayatı değiştirecek bir mesele hâline getirmekle ilgili insanî zaafı ortaya dökmek üzerinde seyreder. Mekân, olay ve kahraman aktarımları ile başarılı bir kurguyu takip ederiz. Bu da okuyucuda kısa bir film izlemiş hissini oluşturmaya yeter. Kitap bittiğinde akılda kalan kısa film sahnelerinin en belirgin olanı kanaatimce bu öyküdür.

“Ben ve Kendim”de ise yazar, gerçek ve muhayyile arasında salınan bir mekân tasvirini verir. Bir kafede etrafı gözlemleyen kah-

raman, gördüklerini ve bunlardan kendisine kalan düşünceleri aktarırken bu düşüncelerinin yönünü, bize gerçeğin üstüne çıkarak hissettirir. Bu öyküdeki anlatımın sinematografik tarafı ise kanaatimce göz ardı edilemez.

Yazacağı öyküyü arayan adamın hikâyesi “Günlerce bir fısıltı bekledim.” cümlesi ile başlar. Öyküde kahraman, çıkış noktası nerede olursa olsun varacağı yerin yani öykünün mekânının, kişilerinin ve olaylarının kendi geçmişinde olduğunu anlar. “Gizli Özne”

isimli, gerçeküstü bir kurguyla oluşturulmuş bu öyküyle kitap son bulur.

Öykülerde “Yarısına kadar yanmış, henüz dökülmemiş sigara külü gibi büzülmüş yatağında”(s. 34) gibi benzetmelerle yapılan durum tespitleri de dikkat çekiyor. Bu benzetmeler okuyanın zihninde fotoğraf kareleri bırakıyor. Fotoğrafla da ilgili olan yazarın gözlem maharetine ve doğru zamanda deklanşöre basma kabiliyetine bağlayabiliriz bunu.

İyi öykücü, deklanşöre doğru yerde ve doğru zamanda basmasını bilen yazar ise Ali Işık’ın duraklarında durup, onun gösterdiği fotoğrafa bakarak iyi öykü ile karşılaşma imkânına sahiptir. ☺

HATİCE BİLDİRİCİ

GİTME SAATİ

Meral AFACAN BAYRAK

Hel Yayıncılık

“Ah kardeşim, bir anlasan, devinen derdin sızısını.” diyerek başlıyor Meral Afacan Bayrak’ın ikinci öykü kitabı *Gitme Saati*’ne. Bu cümleden sonra ardı ardına gelen cümleler

bizi kitaba daha sıkı bağlıyor. Yazarın muhatabı, okuyucu. Yazar ne söylerse neyi dile getirirse okuyucuyla dertleşerek aktarıyor meramını.

İlk kitaplar önemlidir ama ikinci kitaplar hassas bir nokta düşünüldüğünde daha da önem kazanmaktadır. Birincinin çıktığı kademeyi muhafaza etmek ve daha da yükseğe çıkmaya çalışmak. Bu bağlamda ikinci kitaplar kıyas da içerdiğinden daha bir dikkat çekmektedir. Meral Afacan Bayrak'ın *Tarçın Çıkmaz*'ının ardından şimdi de *Gitme Saati* ile okuyucuya seslenmesi, bu türden bir dönüşümeyi gerekli kılmaktadır.

Gitme Saati, Meral Afacan Bayrak'ın öykücü kimliğini daha da pekiştirdiği bir çalışma olmuş. İlk kitaba oranla hacim olarak daha az öykü ile karşımıza çıkıyor yazar. On dört öykü yer alıyor kitapta. Okuyucuyu kuşatan, olaylara ortak eden, yer yer olayın kahramanı yapan on dört öykü.

Yakaza hâli öyküleri karşılıyor bu kez bizi. Sanki başka bir dünyayız ama ayaklarımız hâlâ yere basıyor. Uykudayız ama bir yanımız hayatın koşuşturmasıyla savaşıyor. İlk öykü "Uyurum Ben Seninle" sakinliğin yanında bir anda her şeyi tersine çeviren bir fırtına gibi. Çiçeklerin insana verdiği huzurun yanında bir anda araya giren siren seslerinin acısı gibi hayattan bir parça.

Kitap boyunca bu iç içe geçmiş hayat sahneleri sürekli zihnimizi meşgul ediyor. Öyküyü ve okuyucuyu diri tutuyor bu geçişler. Radyodan gelen müzik sesi eşliğinde bütün günün analizini yapan kahramanla birlikte kendi gününü de zihninden geçirebiliyor okuyucuyu. Çünkü kendisi de bir nevi olayın kahramanı sayılabilir Meral Afacan Bayrak'ın öykülerinde. İşe giden, koşan, koşuşturan, aklından bin

bir hesap yapan ve eve yorgun argın gelen bir yeniçağ savaşıcısı, çalışan kadın, yorulan ve tükenen kadın. Yazar, kadınların hayatın içindeki çırpınışlarına ince dokundurmalar yapmayı da ihmal etmiyor. Ezilen ve çokça üzülen kadın. "Akasya Ağaçları", bunu içli dokunuşlarla işleyen bir öykü. Hayatın zorluklarıyla mücadele eden ve omuzlarında bu yükü en ağır şekilde hisseden kadın.

Meral Afacan Bayrak, günlük yaşantıdaki olayları vermedeki içtenliğini ruh tahlillerinde de kullanıyor. İç konuşmalar sık sık araya girerek kişinin iç dünyasının kapılarını açıyor bize. "*Hayatla aram açılıyor. Durmaksızın duygusuz ilerliyorum. Mesafe uzadıkça uzuyor.*" (s.40)

Öyküde kısıklık ve uzunluk meselesi sık sık gündeme gelen bir konudur. Kısa öyküler yazarın düşünce dünyasının alan olarak darlığını mı ifade eder gibi bir sorudan hareketle Meral Afacan Bayrak'ın öykülerine bakalım olursak anlatımdaki zenginliğin bu tezi doğruladığını görebiliriz. Öyküde önemli olan kısıklık uzunluk değil, anlatım yoğunluğudur. Yani yazar meramını istediği uzunlukta anlatabilir. Bu bazen kısa öyküler şeklinde

de karşımıza çıkar bazen de uzun bir öykü ile karşılar yazar bizi. Meral Afacan Bayrak kısa öyküleri tercih eden bir yazar. Olayların akışı ne kadar yoğun olsa da anlatılan zaman iç içe geçmiş bir süreci karşılarsa da yazar sözü yormadan öykülerini yazıyor. Bu da bir solukta okunan öyküler şeklinde karşımıza çıkıyor. "Şüph" adlı öykü anlık bir olaydan bahseder. Bir kırtasiyede geçen olay bir anda farklı bir mekâna ve olaya sürüklenir. Üçüncü boyutta dolaşan kahraman bir anda tekrar aramıza döner. Kısa ve yoğun bir anlatım okuyucuyu da olayın içine çekmeyi başarır.

Meral Afacan Bayrak, yeni öykü kitabı ile öykücü olma yolundaki kararlılığını pekiştirmiş oldu. Zenginleştirdiği anlatım tarzı (Uçan Balık), şiire yaslı anlatımı (Akasya Ağaçları), içselleştirdiği kurguları (Gitme Saati) onun öyküye ayırdığı mesainin boş gitmediğinin göstergeleri. “Neredeyse Üç Saat” öyküsünün son cümlesinde söylediği “Hayat akar, gider avuçlarımızdan bir tutam gibi” ifadesi gibi öykülerden sonra içimizden uçup gidiyor fena olan ne varsa. ☺

MUSTAFA UÇURUM

MİNAREDEN DÜŞEN EZAN

Mehmet KAHRAMAN

Hece Yayınları

Mehmet Kahraman ilk kitabı *Minareden Düşen Ezan*’da öykü serüvenine oldukça iyi bir düzeyden başlar. Dilde özenli, tutarlı, anlatımda ise yetkin bir öykücü görünümü sergiler.

Aşk, ayrılık, hüznün, düş kırıklığı, kaybolan manevi değerler, arkadaşlıklar/dostluklar, çocukluk Mehmet Kahraman’ın öyküsünü yasladiğı ana temalardır. Bunların içinde en baskın tema aile ve aşktır. Bu öykülerde insanlar, hayatlarının bir döneminde birbirlerine yaklaşırlar; ama sonra ayrı ayrı yönere savrulurlar. “Yüzük”te, “Hız”da bu ayrılık anları başarıyla öyküleştirilir.

Aile, öykülerinin merkezindedir. Yazar, aile kurumunun eksilerini de artılarını da serinkanlılıkla işler. Dağılan aileye eğilirken, bir taraftan da dünyanın haksızlıklar ve anlayış-

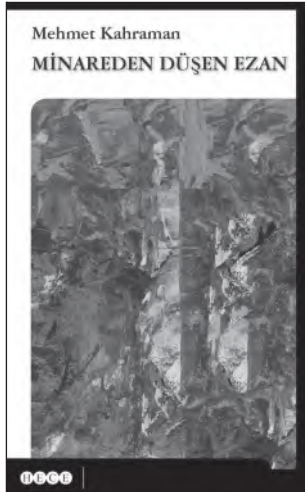
sızlıklarla çevrili olduğu düşüncesini öne çıkarır. Kaybedilmiş bir hayattan geriye dönülür, daralan dünyalar açık edilir. Acıların kaynağı bellidir: Sevgisizlik. Öykülerinde baba, çocuk ve anne motifi önemli bir yer tutar. Anlatıcı geçmişle hesaplaşır, yüzleşir, o günleri “buradan” anlamlandırmaya çalışır. İster acı, ister mutluluk olsun, o bir başlangıç, kalkış noktasıdır. Kahramanlar çocukluklarında anlamlandıramadıkları olayları “buradan” çözmeye çalışırlar. Yıllar sonra geçmişe, o eski günlere dönüp çevreye, aileye, sokağa ve insan ilişkilerine bakar. Çocuk o hayatta kendisini arar, bir yer bulmaya çalışır. Yıllar sonra bir anlatıcı olarak o dönemi özlemle anar. Öykülerde mutluluk kavramının peşine düşülerek ne anlama geldiği örneklenir.

Tüm öyküler bir şekilde hayatın kıyısına düşmüş aile bireylerini anlatır. Yine merkezde aile ve buradaki dağılıma, çözülme, mutsuzluk vardır. Bir araya gelen aile bireyleri bir şekilde tutunamazlar ve her biri bir başka tarafa dağılır. Öykülerde hep geçmişe, anılara, yaşanmışlıklara bakılır. Yaşamın için-

de farklı şekilde hırpalanmış bu insanlar geçmişlerine bakarlar. Onun öykülerinde yalnızlığın görünümü ev içlerinde gerçekleşir. Kahraman, hayatı buradan, ev içinden izler. Seslere, kıpırtılara, gürültülere kulak kesilir. Anlatıcının yaptığı, ev içlerindeki uğultuyu sözcüklerin sesine dönüştürmektir.

Kitaba da adını veren “Minareden Düşen Ezan”, kitabın zirve öykülerinden biridir. Önce yetiştiği koşullar

nedeniyle kötü, acımasız biri olan sonra evlat sevgisinden sonra gerçek kimliğini bulan Nuri’nin dramı yetkin bir dille ve şaşırtıcı bir başarıyla öyküleştirilir. “Çiçekli Per-

de” kitabın bir başka başarılı öyküsüdür. Karşı pencereye kurulan bir dünya inceliklerle anlatılır. Kaybedilen zamanın, aşkın, ilişkilerin gündeme getirildiği “Kar” öyküsü kitabın diğer dikkat çekici öykülerindendir.

Mehmet Kahraman öykülerinde titiz bir dil işçiliği sergiler. Dil, gerek tiplerle gerekse atmosferle tam bir uyum içerisinde. “Kariyer”deki kadın anlatıcısıyla bu en üst seviyeye ulaşır. Kısa kısa cümlelerle duru, yalın, yapmacık olmayan sade bir dilin peşine düşer. Yaşanan ânların içsel boyutu dokunaklı kelimelerle örülür. Bu sade ama yoğun dil, bizi hemen yakalar ve kendi atmosferine alı-

verir. Ve biz bu akışkanlığın içinde dilin tadına varırız.

Biçimsel tutum olarak ise durum öyküleri yazar. Olayı değil o olayın yazarda yarattığı izlenimleri, etkileri, çağrışımları öyküleştirebilir. Bu anlamda modern öykünün imkânlarını kullanır. Girift olmayan kolay anlaşılabilir bir anlatısı vardır. Kimi öykülerde ise belli belirsiz bilinçaltı göndermelerine yer verir. Öyküler, küçük olaylar etrafında başlar; bilinçaltı, zihinsel göndermeler, çağrışımlarla halka halka genişler, derinleşir.

NECİP TOSUN